

HAJDÚ-BIHAR MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE

JAVASLATTEVŐ FÁZIS

EGYEZTETÉSI DOKUMENTÁCIÓ

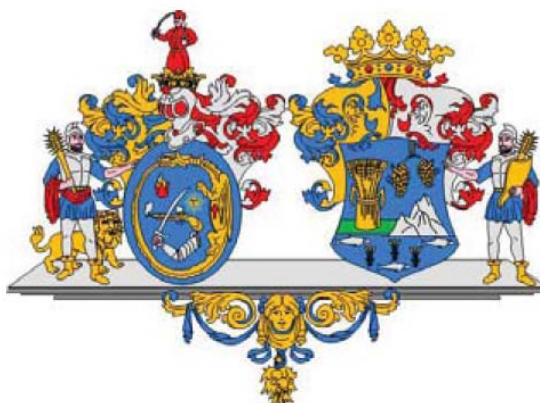
KÉSZÜLT A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT MEGBÍZÁSÁBÓL
DEBRECEN, 2009. AUGUSZTUS HÓ

CÍVISTERV
VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT.
Levelezési cím: 4031 Debrecen, Derék utca 245
Iroda: Debrecen, Széchenyi utca 8 sz.
Tel:(30) 9818-172, Tel/fax: (52) 531-732
Email: civisterv @ civisterv.hu

HAJDÚ-BIHAR MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE JAVASLATTEVŐ FÁZIS

EGYEZTETÉSI DOKUMENTÁCIÓ

KÉSZÜLT A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT MEGBÍZÁSÁBÓL

DEBRECEN, 2009. AUGUSZUS HÓ

HAJDÚ-BIHAR MEGYE TERÜLETRENDEZÉSI TERVE

JAVASLATTEVŐ FÁZIS - EGYEZTETÉSI DOKUMENTÁCIÓ

- **Projekt vezető:** Zsemberi István okl. építészmérnök
- **Vezető területrendező tervező:** Szinyei Béla okl. építészmérnök,
okl. városépítészeti, városgazdálkodási szakmérnök
Vezető területrendező tervező TR-1 16-0183/02
- **Területrendező tervező munkatársak:**
Gara Zsigmond okl. építészmérnök,
okl. városépítészeti, városgazdálkodási szakmérnök,
ny. Hajdú-Bihar megyei főépítész

Dr. Kőszeghy Attila okl. építészmérnök,
Vezető településtervező, építész vezető tervező

Zsemberi István okl. építészmérnök
Vezető településtervező, építész vezetőtervező
- **Területrendezési terv informatikai- térinformatikai feldolgozására, felkért szervezet:**
Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Informatikai Központja
Pázmányi Sándor vezető térinformatikus
- **Szakági Tervezők:**

Környezetvédelem	: Lévai Béla	HBM MK 09-0036
Közlekedés	: Gulyás Imre	K1d-1(11)/09-0057
Vízgazdálkodás, víziközművek	: Som Ibolya	W-V-8,9(09)/09-0079
Természet- és tájvédelem	: Dr. Csemez Attila	K1 01-5017/05
Energiaellátás	: Rutkovszky László	HSZ,HK-1(09)/09-0230
Távközlés	: Lakatos István	T2a-1, T2b-1 T2c-1, T1a-2

- **Szakértők:**

Gazdaság, Népeség, demográfia	: Dr. Kozma Gábor	(Debreceni Egyetem)
Mezőgazdaság	: Dr. Dobos Attila Csaba	(Debreceni Egyetem)
Vízgazdálkodás	: Buti Gergely	TIKÖVIZIG
Tájvédelem, természetvédelem	: Dr. Aradi Csaba	(HNP ny. igazgató)
Tájtervezés	: Dr. Kollányi László	(Corvinusz egyetem)
Tájökológia, hulladékgazdálkodás	: Dr. Fazekas István	(Debreceni Egyetem)
Geológia	: Dr. Rózsa Péter	(Debreceni Egyetem)
Turizmus, idegenforgalom	: Szilágyi Zsuzsanna	(Debreceni Egyetem)
Régészet	: Dr. Módiné Nepper Ibolya	(Déri Múzeum)
	: D. Szabó László	(Déri Múzeum)
Vasúthálózat	: Koi István	(MÁV területi igazgató)
Energiaellátás	: Dr. Kontra Jenő	(Bp. Műszaki Egyetem)
"Debrecen-Nyíregyháza regionális szerepe, : Veres István	(Nyíregyháza főépítésze)	együttműködése. A két szomszédos megye területrendezési összefüggései"

- **Konzulensek, adatszolgáltatók:**

- Állami Erdészeti Szolgálat Debreceni Igazgatósága - Gazdag Izabella
- Airport Debrecen Kft.
- DKV Debreceni Közlekedési Zrt.
- E.ON Tiszántúli Áramszolgáltató Zrt. Igazgatósága
- Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség
- Észak-Alföldi Területi Főépítészi Iroda
- Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága – Molnár Attila, Gyarmathy István
- Jász- Nagykun_ Szolnok Megye Önkormányzat – Mészáros János megyei főépítész
- Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Dokumentációs Igazgatóság
- Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Debreceni Iroda
- Magyar Közút Kht. Hajdú-Bihar Megyei Igazgatósága – Kiss László
- Magyar Államvasutak Zrt.
- Magyar Geológiai Szolgálat Kelet-magyarországi Területi Hivatala
- MOL Rt.
- Nemzeti Hírközlési Hatóság Hivatala
- Roadtech Kft. (Hajdú-Bihar Megye Közlekedésfejlesztési Konceptiójának készítője.)
- TIGÁZ Tiszántúli Gázszolgáltató Zrt
- TIKÖVIZIG (Tiszántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság)
- Tiszántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség
- Útgazdálkodási és Koordinációs Igazgatóság
- Települési Önkormányzatok
- A megye településeinek rendezési terveit készítő tervező irodák, tervezők

- **A megbízó részéről szakmai kapcsolattartásra kijelölt személy:**

A program készítésének idején: Gábor István megyei főépítész
Lakatos Donát
2009. február 1.-től Mészáros János megyei főépítész

- **A megbízó Hajdú- Bihar Megye Önkormányzat részéről a program készítés során, mint kijelölt témafelelős részt vett:**

Témafelelős neve	Témakör, szakág megnevezése
Balogh Ildikó	Közúti, vasúti, légi és vízi közlekedés, üdülés, idegenforgalom.
Csomor Krisztián	Mezőgazdaság, erdőgazdaság, vadászat, halászat, energiaellátás, honvédelem, tűzvédelem, polgári védelem.
Gábor István	Térségi szerkezeti terv, térségi terület-felhasználás rendje, településrendszer.
Ladányi Bálintné	Környezeti elemek állapota, környezetvédelem, természet- és tájvédelem, épített környezet és ingatlan kulturális örökség védelme, vízgazdálkodás, szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz- és szennyvíziszap elhelyezés, felszíni és felszín alatti vízkészletek rendelkezésre állása.
Tóthné Bobonka Magdolna	Természetföldrajzi adottságok, a táj jellemzői, demográfiai alapadatok, települések főbb adatai, ipar, kereskedelem, postaszolgálat, távközlés és informatikai ellátottság, TeIR adatrendezés.

Debrecen, 2009. augusztus hó

Zsemberi István
/Cívisterv Várostervező és Építész Iroda/
ügyvezető

T A R T A L O M J E G Y Z É K

I. BEVEZETÉS, AZ ELŐKÉSZÍTŐ FÁZIS FOLYAMATA.....	7
II. ÖSSZEFOGLALÓ HELYZETÉRTÉKELÉS, FŐ CÉLKITŰZÉSEK	10
III. ELFOGADÁSRA KERÜLŐ MUNKARÉSZEK.....	13
1. TÉRSÉGI SZERKEZTI TERV.....	13
2. TÉRSÉGI SZABÁLYOZÁSI TERV ÉS TERÜLETRENDEZÉSI SZABÁLYZAT.....	47
3. TERÜLETRENDEZÉSI INTÉZKEDÉSI JAVASLAT.....	72
MELLÉKLETEK.....	73
IV. MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK.....	74
1. A TERÜLETRENDEZÉSI TERVET MEGALAPOZÓ SZAKÁGI JAVASLATOK.....	
1/A. Elfogadásra kerülő munkarészekhez közvetlenül kapcsolható szakági javaslatok (A III. fejezet megfelelő bekezdései után.).....	
Erdőgazdaság.....	16
Mezőgazdaság.....	19
Vízgazdálkodás.....	27
Árvízvédelem, belvízvédelem.....	33
Térségi jelentőségű vízellátó rendszerek.....	37
Szennyvízcsatornázás, szennyvíztisztítás.....	39
Villamosenergia hálózatok.....	40
Szénhidrogén hálózatok.....	42
Közlekedési hálózatok.....	43
Hulladékgazdálkodás.....	46
Természet- és tájvédelem.....	52
1/B. Elfogadásra kerülő munkarészekhez közvetlenül nem kapcsolódó szakági tervjavaslatok és azok műleírásai.....	75
1.1. Nagytérségi és megyei térszerkezeti összefüggések, településrendszer.....	75
1.2. Környezetvédelem.....	89
1.3. Energiaellátás (Energia gazdálkodás, megújuló energiák).....	93
1.4. Gyógy- és termálvíz hasznosítás.....	99
1.5. Üdülés, idegenforgalom.....	101
1.6. Természet- és tájvédelem.....	109
1.7. Elővárosi közlekedés.....	118
1.8. Elektronikus hírközlés.....	120

2.	KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI HATÁSOK VIZSGÁLATA.....	122
3.	Az elfogadásra kerülő munkarészekre vonatkozó összefoglaló indoklás (A III. fejezet megfelelő bekezdései után.).....	
4.	Az egyes munkafázisok dokumentációjára érkezett észrevételek és tervezői válaszok (A mellékelt CD dokumentációban.).....	
5.	Tervezői nyilatkozat az OTrT-nek való megfelelésről.....	
	FÜGGELÉKEK.....	128
	FORRÁSMUNKÁK.....	129

I. BEVEZETÉS, AZ ELŐKÉSZÍTŐ FÁZIS FOLYAMATA

Hajdú-Bihar megye Területrendezési Terve készítésének első szakaszaként elkészült elemzések, ezek keretében a szakági vizsgálatok elkészültek, és összesítve egy kötetben dokumentálásra kerültek. A további tervezés és a véleményező szervek számára ezt az anyagmennyiséget a térszerkezeti, területhasználati szempontok figyelembevételével egységes egészévé kellett formálni. Ábrázolva azt a helyzetképet, amely a megyei és régiós fejlesztési elgondolások és az egyes szakágak sajátos elvárásai, érdekei alapján kirajzolódik. Egyes szakágak adottságai, fejlesztési érdekei – pl. a hálózati infrastruktúrák fejlesztése tekintetében – hasonlóak, erősítik egymást, az egybeesések, szinergikus hatások előnyei érvényesülnek. Más szakágak céljai eltérőek. Pl. a környezeti adottságokra kevésbé érzékeny gazdaságfejlesztés mértékére fogója a természetvédelem, az épített környezet, a kulturális örökség védelme.

Kissé leegyszerűsítve négy fő terület rajzolódik ki, amelyekhez tartozó szakágak érdekei különbözhetnek:

1. Gazdasági tevékenység, a mezőgazdaság, az ipari, raktározási, stb. tevékenységek érdekei, ide tartozik az idegenforgalom, turisztika is.
2. A lakosság ellátása, intézményhálózatának fejlesztése, településeinek védelme, tágabban a kulturális örökség védelme.
3. A természeti, táji környezet védelme. A meglévő védett természeti értékek mellett általánosabb természeti értékvédelem, természeti környezet fejlesztés, talán felkészülés a beharangozott globális klímaváltozásra, felmelegedésre, ugyanakkor szélsőséges ár és belvizekre is.
4. A közlekedési, energetikai, közmű műszaki infrastruktúrák fejlesztése; a gazdasági tevékenység és a lakossági eljutási igények minél teljesebb kielégítése

A szakágak érdekeit, céljait, problémáit, fejlesztési javaslatait összehangoló munka eredménye a területrendezési terv szöveges és tervi munkarészeiben jelenik meg.

Mindehhez azonban a tervezésben résztvevők mellett elengedhetetlen a megbízó- megyei önkormányzat-, a települési önkormányzatok, a kistérségek és a területi szakhatóságok, szakmai szervezetek és végül a civil szervezetek és a lakosság képviselőinek közreműködése.

A kistérségeknél megtartott programalakító fórumok részére vizsgálati összegzés, értékelés valamint egy előzetes programjavaslat került összeállításra. A fórumok megtartására minden kistérségben sor került, melynek tanulságai, az elhangzott vélemények és javaslatok jegyzőkönyvekben kerültek rögzítésre. Az elhangzott vélemények összegzése után a Hajdú-Bihar megyével határos négy megye főépítésének részvételével a térségi összefüggések és kapcsolódások tisztázása érdekében megbeszélés került összehívásra. A munka következő ütemeként a megbízó megyei önkormányzat részvételével a területi főépítési irodán került előzetes bemutatásra a program. A program készítés munkálatai között jelentős hangsúlyt kapott az államigazgatási szervekkel való egyeztetés. Az államigazgatási szervek aktív közreműködésére már a tervkészítés ezen szakaszában is szükség volt, hiszen a térségi övezetek lehatárolása a vonatkozó rendelkezések értelmében az ő hatáskörükbe tartozik.

A vizsgálatok sorára alapozott programtervi dokumentáció tartalmi felépítését a kötelező előírásokon túlmenően befolyásolta, hogy az országos területrendezési terv felülvizsgálata folyamatban volt. Hajdú-Bihar megye területrendezési tervének programját a minisztérium előzetes állásfoglalása alapján a hatályos OTrT-hez és a tervezett módosításhoz igazodva is ki kellett dolgozni. Ezért a megye szerkezeti tervét a dokumentáció két változatban tartalmazta. (1. és 2. változat)

Az „1.” változat az OTrT még elfogadás előtt álló, és 2008-ban elfogadott módosításával összhangban került kidolgozásra.

Az országos és térségi övezetek vonatkozásában az övezetek lehatárolásának első változatát két fejezetre bontva tartalmazta a dokumentáció. Az első fejezet azokat az övezeteket tartalmazta, melyek a jelenleg hatályos OTrT-ben és a tervezett módosításban is szerepeltek. A második fejezetben voltak megtalálhatók azok az övezetek, melyeket csak az OTrT módosítása után kellett hivatalosan lehatárolni.

Az OTrT módosítás egyeztetési folyamata lezárult, a beérkezett észrevételek megválaszolásra, kiértékelésre kerültek. A terv módosítását készítő VÁTI munkatársai a Hajdú-Bihar megye területrendezési tervet készítőik számára 2007. szeptember hónap közepén konzultációs lehetőséget biztosított a megyét érintő leglényegesebb változások megismerése érdekében. Az OTrT-vel illetve annak tervezett módosításával való összhang biztosítására így hivatalos lehetőség volt.

Az elkészült program egyeztetése 2008. év elején kezdődött meg, és 2008. szeptemberében zárult. A tervezési munka a program egyeztetésre bocsátását követően felfüggesztésre került, az Országos Területrendezési Terv módosításának, ill. hatályba lépésének időpontjáig. A módosítás 2008. július 4.-én került kihirdetésre, és az azt követő 2. hónap 1. napján lépett hatályba.

A megyei közgyűlésnek bemutatott és annak határozatával továbbtervezésre alkalmasnak tartott program a leegyeztetett program átszerkesztett változata, amely változatokat már nem tartalmaz, és a 2008. évtől hatályos módosított OTrT-hez igazodik.

2009. júliusában elkészült Hajdú-Bihar Megyei Területrendezési Terv Környezeti Vizsgálata, mely a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat megbízásából a Budapesti Corvinus Egyetem Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszékén készült, Dr. Kollányi László és Dr. Szilvácsku László irányításával. Az elkészült környezeti vizsgálat kiértékelésre, és a terv javaslattevő fázisának kidolgozásakor figyelembe vételre került.

A tervdokumentáció tartalmi felépítése:

A megyei területrendezési terv javaslattevő fázisát tartalmazó jelen tervdokumentáció III. „Elfogadásra kerülő munkarészek” c. fejezete tartalmazza a rendelet részét képező munkarészeket (térségi szerkezeti tervet, térségi övezeteket, Területrendezési szabályzatot, Területrendezési intézkedési javaslatot), a határozattal elfogadandó szabályozási irányelveket, illetve ajánlásokat. A III. fejezetben kaptak helyet a területrendezési tervet megalapozó azon szakági műleírások is, melyek egyúttal az összefoglaló indoklás szerepét is be tudják tölteni. Ezen könnyebb megértést szolgáló szerkesztési mód miatt a IV. fejezetben már csak a jóváhagyandó munkarészek egyikéhez sem egyértelműen hozzászólható megalapozó szakági tervjavaslatok műleírásai kaptak helyet.

A Javaslattevő fázis egyeztetését követő utolsó „Elfogadási fázis” dokumentációjában már külön választva fog helyet kapni a Rendelet és a határozat tervezete, az előírás szerint jogi formában.

A területi tervezés folyamatának, szabályainak kivonatos összefoglalása:

A területi tervezés alapja a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv. A területi tervek rendszerét a különböző szintű (országos, kiemelt térségi, regionális, megyei, kistérségi) területfejlesztési koncepciók, területfejlesztési programok, és területrendezési tervek alkotják.

Az azonos típusú, de különböző szintű területi tervek egymásra épülő hierarchikus rendszert alkotnak, ugyanakkor a különböző típusú területei tervek között is összhangnak kell lenni. A területfejlesztési és ágazati programok, valamint a településrendezési tervek készítése, egyeztetése és elfogadása során figyelembe kell venni az országos, regionális és megyei területrendezési tervben foglaltakat.

A területrendezési tervek a területfejlesztés társadalmi, gazdasági céljaival összehangolt, hierarchikusan egymásra épülő, műszaki és ökológiai szempontok alapján elkészített dokumentumok, amelyeknek alapvető funkciója a térségi szerkezet meghatározása, és a térségi területhasználat szabályozása. Feladatuk nem a területfejlesztés céljainak, folyamatának, eszközeinek, ütemeinek meghatározása, hanem a fejlesztés, a fejlődés térbeli, fizikai kereteinek, területi lehetőségeinek és korlátainak meghatározása, a fenntartható fejlődés, a természetes és épített környezet védelmének szempontjai figyelembevételével. Országgyűlési, illetve megyei önkormányzati jóváhagyásuk révén legfontosabb előírásaik jogszabályként fejtik ki hatásukat.

A területrendezési tervek között legjelentősebb az Országos területrendezési tervről (OTrT) szóló 2003. évi XXVI törvény, amely az ország egészére határozza meg - a léptéknek megfelelő mélységben - a területhasználatra és az infrastruktúra térbeli rendjére vonatkozó jövőképet és az annak elérését szolgáló szabályokat.

Az országos szinten, illetve országos érdekből meghatározott irányelvek és szabályok megszabják a kiemelt térségek és megyék területrendezési terveinek, és így közvetve a települések rendezési terveinek és helyi építési előírásainak mozgásterét is. Ez azt jelenti, hogy az országos terv olyan keretterv, amelynek előírásai - megfelelő szintű elfogadásukat és pontosításukat követően - döntően az alacsonyabb szintű területrendezési, valamint a településrendezési terveken keresztül érvényesülnek. Az érvényesülést biztosító szabályokat az alacsonyabb szintű területrendezési tervek és a településrendezési tervek vonatkozásában egyrészt az OTrT másrészt a Tftv. állapítják meg.

Minden megye területrendezési terve fenti előírások és szempontok alapján kidolgozott dokumentum, amelyet a megye önkormányzatának Közgyűlése a Tftv. 11.§ (2) bekezdése b) pontja alapján az OTrT-vel való összhang biztosításával, és az érintett települési önkormányzatok véleményének megkérésével és figyelembevételével fogad el.

Az első feltétel a Tftv. módosításáról szóló 2004. évi LXXV. tv. 23/C §-ának (5) bekezdése alapján úgy teljesül, hogy a területfejlesztésért és területrendezésért felelős miniszter elfogadás előtt előzetesen állást foglal a megyei területrendezési tervvel kapcsolatban az OTrT és a megyei területrendezési terv összhangjának meglétéről.

A második feltétel a területfejlesztési koncepciók és programok, valamint a területrendezési tervek egyeztetéséről és elfogadásáról szóló 184/1996. (XII.11.) Korm. rendelet 19.§ (1) bekezdése alapján teljesült. Ennek értelmében a megyei területrendezési terv egyes munkafázisainak dokumentációi – véleményezés céljából - megküldésre kerültek az egyeztetésben résztvevők - közöttük a megye települési önkormányzatai - számára. A Közgyűlés döntéseinek a véleményeket mérlegeli és figyelembe veszi.

A térségi szerkezeti tervben meghatározott infrastruktúra hálózatok nyomvonalainak pontosítására, a Tftv. 23/A. §-a (1) bekezdésének b) pontjában, valamint (2) bekezdésének b) pontjában foglaltak szerinti kivételes eltéréshez; a Tftv. 23/D. §-ának (1) bekezdésében foglaltak szerinti műszaki infrastruktúra hálózatok és egyedi építmények elhelyezéséhez, továbbá egyes korrekciók szükségessége esetén területrendezési hatósági eljárás kezdeményezhető.

A területrendezésre vonatkozó fontosabb jogszabályok:

- 1996. évi XXI. törvény a területrendezésről és területfejlesztésről;
- 3/1997. (I.22.) AB. határozat az 1996. évi XXI. törvényről;
- 2003. évi XXVI. törvény az Országos területrendezési tervről;
- 18/1998. (VI. 25.) KTM rendelet a területfejlesztési koncepciók, programok és területrendezési tervek tartalmi követelményeiről;
- 184/1996. (XII. 16.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepciók, programok és területrendezési tervek egyeztetésének, elfogadásának rendjéről.
- 134/2005. (VII.14.) Korm. rendelet a területrendezési hatósági eljárásokról.

II. ÖSSZEFOGLALÓ HELYZETÉRTÉKELÉS, FŐ CÉLKITŰZÉSEK

Hajdú-Bihar Megye Területrendezési Tervének általános célja, hogy a megye természeti-környezeti, települési, épített környezeti és társadalmi gazdasági adottságaira alapozva, a területfelhasználásra vonatkozó rendezési tervi eszköztárral segítse elő a fejlődésben lemaradt térségek felzárkózását, így pl. a határmenti térségek térszerkezeti potenciáljának erősödését, és szakági vonatkozásban a térségi szinten összehangolt fejlesztést.

Fontos célja, hogy a történelmileg kialakult településhálózatot úgy fejlessze, a városok, községek számára olyan területi potenciált biztosítson, hogy erre alapozva sikeresek legyenek a régiók és országok közötti versenyben. Különösen fontos Debrecen regionális szerepének erősítése a területrendezési tervezés eszközeinek segítségével.

A fenntarthatóságot előtérbe állító megyei fejlesztési céloknak a regionális léptékű fejlesztési elképzelésekkel összehangoltan, az Országos Területrendezési Tervben meghatározott szerkezeti és szabályozási keretek között kell érvényesülnie.

A megyei területrendezési terv közvetítő szerepet tölt be az Országos Területrendezési Terv és a településrendezési tervek között. Az országos szinten megfogalmazott szerkezeti és területfelhasználási rendszer alapján ad meghatározást a megyei térség és a több települést összefogó kistérségek térszerkezeti jellemzőire, területfelhasználására, ágazati fejlesztési prioritásaira, a települések igazgatási területére vonatkozatható előírásokkal, irányelvekkel illetve ajánlásokkal. Ezeket a megye valamennyi településrendezési tervében érvényesíteni kell.

Hajdú-Bihar megye – a Kelet-magyarországi térség egészével együtt – radikális változásra esélyt adó fejlesztési utakat, kitörési lehetőségeket igényel az ország fejlettebb zónáihoz történő gazdasági-társadalmi felzárkózás érdekében. **A keleti térség sajátosságaira hangolt fejlesztések legalapvetőbb összehangolási műveletei és prioritásai – különösen a világgazdasági válság várható újabb hullámaira is tekintettel – csak a többi hazai hátrányos helyzetű periféria-térség helyi szakértői bázisára építve, azokkal együttesen érvényesíthetők.**

A felzárkóztatás kettős prioritása kell legyen a humán erőforrás bázis szelektív megerősítése, és erre alapozottan ugyancsak szelektív módon – multiplikatív hatású – gazdaságszervező-fejlesztő, piacépítő kapacitások gyorsított kiépítése. A szelektív megerősítés és gyorsítás a korlátozott fejlesztési forrásokra tekintettel alapvető. **A szelektív megerősítés csak nemzetközi színvonalú, piacképes tudással rendelkező szakemberek térségbe vonzásával alapozható meg a régió rejtett szellemi tartalékainak feltárása mellett.**

A térszerkezeti helyzet és a fejlesztésekre irányuló megállapítások körében érzékelhető a közlekedés túlsúlya. Nem függetlenül attól, hogy Hajdú-Bihar megye az EU csatlakozásokat megelőző országos, általános térszerkezeti felfogásban az ország egyik perifériájának számított. Jóllehet központja, Debrecen kiemelkedő, nagy történelmi hagyományokkal rendelkező regionális központ, gazdasági kapacitásának, befektetővonzó, humán erőforrás megtartó képességének alakulása nagymértékben függ centrum szerepének jövőbeli erősödésétől, amely az elérhetőségi jellemzőkben is megnyilvánul.

A megye gazdaságfejlesztő szellemi bázisának gyengeségére tekintettel a gazdaságfejlesztő látásmód erősítésének elsőbbséget kell kapnia a rendelkezésre álló fejlesztési forrásokon belül, mert csak ez adhat kellő alapot ahhoz, hogy a logisztikai irányultságú infrastruktúrafejlesztések kellő hatékonyságúak legyenek.

Különösen fontos e sorrend hangsúlyozása, hogy egyértelművé váljon: a gazdasági eredményességben ma már meghatározó a szellemi értékhányad, és a legmagasabb színvonalú szellemi potenciál fejlettebb gazdasági térségek által történő elvonása nagymértékben okozója a térségi gazdasági-társadalmi helyzet rohamos romlásának.

A megye rendezési tervének készítői az Országos Területfejlesztési Konceptió és az Országos Területrendezési Terv által meghatározott keretek között, részben érvényüket vesztett illetve módosult kormányzati távlati fejlesztési elköteleződések sora mellett próbálják a térségbeli fejlesztési érdekeket érvényesíteni, a területrendezési tervek kidolgozására, egyeztetésére és elfogadására vonatkozó törvények és kormányrendeletek által adott kereteken belül.

A megyei területrendezési terv megalapozó munkarésze kidolgozásának szempontrendszerét alapvetően meghatározzák a területrendezésre vonatkozó jogszabályok, de a munkarészeknek a sajátos megyei adottságokat tükröző kifejtéséhez további háttérelmzésekre is sor került: a megyei és regionális fejlesztéspolitikai dokumentumok értelmezésére, a térszerkezeti, gazdaság- és társadalomfejlesztési célok prioritásainak körvonalazására, az érvényes Országos Területrendezési Tervben foglaltaktól eltérő, települési szinten igényelt fejlesztési megoldások érvényesítési lehetőségeinek kifejtésére különösen a közlekedési infrastruktúra vonatkozásában, de a településrendezési tervekben szereplő területfelhasználást esetenként módosító OTrT meghatározások vonatkozásában is. A közlekedési hálózat fejlesztése és a területfelhasználás tekintetében a 2006-ban elfogadott Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió és a más prioritásokat tükröző Észak-Alföldi Területfejlesztési Konceptió kevés támpontot adott, a 2007-ben újrafogalmazott megyei gazdaságfejlesztési stratégiai elképzeléseket pedig hamarosan felülírta a pénzügyi-gazdasági világválság.

Számolni kellett a globális felmelegedésből eredő új követelményekkel, új energiapolitikai erővonalak megjelenésével, ezeknek a mező- és erdőgazdasági illetve vízgazdálkodási területekre kihatásával. A piacaitól megfosztott volt keleti blokk drámai gazdasági visszaesése, az uniós pályázati források zömének gazdaságfejlesztési pályán kívülre, pl. köztetek dekorálására irányítása, az interregionális együttműködési elképzelések illuzórikussá válása, a demográfiai és etnikai problémák élesebb megvilágítása új kitérési irányok megfogalmazását igényelte. Egyetlen példával: mivel sem az OTrT, sem a regionális fejlesztési elgondolások nem tekintették prioritásnak a keleti országrész Lengyelország és Szerbia felé továbbvezető É-D irányú, valamint a Nagyvárad felé nyitható közlekedési kapcsolatot, ezzel e régiók belső kommunikációjának mielőbbi javítását, így a nagyfokú fővároshoz kötöttséget tartósították, az OTrT által biztosítható eszköztár hiányában gyengébb, térségi jelentőségű közlekedésfejlesztési elemekkel kellett pótolni ezt az igen súlyos hiányosságot.

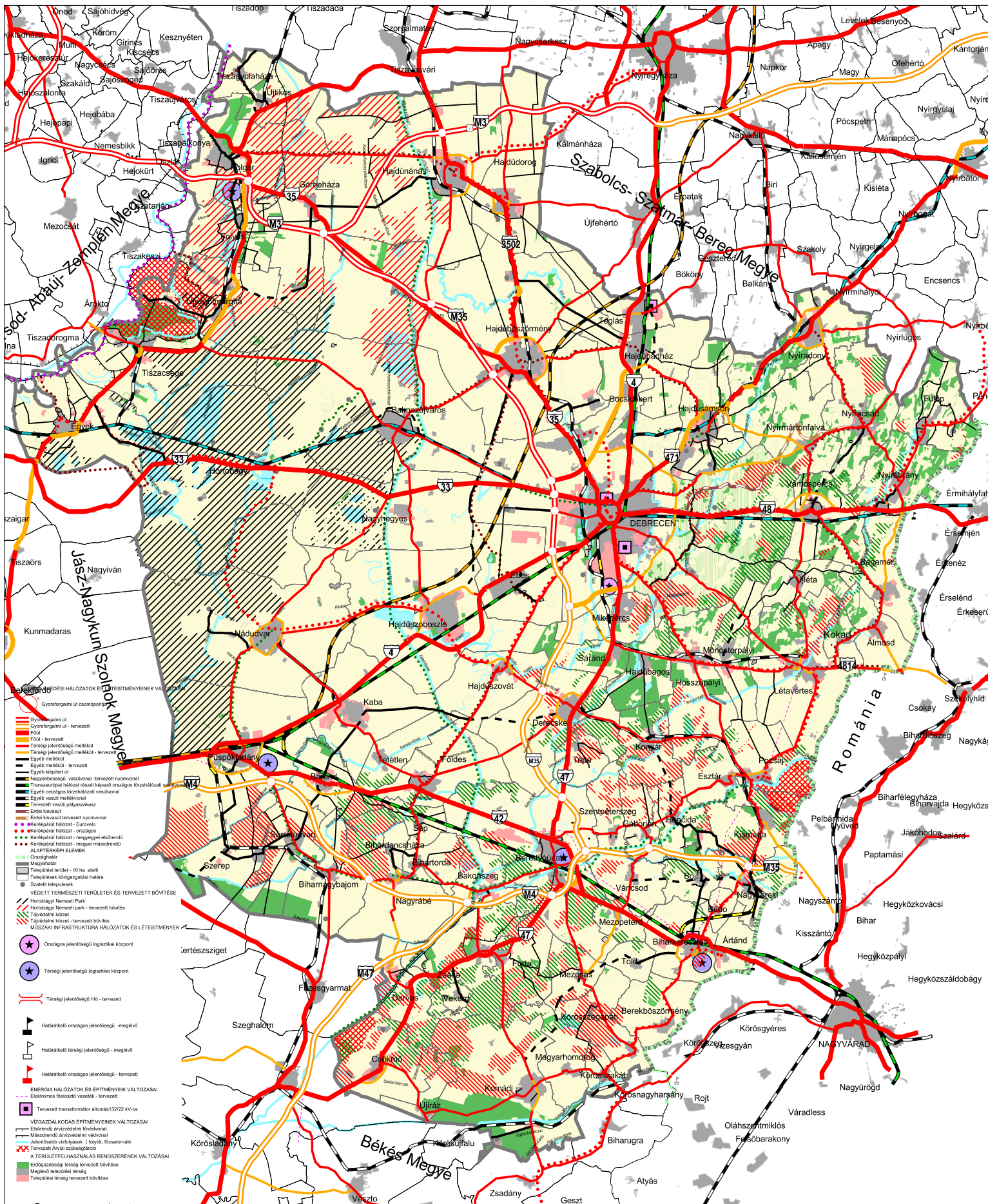
Tovább bonyolította az elemző munkát, hogy tucatnyi megyei szintű illetve megyei városi keretben kidolgozott, de ezen túlmutató turisztikai, gazdaságfejlesztési, közlekedésfejlesztési, oktatásfejlesztési koncepció, program készült az elmúlt évtizedben, és ezeket sem nem tartották napirenden, sem nem érvénytelenítették. Nem születtek önkormányzati vagy régiós szintű állásfoglalások arról, hogy miként fogják az azokban foglaltakat figyelembe venni. Elvileg előnyös volt ugyanakkor, hogy számos megyében elkészült és elfogadásra került a megyei területrendezési terv, gyakorlatilag azonban arra világítottak rá e munkák, hogy a megyei terveket megalapozni hivatott fejlesztési dokumentumok nélkülözik az alapvetőnek tartott európai térségi léptékű kitekintéssel kidolgozott, prioritásokat és költségvonatkozásokat is tárgyaló, nagytávú megyei stratégiákat.

A vizsgálatot készítő szakmai kompetenciája, a megyén túli térségekre is rálátása mellett fontos volt, hogy a kistérségi szintű egyeztetések számos lényeges infrastruktúra-elem fontosságát megerősítették. Ugyanakkor halaszthatatlanul szükséges a területfelhasználásra vonatkozó gazdaságfejlesztési szempontú és térszerkezeti fejlesztési elvárások, elhatározások világosabb megfogalmazása a megyei önkormányzati és regionális politika szintjén, hogy ne a területrendezési terv elfogadása küszöbén jelentkezzenek már nehezen érvényesíthető változtatási igények.

Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

A Térségi szerkezeti tervben tervezett változások

M=1:350 000

III.

ELFOGADÁSRA KERÜLŐ MUNKARÉSZEK

1. TÉRSÉGI SZERKEZETI TERV

A térségi szerkezeti terv határozza meg a megye távlati térségi szerkezetét, azaz a térségi területfelhasználást, a településhálózati rendszert, a térségi jelentőségű infrastruktúra hálózatot, és az építmények térbeli rendjét. Az OTrT-vel összhangban a térségi területfelhasználás az alábbi kategóriák szerint került besorolásra:

legalább 50 ha területű térségek:

- a) erdőgazdálkodási térség,
- b) mezőgazdasági térség,
- c) vegyes területfelhasználású térség,

legalább 10 ha területű térségek:

- d) városias települési térség,
- e) hagyományosan vidéki települési térség,

területi korlát nélkül ábrázolt térségek:

- f) vízgazdálkodási térség,
- g) építmények által igénybe vett térség.

A térségi területfelhasználás térbeli rendjén túlmenően a szerkezeti terv tartalmazza a településhálózati rendszer elemeit, a műszaki infrastruktúra hálózatok és egyedi építmények térbeli rendjét és védőterületeit. A műszaki infrastruktúra hálózatok ábrázolása az alábbi megoszlásban történik:

- közlekedési hálózatok és létesítmények,
- energia közmű hálózatok és létesítményeik,
- vízgazdálkodási rendszerek és létesítmények.

A települések felsorolását az 1. számú melléklet, a térségi szerkezeti tervet a 2. számú melléklet tartalmazza.

Hajdú-Bihar Megye Területfelhasználásának megoszlása a Térségi szerkezeti terv alapján

Térségi területfelhasználási kategória	Összes terület (Ha)	%
erdőgazdálkodási térség *	81 854	13,179
mezőgazdasági térség	462 758	74,509
vegyes területfelhasználású térség	16 337	2,630
városias települési térség	26 449	4,259
hagyományosan vidéki települési térség	21 175	3,409
vízgazdálkodási térség	12 257	1,974
építmények által igénybe vett térség	248	0,040
Hajdú-Bihar Megye területe összesen	621 078	100,000

* Az OTrT Hajdú-Bihar megyére 69 597 ha (11,206 %) erdőgazdálkodási térséget irányoz elő. A megyei TrT a térség arányát 13,179 %-ban határozza meg.

1.1.A TÉRSÉGI SZERKEZET ALAKÍTÁSÁNAK FŐBB CÉLKITŰZÉSEI

Az OTTrT, valamint a már elkészült megyei területrendezési vizsgálatok és program alapján a térségi szerkezeti terv a következő szempontok, és célkitűzések szerint irányozza elő a megye térségi szerkezetét.

- A megye külső és belső térszerkezeti kapcsolatainak javításával kiegyensúlyozottabb területi szerkezet kialakítása; Debrecen „hub” (kerékagy, középpont, súlypont) jellegére alapozottan sugaras- gyűrűs hálózat kialakítása.
- A térszerkezeti kapcsolatok fejlesztésének infrastrukturális alapja elsődlegesen a közúti közlekedés, de fontos szerepet kap a vasúti közlekedés fejlesztése is.
- A külső térszerkezeti kapcsolatok fejlesztése érdekében meghatározó a nemzetközi folyosókhoz való kapcsolódás megteremtése, az észak-déli folyosó megteremtésének elősegítése.
- A belső kapcsolatok fejlesztése érdekében a megyerészek közötti kapcsolatok biztosítása, elkerülő utak, térségi jelentőségű mellékutak tervezése.
- A településhálózat elemeinek fejlesztése, a közúthálózat csomópontjaihoz kapcsolódóan történik.
- A természeti értékek védelme, az ökológiai hálózat fejlesztése meghatározó jelentőségű a térszerkezet alakításában.
- A térszerkezet alakítása elősegíti az országhatáron átnyúló euro régiós kapcsolatok fejlesztését
- A területi szerkezet alakítása nem veszélyeztetheti a felszíni vizek és a felszín alatti vízbázisok védelmét.

1.2. A TÉRSÉGI TERÜLETFELHASZNÁLÁS RENDJE

Az OTrT által meghatározott és definiált térségi területfelhasználási kategóriákba történő besorolás általános feltétele, hogy a kategória területének meghatározó részén a meghatározás szerinti területfelhasználási jelleg legyen jellemző.

1.2.1. Erdőgazdálkodási térség

Az erdőgazdálkodási térség országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelyben legalább 75 %-ban olyan meglévő erdőterületek, valamint erdőtelepítésre alkalmas területek találhatóak, amelyek erdőgazdálkodásra való alkalmassága termőhelyi viszonyai alapján kedvező és az erdőtelepítés környezetvédelmi szempontból is szükséges, vagy indokolt.

Az erdőgazdálkodási térség, mint területfelhasználási kategória, tartalmazza a meglévő és az erdőtelepítésre javasolt területeket.

Az erdőgazdálkodási térség területfelhasználására vonatkozó szabályok:

- Az OTrT-ben meghatározott erdőgazdálkodási térséget a megyei szerkezeti tervben legalább 75 %-ban megyei erdőgazdálkodási térség kategóriában kell sorolni, a fennmaradó részen –a városi ranggal rendelkező települések kivételével- városias települési térség nem jelölhető ki.
- A települési területfelhasználási egységek kijelölése során a megyei erdőgazdálkodási térséget legalább 85 %-ban erdőterület kategóriába kell sorolni.
- A közlekedési vonalas infrastruktúra erdőterületen áthaladó szakasza mellett csak a forgalom lebonyolítását és biztonságát közvetlenül szolgáló építmények helyezhetők el.

Az erdőgazdálkodási térségre vonatkozó területrendezési irányelvek:

- Alapvető fontosságú, hogy a meglévő erdőterületeket ne vonjanak belterületbe, ne minősítsenek beépítésre szánt területté a településrendezési tervben.
- Az erdőtelepítésre szánt területek kiválasztásánál elsősorban a termőhelyi adottságokat, a talaj termőképességét, a mezőgazdasági művelésre való alkalmasságot, valamint a környezetvédelmi és természetvédelmi igényeket kell figyelembe venni.
- A meglévő erdők fenntartásával erdőtelepítésre alkalmas új területek kijelölésével, erdők telepítésével az a cél, hogy Hajdú-Bihar megye átlagos erdősültsége a jelenlegi 11,2 %-ról az OTrT-vel összhangban legalább 15 %-ra növekedjen.
- Az erdőtelepítések rendszerszerű erdőszerkezet kialakulását segíti elő, ennek keretében az erdőgazdálkodási célokat, a racionális földhasználat kialakítását, valamint a kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek védelmét szolgálják.
- A gazdasági rendeltetés mellett a meglévő erdők fenntartásánál és új erdők telepítésénél fokozott szerepet kell kapni a védelmi, az egészségügyi, a szociális és a turisztikai rendeltetésnek.

- A védelmi rendeltetésű erdőket természetvédelmi, talajvédelmi, levegőtisztaság védelmi és településvédelmi, valamint árvízvédelmi céllal kell telepíteni.
- Nagyobb települések, egészségügyi és üdülőterületek közelében törekedni kell egészségügyi, szociális és turisztikai rendeltetésű erdők telepítésére. Előnybe kell részesíteni a virágzattal és terméssel kevésbé környezetterhelő, allergizáló fajtákat.
- A nem őshonos fajtákból álló erdőket természet-közeli állapotú erdőkké kell átalakítani, amennyiben az átalakítás védelmi célokkal nem ellenkezik.
- A tájvédelmi térségek erdőterületein össze kell hangolni a vízgazdálkodás, a tájvédelem, a természetvédelem, az ökoturizmus és az erdőgazdálkodás szempontjait.
- Gazdasági erdők telepítésénél a természeti adottságokat károsító hatások kizárására kell törekedni, egyéb erdőtelepítéseknél, ahol a természeti viszonyok lehetővé teszik, őshonos fajták alkalmazásával előnybe kell részesíteni természet-közeli erdőtársulások kialakítását.
- Degradálódott zártkert területét, amennyiben más célú hasznosítása már felhagyásra került, a helyi gazdálkodási struktúrához illeszkedő művelési kategóriába (településvédelmi célú erdő, szántó, vagy másodlagos gyepek) indokolt sorolni.
- Az erdőtelepítésnél figyelembe kell venni a nemzeti éghajlat változási stratégiát.
- Új erdőtelepítéseknél, a termőhelyi viszonyok figyelembevételével, kell elősegíteni természet-közeli erdőtársulások létrehozását.
- Az erdők telepítésénél megyei szinten kiemelten kezelendők az eltérő adottságú tájegységek (árterek, szikések, homokvidékek, roncsolt területek), valamint a víz és szélerezési által veszélyeztetett övezetbe tartozó területek.

Erdőgazdálkodási térség- a megalapozó munkarész összefoglalása, indoklás

Hajdú-Bihar megye erdőterülete: 69.598 ha, ami a megye területéhez viszonyítva 11,2 %-os erdősültséget jelent. A megye erdőterülete az utóbbi 10 évben 4330 ha-ral növekedett az erdőtelepítéseknek köszönhetően. A települések erdősültsége nagyon változó, legkisebb az erdősültsége Sárrétudvari településeknek (0,3 %), legnagyobb Nyírmártonfalvának 60,9 %. A kiváló termőhelyi adottságú erdőterület nagysága 34 821 ha, ami a meglévő erdőterületek 52 %-át teszi ki.

Az Országos Területrendezési Terv 2008. évi módosítása a megye területére vonatkozóan a korábbiaknál realisabban határozza meg az erdőgazdálkodási térségek területét. A Debrecen melletti Erdőspuszták területét, a megye északkeleti szélén elhelyezkedő települések területét az Erdőspusztákra jellemző mozaikos módon jelöli erdőgazdálkodási térségként a módosítás. Ezzel megszüntethetővé vált az a konfliktushelyzet, amely a megye ezen részén lévő kis települések esetében gyakorlatilag a teljes közigazgatási területet erdőgazdálkodási térségként tartalmazta. Az ehhez igazítva készített településrendezési tervek gyakran védett természeti területeket kényszerültek erdőövezetbe sorolni.

A módosítás több helyen szüntetett meg olyan korábban kijelölt új erdőgazdálkodási térséget, melyet a településrendezési tervek készítésekor indokolatlannak tartottak.

Az OTrT módosítása is tartalmaz azonban a megyét érintő új erdőgazdálkodási térséget.

Tiszacsege igazgatási területén, függetlenül attól, hogy a földterületek termőértéke nem tekinthető olyan gyenge minőségűnek, mely a mezőgazdasági művelést indokolatlanná tenné, az erdősítés elfogadható, mert a jelölt területen a Vásárhelyi terv árvízi vésztározók létesítését irányozza elő. Sárrétudvari, Szerep, Komádi településektől délre, a megye igazgatási területének közelében jelentős területű erdőgazdálkodási térséget tartalmaz az OTrT módosítás. A talaj minőségi jellemzői ezeken a helyeken sem indokolják alapvetően az erdősítést, bár a szóban forgó területek nem tartoznak a legértékesebb mezőgazdasági területek közé. A Komádi térségében tervezett erdősítést az Erdészeti Igazgatóság ugyan már kezdeményezte, de a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága ezzel nem értett egyet.

A térszerkezeti terv a fentebb megfogalmazott kételyek ellenére az OTrT-hez való igazodás érdekében, a lehetséges kompromisszumokat (eltérési lehetőségeket) kihasználva tartalmazza ezeket az erdőgazdálkodási térségeket is.

2007. júliusában készült el a Nemzeti Erdőtelepítési Program (NEtP). Az Országos Területrendezési Terv módosítása ezzel összhangban készült, hiszen mindkettőnek közös előkészítő munkarészei voltak. Hajdú-Bihar megye erdőgazdálkodási térségeinek aránya is ennek megfelelően lett az OTrT-ben előírva. A tervezett erdőterületek helyének kiválasztásakor a földterületek termőértékét, meghatározó tulajdonságait, az ár- és belvíz veszélyeztetettségét is figyelembe vették. Az erdőgazdálkodási térség megyei tervben történő kijelölésekor az OTrT-hez való igazodás mellett a fenti elvek alkalmazásán túl a települések hatályos településszerkezeti tervében szereplő, és még ma is reálisnak ítéltető fejlesztéseket is figyelembe vételre kerültek.

A jelenleg hatályos OTrT Hajdú-Bihar Megye területére 11,21 % arányban, mintegy 69 597 ha nagyságban irányoz elő erdőgazdálkodási térséget. A Megyei Területrendezési terv 81 854 ha nagyságú erdőgazdálkodási térséget jelöl ki, mely a megye területének 13,18 %-át jelenti. Az erdőterületek nagysága ettől természetesen jelentősebb eltérést mutat, hiszen az 50 ha-nál kisebb erdőterületek, vagy más megfontolásból nem erdőgazdálkodási térségbe sorolt erdőterületek az előbbi kimutatásban nem szerepelnek.

Hajdú-Bihar megye öt erdészeti táj területén fekszik:

- Nyírség
- Hajdúság
- Hortobágy
- Berettyó-Körös vidék
- Közép-Tiszai ártér.

Az erdészeti klímaosztályozás szerint a megye erdőterületének 76 %-a a kocsánytalan tölgyes-cseres klímába, 24 %-a az erdőssztyepp klímába tartozik. A megye erdőterületén a klímákban lehetséges majdnem mindegyik termőhelytípus-változat megtalálható.

Leggyakrabban előforduló genetikai talajtípus vázталajokba sorolt humuszos homok és kombinációi, amely a Nyírség jellegzetes talajtípusa. Az erdők számára jó termőhelyeket általában az ártereken az öntéstalajokon, illetve a barna erdőtalajokon, a réti talajokon és a mocsári és ártéri erdők talajain találunk.

Hajdú-Bihar megye legjelentősebb erdőgazdálkodója a Nyírerdő Zrt.. Az erdészeti kezelésben lévő terület nagysága 30.134 ha, mely a megye erdőterületének 43,8 %-a. Jelentős állami erdőgazdálkodók még a megyében a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, aki 1.584 ha és a Tiszántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, aki a megyében 696 ha erdő kezeléséért felelős.

Hajdú-Bihar megyében a magán tulajdonban lévő erdőterületek aránya meghaladja az 50 %-ot. A magántulajdonú erdők kezelői jellemzően erdőbirtokossági társulatok, vagy magángazdálkodók. Az erdőgazdálkodó nélküli területek nagysága meghaladja a 7.500 ha-t, a megye erdőterületének 11,3 %-át.

1997. január 1-én lépett hatályba az új erdőtörvény, „Az erdőről és az erdő védelméről” szóló 1996. évi LIV törvény, a hozzá kapcsolódó végrehajtási rendelet és az Erdőrendezési Szabályzat alapján az erdőrésztetek elsődleges rendeltetés mellett két további rendeltetés is megadható, melyeket az elsődleges rendeltetéssel azonos súllyal kell értékelni. Az erdőrésztetekhez kapcsolódó rendeltetések fejezik ki az erdők sokoldalú funkcióit.

Hajdú-Bihar megyében jelentős a tölgyes állományok területi aránya, 15.865 ha-on találunk ilyen állományt, ami az erdőterületnek a 24 %-a. Legnagyobb a területi aránya az akácoké, 25.882 ha, 39,5 %. Jelentős továbbá a nemes nyarasok térfoglalása is, 10.416 ha, 16 %. Az egyéb kemény lombos állományok az erdőterület 6,4 %-án, az egyéb lágy lombos állományok az erdőterület 2,6 %-án találhatók. A fenyőfélék – melyek közül legnagyobb arányú az erdei fenyő előfordulása – az erdőterület 11,5 %-án találhatók.

Hajdú-Bihar megye faállományaiban az összes élőfakészlet $8.356.415 \text{ m}^3$, Az erdők évi folyónövedéke ($517.395 \text{ m}^3/\text{év}$) nagyobb, mint az előhasználatok és a véghasználatok során kitermelhető fatömeg. A megyében meghatározó szerepet betöltő erdőgazdálkodás ellenére alacsony szintű a helyben települt faipari feldolgozás és termékgyártás.

Az elkövetkező években a Hajdú-Bihar megyei erdők területe és fakészlete változatlan kitermelés mellett növekedni fog. Azonban a fára mint biomassza-nyagra épített energiatermelés arányának növekedése várható, és a fa építőipari anyagként hasznosításának súlya is emelkedik, ezért a kitermelhető fatömeg, a telepítés és a kitermelés módja tekintetében is nagytávú program-változatok kidolgozása szükséges.

1.2.2. Mezőgazdasági térség

A mezőgazdasági térség országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelyben elsősorban mezőgazdasági művelés alatt álló területek találhatók. A térszerkezeti terv az 50 hektáros, vagy annál nagyobb egybefüggő mezőgazdasági területeket tartalmazza.

A mezőgazdasági térség területfelhasználására vonatkozó szabályok:

- Az OTrT-ben megállapított mezőgazdasági térséget legalább 75 %-ban megyei mezőgazdasági térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részen- a városias ranggal rendelkező települések kivételével- városias települési térség nem jelölhető ki.
- A mezőgazdasági térséget a településszerkezeti tervben legalább 85 %-ban mezőgazdasági terület területfelhasználási egységbe kell sorolni; mezőgazdasági térségben nagyvárosias lakóterület és vegyes terület területfelhasználási egység nem jelölhető ki.

A mezőgazdasági térségre vonatkozó területrendezési irányelvek:

- A termőföldek művelési ágból való kivonása csak a legszükségesebb mértékben, a gyengébb minőségű földeken valósulhat meg.
- Kiváló termőhelyi adottságú termőföldek (szántó, szőlő és gyümölcsös művelési ágban) művelési ágának megváltoztatására csak különösen indokolt esetben kerülhet sor.
- Gyenge adottságú és/vagy környezetileg érzékeny mezőgazdasági területeken a termőhelyi és a környezeti jellemzők figyelembevételével indokolt a művelési ágváltoztatás gyepesítésre, erdősítésre, vagy az intenzitási fok szántóföldi extenzifikációval való megváltoztatása.
- A meglévő öntözési lehetőségeket indokolt lenne jobban kihasználni, illetve a megfelelő termőhelyi adottságú övezetben azok fejlesztését kiemelten kell biztosítani.
- A mezőgazdasági térségben kiemelt figyelmet kell fordítani a talajok optimális biológiai aktivitásának a megőrzésére, illetve a talajterhelő igénybevételek, használatok kizárására.
- A rendeltetésszerűen funkcionáló zártkerteket, kertségi övezeteket lehetőség szerint biológiailag aktív állapotban kell tartani, a már degradálódott zártkertek területét a helyi mezőgazdálkodáshoz illeszkedő művelési ágakba kell sorolni.
- A meglévő homoki és sziki gyepes, lapterületek megőrzése és természetvédelmi célokat is szolgáló hasznosítása kiemelten fontos feladat.

Mezőgazdasági térség- a megalapozó munkarész összefoglalása, indoklás

A 2008. évet megelőzően hatályban lévő OTrT a mezőgazdasági térséget a megyei területrendezési tervek készítésekor még belterjes mezőgazdasági térség és külterjes hasznosítású mezőgazdasági térség bontásban írta elő szerepeltetni. A kétfajta térség közötti különbség az előírásokban csak abban mutatkozott meg, hogy a településrendezési tervek készítésekor a belterjes mezőgazdasági térségen belül nagyobb arányban kellett mezőgazdasági övezeteket kijelölni. Az OTrT 2008. évi módosítása már nem tartalmazza a mezőgazdasági térség ezen bontását. A megye területén lévő mezőgazdasági térség területe az előzőekben említett jelentősnek ítélt erdősítések miatt fog csökkenni. A csökkenés a jó minőségű mezőgazdasági művelésű területeket nem érinti.

A mezőgazdasági térség 462758 ha területet foglal el a térség szerkezeti tervében, mely a megye területének 74,51 %-át foglalja el. A településrendezési tervek készítésekor a vegyes területfelhasználású térség települések által szabadon eldönthető arányú részén még mezőgazdasági térség lesz kijelölhető.

Hajdú-Bihar agroökológiai jellemzése

Éghajlat

A megye éghajlata mérsékelten meleg és száraz, a keleti részen mérsékelten meleg-mérsékelten száraz. Az évi középhőmérséklet 10-10,2 °C, a vegetációs időszakban 17-17,2 °C az átlaghőmérséklet. A napi középhőmérséklet 188-192 napon keresztül meghaladja a 10°C-ot. A csapadék átlagosan 520-550 mm, a hortobágyi kistájban 520-530 mm. Az ariditási index 1,21-1,33 között van. A keleti részek csapadékellátottsága jobb, itt a vízigényesebb kultúrák, a térség többi részén a szárazságot jobban tűrő növények termesztéséhez megfelelő az éghajlat. A hortobágyi terület aridabb jellege következtében mezőgazdasági potenciálja alacsony.

Talajtani viszonyok

A megye területén nagyrészt a Hajdúság és a Berettyó-Körösvidék középtájához tartozó kistájak húzódnak, de területe ÉNY felé átnyúlik a Közép-Tiszavidék, K felé pedig a Nyírség vidékére is. A talajtakaró változatos, 18 talajtípus található meg a megyében (1. táblázat).

A Hajdúság a Nyírség és a Közép-Tiszavidék közé ékelődött középtáj, amelyhez tartozó két kistáj (a Hajdúhát és a Dél-Hajdúság) a megye középső részén húzódik É-D irányban. A táj lösszel fedett hordalékkúp síkság, talajai termékenyek, az Ebes-Hajdúnánás vonaltól északra a mészlepedékes csernozjom talajok túlsúlya jellemző, míg délfelé a hidromorf hatás erősödésével megnő a réti csernozjomok részaránya, a mélyedésekben megjelennek a szikesek is.

A talajvíz mélysége 2-4 m között van a terület legnagyobb részén, kémiai jellege főként kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos, de Hajdúdorog, Hajdúböszörmény, hajdúszovát és Földes környékén nátriumos.

A Berettyó-Körösvidék középtáj a Hajdúságtól délre fekszik, öt kistája található Hajdú-Bihar megye területén. Az erős vízhatás csak a folyószabályozás után mérséklődött, azelőtt a táj nagy része mocsár, láp és ártér volt.

A Dél-Hajdúságtól DK-re fekszik a 400 km² kiterjedésű Berettyó-Kálló köze kistáj. A talajvíz mélysége 2-4 m között váltakozik, többnyire kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos, helyenként nátriumos (pl. Konyár). A talajok termékenysége kedvező, legjellemzőbb a karbonátos réti csernozjom és öntés réti talaj. Jelentős a szikesek kiterjedése, melyek közül a mezőgazdaságilag nem hasznosítható réti szolonyecek a felszín 19%-át borítják.

A Berettyó-Kálló köze Ny-ról öleli át a Nyírség szomszédságában fekvő Érmelléki löszös hát kistáját. A talajvíz a határmenti háton 6 m alatt húzódik, míg beljebb 4-6 m között van. Kémiai jellege főleg kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos, Bagamértől Ny-ra nátriumos típusú. A talajtakaró legnagyobb részét az alföldi mészlepedékes csernozjom talajok adják. A Körösvidékhez tartozik a Berettyó-Kálló köze D-i folytatásában fekvő Bihari-sík kistáj, mely a Sebes-Körös hordalékkúpja. A talajvíz átlagos mélysége 2-4 m, Magyarhomorog környékén 2 m fölé emelkedik.

A talajtakarót zömmel hidromorf talajok alkotják. A Kis-Sárrét északi része rossz lefolyású, alacsonyártéri szintű síkság, melyen az erőteljes láposodás a jellemző. Valamennyi előforduló talaj vízhatás alatt képződött.

Hajdú-Bihar megye mezőgazdasági földhasználata

A megye mezőgazdaságának jelentőségét tükrözi, hogy a mezőgazdaság hozzájárulása a GDP-hez a megyében 6,3%, országosan 3,3%. A megye jelentős szerepet tölt be az ország növénytermesztésében.

A talajtulajdonságok, a domborzati és klimatikus viszonyok a földterület művelési ágak szerinti hasznosítását, megoszlását nagymértékben befolyásolják. Ezekben az arányokban a rendszerváltást követően a föld tulajdonviszonyainak változásai sem módosítottak jelentősen, bár bizonyos folyamatok (pl. zöldmezős beruházások, erdőtelepítések) összefüggnek vele.

A jelenlegi földhasználat elemzésére az általában tízévenként készülő, teljes körű mezőgazdasági összeírás, a legutóbbi AMÖ2000 adatai szolgáltatták. Az AMÖ2000 a statisztikai gazdaságméret minimális értékét el nem érő gazdaságokat, illetve a „látens” területeket nem tartalmazza. A sarokszámok vizsgálatában a 2005. évi megyei statisztikai értékek voltak az irányadók.

Hajdú-Bihar megyében a 2005. évi statisztikai adatok alapján a termőterület 509.6 ezer hektár. Az utóbbi évek során nagymértékű területkoncentráció zajlott le. A gazdasági szervezetek átlagos terület nagysága 216 ha.

A termőterület 6,3 százalékát erdő, egy százalékát nádas és halastó, 91 százalékát pedig mezőgazdasági terület foglalja el. A termőterületen belül a szántó 72%, a gyep 26% és a gyümölcsös 1%. A megyei átlagot jóval meghaladja a szántóterület aránya a hajdúszoboszlói és a püspökladányi kistérségekben. A balmazújvárosi részen a gyep művelési ág az összes termőterület több mint 40 százalékát teszi ki.

Ez az országosan is egyedülálló arány a Hortobágyi kistáj jellegzetességeinek és a Hortobágyi Nemzeti Park munkájának köszönhető.

A szántóföld általában jól művelhető, de a megyére jellemző talajtípusok változatosságát tükrözve heterogén minőségű. Hajdú-Bihar megyében az átlagosan 19 AK-értékű szántóval jellemezhető települések aránya 44 százalék, de szórása magas értéket mutat: 7,5 (Fülöp) és 41,7 (Ebes) közötti.

Hajdú-Bihar megyében a termőterület 55 százalékát az egyéni gazdálkodók, 45 százalékát pedig a gazdálkodó szervezetek művelik. A mezőgazdasági hasznosítású termőterület átlagos nagysága a gazdaságok egészét tekintve 6,4 hektár/ gazdaság (országosan 6,5 hektár). A gazdálkodó szervezetek legnagyobb gazdaságmérete a balmazújvárosi és a berettyóújfalui kistérségekre jellemző, 860-890 hektárosak.

A térség mezőgazdaságában a szántóföldi művelés dominál. A gabonafélék közül jelentős a búzatermelés, emellett az ország burgonyaterméséhez is jelentős részben járul hozzá a megye. 2005-ben a megyék közül Hajdú-Bihar adta az ország összes kukorica- és cukorrépatermésének legnagyobb részét (11 és 24%). A megye paradicsom és zöldborsó termelése országos szinten is meghatározó, amire konzervipari feldolgozó kapacitás is épül. Hajdú-Bihar megyében a feldolgozó kapacitások a gabonaipar kivételével döntően a megyeszékhelyre koncentrálnak. Jelentős a vetőmagtermesztés, elsősorban az öntözhető területeken (Hajdúszoboszló, Debrecen, Hajdúböszörmény környéke).

Az állattenyésztésen belül a megye területarányától jóval nagyobb arányban részesedik a juhállományból (az országos 19%-a), ezt követi a szarvasmarha (11%), a sertésenyésztés (11%) és a baromfitenyésztés (9,6%). A juhtenyésztés fenntartása elsődleges cél, mert az Európai Unió egyedül juhhúsból nem önellátó.

Hajdú-Bihar megyében a kertészet, azaz a zöldség-, gyümölcsstermesztés igen hosszú múltra tekint vissza. A nyírséggel határos tájegységekre elsősorban a gyümölcsstermelés a jellemző, legjelentősebb az alma.

Az alma árutermelő terület 1.907 ha, ennek nagy része (kb. 40%) idős, 20-25 évnél régebbi telepítés. A szilvát és meggyet Debrecen és Hajdúdorog területén termelik, a málnát Nyirábrány, Fülöp, Nyíraczád térségében. Az ültetvénytelepítési szándék jelentős volt a '90-es évek végén, évente 200-300 hektár.

A megyében több zöldségtermesztő körzet alakult ki. A történelmi termőtájak (pl. Hajdúhadház – káposzta, Monostorpályi – zeller, Újléta, Bagamér és Vámospércs – tormatermelő tájegységek) mellett a feldolgozóipar igényeinek kielégítésére a Hajdúsági löszhát öntözhető területein – Hajdúnánás, Hajdúdorog, Hajdúböszörmény, Balmazújváros, Kaba térségében – alakultak ki a zöldborsó, csemegekukorica, paradicsom termőtájak. Jelentős még a megyében az uborka és a paprika termesztése, melynek egy része frissen, nagyobb része pedig gyorsfagyasztott, vagy konzerv formában kerül exportra.

A szabadföldi (szántóföldi) zöldségtermesztésben az átlagos üzemméret jórészt 5 ha alatti, míg a növényházi zöldségtermesztést végző termelők több mint fele kevesebb, mint 1 hektáron gazdálkodik.

1.2.3. Vegyes területfelhasználású térség

A vegyes területfelhasználású térség országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználású kategória, amelybe mozaikos szerkezetű erdőgazdálkodási, mezőgazdasági és települési térségek tartoznak.

A térszerkezeti tervben a legalább 50 hektár nagyságú vegyes területfelhasználású területek kerültek ábrázolásra.

A vegyes területfelhasználású térségre vonatkozó szabályok:

- Az OTrT-ben meghatározott vegyes területfelhasználású térséget legalább 75 %-ban mezőgazdasági, erdőgazdálkodási, vagy vegyes területfelhasználású térség kategóriába kell sorolni; a fennmaradó részén - a városi ranggal rendelkező települések kivételével- városias települési térség nem jelölhető ki.
- A település szerkezeti tervében a vegyes felhasználású térséget legalább 85 %-ban mezőgazdasági terület, vagy erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni; a térségben nagyvárosias lakóterület kivételével lakóterületi egységek kijelölhetők.

A vegyes területfelhasználású térségre vonatkozó területrendezési irányelv:

- A vegyes területfelhasználási térségben az erdőgazdálkodási, a mezőgazdasági és a települési térségekre vonatkozó irányelvek alkalmazandók, a térségen belül megállapított területfelhasználási egység jellegének megfelelően.

Indoklás

A 2008. évet megelőzően hatályos OTrT a vegyes területfelhasználású térséget csak olyan országos területfelhasználási kategóriaként tartalmazza, melyet a térségi, megyei területrendezési tervek készítésekor kellett tetszőleges arányban mező- vagy erdőgazdálkodási térségbe sorolni. Az OTrT 2008. évi módosítását követő változás, hogy a kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriák között is szerepeltetni lehet ezt a térséget. A megye térszerkezeti tervének készítésekor ezzel az új lehetőséggel is él a terv, tovább adva a döntés lehetőségét a települések felé, akik a település szerkezeti terv készítésekor dönthetik el, hogy a vegyes területfelhasználású térség mely részét sorolják erdő és mely részét mezőgazdasági felhasználásba. A legtöbb kijelölt vegyes területfelhasználású térség a nagyobb egybefüggő kerteségek (zárt kertek) esetében került alkalmazásra. Az OTrT módosítása a Debrecen keleti szélén lévő kerteségeknél is kijelölte ezt a térséget. Az OTrT-hez képest eltérést javasol a megyei terv Debrecen délkeleti szélén, ahol az összefüggő kerteségek miatt hasonlóképpen vegyes területfelhasználású térség kijelölése volt indokolt. (Ezt a területet az OTrT módosítás mezőgazdasági térségként jelöli.)

Vegyes területfelhasználású térség a megye térszerkezeti tervében 16 337 ha területen lett kijelölve, a megye területének 2,63% -án.

1.2.4. Települési térség

A települési térség az OTrT-ben megállapított területfelhasználású kategória, amelybe a település belterülete, valamint az ahhoz csatlakozó beépítésre szánt területek tartoznak.

A települési területfelhasználású térségre vonatkozó szabály:

- Az OTrT-ben meghatározott települési térséget legalább 75 %-ban városias és hagyományosan vidéki térség kategóriába kell sorolni.

1.2.4.1. Városias települési térség

Városias települési térség kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelyben a városok települési területe, továbbá azok a települési területek tartoznak, ahol a belterületi laksűrűség a 15 fő/hektárt meghaladja.

A városias területfelhasználású térségre vonatkozó szabály:

- A települési területfelhasználási egységek kijelölése során a városias települési térségben bármilyen települési területfelhasználási egység kijelölhető.

1.2.4.2. Hagyományosan vidéki települési térség

A hagyományosan vidéki települési térség a kiemelt térségi és a megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelyben – ide nem értve a városokat- a 15 fő/hektárnál nem nagyobb belterületű laksűrűségű települések települési területei tartoznak.

A hagyományosan vidéki települési térségre vonatkozó szabály:

- A megyei szerkezeti tervben kijelölt hagyományosan vidéki települési térség a nagyvárosias lakóterület kivételével- bármely települési területfelhasználási egységbe sorolható.

A városias és a hagyományosan vidéki települési térségre együttesen vonatkozó területrendezési irányelvek:

- A beépítésre szánt területek növekedésének mérséklésére kell törekedni.
- A meglévő települési területek rehabilitációját, a települési és az építészeti értékek, megőrzését kell elősegíteni.
- Ha jogszabály máshogy nem rendelkezik település beépítésre nem szánt területét beépítésre szánt területté minősíteni, csak akkor lehet, ha az ezzel elérni kívánt cél már beépített terület újrahasznosításával nem érhető el, vagy erre már nincs elég beépítésre szánt terület.
- Új beruházásokat, lakóterület növelést elsősorban a meglévő beépített területek rehabilitációs és rekonstrukciós területein kell elhelyezni, korlátozni kell az új területek igénybevételét, a zöldmezős beruházások, ipari parkok, új lakóterületi egységek, lakóparkok céljára. Támogatni szükséges a meglévő lakóterületek intenzívebb hasznosítását a lakatlan, és funkcióját veszített épületek újrahasznosítását, a beépített területen kívül települni kívánó zöldmezős beruházások (ipari, kereskedelmi, szolgáltató centrumok) telephely kijelölését, a településrendezési tervben a természetvédelem, a környezetvédelem és a termőföld védelem szempontjainak figyelembe vételével kell szabályozni.
- Az épített környezethez történő illeszkedés érdekében az átlagnál magasabb építmények tervezését és engedélyezését előzetes településképi vizsgálathoz kell kötni; az építési övezetekben az építmény magasság értékét a helyi építési szabályzatban meg kell határozni.
- A tájképvédelmi övezetben a települési területek összenövésének megakadályozása érdekében törekedni kell a szomszédos beépítésre szánt területek 200 méteres távolságának megtartására.

- Meg kell őrizni a települések kialakult egyedi karakterét, szerkezetét, belterületének kompakt jellegét.
- A kulturális örökség és a természeti környezet szempontjából érzékeny területeken kerülni kell a település hagyományos szerkezetének és jellegének megváltoztatását, korlátozni kell a települések beépített területének kiterjesztését és a közlekedési hálózat fejlődéséhez kötődő üzletközpontok, raktárbázisok céljára új beépítésre szánt területek kialakítását.
- Az ökológiai hálózat területein, a kiváló termőhelyi adottságú területeken, a hidrogeológiai védőterületen, a belvíz és árvízveszélyes területeken, továbbá a településkép védelmi övezetben korlátozni kell, illetve szigorú feltételekhez kell kötni a beépítésre szánt területek bővítését.
- A települési adottságok figyelembe vételével növelni szükséges a településeket védő erdők, fásítások, a beépített területekhez kapcsolódó zöldfelületek, parkok területét.
- Történelmi településmagok rehabilitálása során a településkép javítása érdekében a közművek lehetőség szerinti rejtett vonalvezetése szükséges,
- a települések belterületi útjai, utcái mentén törekedni kell a legalább egyoldali zöldsáv és útfásítás kialakítására.
- A település belterülete és az azt elkerülő utak között védő-takaró zöldsáv létesítése minden esetben szükséges; indokolt esetben zajvédelmi, vagy levegő védelmi létesítmény kialakítása is javasolt.
- A települési térségben a területhasználat változása nem eredményezheti a biológiai aktivitás érték csökkenését.
- A városközpontok és a történelmi településszerkezeti részek területén nem engedhető meg a településszerkezetet és a településképet bomlasztó, attól idegen funkciójú beépítések létesítése (üzemanyagtöltő állomás, bevásárló központ, sportközpont, nagyterjedésű közlekedési létesítmény).

Városias települési térségre vonatkozó területrendezési irányelvek:

- Városközpont területén valamennyi közmű felszín alatti vezetését kell előírni.
- A városias települési térségbe tartozó településeken a már kialakult zöldterületek, közparkok, közzélzeti erdők, rekreációs igények kielégítését szolgáló egyéb zöldfelületi jellegű különleges területek megőrzendők, arányuk a beépítésre szánt területhez képest nem csökkenthető.
- A hagyományos, vagy paneles lakótelepek rehabilitációja során törekedni kell a városszerkezetbe való minél harmonikusabb és szervezettebb illeszkedés biztosítására, a lakótelepek „humanizálására”.

Hagyományos vidéki települési térségre vonatkozó területrendezési irányelvek:

- Kerülendő a hagyományos településszerkezethez, településkarakterhez, beépítési módhoz, meglévő értékes népi építészeti emlékekhez nem illeszkedő lakó és egyéb területek kijelölése, kialakítása; figyelembe veendő az adott vidéki település karaktere, léptéke, szerkezete, településképi jellege.
- Meg kell őrizni a hagyományosan vidéki települések táji kapcsolatait, a településkép és a táj összhangját.

- Hagyományosan vidéki település belterületén nem lehetséges zavaró hatású ipari, gazdasági területek kialakítása, valamint nagy alapterületű, 2000 m² feletti építményeket tartalmazó egyéb területek kijelölése; ilyen fejlesztési területek vagy csak teljes műszaki, környezetvédelem és településvédelem biztosítása esetén, vagy a meglévő belterülettől megfelelő védőtávolság betartása esetében indokolt.
- A hagyományosan vidéki települési térségben csak kevésbé intenzív, maximum 1,5 szintterület sűrűségű beépítésre szánt terület kialakítása lehetséges.
- Települések külterületén meglévő mezőgazdasági birtokközpontok, majorok, lakott helyek esetében a történetileg kialakult beépítési jelleg, zöldfelületi elemek, egyedi tájértékek és az eredeti mezőgazdasághoz kapcsolódó funkciók megtartására kell törekedni és kerülni kell a túlzott mértékű beépítettséget.

Települési térség- a megalapozó munkarész összefoglalása, indoklás

A városias települési térségek és a hagyományosan vidéki települési térségek egyaránt tartósan és funkcionálisan megalapozottan fedik le a megye területét.

Első megközelítésként megfogalmazható:

a megyében ugyan mintegy 20 gazdaságfejlesztésre kiemelten alkalmas, innovációképes település van, ezek közül azonban vagy máris, vagy a következő évtizedben Komádi, Biharkeresztes, Létavértes, Nyíradony, Téglás és Balmazújváros fejlesztési lehetőségeit súlyosan veszélyezteti a foglalkoztatásra alkalmatlan népesség a népességstatisztikai mennyiségi jellemzőkkel ellentétben. Ismételten ki kell emelni, hogy nem csupán roma foglalkoztatási problémáról van szó. Jellemző, hogy pl. Bakonszegen nincs roma lakosság, és a helyben maradt fiatal korosztály foglalkoztatási problémái alig térnek el a roma lakosság körében jellemzőktől.

Nem soroltuk fel Berettyóújfalut, amelyet a következő évtizedben a környező települések súlyos helyzete szintén nem hagy érintetlenül.

Fentiek alapján a következő évtizedben legfeljebb 10, a rákövetkező évtizedben pedig a folyamatok alakulásától függően további 4-5 település képes komoly gazdasági területeket „berendezni”, működésüket fenntarthatóan megoldani.

Módosítja e képet két tényező:

Debrecen, Hajdúszoboszló és Hajdúböszörmény – Nyíregyházával és különösen Nagyváradal együttműködve – képes a környező kistelepülések közigazgatási területén történő nagyvolumenű fejlesztések működtetői körét és foglalkoztatottjait megerősíteni, megtartani. Ilyen irányú szervezett fejlesztő tevékenység ugyan még nem történt, de várható, hogy Nagyhegyes, Hortobágy, Újfehértó, Hosszúpályi, Mikepércs, Hajdúszovát települések térségében 2012 után számottevő gazdasági területigény jelenhet meg.

A másik hasonló hatású tényező a Nagyvárad felőli intenzív nyomulás következménye, amely nemcsak Berettyóújfalu szellemi potenciáját erősítheti, hanem a határ menti térség leépülését is lelassíthatja. Biharkeresztes szinte Nagyvárad részévé válik, és a roma etnikum képzésminőségének gyors javítása esetén Biharkeresztes és Berettyóújfalu 2012 után jelentős gazdasági területeken működő vállalkozásokat fogadhat. Ez utóbbi változások esélyét erősíti, ha több lépcsőben történő realizálással számolva, a készülő megyei területrendezési tervben megjelennek a leendő gazdasági területek.

A megye jellegzetességét figyelembe véve a települési térség városias és hagyományosan vidéki térségre való bontását oly módon tartalmazza a területrendezési terv, hogy a városi címmel rendelkező települések belterülete képezi a városias térséget, míg a nem városi rangú települések 10 ha nagyságot meghaladó beépített területei és a városok külterületén található 10 ha nagyságot meghaladó beépített területei pedig a hagyományosan vidéki települési térséget. A 10 hektárnál kisebb beépített területeket, mint települési területet csak alaptérképi elemként jelöli a terv.

A települési térségek kijelölésekor a kiindulási alapot a hatályos településszerkezeti tervek jelentették. Ezért a települések jelenlegi beépített területén kívül az elfogadott fejlesztési területét is figyelembe veszi a térségi szerkezeti terv.

A városias települési térség jelenlegi nagysága 16 245 ha, mely a térség szerkezeti tervében 26 449 ha nagyságú, a megye területének 4,3 %-át jelentő térségként lett kijelölve.

A hagyományosan vidéki települési térség nagysága jelenleg 18 786 ha, mely a térség szerkezeti tervében 21 175 ha nagyságú, a megye területének 3,4 %-át jelentő térségként lett megállapítva.

1.2.5. Vízgazdálkodási térség

A vízgazdálkodási térség az OTrT-ben, a kiemelt térségi és a megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelyben egyes folyóvizek, egyes állóvizek, egyes vízfolyások és egyes csatornák medrei és parti sávjai tartoznak.

A vízgazdálkodási térség területfelhasználására vonatkozó szabály:

- Az OTrT által megállapított vízgazdálkodási térséget a megyei szerkezeti tervben legalább 90 %-ban vízgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni, a fennmaradó részen városias települési térség nem jelölhető ki.

A vízgazdálkodási térségre vonatkozó területrendezési irányelvek:

- A megye területének vízgazdálkodási térségét a területen átfolyó folyók: Tisza, Berettyó, Ér- főcsatorna Sebes-Körös fővédvonalai és parti sávjai, valamint a belvízrendszerek fő- és mellécsatornái, vízhasznosítási célú tározói és parti sávjai, a holtágaik által határolt területek és parti sávjai alkotják. Távlati cél a vízgazdálkodási térség területein található felszíni vizek jó állapotának elérése, illetve fenntartása
- Az EU Víz Keretirányelv előírásaihoz illeszkedve, a hatékony vízvédelem érdekében a vízgyűjtő-gazdálkodás egyes szabályairól szóló 221/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet rendelkezéseinek megfelelően a vízgyűjtőkön az integrált gazdálkodás követelményét kell érvényesíteni. A VKI végrehajtásához a KvVM és területi szervei együttesen készítik a Vízgyűjtő-gazdálkodási terveket, melynek jogszabálykénti kihirdetési határideje 2009. december 22. A megyei rendezési terv vízgazdálkodási térségeire vonatkozó határozatokat a kihirdetésre kerülő Vízgyűjtő-gazdálkodási terv megyét érintő előírásaihoz kell igazítani, az esetlegesen azzal ellentétes határozatokat módosítani.
- Törekedni kell, az időszakos, illetve állandó vízállások, holtágak és mellékágak megtartására, mivel azok jelentős természeti értékű területek, és felszíni vízkészlet-tartalékot jelentenek.

- A vízfolyások és állóvizek vízminőségének védelme érdekében az érintett vizek mentén, a szabályozott sávban, épület, építmény megvalósításának feltétele, hogy a vizek kártétele elleni védekezéssel, illetőleg a fenntartással járó szakfeladatok ellátását ne akadályozzák. A parti sávban épületet, építményt elhelyezni csak kivételesen – a természet védelméről szóló törvény, továbbá az Országos Településrendezési és Építésügyi Követelményekről szóló külön jogszabály szerint meghatározott körben, az illetékes szakhatóság hozzájárulásával lehet.
- A vízfolyások, vizes élőhelyek egyben ökofolyosók is. Javasoljuk az ökofunkció erősítése érdekében az emberi beavatkozások nyomán eltűnt, vagy meggyérült parti vegetáció helyreállítását, a vízfolyások menti fásítást, a területhasználatra vonatkozó 21/2006 (I.31.) kormányrendeletben előírtaknak megfelelően..
- A vízrendezési, vízkár-elhárítási feladatok megoldása egy-egy vízrendszeren belül csak koordináltan végezhető, a belterületi vízrendezést meg kell előznie a befogadó külterületi szakaszának rendezése.
- A vízfolyások mederrendezése során figyelmet kell fordítani annak környezetbe illő megvalósítására, természeti környezetben természetes anyagok felhasználásával, művi környezetben (belterületen) az épített környezetbe illesztéssel.
- Vízkár-elhárítási szempontból kiemelten kell kezelni a belterületek védelmét a hordaléktól, külvizektől, hordalékfogók, övárkok, záportározók építésével
- A települések belterületén összegyűjtött csapadékvizek vízfolyásokba vezetését, csak előzetes tisztítás (olajfogó, homokfogó, törmelékfogó stb.) után javasolt engedélyezni.
- A helyi vízkárelhárítás érdekében a vízfolyások mentén különösen fontos kihasználni a záportározó-építési lehetőségeket, többek között a mélyebb fekvésű zöldfelületek, vályog gödrök ilyen célra történő hasznosítását. A vizek visszatartásával, lefolyásuk késleltetésével mentesíthetők az elöntéstől a beépített területek,

Vízgazdálkodási térség- a megalapozó munkarész összefoglalása, indoklás

A Vízgazdálkodási terület a folyó- és állóvizek medre és parti sávja, a folyóvizekben keletkezett, nyilvántartásba még nem vett szigeteket, a közcélú nyílt csatornák medret és parti sávja, a vízbeszerzési területek és védőterületeik, a hullámterek, a fakadó vizek által veszélyeztetett, valamint a vízjárta területek.

A megyei területrendezési terv vízgazdálkodási térségként jelöli valamennyi meglévő folyó, főcsatorna, tó és térségi jelentőségű csatorna területét.

Az OTrT a megyét érintően két helyen jelöl árvízi véstározó létesítésének szükségességét, Pocsaj ill. Csökmő közigazgatási területén. Nem tartalmazza az OTrT, a Vásárhelyi terv legutóbbi kiegészítésében már elhatározott Hortobágy – középső véstározó Egyek közigazgatási területére eső részét, valamint a Tiszacsegei véstározót, mely Tiszacsege és Újszentmargita közigazgatási területén került kijelölésre. Ezen véstározók ugyan nem a vízgazdálkodási térségbe soroltak, területük mezőgazdasági ill. erdőgazdálkodási térség, de e fejezetben is meg kívántuk említeni e megyét érinti fontos fejlesztéseket.

Az Egyek térségében Vásárhelyi tervben korábban kijelölt árvízi véstározó, - a programban adott javaslattal ellentétben- az illetékes államigazgatási szervtől kapott információ alapján, a tervből elhagyásra került.

A megye felszíni vízkészletének legnagyobb hányadát a Tisza biztosítja, a belőle kiágazó Keleti főcsatornán, illetve az abból ágazó Nyugati főcsatornán keresztül.

A Keleti – főcsatorna a Tisza vizét 98,2 km hosszon vezeti a tiszalöki vízerőművel felduzzasztott Tiszából Bakonszegig, itt a Kálló-főcsatornához csatlakozva torkollik a Berettyó folyóba.

A Keleti főcsatorna elsődleges célja a Tiszántúl öntözővízzel való ellátása volt, az ömlesztett árúk olcsó vízi úton való szállítása mellett.

A csatorna 200 ezer hektár föld öntözését és 4 ezer hektár tógazdaság létesítését tette lehetővé.

A csatorna Tiszalök és Balmazújváros között hajózható, a hajók 13 km/ó maximális sebességgel közlekedhetnek.

2000 – ben lépett hatályba az EU szinten közös vízpolitika megteremtését célzó Víz Keretirányelv (VKI) A 2000/60/EK irányelv a tagállamok számára előírja mindazon intézkedések megtételét, melyek 2015-re a vizek jó állapotának elérését, illetve fenntartását biztosítják. A magyarországi vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési tevékenységet a 221/2004.(VII:21.) Korm. rendelet alapján kell végrehajtani. A VKI végrehajtásához minden tagállamnak el kell készítenie és jogszabályként kell kihirdetnie 2009 december 22-ig a Vízgyűjtő-gazdálkodási terveket. A vízgyűjtő-gazdálkodás tervezését a KvVM és területileg illetékes szervei közösen végzik, Hajdú-Bihar megye területére a TIKÖVIZIG készíti a vonatkozó munkarészeket.

A VKI magyarországi végrehajtásához az országot vízfolyás víztestek vízgyűjtőire és a tervezési tevékenységet segítően 42 tervezési alegységre osztották fel. Hajdú-Bihar Megye a Tisza bal part Hármaskörös torkolat és az országhatár közötti részvízgyűjtő területen, a „2-6-3 Berettyó” valamint a „2-6-1 Hortobágy-Berettyó” tervezési alegységen helyezkedik el.

A 221/2004.(VII.21.) Korm rendelet szerint:

Felszíni víztest: a felszíni vizek különálló, jelentőseleme (így például tó,tározó,folyó,patak, csatorna) vagy ezek egy része, szakasza

Felszín alatti víztest: a felszín alatti víz-térben -külön jogszabály szerint- lehatárolt része

Felszín alatti vizek: talajvíz víztest, rétegvíz víztest, termásvíz víztest

Hajdú-Bihar megye 32 vízfolyás víztest vízgyűjtőjére esik.

A Kelet-, és Nyugati-főcsatorna mesterséges önálló vízfolyás víztestek, vízgyűjtő nélkül, csak töltésen belüli vízgyűjtővel rendelkeznek.

A Hortobágy – Berettyó vízgyűjtő tervezési alegység területén TIKEVIR – Tisza-Körös-völgyi Együttműködő Vízgazdálkodási Rendszer – rendszerek üzemelnek:

1. Tiszalöki Öntöző Rendszer - TÖR – 3916 km² a TIKÖVIZIG legnagyobb öntözőrendszere
2. Kiskörei rendszer (ebből a Tiszafüredi-főcsatorna hatásterületének egy része)

A TIKEVIR három KÖVIZIG területére terjed ki 5174 km² térségben.

Felszíni vízkészletek:

A felszíni vízkészletek zömét a Tisza, kisebb részét a Sebes-Körös, Berettyó folyó és az Ér főcsatorna biztosítja, melyek teljes egészében külföldi eredetűek.

Néhány kisvízhozamú folyó, patak vízgyűjtő területe esik csak hazai területre: Tóció, Kösely, Kálló, Pece ér.

A Kelet főcsatorna az 1956 - ban történt átadását követő fejlesztések következményeként napjinkban egyaránt szolgál öntözési, halászati, sportolási és rekreációs célokat.

A fejlesztések fontosabb állomásai:

- Az 1960-as évek közepétől megépült három, 6 ezer hektár öntözését lehetővé tevő esőztető öntözőfürt: a Nagyhegyesi, Hajdúszováti, Hajdúnánási esőztető öntözőfürtök.

- Elkészült a K-V tározó-rendszer Balmazújváros és Hajdúszoboszló térségében, melyben 14 millió köbméter hasznosítható vízkészlet helyezhető el, 1.050 ha területen.

A kiépített tározó öntözési célok mellett halászati célt is szolgál, de szükség esetén belvíztározásra is használható

- 1974-től kiemelt fontosságú ivóvízbázis létesült, a balmazújvárosi vízkivételi mű megépítésével. Innen kapja ivó-, ipari-, és öntözővizét részben Debrecen és több környékbeli település.

- A Keleti főcsatornából Tiszavasvárinál ágazik ki az Alföld másik nagy öntözőcsatornája a Nyugati főcsatorna. A Keleti főcsatorna több szakasza üdülőövezetnek van nyilvánítva.

- 1977-1980 között épültek a Hajdúhátsági Többcélú Vízgazdálkodási Rendszer (HTVR) meglévő létesítményei: 7 km nyomóvezeték, „Macsi-Balcsi” és a Látóképi tározó.

Az Alsónyírvízi belvízöblözlet területén Debrecentől keletre került kialakításra az erdőspusztai jóléti tórendszer. A megépült létesítmények 6000 ha terület öntözését teszik lehetővé, a Macsi-Balcsi kedvelt fürdőhely.

A HTVR továbbfejlesztését kívánja szolgálni a CIVAQVA projekt, amely Debrecen és környezetének állapotjavítására szolgál.

A CIVAQVA projekt célja: vízfelületekkel, erdősávokkal hozzájárulni a Debrecen várost Ny-i irányból érő káros porszennyezés csökkentéséhez, az országosan védett Nagyerdő vízhiányának pótlása (a késlekedések miatt már valószínűleg nem lesz hatékony), az erdőspusztai jóléti tórendszer vízhiányának pótlása.

A projekt felülvizsgálata szükséges költségessége és több nem realizálható projektrésze miatt.

Az ország halastavi felszínének 25,9 %-a Hajdú-Bihar megye területén van, túlnyomó többségben a Hortobágy területén.

A felszíni vizek állapota:

A felszíni vízkészlet minőségét alapvetően befolyásolja a határon túlról érkező vizek minősége.

Felszíni vizeink állapotát a kisebb felszíni vizeknél a mindenkori tápvíz vízminősége, illetve a tápvíz utánpótlás elmaradása miatt kialakuló kritikus helyzet, a nagyobb vízfolyásoknál a duzzasztási időszak határozza meg.

Felszín alatti vízkészletek:

A felszín alatti vizek előfordulásai a megye területén: talajvíz, rétegvíz, hévíz.

Talajvizek:

A talajvizek mélysége a megye nagyobb részén 2- 4 m között van.

A talajvízben több tíz méteres mélységig mutatható ki a felszínről a háztartási és mezőgazdasági szennyvizekből beszivárgott ammónia, nitrát és a nitrit.

A talajvíz a megye egész területén kifogás alá esik..

A folyók melletti és nyírségi területek kivételével az összes oldott anyag tartalom 2000-5000 mg/l.

A talajvíztestek mélységhatára, a talajvíztartó vastagsága átlagosan 30 m. Ez a rétegöslet feloleli a klasszikus értelemben vett talajvizet (legfelső víztartó réteggel) és a felszín közeli sekély rétegvizet is.

A talajvíztest mélységhatárát a megyében elterjedt „kiskutak” átlagos fenékmélysége szabja meg.

Rétegvizek:

A felszín alatti mélyebb rétegekben található vizek a rétegvizek.

A megye területén a pleisztocén korú víztartó homokrétegek jelentik a fő ivóvízbázist.

A rétegvizek a megye területén minőségi szempontból általában kifogás alá esnek, legtöbbször vas, mangán, metángáz, és ammónia szempontból.

A megye déli és nyugati területén, ahol az ivóvizet feláramlási területeken mélyített nagymélységű kutakból nyerik (felső-pannon vízadók) a kitermelt víz arzén, bór és szerves anyag tartalma is kifogás alá esik.

A meglévő és a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási intézmények védelméről szóló 123/1997. (VII.18.) Korm. rendelet előírásai szerint a TIKÖVIZIG kijelölte a sérülékeny üzemelő és távlati vízbázisok hidrogeológiai védőterületeit, illetve védőidomait.

Sérülékeny vízbázis minősítést a megye 31 üzemelő rétegvíz bázisa kapott.

Távlati vízbázisként kijelölésre került a megye ÉK-K részén Polgártól Egyekig a Tisza menti terület, melyek sérülékeny távlati vízbázisok: Polgár-Nyugat, Tiszacsege-Észak, Tiszacsege-Nyugat távlati vízbázis.

Üzemelő vízbázisok kijelölt, illetve kijelölés alatt lévő védőterületek:

Debrecen I.,II. vízmű, Balmazújváros vízmű, Hajdúsámson vízmű, Hajdúszoboszló vízmű, Létavértes vízmű, Nyírmártonfalva vízmű, Nyíradony-Tamásipusztai vízmű, Polgár vízmű, Újszentmargita vízmű, Ujszentmargita-Tuka vízmű, Vámospércsi vízmű, Egyek vízmű, Tiszalök vízmű.

Üzemelő vízbázisok védőidomainak kijelölés alatt lévő felszíni vetületei: Ebes vízmű, Tiszavasvári vízmű, Újtikos-Tiszagyulaházi vízmű

A felszín alatti vízminőség ellenőrzését a felszín alatti törzshálózat állomásain végzik., a TIKÖVIZIG területén 45 kút tartozik a törzshálózatba, melyből a megye területén 38 kút van.

Hévízek:

A megye igen jelentős termálvízkészlettel rendelkezik.

A hévízek főleg a felsőpannon homokos üledékében tárolódtak.

A termálvíz gyógyászati célú felhasználása – fürdés, ivókúra – jelentős idegenforgalmi vonzerő. A megyei termálvíz készlet energetikai célú felhasználása a magas sótartalom miatt nem széleskörű. A termálvíz felhasználás legnagyobb problémáját a használtvíz elhelyezése jelenti a magas sótartalom és hőmérséklet miatt.

A megye területén 15 termálvizet felhasználó strandfürdő üzemel.

1.2.6. Építmények által igénybevett térség

Az építmények által igénybevett térség az országos, a kiemelt térségi és a megyei területrendezési tervben megállapított területfelhasználási kategória, amelybe a műszaki infrastruktúra, valamint a nem települési területekhez és települési funkciókhoz kapcsolódó egyedi építmények területe és a szükséges védőterületük tartozik.

Az építmények által igénybevett térség területén elhelyezendő műszaki infrastruktúra hálózat létesítményeit a megyei szerkezeti terv tartalmazza (2. számú melléklet).

Az építmények által igénybevett térségen elhelyezhető legfontosabb műszaki infrastruktúra hálózatok:

- a térségi vízgazdálkodási rendszerek: árvízvédelmi rendszerek és építmények, belvízvédelmi rendszerek és létesítményei, térségi jelentőségű öntözőrendszerek, térségi jelentőségű ivóvízellátó rendszerek, térségi jelentőségű szennyvízelvezető rendszerek,
- az energiaközmű hálózatok és létesítmények: villamosenergia hálózatok és létesítmények, szénhidrogén hálózatok és létesítmények,
- közlekedési hálózatok és létesítmények: közúti közlekedési hálózat és létesítményei, vasúti közlekedési hálózat és létesítményei, vízi közlekedés és létesítményei, légi közlekedés és létesítményei, kerékpáros közlekedési hálózat és létesítményei, határátkelőhelyek, logisztikai központok.

Az építmények által igénybevett térségben elhelyezhető egyedi építmények területei közül elhelyezhetők:

- a bányászati tevékenységgel érintett területek,
- a térségi jelentőségű hulladéklerakó helyek.

Az építmények által igénybevett térség területfelhasználására vonatkozó szabályok:

- Az OTTrT által megállapított építmények által igénybevett térség más térségi területfelhasználási kategóriába nem sorolható.
- A megyei szerkezeti tervben megállapított építmények által igénybevett térség az adott építmény jellege szerinti települési területfelhasználási egységbe sorolandó.

Az országos és térségi jelentőségű infrastruktúra hálózatok és egyedi építmények elhelyezésére vonatkozó szabályok:

- Az OTTrT-ben meghatározott országos jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatok és egyedi építmények helyét és védőövezeteit a megyei szerkezeti tervben, illetve az érintett települések településszerkezeti tervében kell ábrázolni.
- A megyei területrendezési tervben meghatározott térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatok és egyedi építmények helyét az érintett települések településszerkezeti tervében kell ábrázolni.
- Az ökológiai folyosó területén áthaladó energetikai vonalas létesítmény és közlekedési infrastruktúra hálózat építési engedélyezési eljárásában a hatóság szabványos értéket meghaladó feltételeket is előírhat, amennyiben ezzel az ökológiai folyosó területén kényszerűen okozott kár racionális ráfordítással bizonyíthatóan csökkenthető.

- Az országos és térségi műszaki infrastruktúra hálózat elemeit és az egyedi építményeket az országos szerkezeti terv figyelembe vételével a törvény mellékletében felsorolt a térségi rend szempontjából meghatározó települések közigazgatási területét érintve kell megvalósítani úgy, hogy figyelembe vehetők az engedélyezési terv készítése során felmerülő ágazati szempontok miatt szükséges korrekciók.
- A közlekedési vonalas infrastruktúra erdőterületen áthaladó szakasza mellett csak a forgalom lebonyolítását és biztonságát közvetlenül szolgáló építmények helyezhetők el.

Építmények által igénybevett térség területén az országos és térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatok és egyedi épületek elhelyezésére vonatkozó általános területrendezési irányelvek:

- Az építmények által igénybevett területek növeléséhez törekedni kell a leggyengébb termőképességű területek igénybevételére, és érvényesíteni kell a természetvédelem és a régészeti leletmentés szempontjait is.
- Térségi szerkezeti terv érvényesülése érdekében az érintett települések településszerkezeti tervében területet kell biztosítani a közlekedési hálózat és létesítményei, a vízgazdálkodás, az energiaellátás és a hírközlés országos és térségi létesítményei, valamint ezek védőövezetei számára.
- Védett természeti területen, erdőterületen és erdősítésre javasolt területen haladó gyorsforgalmi utak és főutak nyomvonalai mellett kiszolgáló létesítmények csak kivételesen indokolt esetben, az illetékes szakhatóság hozzájárulásával helyezhetők el.
- A közmű és a hírközlési hálózatok és létesítmények elhelyezési formáját településrendezési tervben kell szabályozni.

1.2.7. Az építmények által igénybevett térségben elhelyezhető térségi műszaki infrastruktúra hálózatok

1.2.7.1. Térségi vízgazdálkodási rendszerek és építmények

1.2.7.1.1. Árvízvédelmi rendszerek és építmények

Árvízvédelmi rendszerek és építmények a megyei területrendezési terv szerkezeti tervében ábrázolt első és másodrendű árvízvédelmi védvonalak, árvízi szükség tározók és folyami műtárgyak.

Árvízvédelmi rendszerekre és építményekre vonatkozó területrendezési irányelvek:

- Az állam kizárólagos tulajdonában lévő elsőrendű árvízvédelmi művek (fővédvonalat) a 100 éves visszatérési idejű jégmentes árvíz elleni általános védelemre kerültek kiépíteni – az 1%-os előfordulású árvízszint + 1 méter –
- Árvízvédelem, folyószabályozás tekintetében prioritása van: az árvízvédelmi fővédvonalak biztonsága és állékonysága megőrzésének, lehetőség szerint növelésének (nem kellő biztonságú töltésszakaszok, ősmeder kereszteződések), a hordalék és a jég levezetésének, illetve a meder egyensúlya megtartásának.

- Az árvédelmi töltés hullámtéri és mentett oldalán az előírt védőtávolságokat be kell tartani, ott csak a jogszabályban meghatározott tevékenység folytatható a 379/2007. (XII.23.) Korm. rendelet és a 94/2007. (XII. 23.) KvVM rendelet szerint. A folyók mindenkori középvízi part éle mentén a parti sávot szabadon kell tartani és ott csak a jogszabályban (21/2000. (I.31.) Korm. rendelet) meghatározott tevékenység folytatható.
- Fakadó és szivárgó vizek által veszélyeztetett, valamint vízjárta területeket a településszerkezeti tervben fel kell tüntetni és a helyi építési szabályzatban kell megállapítani a szükséges korlátozásokat, tilalmakat.
- A mentesített ártéri öblözetek területén, mélyfekvésű, „vízjárta területen” a településrendezési tervekben új beépítésre szánt területek csak korlátozó feltételekkel, vagy egyáltalán nem jelölhetők ki.

Árvízvédelem- a megalapozó munkarész összefoglalása, indoklás

A meglévő vízrendszer mai formája a tizenkilencedik század közepén indult folyószabályozás eredményeként alakult ki. A folyók – Tisza, Berettyó, Sebes-Körös - meder korrekcióin, és az árvízvédelmi töltések építésén túl kiépültek a terület belvízrendszereinek főcsatornái a hozzájuk tartozó mellék csatornákkal.

A megye területének mintegy 42 százaléka (2067 km²) ártér, amely önálló árvízvédelmi öblözetek sorozatából áll (Hortobágyi 1360 km², Nagy-Sárréti 225 km², Berettyóújfalu: 225 km², Érmelléki 17 km², Kis-Sárréti 850 km² területtel).

A folyók mentén az elmúlt évtizedekben biztonsági okokból szükségtározók (Kutasi, Ér menti szükségtározó) és a kiömlő víz szétterülését megakadályozó lokalizációs töltések épültek.

Az árvízvédelmi gátak ellenálló képessége térben és időben rendkívül heterogén, fejlesztésük szükséges. Veszélyt jelent az összerepedeztettség (különösen a sárréti területeken), valamint az árvízvédelmi töltéseket keresztező holtmedrek.

Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése.

A Tiszán 1998-2001 között négy veszélyes árvíz vonult le, melynek védekezési, kárelhárítási és újjá építési költségei jelentős terhet jelentettek mind a költségvetés, mind a lakosság számára. A Tisza völgy árvízi biztonságának növelésére vonatkozóan 2003-ban koncepció-terv készült el.

A Vásárhelyi - terv továbbfejlesztése nevet viselő Tisza-völgy árvízvédelmi biztonságának növelését, valamint az érintett térség terület- és vidékfejlesztését szolgáló program I. üteme a megye területét nem érinti.

Az eredeti koncepcióban szereplő, a későbbi ütemekben létesülő és a megye területét érintő Hortobágy középső tározó építése természetvédelmi és gazdasági okok miatt törlésre került.

1.2.7.1.2. Belvízvédelmi rendszerek

A belvízvédelmi rendszerekre vonatkozó területrendezési irányelvek:

- Főművek vonatkozásában folytatni kell a belvízrendszerek rekonstrukcióját (csatornák, műtárgyak és szivattyútelepek).
- A vízkár-elhárítási (belvízvédelmi) tevékenység szervezett és koordinált végzéséhez meg kell teremteni az állami, a társulati és az önkormányzati művek szabályozott üzemeltetésének szinkronját.

- A vízrendezés távlati feladatainak megfogalmazásánál a terület érzékenységevel, értékével, potenciálisan veszélyeztetett hozamával arányos megoldásokat indokolt szorgalmazni, kiemelve a belvív-tározás és a vízvisszatartás kérdését. Ebben a kérdésben nagy a jelentősége a bel-, és peremterületi mély és roncsolt területek befogadó kapacitásának, többfunkciós (zöldterületi, rekreációs, sport célú) hasznosítási lehetőségének.
- Az ökológiai célú vízforgalom és az öntözővíz szétosztása területén a belvízi főművek kihasználását fokozni kívánatos (kettős hasznosítás).
- A torkolati és a közbenső átemelő belvízi szivattyútelepek átépítésére vonatkozó programot meg kell valósítani, a rendelkezésre álló forrásoknak megfelelően ütemezve a munkálatokat.
- A belvíztározók többcélú használatát javasolt összehangolni a vízügyi, természet- és környezetvédelmi érdekekkel, valamint biztosítani kell a feltöltés és leürítés feltételeit.
- A vízpart menti települések belterületén összegyűjtött csapadékvizet közvetlen a vízfolyásba vezetni, csak előzetes tisztítás (olajfogó, homokfogó, stb.) után lehet.

Belvízvédelem- a megalapozó munkarész összefoglalása, indoklás

A terület belvízrendszere négy tájegységre osztott: Hortobágymenti, Hamvas-Sárréti, Berettyó-Sebes-Körös közti és Kálló-Alsónyírvíz tájegység. A belvízrendszerek összterülete 6.912 km². A hullámterek területe: 109 km²

A TI-KÖVIZIG működési területe 7.021 km²

Mélyártéri terület az összes területből 3.124 km²

Fennsíki terület az összes területből 3.897 km²

A TIKÖVIZIG területén lévő csatornahálózat 7.319 km

A TIKÖVIZIG területét 13 belvízrendszer érinti, ebből 10 belvízrendszer teljesen, vagy jelentős mértékben a működési területen helyezkedik el:

Kálló-Alsónyírvíz belvízrendszer öblözetei: Kálló, Alsónyírvíz, Berettyó közvetlen

Kelet főcsatorna menti belvízrendszer öblözetei: Kadarcs-karácsonyfoki, Kösely, Bazsi, Fürjéri.

Hortobágyi belvízrendszer öblözetei: Hortobágy közvetlen, Nádudvar jobb parti

Nyugati főcsatorna menti belvízrendszer öblözetei: Királyéri, Árkuséri, Sarkadéri

Tiszafüredi belvízrendszer

Ágotai belvízrendszer öblözetei: Kiskunlaposi, Makkodi

Hamvas-Sárréti belvízrendszer öblözetei: Alsófutaki, Hamvas, Sárréti

Szeghalmi belvízrendszer

Ér belvízrendszer öblözetei: Ér alsó, Penészleki

Berettyó-Sebes-Körös közti belvízrendszer öblözetei: Kis-Körös, Kutas felső, Kutas alsó, Papzugi.

Legnagyobb kiépítettségű az Ágotai belvízrendszer, kiépítettsége 48, 2 l/s/km².

Legkisebb kiépítettségű a Hortobágy belvízrendszer, kiépítettsége 21,4 l/s/km².

A belvízvédelmi létesítmények a jelenlegi kiépítettség mellett 164 m³/s gravitációs, 99 m³/s szivattyús vízhozam elvezetését és 41 m³/s vízhozam tározását teszik lehetővé.

A Hortobágyi, ill. a Kálló-Alsónyírvízi tájegység belvize mértékadó belvízi helyzetben gravitációsan vezethető le.

A Hortobágy tájegység Tisza-menti terület részének vizeit szivattyútelepek emelik a Tiszába, árvízvédekezés időszakában a védelemvezetés ezeknél a szivattyútelepeknél korlátozást rendelhet el árvízbiztonsági okokból.

A Hamvas-Sárréti tájegység belvizeit torkolati szivattyútelepekkel emelik a Hortobágy-Berettyóba. A Mezőtúri árvízkapu lezárása esetén a központi védelemvezetés ezeknél a szivattyútelepeknél korlátozást rendelhet el a Hortobágy-Berettyó tehermentesítése érdekében, ekkor szükségessé válhat a Kaba-Tetétleni tározó üzembehelyezése.

A Berettyó-Sebes-Körös közti tájegység területe csak szivattyúsan mentesíthető belvízvédekezés időszakában, a belvízcsúcsok a Csökmői, ill. Körmösdpusztai tározók igénybevételével csökkenthetők.

A Kálló-Alsónyírvízi tájegység területéről lefolyó vizeket gravitációsan fogadja a Kálló éren keresztül a Berettyó. A levezetendő vízmennyiség csökkenthető a Kati-éri, ill. Nagy-éri tározórendszer üzembehelyezésével.

A belvízcsúcsok csökkentése, a befogadók tehermentesítése érdekében épültek ki az állandó (14 db, 19,23 mill. m³) és időszakos (27 db, 56 mill. m³ belvíztározók.

A belvíztározók igénybevétele több esetben akadályokba ütközik a természetvédelmi szabályozások, valamint a tulajdonosok hozzáállása miatt.

Az állandó tározók a belvíztározáson kívüli egyéb funkciói - jóléti, öntözés, horgászat - szükségessé teszik, hogy belvizes időszakon kívül is fel legyenek töltve egy bizonyos szintig – amennyiben ezt a hidrometeorológiai helyzet lehetővé teszi. Ez a feltöltés csökkenti a belvíztározásra igénybe vehető kapacitást.

Az ideiglenes tározók igénybevételére csak belvízcsúcsok időszakában van szükség.

A megyei települések belterületein nőtt a vízkárérzékenység, a burkolt felületek növekedése, a felszínivízvezető csatornák nem megfelelő mérete, állapota, illetve hiánya, a mélyfekvésű területek beépítése, a szennyvízcsatornázási hiány okozta talajvízszint növekedés következményeként

A belterületi önkormányzati kezelésű létesítmények karbantartása összességében megfelelő. A kiépítettség hiányait általában a fejlesztések elmaradása és a meglévő rendszer nem megfelelő magassági és vízszintes vonalvezetése okozza.

A külterületeken 1.283 km csatorna önkormányzati kezelésű, melyek túlnyomó része földmedrű csatornákból áll. A karbantartottság hiánya miatt a csatornák és műtárgyaik állapotára kevés kivételtől eltekintve a benőtttség, feliszapolódás, burkolatok rongálódása jellemző.

A TI-KÖVIZIG területén a debreceni önkormányzat rendelkezik a Tóció csatorna mentén lévő időszakos belvíztározókkal.

Belvíz által leginkább veszélyeztetett települések a megye területén:

Tiszai védelmi körzet: Görbeháza, Egyek,
Újtikos, Tiszagyulaháza,

Keleti védelmi körzet: Hajdúnánás, Balmazújváros, Nádudvar, Hajdúdorog,
Hajdúszovát, Biharnagybajom, Hajdúhadház, Sárrétudvari,
Püspökladány, Nagyrábé

Berettyói védelmi körzet: Újiráz, Bojt, Mezősas, Komádi, Nagykereki, Biharkeresztes,
Csökmő, Kismarja, Hosszúpályi, Vámospércs, Létavértes,
Nyírábrány, Derecske,

1.2.7.1.3. Térségi jelentőségű öntözőrendszerek

Térségi jelentőségű öntözőrendszerekre vonatkozó területrendezési irányelvek:

- A megye területén épült ki hazánk legnagyobb öntözőrendszere a Tiszalöki Öntözőrendszer.
- Legnagyobb értékű létesítményei a Keleti Főcsatorna, Nyugati Főcsatorna, a felszíni vízmű, valamint a Hajdúhátság Többcélú Vízgazdálkodási Rendszer – HTVR - megépült szakasza.
- A nagyterületű, összetett feladatú rendszer nincs kihasználva, nem épült ki teljesen.
- Meg kell teremteni a rendszer tovább építését megfogalmazó, CIVAQUA beruházás megvalósításának feltételeit.

1.2.7.1.4. Térségi jelentőségű ivóvízellátó rendszerek

Térségi jelentőségű ivóvízellátó rendszerekre vonatkozó területrendezési irányelvek:

- A megye területén az ivóvízellátás túlnyomó részben felszín alatti vízből, településenkénti önálló vízműről történik. A megye felszíni térségi vízműve a Kelet – Főcsatornán, Balmazújváros külterületén létesített vízmű, hat település, illetve település rész vízellátását biztosítja.
- Továbbiakban három kistérségi rendszer üzemel, valamint megyén kívülről regionális rendszerről kerül ellátásra három település.
- Előterbe kell helyezni a meglévő vízellátó rendszerek biztonságos üzemeltetését és a vízminőség EU szabványoknak való megfeleltetését. Azoknál a vízszolgáltatóknál, ahol az ivóvízminőség arzén, bór vagy ammónium koncentráció vonatkozásában nem felel meg az EU 98/83 irányelvét érvényesítő 201/2001 (X. 25.) Kormányrendelet előírásainak, el kell végezni a szükséges ivóvíz minőségjavító beruházásokat.
- Kiemelten fontos feladat a vízbázisok biztonságba helyezése és biztonságban tartása a védőterületek kialakításával és a szükséges monitoring működtetésével.
- A védőterületek fenntartásával összefüggő problémák vonatkozásában hangsúlyozni szükséges, hogy a vízáradó kutak felhagyását a fenntartási költségek nem indokolhatják, kizárólag a vízminőség romlása. A tartalékként visszavett vízáradó kutak védőterületeinek fenntartását biztosítani kell a tulajdonosoknak (önkormányzatok gazdasági társaságok, magánszemélyek, egyéb állami szervezetek, stb.)
- Az ivóvízbázisok védelmének fejlesztése (jogi és műszaki eszközökkel) alapkövetelmény, hiszen ez alapfeltétel a szolgáltatott víz megfelelő minőségének biztosításához..
- A vízellátás-fejlesztési feladatok területén a mennyiségi ellátás mellett a minőség biztosítás igényét kell előterbe helyezni.
- A megye távlati vízigényei a meglévő rendszerekről kielégíthetők.
- A vízelosztó-továbbító művek folyamatos rekonstrukciója – különösen a régi, korszerűtlen anyagból készült vezetékek esetében – fontos feladat a jövőben. A másodlagos vízszennyezés csak a régi vezetékek, műtárgyak kiváltásával kerülhető el.
- Az ivóvízellátó rendszereken belül célszerű biztosítani a tűzoltó vízellátást. A települések szabályozási tervében a 9/2000. (II. 16.) BM rendelettel módosított 35/1996. (XII. 29.) BM rendelettel kiadott Országos Tűzvédelmi Szabályzat előírásainak megfelelően szabályozni szükséges az oltóvíz biztosítását.

Térségi jelentőségű ivóvízellátó rendszerek- a megalapozó munkarész összefoglalása, indoklás

Ivóvízellátás:

Hajdú-Bihar megyében 1976-tól valamennyi település, és külterületi lakott hely rendelkezik közüzemi vízellátással. A vízellátás túlnyomórészt felszín alatti vízből történik.

A Keleti főcsatorna felszíni vízbázisáról biztosított Nagyhegyes, Nagyhegyes-Elep, Balmazújváros-Nagyhát, Debrecen közigazgatási területén Nagymacs, Ondód és részben Debrecen város vízellátása a három felszínalatti vízbázis mellett.

A megye három települése Hajdúhadház, Téglás, Bocskai kert vízellátása megyén kívülről a Geszterédi regionális rendszerről történik.

A Keleti-főcsatorna Debrecenhez legközelebb eső pontján, Balmazújváros térségében kiépített felszíni vízkivételi és víztisztító mű 1976-tól folyamatosan üzemel, a 80-as évek végéig a nyári csúcsfogyasztások idején a város vízellátásának közel a felét a felszíni vízmű adta.

Az Európai Unió jogszabályok figyelembevételével az ivóvízellátásra vonatkozóan is új jogszabályok készültek.

Az új – Magyarországon 2009-ben bevezetésre kerülő – szigorúbb határértékek elérése érdekében településenként, ill. vízművenként meghatározásra kerültek a vízminőség javítást célzó feladatok:

- A fejlesztések keretében a vízműveknél olyan szűrő, ill. kezelőrendszert kell kiépíteni, ami valamennyi kifogásolt komponens kiszűrését biztosítani tudja.*
- Fontos feladat a hálózatok rekonstrukciója a körvezetékek kiépítésével, hálózati mosások helyeinek beépítésével, az azbesztnyomóvezetékek kicserélésével.*

Az Ivóvízjavító Program I. ütemben a megye 12 település ivóvízellátása kerül megoldásra, ez 8 vízművet érint.: Ebes, Hajdúnánás, Darvas Nyíradony, Csökmő, Mezősas, Bihartorda-Nagyrábé-Sáp-Bihardancsháza, Pocsaj-Esztár. A program közbeszerzési eljárás keretében kerül megvalósításra, kivitelezési fázisban van.

A II. ütem előkészítő munkálatai folynak, a megvalósíthatósági tanulmánytervekkel lehet pályázni uniós támogatásra.

Készül az optimális üzemeltetői struktúra tanulmány, a jelenlegi szétaprózott szolgáltatás átalakítására. Elősegítve a tőke és szakmai tudás koncentrációját, gazdaságosabb üzemeltetést, a vízdíjak mérséklését.

Hajdú-Bihar megyében 1996-ban kezdődött a vízbázisvédelmi program. Az előzetes vizsgálat szerint a vízbázis mintegy 62 %-a sérülékeny környezetű. A vízbázisok védőterületein belüli vízszennyező forrásokat meg kell szüntetni, újabbakat létesíteni nem lehet.

1.2.7.1.5. Térségi jelentőségű szennyvízelvezető rendszerek

Térségi jelentőségű szennyvízelvezető rendszerekre vonatkozó területrendezési irányelvek:

- Törekedni kell arra, hogy a keletkezett szennyvíz minél nagyobb hányada zárt gyűjtőrendszeren jusson a szennyvíztisztító telepekre, ahol ellenőrzött körülmények között kerülhet kezelésre, tisztításra, befogadóba táplálásra.
- Azokon a településeken, ahol a 25/2002. (II. 27.) Korm. rendelet szerint meghatározott időintervallumon belül meg kell valósítani a szennyvízelvezetést és tisztítást, ott a pályázati rendszerek kihasználásával javasoljuk megvalósítani a művek tervezését és kiépítését.
- Azokon a kis lélekszámú településeken, amelyek nem tartoznak a szennyvízelvezetési program szerint közműves szennyvízelvezetéssel ellátható települések körébe, ott – az Egyedi Szennyvízkezelés Nemzeti Megvalósítási Programjáról szóló 174/2003. (X. 28.) Korm. rendeletnek megfelelően kell eljárni. A egyedi szennyvízkezelési mód kiválasztásánál körültekintően kell vizsgálni a felszíni és felszín alatti vizek érzékenységet, valamint a vízbázisok védőterületeit.
- A 25/2002. (II. 27.) Korm. rendelet 2. sz. mellékletében nem szereplő és az OKTV térségi rendszert támogató javaslatával nem rendelkező települések mindegyikére, amelyeknek szennyvíz-agglomerációhoz csatlakozása tervezett, ill. javasolt, a gazdaságossági felülvizsgálat elvégzése szükséges a 26/2002. (II. 27.) Korm. rendelet mellékletében rögzített módszertannak megfelelően. E települések a Csatlakozási Szerződésben rögzített utolsó mentességi határidő (2015. december 31.) lejártát követően - a Program felülvizsgálata keretében - kerülhetnek legkorábban a szennyvíz-elvezetési agglomerációs jegyzékbe.
- A fokozatosan kiépülő szennyvízcsatorna-gyűjtő rendszerek mentén a lakosság érdekeltté tételével szorgalmazni kell a lakossági bekötések számának növelését. A szennyvízcsatorna - hálózatra rákötést követően a szakszerűtlen emésztő-berendezések felszámolása szükséges a felszín alatti vizek szennyezésének megszüntetése érdekében.
- Az elválasztott rendszerben fontos az ingatlanok illegális csapadék-bevezetéseinek megszüntetése. A tisztítótelepeknél puffermedence kialakítása javasolt a gyűjtőhálózat aknáin bejutó csapadékvíz lökészerű terhelésének kiegyenlítése érdekében.
- Az aprófalvak, vagy külterületi lakott helyek csatornázatlan részéről elszállítandó települési folyékony hulladék (szippantott kommunális szennyvizek) fogadására és kezelésére a jövőben is lehetőséget kell biztosítani a tisztítótelepeken kialakított fogadóhelyeken.
- A csatornázásra nem kerülő településrészekben, ill. kistalpakban a környezetkímélő és költségtakarékos, szakszerű egyedi szennyvíz-elhelyezési kislétesítmények nagy választékban rendelkezésre álló technológiáinak alkalmazását kell szorgalmazni.
- A környezetvédelmi követelményeknek nem megfelelően működő, szennyvízbírság alá tartozó tisztító telepek esetében minél előbb biztosítani szükséges azok intenzifikálását, ill. a tisztított szennyvizek mielőbbi ártalommentes elhelyezését.
- A meglévő és tervezett tisztítótelepeken a szigorodó környezetvédelmi és természetvédelmi előírások kielégíthetősége érdekében teret kell biztosítani a befogadóba vezetés előtt – lehetőség szerint természetközeli – utókezelő működtetésére, amely utótisztítást, kiegyenlítő tározást tesz lehetővé.
- Azokon a településeken, illetve település részekben, ahol megengedett az állattartás, a lakosság érdekeltté tételével kell megszüntetni a hígrágya szennyvízcsatornába való bekötését

Szennyvízcsatornázás, szennyvíztisztítás- a megalapozó munkarész összefoglalása, indoklás

Az 1990-es évek elején a 90 % feletti ivóvízellátás mellett a szennyvízcsatorna hálózatba bekötött lakások aránya alig haladta meg a 30 %-ot.

Az üzemelő szennyvíztisztító telepek többsége nem kellő hatékonysággal működött, és a mai környezetvédelmi igényeket nem elégítette ki.

Az elmúlt 10 évben a megye 82 települése közül a csatornázott települések száma 26-tól 36-ra emelkedett.

A közsatornával ellátott településeken az ellátott lakások aránya 2006-ban 62 %-ra nőtt. Probléma, hogy az ellátott lakások mintegy 5%-a nincs rákötve a közsatornára.

A megye legjelentősebb szennyvízcsatorna fejlesztése a debreceni szennyvíz agglomerációban folyik, a fejlesztés Debrecen, Ebes, Hajdúsámson, Mikepércs, Sáránd településeket érinti.

A megyében jelenleg 27 szennyvíztisztító telep üzemel, melyből 4 telep természetes biológiai rendszerű tavas tisztítótelep.

A felszíni és felszín alatti vízbázisok védelme, a környezetvédelmi és közegészségügyi szempontok szükségessé teszik a szennyvíz közművek kiépítését, a tisztított szennyvizek ártalommentes elhelyezését.

Továbbra is fajsúlyos feladatként kell kezelni a szennyvíz-közművel rendelkező településeken a szennyvízcsatorna hálózatok, a tisztítóteleppel nem rendelkező településeken a szennyvíz-közmű kiépítését., vagy egyenértékű szennyvízkezelő rendszer megvalósítását.

1.2.7.2. Energiaközmű-hálózatok és építmények

A megyei területrendezési tervben az energiaközmű-hálózatok és építmények térségi területfelhasználási kategóriába tartoznak az országos és térségi ellátást biztosító villamosenergia-, valamint a szénhidrogén-vezetékek és építményeik a szükséges védőtávolságokkal együtt. Ezek a közműhálózatok és építményeik a terület-felhasználás szerint három csoportot képeznek:

- A megye területén átvezető, a közlekedési hálózattól független vonalas hálózatok: Önálló szerkezeti rendszert alkotó, a terület-felhasználást a helyigényük és a védőtávolságuk miatt korlátozó térszín feletti és a térszín alatti vezetésű, országos és a településeket ellátó energiaközmű gerinchálózatok, valamint a vezetékek nélküli hírközlési és az adatátvitelt bonyolító mikrohullámú hálózatok.
- A közlekedési hálózatok vonalát követő vonalas rendszerek: A villamos energia, a vezetékes gáz és a vezetékes hírközlési hálózatok és azok járulékos elemei. Ezek a szabályozási szélességen belüli, illetve azt kísérő hálózatok a bel- és a külterületen egyaránt megtalálhatók.
- Pontszerű közműbázisok: Védőterületükön belül okoznak korlátozást, nem igazodnak minden esetben a közigazgatási területekhez.

Energiaközmű-hálózatokra és építményekre vonatkozó területrendezési irányelvek:

- A megye területén haladó országos és térségi jelentőségű energiaközmű-hálózatok és létesítmények megvalósíthatóságát biztosító területsávok illetve területek, az országos és térségi létesítmény által igényelt magassági és egyéb korlátozások övezetének szabályozásában az ágazati szabványok és előírások az irányadók.
- Az energiaközmű-hálózatok és létesítmények fektetési, elhelyezési formáját a településrendezési tervben szükséges szabályozni. Új vezetékek létesítésekor a műszaki-gazdasági mellett a környezeti állapot javításának (esztétikai megjelenés stb.) szempontjait mérlegelni kell.

- Beépítésre szánt területeken az új közép- és a kisfeszültségű villamos, továbbá a vezetékes elektronikus hírközlési hálózatokat és a felújításra kerülő meglévő vezetékeket már földalatti vezetéssel, kábelben javasolt megépíteni a városokban és a kisebb településeknek legalább a központjaiban.
- Nagyobb kapacitású szélérőmű parkok esetén – melyek megvalósítása vállalkozói alapon történik – a területileg illetékes áramszolgáltatónak kell meghatároznia a hálózatra történő csatlakozás biztosíthatóságát és feltételeit.
- A közcélú vezeték nélküli elektronikus hírközlést szolgáló bázisállomásokat üzemeltető szolgáltatók között együttműködés kialakítása és közös állomások alkalmazása elsődleges. A telepítéseket tájképi és településképi szempontból kiemelten kell vizsgálni.
- A hálózat fejlesztésekor olyan nyomvonal vagy telepítési helyszín kiválasztására kell törekedni, amely nem érint országos jelentőségű védett természeti területet, Natura 2000 területet és az országos, illetve térségi ökológiai hálózat övezetét. Amennyiben egyes létesítmények esetében elkerülhetetlen a természetvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek érintése, ott az érintett terület minimalizálására kell törekedni, még akkor is, ha ez csak többlet anyagi ráfordítással valósítható meg.

1.2.7.2.1. Villamosenergia-hálózatok és építmények

A megye területét érintő alaphálózati vezetékek:

- Albertirsa-Zapad közötti 750 kV-os MAVIR távvezeték
- Sajószöged-Munkács közötti 400 kV-os MAVIR távvezeték
- Sajószöged-Debrecen közötti 220 kV-os MAVIR távvezeték

Ezek közül a 750 és 400 kV-os vezetékek a nemzetközi kooperációt biztosítják, közvetlenül nem vesznek részt a megye ellátásában.

A főelosztó hálózatot 132 kV-os távvezetékek alkotják. A térség alaphálózati táppontja a Debrecen MAVIR 220/132 kV-os alállomás, valamint a nem a megye területén található, de a megye ellátásában résztvevő Tiszalök MAVIR 220/132 kV-os alállomás. Ezek az alaphálózati táppontokon kívül a főelosztó hálózat kialakításából fakadóan más táppontok is részt vesznek a megye ellátásában.

Kisvárdai MAVIR 220/132 kV

Békéscsaba 400/132 kV.

A 220/132 kV-os alállomásokba két-két darab 160 MVA teljesítményű transzformátor üzemel.

Villamosenergia hálózatok- a megalapozó munkarész összefoglalása, indoklás

Hajdú-Bihar megye területe teljes egészében az E-ON Tiszántúli Áramszolgáltató Zrt. ellátási területéhez tartozik.

Nagyfeszültségű hálózat és létesítményeinek fejlesztése:

Távlatban, 2020-ig a megyében Debrecen Déli Ipartelep, Téglás, Biharkeresztes 132/22 kV-os alállomások megépítését tervezik. Ezek megvalósítására csak abban az esetben kerül sor, ha a prognosztizált igények ténylegesen is jelentkeznek. Amennyiben az igények átstrukturálódnak a tervezett táppontok más időben, más helyen kerülhetnek megvalósításra.

Az egytranszformátoros Nádudvar és Balmazújváros 132/22 kV-os alállomásokba üzembiztonsági szempontok miatt a második transzformátor beépítését tervezik. Szintén üzembiztonsági okok miatt Püspökladány és Karcag között 132 kV-os vezeték építését is tervezik.

Középfeszültségű hálózat fejlesztése:

Figyelembe véve Hortobágy Nemzeti Park igényeit, a nemzetközileg híres madárvilág vonulási szokásait, várható a középfeszültségű hálózat 70-80 km-es szakaszán a szabadvezetékes hálózat földkábeles átalakítása.

Az ütemezett karbantartási munkák során az áramszolgáltató a hálózaton igény szerint felújítási munkát is végez.

Kisfeszültségű és közvilágítási hálózatok fejlesztése:

A kisfeszültségű és közvilágítási hálózatok városközpontokban és lakótelepeken földkábelbe fektetve, egyéb helyeken oszlopokra szerelten kerültek kiépítésre. A kisebb keresztmetszetű vezetékszakaszok folyamatosan épülnek át szigetelt vezetékköteges rendszerre, ezzel növelve a hálózat átviteli képességét.

Az utcák, település központok arculatának javítása érdekében a szabadvezetékes hálózatok környezetbe való illesztése szükséges földkábeles kialakítással.

A természetes fogyasztásnövekedés kielégítését az E-ON Tiszántúli Áramszolgáltató Zrt. távlati terveiben figyelembe veszi és az ezzel kapcsolatos fejlesztési munkákat elvégzi. A konkrétan jelentkező nagyobb teljesítményigényeket egyedileg kell vizsgálni, és a műszakilag szükséges hálózatfejlesztést végrehajtani.

1.2.7.2.2. Szénhidrogén-hálózatok és építmények

A megye területén a TIGÁZ a kijelölt gázelosztó. Egyedüli kivételt képez a Polgári Ipari park, amelynek területét a MAGÁZ Kft. (Nagykanizsa) látja el. Hajdúviden vezetékes propán-bután szolgáltatás folyik (PRIMAGÁZ)

Országos jelentőségű nagynyomású gázvezeték hálózat:

- (Mezőtúr)- Püspökladány- Hajdúszoboszló- Hajdúböszörmény- (Vásárosnamény)
- leágazás Kaba- Földes irányába
- (Törökszentmiklós)- Nádudvar- Hajdúszoboszló
- Hajdúszoboszló- Balmazújváros- Újszentmargita- Polgár- (Tiszaújváros)
- Hajdúszoboszló- Derecske-Berettyóújfalu- Mezősas
- (Tiszafüred- Egyek- Tiszacsege- Polgár
- Hajdúszoboszló- Ebes- Debrecen
- Balmazújváros- Hajdúböszörmény- Debrecen

Nemzetközi jelentőségű kőolajvezeték:

- (Mezőkövesd- Tiszaújváros)- Polgár- (Tiszavasvári- Záhony- Ukrajna)

A megye ellátásában szerepet vállaló Térségi jelentőségű gázátadó állomások:

- (Balkány SZSZB megye)
- Balmazújváros
- Berettyóújfalú
- Bödönhát
- Debrecen I-1,2
- Debrecen II.
- Ebes
- Egyek
- Hajdúböszörmény
- Hajdúsámson
- Kaba
- Mezösas
- Nádudvar
- Nagyhegyes
- (Nyíregyháza II. SZSZB megye)
- Püspökladány
- Sáránd
- Téglás
- Tiszacsege
- (Tiszavasvári SZSZB megye)

Szénhidrogén hálózatok- a megalapozó munkarész összefoglalása, indoklás

Fejlesztések:

A gázforrások (gázátadó állomások) kiterheltsége mindenütt a megengedhető szinten belül van. Ezek fejlesztése így nem szükséges.

Mivel a gázhálózatok valamennyi települést eléri, Debrecenen kívül jelentős gázhálózat fejlesztést középtávon (2-3) év, a szolgáltató nem tervez. A jelentkező gázigényeket a helyi kis- és középnyomású vezetékek meghosszabbításával, vagy közvetlenül azokról leágazva ki tudják szolgálni. Általánosságban is jellemző, hogy a meglévő rendszerek mentén történnek az új fogyasztói bekapcsolások.

Debrecen városban a Déli Ipartelep gázellátási lehetősége jelenleg vizsgálat alatt áll. Ugyancsak vizsgálják a Debreceni nagyközépnyomású gázvezeték körvezetékké történő továbbfejlesztésének műszaki-gazdasági lehetőségét.

E két projekt megvalósulása a gázigényekhez való folytonos igazodással, ütemezett gázhálózat fejlesztésekkel, várhatóan 4-5 év alatt történhet meg.

Az ellátatlan település részeket igény esetén, az ott élők kezdeményezésére tudja a szolgáltató ellátni földgázzal. Jelenleg ilyen beruházás nincsen folyamatban.

Távlati fejlesztési cél:

Foglalkozni kell a földgáz tárolásának lehetőségével középtávon, amire jó példa a Hajdúszoboszló térségében létesített földalatti gáztároló-rendszer. A már kimerült szénhidrogén lelőhelyeken gáztárolók kialakítása lehetséges – ez országos stratégiai tervhez igazodó feladat.

1.2.7.3. Közlekedési hálózatok és építmények

Közlekedési hálózatokra és építményekre vonatkozó területrendezési irányelvek:

- A közlekedési létesítmények tervezése és megvalósítása során az érvényes szakági előírások szerint kell eljárni, figyelemmel a várható forgalmi igényekre. Prioritásként kezelendő az emberi környezet védelme, beleértve a forgalombiztonságot, a zaj- és levegőszennyezés megfelelő szinten való tartását, ill. csökkentését, a táj- és természetvédelem követelményeit, valamint a területfejlesztő hatás optimális hasznosítását.
- A gyorsforgalmi úthálózat ütemezett, szakaszos kiépítését a tárgyban mindenkor érvényes Kormányrendeletnek megfelelően kell feltételezni, azonban minden lehetséges megoldás és ütemezés során gondoskodni kell a párhuzamos lassú-kiszolgáló-vagy havária-utakról, ill. közforgalmú járművek balesetmentes közlekedésének biztosításáról.
- A tervezett új nyomvonalak, ill. nyomvonalszakaszok, csomópontok és más közlekedési létesítmények területigényének pontosítása a települések településrendezési terveinek készítése során.
- A gyorsforgalmi utak tervezett szakaszainak kiépítése a megyében a magasabb szintű, vagy helyi tervekben megadott csomópontok figyelembevételével ajánlott.
- A települések egymás közötti kapcsolatainak és a felsőbbrendű (gyorsforgalmi és főúti) hálózat megfelelő elérésének biztosítása érdekében a következő mellékutak kiépítése javasolt:

Közlekedési hálózatok- a megalapozó munkarész összefoglalása, indoklás

A megye közlekedési pozíciói és fejlesztési lehetőségei a régiós és határon túli összefüggések tekintetében kedvezőek. Az európai V. Helsinki folyosó részeként megépült M3 autópálya ugyan Debrecentől távol, halad, de kedvező, hogy az M3 autópályáról lecsatlakozó M35-ös autópálya megépült, továbbá az is, hogy az M35 autópálya kiemelt szerepet kap az Erdély felé irányuló közlekedési kapcsolatban.

Az M3 autópálya tervezett keleti irányú fejlesztése és annak M49-es elágazása Csenger határátkelő felé lehetővé teszi Debrecen megközelítését a 471-es főúton. Meg kell oldani a 471-es út debreceni leágazását az M3 autópályáról, valamint a 471 elkerülő szakaszainak további tervezését (több elkerülő szakasz már szerepel a közlekedési tervekben) és a Debrecen belterületét elkerülő becsatlakoztatását az M35-ös autópályába. Ezzel az intézkedéssel nagymértékben ellensúlyozható az M3-as tranzit út távolabbra kerülésének negatív hatása. Az M4-es autótűt tervezett vonala Erdély felé fontos kapcsolaterősítő.

Az EU tíz kiemelt közlekedési folyosója a túlnyomórészt nyugat-kelet irányú terjeszkedésre valló gondolkodást tükröz. Ráadásul hazánk centrális útszerkezete miatt minden út Budapestre vezet, így az ország területi egyenlőtlenségei tovább erősödhetnek.

Debrecen regionális szerepének erősítésére újabb esély kínálkozik az EU nemzetközi kapcsolatait észak-déli irányban megerősítő törekvésekben.

A vasúti fejlesztések iránya, jellege – nem függetlenül a MÁV gazdasági és átszervezési problémáitól – nehezen körülhatárolható. Az Országos Területrendezési Tervben is szereplő tervezett nagysebességű vasútvonal az V. közlekedési folyosó részeként érinti a megyét. A belföldi vonalak rekonstrukciója és fejlesztése valamint a kötöttpályás elővárosi közlekedési rendszer jellemzőit a közlekedési fejezet tárgyalja.

A megye területének közel felét lefedő védett területek sajátos közlekedésfejlesztési jellemzői – különösen a turizmusfejlesztés szempontjainak érvényesítésére – tisztázásra várnak.

- A Tiszántúl közlekedési és vonalas infrastruktúrális hálózatának gerincét a Budapest - Szolnok - Püspökladány - Debrecen - Nyíregyháza forgalmi tengely jelenti, amely országos térszerkezeti vonalnak is tekinthető. Ez a fontos makroregionális tengely egyszersmind a megye meghatározó térszerkezeti vonala is, többek között Püspökladány, Hajdúszoboszló, Debrecen, Hajdúhadház és Téglás is ennek mentén helyezkedik el. Elsősorban nemzetközi jelentősége emeli ki a Püspökladány - Berettyóújfalu - Biharkeresztes (Nagyvárad) vonalat, amely mellett fontos regionális térszerkezeti tengely még a Debrecen - Hajdúböszörmény - Polgár - Tiszaujváros (Miskolc) útvonal. Kisebbségi szerepe a Debrecen - Nyírbátor - Mátészalka és a Debrecen - Tiszafüred között húzódó regionális tengelyeknek, viszont a Dél-Tiszántúl forgalma szempontjából alapvető jelentősége van a Debrecen - Derecske - Berettyóújfalu - Szeghalom - Békéscsaba - Szeged regionális térszerkezeti vonalnak.

Hajdú-Bihar megye fontos közvetítő terület a keleti és nyugati nemzetközi kapcsolatokban. A tranzit szerep meghatározó a közúti és vasúti közlekedésben. A megye szinte összes útján jelentős a forgalomnövekedés (ahol az utak jelölése sárga és piros színnel van ábrázolva). Több mellékúton is, az út teljes hosszán a legmagasabb, 6%-ot is meghaladó a forgalom növekedése.

Az országos átlaghoz képest is rosszabb a nem megfelelő és a rossz állapotú utak aránya, ami arra utal, hogy a megye útjainak majd 60 %-án elindult a teljes leromlás folyamata, sürgős és hatékony beavatkozások nélkül az utak tönkremennek. A folyamat leállításához és megfordításához a jelenleginél lényegesen nagyobb pénzügyi fedezetet kellene biztosítani.

A kiépülő gyorsforgalmi úthálózat mellett a terület jól működő közúthálózatához szükséges a valóban működőképes főúthálózat és mellékúthálózat is. A főutak fejlesztésénél a cél az, hogy a kategóriájuknak megfelelő nyomvonalal rendelkezzenek, vagyis település-elkerülések, korrekciók, rehabilitáció révén megfelelő szolgáltatási színvonalat biztosítsanak.

- A repülőtér működése fontos katalizátorként hat Debrecen és a megye fejlődésére, az igényes turizmus, valamint a régió gyógy-idegenforgalmának növekedésére.

- A megyében összesen 61 km kerékpárút épült, melyből 46 km átkelési és 25 km külsőségi szakaszon. A rövid szakaszok miatt valódi hálózat még nem alakult ki. Természetszerűleg először olyan helyen szükséges és kell kerékpárutat építeni, ahol a közös pályán való közlekedés komoly baleseti kockázatot hordoz magában. Ezek az átkelési szakaszok. Az átkelési szakaszok hálózati elven való összeköttetése az elkövetkező évek fő feladata, a további belterületi kerékpárutak növelése mellett.

- Az Országos Területrendezési Tervben is szereplő tervezett nagysebességű vasútvonal az V. közlekedési folyosó részeként érintené a megyét. Bár Magyarország nagysága és település szerkezete önmagában nem indokolja nagysebességű vasútvonalak kiépítését, a nagysebességű pályákat a számunkra is fontos nemzetközi forgalom igényli. Az sem elhanyagolandó szempont, hogy ezeket a pályákat a belföldi forgalomban is használni lehet a megfelelő csatlakozások kiépítésével. A Közlekedési Operatív Program 2007 – 2013 közötti tervezési időszakra szóló vasúti projektjei között szerepel az V-ös korridor részeként a Szolnok – Debrecen közötti vonalrész EU normáknak megfelelő műszaki tartalommal történő rekonstrukciója, mely emelt sebességű, 160 km/h-ás közlekedést tesz lehetővé 225 kN tengelyterheléssel. Hasonló fontosságú a transz – európai vasúti áruszállítási hálózat részét képező Püspökladány – Biharkeresztes országhatár (101 sz.) vasútvonal mielőbbi felújítása.

A személyszállítást végző vasút egyik hangsúlyos feladata a növekvő mértékű elővárosi forgalom lebonyolítása nemcsak a főváros, hanem a vidéki nagyvárosok esetében is. A társadalmilag és környezetileg fenntartható energiatakarékos, alacsony zaj – és károsanyag kibocsátó, biztonságos, helytakarékos, tömeges helyváltoztatási igényeket kielégítő feltételeknek a közforgalmú közlekedési rendszerek, ezen belül is a nagy szállító kapacitású kötöttpályás rendszerek felelnek meg.

Megfogalmazódott egy Debrecen központú térségi közlekedési rendszer létrehozásában, mely elemeiben Debrecen város és a megye összehangolt közlekedés fejlesztési elképzelései között ölthet testet. Így például intermodális személyszállítási központ létrehozása Debrecen Nagyállomás, a Petőfi tér térségében. Egy átszállási központban kerülné kialakításra a távolsági autóbussz, a helyi autóbussz és villamos, valamint a vasúti kapcsolat

A Debrecen és Nagyvárad között korábban közvetlen kapcsolatot biztosító vasútvonalat a magyar – román határ Nagykereki és Nagyszántó között vágta el.

A vasúti kapcsolat helyreállítását a térség már hosszabb ideje szorgalmazza. Lehetséges megoldásként az országon belül egy új kb. 12 km-es vonalszakasz kiépítése jöhet szóba Nagykereki – Bedő – Biharkeresztes útiránnyal, s így új határátmenetet sem kell kiépíteni. Ű

1.2.8. Az építmények által igénybevett térségben elhelyezhető egyedi építmények (speciális létesítmények)

1.2.8.1. Bányászati tevékenységgel érintett területek

Az építmények által igénybevett térségen belül a bányászati tevékenységgel érintett területeket a megyei szerkezeti terv mutatja be.

Bányászati tevékenységgel érintett területek területfelhasználására vonatkozó szabály:

- Bányászati tevékenységgel kapcsolatban a külön jogszabályokban meghatározottakon kívül a következő előírásokat kell alkalmazni: bányatelek-fektetés és bányanyitás akkor engedélyezhető, ha az érintett település szabályozási terve azt nem zárja ki; a bányatelek újrahásznosítása és a kapcsolatos tájrehabilitáció a település helyi építési szabályzatának és szabályozási tervének megfelelően történhet.

Bányászati tevékenységgel érintett területek területfelhasználására vonatkozó területrendezési irányelvek:

- Az érintett település településrendezési tervében biztosítani kell a megkutatott készletekkel rendelkező ásványi nyersanyag lelőhelyek védelmét.
- A tájsebként jelentkező felhagyott bányaterület rekultivációja kiemelten kezelendő.

1.2.8.2. Az építmények által igénybevett térségben elhelyezkedő hulladéklerakó helyeket a szerkezeti terv tartalmazza. Térségi jelentőségűnek tekinthető a nagytérségi, vagy regionális hulladéklerakó hely.

Térségi jelentőségű hulladéklerakó hely területfelhasználására vonatkozó területrendezési irányelv:

- A területi érzékenységnek megfelelő sorrend figyelembe vételével a nem megfelelő műszaki védelemmel működő hulladéklerakó folyamatos kiváltása szükséges, illetve az illegális lerakások megszüntetését és rekultiválását el kell érni a lehetséges pályázatok igénybevételével.

Hulladékgazdálkodás- a megalapozó munkarész összefoglalása, indoklás

A Hajdú-Bihar megye 82 településén évente keletkező, megközelítően 1.000.000 m³ kommunális szilárd hulladék szinte teljes egészét 2009-ig súlyos üzemeltetési és felszereltségi hiányosságokkal működő 79 lerakóban helyezték el. E hulladéktelepek több mint 40%-a 20 évnél idősebb. Becslések alapján a települések tizedén a lakosság a helyi hatóság tiltása ellenére vadlerakókat is használ. A hulladéklerakók többsége.

A Hajdú-Bihar Megyei Hulladékgazdálkodási Program alapján megyei szinten három hulladékgyűjtő körzet kerül kialakításra, valamint megépül körzetenként egy hulladéklerakó és kezelő telep Berettyóújfalu, Debrecen és Hajdúböszörmény térségében. Mért és becsült adatok alapján meghatározásra került a keletkező hulladéktípusok éves mennyisége. A lerakók 30 éves üzemelést tesznek lehetővé.

A kialakuló hulladékgyűjtő körzetből kimaradó térség (Püspökladány, sárréti települések) hulladékelhelyezését a már üzemelő, nádudvari lerakó által lehet megoldani, amely így újabb körzet megjelölését indokolja.

A projekt részeként lakossági szelektív hulladékgyűjtési rendszer jön létre, és felszámolásra kerülnek azok a hulladéklerakók, amelyek nem felelnek meg a műszaki előírásoknak, és potenciális veszélyt jelentenek a környezetre.

A települési folyékony hulladékok kezelése és elhelyezése hasonló nagyságrendű probléma, mint a szilárd hulladékok elhelyezése. A közműhiány (szennyvizek környezetterhelő elhelyezése) és a nem megfelelő hulladékgazdálkodás (legális és illegális lerakás/lerakásmód), az állati eredetű hulladékok gyűjtési rendszerének hiánya alig belátható léptékű korszerűsítési feladatokat jelent. A szennyvíz és folyékony hulladék kezelése területén a települési és megyei szintű tervek forráshiány miatt csak a koncepciók kidolgozásáig jutottak. A megvalósítás prioritási sorrendjére és költségigényére vonatkozó program kidolgozása szükséges.

Fő feladat a szennyvízgyűjtő hálózatok továbbépítése, ill. a tisztítóteleppel nem rendelkező településeken a szennyvízközmű teljes kiépítése, a gazdaságosan nem csatornázható települések, településrészek szakszerű közműpótlóval való ellátása.

Regionális gyűjtési rendszer kialakítása szükséges az állati hullák, állati hulladékok gyűjtésének, ártalmatlanításának biztosítására. Az uniós elvárásoknak való megfelelés értelmében az 1774/2002/EK rendelet, valamint a 71/2003.(VI.27.)FVM r. az állati hulladéktemetők, döngkutak működését 2005. december 31.-ig le kellett zárni.

2. TÉRSÉGI SZABÁLYOZÁSI TERV ÉS TERÜLETRENDEZÉSI SZABÁLYZAT

A megyei területrendezési terv az OTTrT-vel összhangban határozza meg az országos és a megyei térségi övezeteket a következő témakörök szerint.

Országos övezetek:

- országos ökológiai hálózat,
- kiváló termőhelyi adottságú szántóterület,
- kiváló termőhelyű adottságú erdőterület,
- országos jelentőségű tájképvédelmi terület,
- kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület,
- kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület,
- ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület,
- együtt tervezhető térség,
- kiemelt fontosságú, meglévő honvédelmi terület,

Megyei térségi övezetek:

- magterület,
- ökológiai folyosó,
- puffer terület,
- erdőtelepítésre alkalmas terület,
- térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület,
- térségi jelentőségű tájképvédelmi terület,
- világörökség és világörökség-várományos terület,
- történeti települési terület,
- rendszeresen belvívjárta terület,
- nagyvízi meder terület,
- honvédelmi terület.

Megjegyzendő, hogy az OTTrT övezeti terve az alábbi országos övezeteket nem állapítja meg Hajdú-Bihar megye területére:

- országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület,
- felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe

Az országos térségi övezetek között tartalmuk szerint kapcsolat áll fenn, amelyet az OTTrT 1/12. számú melléklete mutat be.

A megyei térségi övezetek területén a tartalmilag rájuk vonatkozó országos övezetek előírásait is alkalmazni kell.

A térségi szabályozási terv tartalmát az alább részletezett övezeti tervek, a területrendezési szabályzat tartalmát a kapcsolódó övezeti szabályok és irányelvek alkotják.

Az övezeti tervek rajzi bemutatását, térbeli elhelyezkedését a 3/1- 3/13 sz. rajzi mellékletek tartalmazzák.

Megjegyzendő, hogy a megyei TrT övezeti terve (érintettség hiányában) az alábbi térségi övezeteket nem állapítja meg Hajdú-Bihar megye területére:

- térségi hulladéklerakó hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület,
- földtani veszélyforrás területe,
- vízerózióknak kitett terület,
- szélérozióknak kitett terület,

Térségi övezetek és azok kapcsolata

Országos övezetek	Kiemelt térségi és megyei övezetek
a) országos ökológiai hálózat	a) magterület b) ökológiai folyosó c) pufferterület d) erdőtelepítésre alkalmas terület
b) kiváló termőhelyi adottságú szántóterület	
c) kiváló termőhelyi adottságú erdőterület	
d) országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület *	e) térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület
e) országos jelentőségű tájképvédelmi terület	f) térségi jelentőségű tájképvédelmi terület g) térségi hulladéklerakó hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület
f) kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület	h) világörökség és világörökség-várományos terület i) történeti települési terület
g) kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület	
h) felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe *	
i) ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület	
j) együtt tervezhető térségek	
k) kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület	
	j) rendszeresen belvízjárta terület
	k) nagyvízi meder
	l) földtani veszélyforrás területe *
	m) vízerózióknak kitett terület *
	n) szélérozióknak kitett terület *
	o) honvédelmi terület

* Hajdú- Bihar Megye a megjelölt országos vagy térségi övezetek kijelölésében nem érintett.

Az övezetek részletes bemutatásakor ismertetésre kerülnek az övezet kijelölésének szempontjai, az államigazgatási szervekkel történt egyeztetés tanulságai, a felvetődött problémák és kérdések. A vonatkozó előírások értelmében a kiemelt térségi és megyei területrendezési terv készítésekor nincs meghatározott arányú igazodás előírva az OTrT-hez képest. A megyei terv készítésekor ezért lehetőség volt az övezeteket valós indokoltságuknak megfelelően az államigazgatási szervekkel együttműködve meghatározni.

A vonatkozó jogszabályok értelmében az övezetek jogi határokhoz történő igazítása, pontosítása, valamint a csupán közigazgatási érintettséggel jelölt övezetek konkrét lehatárolása a településrendezési eszközök (településszerkezeti terv, szabályozási terv) készítésekor fog megtörténni.

A megye tervezési programja az Országos Területrendezési Tervvel összhangban határolja le az országos és a térségi övezeteket. Az övezetek olyan térképi formában lehatárolt területek, amelyek bizonyos térségi érdekből egységes szabályozást igényelnek. Az övezetek nem fedik le szükségszerűen a megye területét, és egymással átfedésben lehetnek.

2.1. Országos ökológiai hálózat övezete (3/1. sz. rajzi melléklet)

Az országos ökológiai hálózat övezete az OTTrT-ben megállapított övezet, amelybe az országos jelentőségű természetes, illetve természet-közeli területek összessége és az azok között kapcsolatot teremtő ökológiai folyosók egységes összefüggő rendszere tartozik, és amelynek része a magterület, az ökológiai folyosó és a puffer terület.

Az országos ökológiai hálózatot tovább részletező három térségi (megyei) övezet területére az OTTrT- törvény előírása szerint alkalmazni kell az országos övezetre vonatkozó alábbi szabályt is.

Az országos ökológiai hálózat övezetre vonatkozó szabályok:

- Az országos ökológiai hálózat övezetben csak olyan megyei területfelhasználási kategória, illetve övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat természetes és természet-közeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem veszélyeztetik.
- Az övezetben bányászati tevékenységet folytatni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával lehet.
- Az országos ökológiai hálózat övezetét a megyei területrendezési tervben magterület, ökológiai folyosó, valamint puffer terület övezetbe kell sorolni.

2.2. Magterület övezete. (3/1. sz. rajzi melléklet)

A magterület a megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe olyan természetes, vagy természet-közeli élőhelyek tartoznak, amelyek az adott területre jellemző természetes élővilág fennmaradását és életfeltételeit hosszútávon biztosítani képesek, és számos védett, vagy közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont.

A magterület övezetére vonatkozó szabályok:

- Az övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha a települési területet a magterület , vagy a magterület és az ökológiai folyosó körülzárja és a kijelölést más jogszabály nem tiltja.
- Az előző bekezdésben szereplő kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület a külön jogszabály szerinti területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e a magterület, a magterület és az ökológiai folyosó természetes és természet-közeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.
- Az övezetben közművezetéseket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon a természetvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával –beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni.
- Az övezetben a közlekedési infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala a magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhető el.
- Az övezetbe tartozó település helyi építési szabályzatában és szabályozási tervében elő kell írni a tájszerkezetbe illeszkedő beépítési mód a tájra jellemző építészeti hagyományok és építmények megőrzését és ezek követelményeit.
- Az övezetben új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek nem bővíthető

Magterület övezetére vonatkozó irányelvek:

- Az övezet gyepterületein építmény elhelyezése nem javasolt, kivéve ha a gyepterületen létesíteni kívánt építmény közvetlenül a gyepgazdálkodás céljait szolgálja.
- Egyéb beépítésre nem szánt területen építmény elhelyezése csak különleges esetben (természetvédelmi fenntartási célból, kutatási, oktatási, bemutatói, ismeretterjesztési cél megvalósítása érdekében, ill. az előbbiekhöz kapcsolódó ökoturisztikai célból) javasolt.
- Kilátótorony építése csak turisztikai vagy tudományos kutatási célból, az eredeti terepszinttől számított legfeljebb 10 méteres magassággal létesíthető.
- Az övezetben nagy felületű reklám célú hirdető építmény (óriásplakát) és „doboz” jellegű építmény nem helyezhető el.
- Az övezetben a távközlési és energetikai magasépítmény, potenciálisan környezetszennyező, szennyező létesítmény, így különösen hulladéklerakó, döngkút, szennyvíziszap-tároló és kezelő, hígtrágya-tároló létesítésének tilalma javasolt.
- Erdőterületen kerítést létesíteni a természetvédelmi hatóság hozzájárulásával javasolt a helyi építési szabályzatban előírt feltételek szerint.
- A meglévő települési hulladéklerakók mielőbbi felszámolása szükséges.
- A károsodott, védett természeti területek helyreállítását biztosítani kell.
- A kialakult tájhasználat csak a természet-közeli állapothoz való közelítés érdekében változtatható meg.
- A látványvédelem (kilátás, rálátás) szempontjait mind a tervezés, mind pedig a megvalósítás során kiemelten kell érvényesíteni.
- Az övezetben gazdálkodás környezet- és természetkímélő módszerek alkalmazásával történhet.
- Az övezetben az országos jelentőségű védett természeti területeken és a Natura 2000 területeken kívüli gyepterületeken tájjelleget megváltoztató fásítás valamint gyepfeltörés csak a természetvédelmi hatóság engedélyével történhet.
- Az övezetbe tartozó természetes és közel természetes vízfolyások új vagy más mederbe terelése, a természet-közeli állapotot veszélyeztető duzzasztása nem megengedhető.
- Az erdőterületek nagysága összességében nem csökkenhet.
- Energetikai célú növénytelepítés nem engedélyezhető.
- Kerékpározás, lovaglás a természetvédelmi hatóság által engedélyezett útvonalakon lehetséges.

2.3. Ökológiai folyosó övezete. (3/1. sz. rajzi melléklet)

Az ökológiai folyosó a megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe olyan területek (többnyire lineáris kiterjedésű, folytonos, vagy megszakított élőhelyek, élőhely sávok, élőhely mozaikok, élőhely töredékek, élőhely láncolatok) tartoznak, amelyek döntő részben természetes eredetűek, és alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek (magterületek, puffer területek) közötti biológiai kapcsolatok biztosítására.

Az ökológiai folyosó övezetére vonatkozó szabályok:

- Az övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha a települési területet az ökológiai folyosó körülzárja és a kijelölést más jogszabály nem tiltja.
- Az előző bekezdésben szereplő kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület a külön jogszabály szerinti területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e az ökológiai folyosó természetes és természet-közeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.

- Az övezetben közművezetékeket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon a természetvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával –beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni.
- Az övezetben a közlekedési infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala az ökológiai folyosó és az érintkező magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhető el.
- Az övezetben új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek nem bővíthető.

Ökológiai folyosó övezetére vonatkozó irányelvek:

- Az övezet gyepterületein építmény elhelyezése nem javasolt, kivéve, ha a gyepterületen létesíteni kívánt építmény közvetlenül a gyepgazdálkodás céljait szolgálja.
- Egyéb beépítésre nem szánt területen építmény csak különleges esetben (természetvédelmi fenntartási célból, kutatási, oktatási, bemutatási, ismeretterjesztési cél megvalósítása érdekében, ill. az előbbiekhöz kapcsolódó ökoturisztikai célból) javasolt.
- Kilátótorony építése csak turisztikai vagy tudományos kutatási célból, az eredeti terepszinttől számított legfeljebb 10 méteres magassággal létesíthető.
- Az övezetben nagy felületű reklám célú hirdető építmény (óriásplakát) és „doboz” jellegű építmény elhelyezése nem javasolt.
- Az övezetben a távközlési és energetikai magasépítmény, potenciálisan környezetszennyező, szennyező létesítmény, így különösen hulladéklerakó, döngkút, szennyvíziszap-tároló és kezelő, hígtrágya-tároló létesítésének tilalma javasolt.
- Erdőterületen kerítést létesíteni a természetvédelmi hatóság hozzájárulásával a helyi építési szabályzatban előírt feltételek szerint javasolt.
- A meglévő települési hulladéklerakók mielőbbi felszámolása szükséges.
- A károsodott védett természeti területek helyreállítását biztosítani kell.
- A kialakult tájhasználat csak a természet-közeli állapothoz való közelítés érdekében változtatható meg.
- A látványvédelem (kilátás, rálátás) szempontjait mind a tervezés, mind pedig a megvalósítás során kiemelten kell érvényesíteni.
- Az övezetben gazdálkodás környezet- és természetkímélő módszerek alkalmazásával történhet.
- Az övezetben külterjes gazdálkodási tevékenység kívánatos.
- Az övezetben az árkok, csatornák, utak mentén és a táblák szélén az élővilág fennmaradását szolgáló fasorokat, cserjesávokat, erdősávokat javasolt telepíteni.
- Erdőtelepítést őshonos fafajokkal célszerű végezni.
- Az ökológiai folyosók hézagainak pótlására törekedni kell.
- Az övezetben az országos jelentőségű védett természeti területeken és a NATURA 2000 területeken kívüli gyepterületeken tájjelleget megváltoztató fásítás valamint gyepfeltörés csak a természetvédelmi hatóság engedélyével történhet.
- Az övezetbe tartozó természetes és közel természetes vízfolyások új vagy más mederbe terelése, a természet-közeli állapotot veszélyeztető duzzasztása nem megengedhető.
- Az erdőterület nagysága összességében nem csökkenhet.
- Energetikai célú növénytelepítés nem engedélyezhető.
- Kerékpározás, lovaglás a természetvédelmi hatóság által engedélyezett útvonalakon lehetséges.
-

2.4. Puffer terület övezete. (3/1. sz. rajzi melléklet)

A puffer terület a megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe olyan rendeltetésű területek tartoznak, amelyek megakadályozzák, vagy mérséklék azoknak a tevékenységeknek a negatív hatását, amelyek a magterület, illetve az ökológiai folyosó állapotát kedvezőtlenül befolyásolhatják, vagy rendeltetésükkel ellentétesek.

Puffer terület övezetére vonatkozó szabály:

- Puffer területen a településszerkezeti terv beépítésre szánt területet csak abban az esetben jelölhet ki, ha az a szomszédos magterület, vagy ökológiai folyosó természeti értékeit, biológiai sokféleségét, valamint táji értékeit nem veszélyezteti.

Puffer terület övezetére vonatkozó irányelvek:

- Az övezetben beépítésre szánt terület kijelölése nem javasolt.
- Az övezetben gazdálkodás környezet- és természetkímélő módszerek alkalmazásával történhet. Művelési ág és gazdálkodási mód megváltoztatása csak a táj arculatának megfelelően, a termőhelyi viszonyokhoz igazodó természet-közeli gazdálkodás érdekében — külterjes erdő, rét és gyepgazdálkodás — javasolható.
- Az övezetben a távközlési és energetikai magasépítmény, potenciálisan környezetszennyező, szennyező létesítmény, így különösen hulladéklerakó, döngkút, szennyvíziszap-tároló és kezelő, hígtrágya-tároló létesítésének tilalma javasolt.
- Az övezetben energetikai célú magasépítmény elhelyezésének tilalma javasolt.
- Erdőterületen kerítést létesíteni a természetvédelmi hatóság hozzájárulásával javasolt a helyi építési szabályzatban előírt feltételek szerint.
- A meglévő települési hulladéklerakók mielőbbi felszámolása szükséges.
- A károsodott védett természeti területek helyreállítását biztosítani kell.
- Az övezetben új külszíni bányatelek megállapítása nem javasolt.
- Az övezetben az országos jelentőségű védett természeti területeken és a NATURA 2000 területeken kívüli gyepterületeken tájjelleget megváltoztató fásítás, valamint gyepfeltörés csak a természetvédelmi hatóság engedélyével történhet.
- Az erdőterület nagysága összességében nem csökkenhet.
- Energetikai célú növénytelepítés nem engedélyezhető.

Természetvédelem- a magterület, az ökológiai folyosó és a pufferterület övezeteket megalapozó munkarész összefoglalása, indoklás

Az OTrT az ökológiai hálózat Hajdú-Bihar megyére vonatkozó lehatárolását a Hortobágyi Nemzeti Park igazgatóságának adatszolgáltatása alapján adta meg. Ugyanez az adatszolgáltatás képezte a kiindulási alapját a megyei területrendezési terv övezeti lehatárolásának is. Fontos azonban elmondani, hogy a hatályos (jogszállal elfogadott) településrendezési tervek vizsgálata és térségi szintű összesítő feldolgozása során számtalan területen volt tapasztalható ellentmondás a természeti területként történt nyilvántartásba vétel és a tervezett települési elhatározások között. (pl. Berettyóújfalu üzemen kívüli, de hasznosításra szánt repülőtere, déli iparterülete, Debrecen déli ipari park tervezett részére eső területeket, stb.) A tervjavaslat övezeti tervlapján már a hatályos településrendezési tervekben tervezett fejlesztésekkel csökkentett ökológiai hálózat szerepel.

A megyében az Alföld eltérő adottságú négy középtája - Közép Tiszavidék, Nyírség, Hajdúság, Berettyó-Körös vidék- és azok számos kistája található. Hajdú-Bihar ezen értékeit közel 90 000 ha védett természeti terület (ebből mintegy 2300 ha ex-lege védett) őrzi. A védett természeti területeken a természeti értékek állapota kielégítő. A megyében az erdőssűrűség 11,2 %-os, melynek 76 %-a a kocsánytalan tölgyes-cseres, 24 %-a az erdőssztyepp.

A hivatásos természetvédelem a megyét három természetvédelmi tájegységbe sorolja:

- Hortobágy-Nagykunság Természetvédelmi Tájegység
- Hajdúság-Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájegység
- Bihari sík Természetvédelmi Tájegység

A Hortobágyi Nemzeti Park területének (82.534 ha) kb. 75 %-a Hajdú-Bihar megyébe esik. A Hortobágyi Nemzeti Park (HNP) területén az élőhelyek állapota jó, illetve javuló. A tájrehabilitációs programok (felhagyott csatornák, rizsföldek felszámolása) eredményeképpen mintegy 25 ezer hektárnyi szikes pusztát nyerte vissza eredeti képét, ami együtt járt a vizes élőhelyek természetes működésének helyreállításával.

Természetvédelmi szempontból jelentős feladat a HNP külső védőzónájába eső nem védett területeken a megmaradt természetes, vagy természetközeli állapotú élőhelyek megőrzése. Itt a védetté nyilvánítás, illetve a jövőbeli agrártámogatási rendszerek segítségével, a gazdálkodók közreműködésével lehet a természetvédelmi célokat megvalósítani.

Folyamatban van a halastavak (Óreg tavak) élőhely fejlesztési programja.

Hajdú-Bihar megyében 55 vadgazdálkodási egység működik, négy tájegységben (Hajdúsági, Erdőspusztai, Bihari, Tisza egykori árterülete).

A megyében országos jelentőségű természetvédelmi terület a debreceni Nagyerdő.

A privatizáció kissé átrendezte az agrárium szerkezetét, a földhasználatot, a művelési ágak és területi arányok megváltoztak. A nem rendeltetésszerű földhasználat jelentős környezeti-tervezési értékvesztést okozott.

Az agrárium nagyüzemi felbomlásának pozitív hatása az intenzív kemizálás csökkenése.

Ugyanakkor gyengülni látszik a talajadottság/termelési struktúra/gazdasági érdek egyensúlya. Ennek visszaállítása a termőhelyi adottságok hatékonyabb kihasználását jelentheti.

A talaj/geológiai környezet igénybevétele jelentősen megnőtt. A megvalósuló és tervezett közlekedéscsökkentési beruházások jelentős ásványi anyagigénnyel jelentek meg, amelyek sok bányát létesítést eredményeztek. A bányák természetesen anyagnyerőhelytől függően nyíltak, azonban egyre inkább ellentmondásba kerülnek a természetvédelmi szempontokkal. Megyei szinten a bányászat jövőjét ebből a szempontból is indokolt átgondolni és szabályozni.

A környezeti ártalmak rendkívül összetett hatásmechanizmusa olyan adottságok között jut érvényre, melyek a kialakult település-szerkezetek, a társadalmi-anyagipari potenciál hátrányai révén szinergikus hatásokat eredményeznek.

A fajlagos terhelésnövekedések ellenére a megye közepesen terhelte, jó beruházási és környezetpolitikával tartalékai megtarthatók.

NATURA 2000. rendszer:

Az EU Habitat és Bird direktívái alapján kialakított egységes védelmi hálózat kialakításra került. A NATURA 2000 rendelet érvényesítése előtt keletkezett rendezési tervekben a védelem alá helyezett területeken gazdaságfejlesztés és különleges terület fejlesztések szerepelnek. A védelem szelektív, tehát számos gazdasági területen történő tevékenység megengedhető, de a védettség jellegének pontosítása szükséges a korlátozások meghatározásához.

A védett területek a megye területének kétharmadát átfogják. A legkeményebb védelem alatt álló területek vagy kicsik és jelentős pufferzónájuk van, vagy terjedelmes, így peremvidékeik elegendő védelmet adhatnak a belsőbb zónák számára.

Amennyiben a védett területeken túl azok peremén új pufferzónát jelölt volna ki a terv, gyakorlatilag a megye területének háromnegyede védettségektől korlátozottan működhetne csupán.

A különleges besorolású területek védett területekhez való viszonyát mielőbb tisztázni szükséges ugyanis a különleges területek működési formái igen eltérőek lehetnek.

2.5. Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete. (3/2. sz. rajzi melléklet)

A kiváló termőhelyi adottságú szántóterület az OTTrT-ben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelybe agroökológiai adottságok alapján kimagasló agrárpotenciállal rendelkező, ugyanakkor környezeti szempontból legkevésbé érzékeny, ezért mezőgazdasági árutermelésre legalkalmasabb szántóterületek tartoznak.

A kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetére vonatkozó szabály:

- Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetére vonatkozó irányelvek:

- Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetében a szántó művelési ág megváltoztatására csak különösen indokolt esetben kerülhet sor.
- Az övezetben kívánatos elősegíteni az agrár-térszerkezetet előnyösen formáló mozaikos védő erdősávok, fasorok telepítését, egyben biztosítani kell a meglévő mezsgyék, erdősávok védelmét.
- Javasolt a talajdegradációt megakadályozó művelési technológiák előnybe részesítése, valamint növényvédő szerek és műtrágyák ésszerű, a feltétlenül szükséges mértéket meg nem haladó alkalmazása.

Összefoglaló indoklás:

A kiváló szántóterület egyik legfontosabb nemzeti kincsünk, amelynek megőrzése nemzeti érdek. Az övezet ábrázolása kapcsán kitűnik, hogy az övezet szántóterületei elsősorban a Hajdúság és a Hajdúhát, valamint a volt Bihar megye északkeleti részén helyezkednek el.

Országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezet, amelybe az agroökológiai adottságai alapján kimagasló agrárpotenciállal rendelkező, ugyanakkor környezeti szempontból a legkevésbé érzékeny, ezért mezőgazdasági árutermelésre legalkalmasabb kiváló minőségű és termőképességű szántóterületek tartoznak.

Az OTrT 2008. évben elfogadott módosítása az övezetbe tartozó területek mennyiségét Hajdú-Bihar megyében jelentősen lecsökkentette.

Az övezet területét az OTrT közel fele akkora területben határolta le, mint amekkora a megye agrárszerkezetét tekintve azt a helyi szakemberek és az államigazgatási szerv is szükségesnek tartotta. Az OTrT a kiváló termőhelyi adottságok szempontjából megfelelő tulajdonságú földterületek közül csupán a csernozjom talajokat sorolta ebbe az övezetbe. A helyi szakértők a földterületek ezen szűkítésével nem értettek egyet, ezért a kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek lehatárolásakor ezen talajtípus is szerepelt. A mezőgazdasági szakértő javaslata alapján összeállított lehatárolást az államigazgatási szerv a körzeti földhivatalokkal leegyeztette, és az ott elhangzott véleményeket figyelembe véve módosította. A mezőgazdasági szakértő, az államigazgatási szerv képviselője, és a területrendezési tervet készítő tervező iroda munkatársa bevonásával a mezőgazdasági területek kérdéskörében külön szakértői egyeztetés megtartására sor került.

A Területrendezési terv programjának egyeztetési dokumentációjában még a fentiek alapján lehatárolt övezet szerepelt. A terv készítésének további szakaszában azonban a szakmai indokok kevésnek bizonyultak, a programban javasolt övezeti lehatárolás megtartásához. Az országosan egységesen kialakított szakmai elvhez való igazodás kötelezettsége miatt, az OTrT- ben meghatározott módon lett a kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete Hajdú-Bihar megyében is kijelölve.

2.6. Erdőtelepítésre alkalmas terület övezete (3/3. sz. rajzi melléklet)

Az erdőtelepítésre alkalmas terület a megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe azok a többnyire gyenge termőképességű mezőgazdasági területek tartoznak, amelyek gazdasági, vidékfejlesztési, vagy környezetvédelmi szempontok indokolják az erdők létesítését és azt természetvédelmi, vagy termőhelyi okok nem zárják ki.

Erdőtelepítésre alkalmas terület övezetére vonatkozó szabály:

- Az övezetbe tartozó területen beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

Erdőtelepítésre alkalmas terület övezetére vonatkozó irányelvek:

- Az erdőtelepítésre alkalmas termőhelyek állapotát úgy kell fenntartani, hogy az a későbbi erdőtelepítés lehetőségét ne zárja ki.
- Az erdőtelepítésre alkalmas területek kiválasztásánál a termőhelyi adottságokat, a talajok termőképességét, a mezőgazdasági művelésre való alkalmasságot, valamint a környezetvédelmi és természetvédelmi igényeket és a kizáró tényezőket javasolt figyelembe venni.
- Erdőtelepítéseknél – ahol a termőhelyi viszonyok lehetővé teszik – őshonos fafajok alkalmazásával előnyben kell részesíteni a természet-közeli erdőtársulások létrehozását.
- Gazdasági erdők telepítésénél a gazdasági szempontok az irányadók, a természeti adottságokat károsító hatások kizárása mellett.
- Kedvező mezőgazdasági adottságokkal rendelkező térségekben elsősorban mezővédő erdősávok és kisebb erdőfoltok telepítése indokolt nagyobb, összefüggő rendszerbe illesztve.
- Az erdőtelepítéseknél a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiában foglaltakat is célszerű mérlegelni.

Összefoglaló indoklás:

Az övezet kijelölése az OTrT 2008. évi módosítását követően követelmény.. Az övezet pontos értelmezése a kijelölés szempontjainak meghatározása Hajdú-Bihar megye területrendezési tervének programjának készítésekor történt először. A tervezők kérésére az FVM szakmai egyeztető megbeszélést hívott össze. A tájékoztatóról készült emlékeztető az övezettel kapcsolatosan a következőket tartalmazza:

„Az OTrT módosításához az erdészeti szakigazgatási szervek a Szent István Egyetemmel (SZIE) közösen kialakították az „Erdőtelepítésre, fásításra alkalmas terület”-ek lehatárolásának módszertanát, amelyet az FVM vezetése a Nemzeti Erdőtelepítési Program keretében elfogadott. A módszertan alapján ugyanakkor e területek térképi lehatárolása is megtörtént M=1 : 100 000 méretarányú térképen, ahol a legkisebb ábrázolt egység 1000 ha volt. Egyértelmű volt ugyanakkor, hogy ez a módszertan az azonos nevű övezet megyei TrT-ben történő lehatárolásához közvetlenül nem alkalmas, ezért annak megyei szintű adaptációját egy kísérleti területre – Pest megyére - vonatkozóan elkészítették (továbbiakban: erdészeti módszertan). E módszertan lényege, hogy a konkrét területek egyes adottságait egyenként értékeli és az így kapott pontszámok összessége alapján határoz meg olyan kategóriákat, amelyek alapján az erdőtelepítésre való alkalmasság eldönthető. E módszertant egyelőre csak az erdészeti szakigazgatási szervek központban dolgozó szakemberei és a SZIE munkatársai ismerik, a területi kollégák nem.

A tervező ezzel szemben a Programban szereplő övezeti lehatárolást más módszerrel kezdte meg, így ő a konkrét területek egyes adottságait kizárás-bennmaradás alapján vette figyelembe a kijelölés során, ráadásul más adatbázist – AGROTOPO - használt alapul, mint az erdészeti tervezők.

A fenti helyzet eredményeként a tervező és a területi erdészeti szakigazgatási szervek között eredményes együttműködés nem alakulhatott ki, illetve a megyei területlehatárolás és az OTrT-ből vett lehatárolás egymáshoz képest eltérést mutat. Megoldásként az alábbi javaslatokat tesszük:

Az erdészeti szakigazgatási szervek és a tervező is támogatja azt, hogy a megyei TrT tervekészítés fázisában az övezet lehatárolásának alapja a fent említett erdészeti módszertan legyen. E módszertan útmutatója a résztvevők teljes körének megküldésre kerül.

Az MgSzH Veszprémi Erdészeti Igazgatósága a Veszprém megyében már 1999-ben hasonló témakörben elvégzett országos – megyei terület lehatárolás összevetésének tapasztalatairól, az erdőtelepítésre alkalmas területek megyei szinten történő kijelöléséhez újonnan figyelembe veendő, az OTrT-ben nem szereplő szempontokról tájékoztatást ad.

A Program elkészítésének záros határideje miatt a tervezők az általuk eddig alkalmazott módszerrel fejezik be a Program kialakítását, ugyanakkor az OTrT-ben lehatárolt övezetektől való területi eltérés indoklásaként, valamint egy közös módszertani alap megteremtése érdekében a megyei önkormányzat felé javasolják a tervekészítéshez az erdészeti módszertan kiindulásként való figyelembe vételét.

Amennyiben a tervezők a Terv készítése során az erdészeti módszertanban foglaltaktól eltérnek, ezeket az eseteket az erdészeti szakigazgatási szerveknek jelzik a megyei szinten alkalmazható területlehatárolási módszertan egységesítése, továbbfejlesztése érdekében.”

A fenti emlékeztetőben elhangzott azon véleménnyel, hogy az övezet lehatárolása csak a térség szerkezeti tervében erdőgazdálkodási térségként jelölt területen belül történjen meg, nem értettünk egyet, és ezért az erdőgazdálkodási térségen kívül lévő minden egyéb feltételnek

megfelelő területet, az erdőtelepítésre, fásításra alkalmas övezetbe javasoljuk sorolni. Az övezet erdőgazdálkodási térségre való szűkítését egyébként az OTrT módosítása sem fogalmazza meg. Fontosnak tartottuk, hogy a megye területén legyenek kijelölve azon területek, melyek fásítását, erdősítését javasolni, támogatni szükséges.

Az övezeti tervlapon az erdőtelepítésre, fásításra alkalmas övezet lehatárolásán kívül ábrázolásra kerültek a meglévő erdőterületek, a térségi szerkezeti terven kijelölt erdőgazdálkodási térség, valamint az övezet kijelöléséhez kiindulási alapot szolgáló mezőgazdasági művelésre alkalmatlannak minősített területek közül azok, amelyek természetvédelmi, tájvédelmi vagy egyéb okok miatt nem erdősíthetők.

A terv kidolgozásának jelen szakaszában sem áll rendelkezésre olyan új információ, adatbázis, mely a program időszakában kialakított szakmai javaslatot megváltoztatná.

2.7. Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete. (3/4. sz. rajzi melléklet)

A kiváló termőhelyi adottságú erdőterület az OTRt-ben megállapított és a megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelybe az őshonos fafajokból álló erdőtársulások fenntartására leginkább alkalmas és az erdő hármass (környezetvédelmi, gazdasági, társadalmi) funkcióját, egymással összhangban, a legmagasabb szinten biztosítani képes erdőterületek tartoznak.

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetére vonatkozó szabályok:

- Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.
- Az övezetben külszíni bányatelek megállapítása, illetve bányászati tevékenység engedélyezése a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehetséges.

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetére vonatkozó irányelvek:

- Alapvető kívánalom, hogy a kiváló erdőterületeket a településszerkezeti tervben erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni.
- Kiváló erdőterület művelési ágának – ha az ténylegesen erdő művelési ágban van – megváltoztatását a közérdek fokozott figyelembe vétele mellett kell mérlegelni.
- Kiváló erdőterületeken olyan erdőgazdálkodási technológiák alkalmazása javasolt, amely a termőhelyek kiváló állapotát hosszú távon fenntartja.
- A kiváló erdőterületeken biztosítani kell a gazdasági-, a védelmi és a turisztikai célok összhangját.
- Kiváló erdőterületeken törekedni kell arra, hogy az erdő rendeltetésével összhangban a termőhelyi potenciál a legnagyobb mértékben kihasználásra kerüljön.
- Az erdőtelepítések egyaránt szolgálják az erdőgazdálkodási célokat, a racionális földhasználat kialakulását, valamint a szántóterületek védelmét, továbbá segítsék elő megyei, illetve regionális szinten a rendszerszerű erdőszerkezet kialakulását.

Összefoglaló indoklás:

A kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek övezetének lehatárolása a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központ Erdészeti Igazgatóság digitális adatszolgáltatása alapján történt. A megye erdőterületének 52 %-a (34 821 hektár) minősül kiváló termőhelyi adottságúnak.

2.8. Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete

(3/5. sz. rajzi melléklet)

A térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület a megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe nagyobb kiterjedésű, vagy kisebb területű, de sűrűn előforduló, esetenként több települést érintő, felhagyott, hagyományos ipari termelés és bányászat okozta „tájsebek”, anyagnyerőhelyek, illetve hulladéklerakók területei tartoznak.

Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezetére vonatkozó szabály:

- A térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezetben a roncsolt felületek újrahaznosítása, a tájrendezés az érintett települések egymással összehangolt településrendezési eszközeiben meghatározott újrahaznosítási cél alapján történhet.

Országos és térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezetére vonatkozó irányelvek:

- A térségi tájrehabilitációt igénylő terület övezetben a 100 ha-t meghaladó, egybefüggő, tájökologaiilag kedvezőtlen mezőgazdasági területeket fasorokkal, mezővédő erdősávval tagolni kell. A fasorok, erdősávok tervezésekor figyelembe kell venni a védett területek, a Natura2000 területek és a Nemzeti Ökológiai Hálózat területeit.
- A területek újrahaznosításának célját és szabályait a jogszabályi előírások szerint elkészítendő tájrendezési terv alapján – a tájrendezési előtervben rögzített újrahaznosítási cél figyelembevételével – a településrendezési tervben szükséges meghatározni.
- A roncsolt területek, tájsebek rehabilitálása során a környező területek adottságaihoz és területhasználatához illeszkedő újrahaznosítást kívánatos megvalósítani, hangsúlyt helyezve a véderdők, védelmi célú zöldfelületek és átmeneti víztározók létesítésére.
- Különös figyelmet kell fordítani az anyagnyerő helyek (ásványi anyag bányák) rekultiválására, a tulajdonosi érdekeket is szolgáló környezeti és területhasználati adottságokhoz leginkább illeszkedő újrahaznosítására.
- A jelentős mértékben átalakított roncsolt területek, tájsebek és műszaki védelem nélküli hulladéklerakók, továbbá az amortizálódott (felhagyott, távlatban hasznosíthatatlan), korábbi ipari és mezőgazdasági telepek területének rehabilitálása során a környező területek adottságaihoz és területhasználatához illeszkedő újrahaznosítást javasolt megvalósítani, hangsúlyosan kezelve a véderdők, védelmi célú zöldfelületek létesítését, ipari, mezőgazdasági telepek esetében a teljes megszüntetést.
- Az újrahaznosítás célját és szabályait a jogszabályi előírások szerint elkészítendő tájrendezési terv alapján a településrendezési tervben ajánlott meghatározni.
- A kisebb területű, de sűrűn előforduló építőanyag-ipari bányaterületek rehabilitációjánál elsőbbséget javasolt biztosítani azoknak, melyek szennyeződésre érzékeny felszíneken találhatóak, így helyreállításuk a felszín alatti vizek megóvása érdekében kiemelt jelentőségű.

Összefoglaló indoklás:

Bár található a megyében olyan területek, amelyek a hagyományos ipari termelés és az azt kiszolgáló bányászat együttes jelenléte következményeképpen károsodtak és ezért tájrehabilitációt igényelnek, de ezek kivétel nélkül (léptéküknél fogva) csak települési jelentőségűnek minősülnek. Az érintett államigazgatási szerv állásfoglalása szerint ezzel a kérdéskörrel településrendezési tervek során tartják szükségesnek foglalkozni.

A területrendezési terv készítésében részt vevő szakértők véleménye alapján azonban, a megyében található nagy kiterjedésű, egybefüggő szántóterületek esetében tájrehabilitációt igényel a szántóföldekről az elmúlt ötven évben kivágott erdősávok visszatelepítése. Ezért a tájrehabilitációt igénylő terület övezete ezen kijelölt mezőgazdasági területeket foglalja magában.

2.9. Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete. (3/6. sz. rajzi melléklet)

Az országos jelentőségű tájképvédelmi terület az OTrT-ben megállapított és a megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelybe a természeti, vagy kulturális örökség adottságai alapján, a kilátás-rálátás szempontjából védendő tájképpel, illetve tájképi elemmel rendelkező területek, valamint a védett történeti tájja nyilvánított területek tartoznak.

Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezetére vonatkozó szabályok:

- Az országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategória jelölhető ki, amely a kijelölés alapjául szolgáló tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti.
- Az övezetbe tartozó település településszerkezeti tervében csak olyan területfelhasználási egység jelölhető ki, továbbá helyi építési szabályzatában és szabályozási tervében csak olyan építési övezet és övezet hozható létre, amely a kijelölés alapjául szolgáló tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti.
- Az építési övezetre, vagy övezetre vonatkozóan meg kell határozni az ott elhelyezett építmények tájba illesztésére vonatkozó szabályokat, ennek ellenőrzéséhez a tájképet jelentősen megváltoztató építmények terveihez külön jogszabályban meghatározott látványtervet is kell készíteni.
- Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.
- Az övezetben közművezetéseket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon, a tájképvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával – beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni.

Összefoglaló indoklás:

A tájképvédelmi területet a 2008. évi módosítás előtt hatályban lévő OTrT – ben megfogalmazottak szerint, csak mint térségi jelentőségű övezetet kellett lehatárolni. Az OTrT módosításában kapott helyet az országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete. Az OTrT-ben az övezet az érintett települések teljes közigazgatási területtel történő ábrázolásával szerepel. Az övezet lehatárolását meghatározó országosan elfogadott tematikát alapul véve került lehatárolásra az övezet. A területek meghatározását a Corvinus Egyetem munkatársai készítették, akik az OTrT hasonló munkarészét is kidolgozták.

Az övezet országos szintű lehatárolása a tájképvédelem különböző szempontjai alapján kidolgozott pontrendszer alapján történt, ahol az országot egy kilométeres négyzethálóra felbontott egységekben értékelték. Az országos övezet megyei szintű lehatárolását ugyanazt a pontrendszert alkalmazva 0,25 km-es négyzethálóra felbontott területeken alkalmazva készítették el. Az országos és térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetei egy övezeti tervlapon kerültek ábrázolásra.

2.10. Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete. (3/6. sz. rajzi melléklet)

A térségi jelentőségű tájképvédelmi terület a megyei területrendezési tervben megállapítható övezet, amelybe a természeti, vagy kulturális örökség adottságai alapján a kilátás-rálátás szempontjából védendő tájképpel, illetve tájképi elemmel rendelkező területek, valamint a védett történeti tájja nyilvánított területek találhatók.

Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetére vonatkozó szabályok:

- A térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetében csak olyan területfelhasználási egység jelölhető ki, amely a természeti adottságok és a kulturális örökség által meghatározott tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti.
- A térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetébe tartozó település településszerkezeti tervében csak olyan területfelhasználási egység jelölhető ki, továbbá a helyi építési szabályzatában és szabályozási tervében csak olyan építési övezet és övezet hozható létre, ami a kijelölés alapjául szolgáló tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti. Az építési övezetnek, vagy övezetnek az építmények tájba illesztésére vonatkozó szabályokat is tartalmaznia kell, ennek ellenőrzéséhez a tájképet jelentősen megváltoztatható építmények terveikhez külön jogszabályban meghatározott látványtervet is kell készíteni.
- Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.
- Az övezetben közművezetéseket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon, a tájképvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával – beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni.
- A településszerkezeti tervben, a szabályozási tervben és a helyi építési szabályzatban ki kell jelölni a településkép-védelmi terület határát, amely a tájképi értéket képező, kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő területeket, az ökológia hálózat területeit, az országos és a helyi védelem alatt álló természetvédelmi területeket, azok környezetét, valamint a település arculatát, karakterét meghatározó fontos területeket tartalmazza.

Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetére vonatkozó irányelvek:

- Az övezetben törekedni kell a hagyományos tájhasználat megőrzésére. Művelési ág megváltoztatása, ill. más célú területhasználat csak az adottságoknak megfelelő tájhasználat kialakítása, ill. a tájkarakter erősítése, valamint közmű, energiahálózat és közút építése érdekében engedélyezhető.
- A tájképvédelmi terület övezetébe tartozó település helyi építési szabályzatának az építmények tájba illesztésére vonatkozó szabályokat is tartalmaznia kell, ennek érdekében a tájképet jelentősen megváltoztató építmények terveikhez külön jogszabályban meghatározott látványtervet is kell készíteni.

- A hagyományos tájhasználat megtartása érdekében nagyon fontos a külterületeken (elsősorban az erdő- és mezőgazdasági és vízgazdálkodási területeken) az építési lehetőségek szigorú szabályozása, indokolt esetben tiltása, különösen a település-közelbeni kertés mezőgazdasági területeken, valamint - a szőlőművelés fenntartását segítve - a hagyományos szőlőterületeken.
- A településrendezési tervekben javasolt lehatárolni az övezeten belül a kertés mezőgazdasági területeket. Ezen területeken (volt zártkertekben) tájba illeszkedő, hagyományos építészeti megoldásokkal gyümölcs- és szőlőtermesztést, feldolgozást szolgáló épületek elhelyezésére a lehetőséget javasolt biztosítani. Új telekalakításkor 1500 m²-nél kisebb teleknagyság nem javasolt.
- A közművezetéseket és a járulékos közműépítményeket úgy kell elhelyezni, hogy azok a tájba illőek legyenek. Az övezetben az új és felújításra kerülő nagy-, közép- és kisméretű vezetéseket – ha azt tájvédelmi igények indokolják – földkábelben kell elhelyezni.
- Az övezetbe eső gyepterületek (legelők, rétek) beépítésének lehetőségét ki kell zárni.
- Erdőterületen csak az erdőgazdálkodást, vadgazdálkodást, turizmust, kutatást-oktatást szolgáló épületek elhelyezése javasolt, a természeti értékek sérelme nélkül.
- Az erdőterületeken kerülni kell a nagy kiterjedésű véghasználatokat (tarvágások területeket), valamint az idegenhonos faállományok telepítését.
- Új beépítésre szánt terület kijelölése csak a meglévő belterületekhez kapcsolódva javasolható úgy, hogy az a környezetminőség (településgazdálkodás, levegő, vízminőség) romlásához nem vezethet.
- A természeti és tájképi értékek megőrzése érdekében a szomszédos települések közötti külterületi, beépítetlen szabad területek megőrzése szükséges, a települések (beépítésre szánt területek) összenövésének megakadályozására.
- A tájban megjelenő település sziluettjét megváltoztató bel- vagy külterületi (magas) építmények elhelyezését kerülni kell, a településrendezési tervekben a kialakult településképnek megfelelően javasolt meghatározni az épületek magassági korlátozását (építménymagasság). Ennek érdekében a tájképet jelentősen megváltoztató építmények terveikhez külön jogszabályban meghatározott látványtervet kell készíteni.
- A jellemzően falusi környezetben törekedni kell a hagyományos táj-és településszerkezet megőrzésére (vagy lehetőség szerint újra kialakítására), az értékes táji elemek, egyedi tájértékek fokozottabb védelmére. A városi környezetben ezeken túlmenően fő célnak tekinthető a zöldfelületek arányának növelése, a történelmi városkép és szerkezet megőrzése.
- A szabályozási tervben és a helyi építési szabályzatban ki kell jelölni a településképvédelmi övezet határát, amely a tájképi értéket képező kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő területeket, az ökológiai hálózat területeit, az országos és a helyi védelem alatt álló természetvédelmi területeket, azok környezetét, valamint a település arculatát, karakterét meghatározó fontos területeket tartalmazza. A településrendezési tervekben előzőek alapján figyelmet kell fordítani az egyedi tájértékek számbavételére, ezek védelmére.
- A kilátás-rálátás szempontjából értékes tájképi részletek (műemlék-épületek, kastélyok, azok környéke, kastélyparkok, történelmi kertek, arborétumok, vízfolyások, tavak) idegenforgalmi vonzerőt jelentenek. Törekedni kell a tájban rejlő kiváló idegenforgalmi lehetőségek természetkímélő módon történő, a táji adottságok fennmaradását segítő hasznosítására.

- A meglévő, tájképet zavaró hatású építmények, létesítmények megfelelő takarását biztosítani kell, az övezetben „óriás plakátok” és más nagyméretű reklámhordozó műtárgyak felállítása (pl. a közutak mentén) tájképi okból sem javasolható.
- A vízfolyások külterületi szakaszait a településrendezési tervekben legalább 50–50 m széles sávban beépítésre nem szánt területként, korlátozott területhasználattal javasolt szabályozni, a meglévő természetes medervonalakat és a vízfolyásokat kísérő növényzetet természetes állapotában meg kell őrizni, annak hiányában azt ki kell alakítani.
- Meg kell akadályozni a közeli települések beépítésre szánt területeinek összenövését és biztosítani kell, hogy azok 200 m-nél közelebb egymáshoz ne alakuljanak ki. A köztes területen a település-, és tájképet nem zavaró területhasználat javasolt. Ellenkező esetben zavaró település-, illetve tájkép esetén annak takarását segítő területhasználat javasolt.
- Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.
- A tájképi értékkel is rendelkező egyedi tájértékek (MSZ 20381) védelmére fokozott figyelmet kell fordítani.

2.10. Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület övezete.

(3/7. sz. rajzi melléklet)

A kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület az OTrT-ben megállapított övezet, amelyben a világörökség és világörökség-várományos területek, valamint a történeti települési területek találhatók.

A kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület övezetére vonatkozó szabály:

- A kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület övezetét a megyei területrendezési tervben a világörökség és világörökség-várományos terület, vagy a történeti települési terület övezetbe kell sorolni, továbbá az érintett települések közigazgatási területének megjelölésével kell meghatározni.
- A fenti térségi övezetek tényleges kiterjedésének megfelelő határát a településrendezési tervben kell meghatározni.

Összefoglaló indoklás:

A térségi övezetek lehatárolásával kapcsolatosan az örökségvédelmi hivatal munkatársaival szakmai megbeszélésre került sor. Megnehezítette a feladatot, hogy térségi szinten először történik meg az övezet kijelölése. Az országos övezet fenti két térségi övezet szerinti felbontása megtörtént. A vonatkozó szabályok szerint az övezet lehatárolása még a megyei területrendezési tervben is az érintett települések teljes közigazgatási területének megjelölésével kell, hogy történjen. A területek pontos lehatárolása a településrendezési tervek készítésekor fog megtörténni az érintett államigazgatási szerv (Örökségvédelmi Hivatal) állásfoglalásának megfelelően.

2.11. Világörökség és világörökség-várományos terület övezete.

(3/7. sz. rajzi melléklet)

A világörökség és világörökség-várományos terület a megyei területrendezési tervben megállapítható övezet, amelybe a világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló 1972. évi UNESCO egyezmény szerinti Világörökségi Listára felvett területek, valamint a világörökségi helyszínek szakmai feltételeinek megfelelő azon területek tartoznak, amelyeket Magyarország, mint részes állam nevében jogszabály által felhatalmazott testület kiválasztott arra, hogy a Világörökségi Listára jelöltek legyenek.

A világörökség és világörökség várományos terület övezetét Hajdú-Bihar megyében a Hortobágyi Nemzeti Park területével érintett települések alkotják.

Az övezet a tervekészítés jelen szakaszában beérkezett vélemények alapján kiegészült Hajdúböszörmény várossal, melynek gyűrűs- sugaras településszerkezete a hajdúvárosokra jellemző településszerkezet legtisztább és legjellemzőbb, világszerte mintaként említett példája.

A világörökség és világörökség-várományos terület övezetére vonatkozó szabályok:

- Világörökség és világörökség-várományos terület övezetben a területfelhasználás módjának és mértékének összhangban kell lennie a kezelési tervben meghatározott célokkal.
- Az övezetben új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek területe nem bővíthető.
- Az övezetben közlekedési, infrastrukturális hálózatokat és építményeket a kulturális örökségi értékek sérelme nélkül, területi egységét megőrizve, látványuk érvényesülését elősegítve kell elhelyezni.
- Az övezetben közművezetéseket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon, a világörökségi területek védelmét nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával – beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni.

A világörökség és világörökség-várományos terület övezetére vonatkozó irányelvek:

- A világörökség-várományos területre elkészülő kezelési terv által lefektetett elhatározásokat az egyes települések településrendezési tervei foglalják szabályzatba.
- A terület jövőjét meghatározó helyi tervekben a kulturális örökségi értékek védelmének prioritást kell élveznie.
- Biztosítani szükséges a világörökség-várományos területen található régészeti emlék feltárását, megőrzését, értékeiknek bemutatását.
- A világörökség-várományos területen minél előbb meg kell oldani az esetleg meglévő tájsebek rekultivációját.
- A világörökség-várományos területekkel szomszédos lehetséges beépítéseket a helyi építési szabályzatban tájvédelmi és karaktervédelmi szempontok alapján kell meghatározni.

2.12. Történeti települési terület övezete. (3/7. sz. rajzi melléklet)

A történeti települési terület a megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe védendő területegységek különösen történeti település központok, történeti kertek, jelentős régészeti lelőhelyek, országos és helyi védelem alatt álló területek, valamint mindezek környezete, védőövezetei tartoznak.

Történeti települési terület övezetére vonatkozó szabályok:

- Az övezetbe tartozó települések településrendezési eszközeiben ki kell jelölni a településkép-védelmi terület határát, amely a védendő területegységeket, különösen a történeti településközpontot, a történeti kertet, a jelentős régészeti lelőhelyet, az országos és helyi védelem alatt álló területeket, valamint ezek környezetét, védőövezetét foglalja magában.
- Történeti település helyi építési szabályzatának és szabályozási tervének tartalmaznia kell a településkép-védelmi terület értékőrző fejlesztését elősegítő, a történeti településkép megőrzését, illetve új építmények illeszkedését biztosító szabályokat.
- A történeti településkép érvényesülését befolyásoló, a kialakult településszerkezetet, településkaraktert megváltoztató, nagykiterjedésű építmény elhelyezésére vonatkozó építési műszaki tervhez a külön jogszabályban meghatározott látványtervet kell készíteni.

Történeti települési terület övezetére vonatkozó irányelvek:

- Új beépítésre szánt terület az övezetben csak oly módon és nagyságban jelölendő ki, hogy az ne változtassa meg a települések kialakult történeti karakterét.
- Az övezet településeinek lehetőség szerint minimumra kell csökkenteni a zöldmezős beruházásokat.
- Az új és felújításra kerülő nagy-, közép- és kifestültségű vezetékeket - ha azt kulturális örökségvédelmi igények indokolják - földkábelen javasolt elhelyezni.
- Az övezetben infrastrukturális hálózatokat és létesítményeket a kulturális örökségi értékek sérelme nélkül, azok egységét megőrizve, látványuk érvényesülését elősegítve kell elhelyezni.
- Biztosítani szükséges az övezetben található régészeti emlékek feltárását, megőrzését, értékeinek bemutatását.
- Az övezeten kívüli településeken is biztosítani szükséges a meglévő kulturális értékek, műemlékek, hagyományos településszerkezet, védelmét. A településrendezési eszközökben ki kell jelölni a településkép-védelmi terület határát, amely a védendő területegységeket, valamint ezek környezetét, védőövezetét foglalja magában.

Összefoglaló indoklás:

Az övezetbe Hajdú-Bihar megyében az OTrT a hajdúvárosok, Létavértes a védett kertisége valamint Nagykereki a műemléki vár és környezete védettsége miatt tartozik. Az örökségvédelmi hivatal munkatársainak kérésére az OTrT-ben szereplő területek ill. az érintett települések köre kibővítésre került. A hajdúvárosok köre kiegészítésre került Hajdúdorog és Hajdúhadház városokkal, valamint történeti településként került meghatározásra Biharnagybajom középkori erődjellegű településszerkezete miatt, és Berettyóújfalu a műemléki védettségű herpályi csonkatorony és környezete miatt.

2.13. Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete (3/8. sz. rajzi melléklet)

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezetére vonatkozó szabály:

- A kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezetében bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezetére vonatkozó irányelvek:

- Az övezetbe tartozó települések szabályozási tervének készítése, ill. felülvizsgálata során – még a védőzóna kijelölése előtt – figyelemmel kell lenni az érintett terület és a vízbázis esetleges felszín alatti kapcsolatára.
- A fokozottan érzékeny területeken a tisztított szennyvizek befogadóba vezetésekor figyelemmel kell lenni a befogadó vízfolyás kis vízhozama miatt esetlegesen bekövetkező szennyezés megakadályozására. Mérsékelni szükséges az élővízbe bevezetett tisztított szennyvizek által okozott szervesanyag-terhelést.
- Az övezet területén csak korlátozott vegyszer-és műtrágya-felhasználású, környezetkímélő, extenzív mezőgazdasági tevékenység folytatható, amely megfelel a növényvédelemről szóló 2000. évi XXXV. törvény, továbbá a szennyvizek és szennyvíziszapok mezőgazdasági felhasználásának és kezelésének szabályairól szóló 50/2001.(IV.3.) Korm. rendelet előírásainak.
- A nitrátérzékeny és az ivóvízbázis-védelmi területeken különös figyelmet kell fordítani a szennyvíz-elvezetés, -tisztítás és elhelyezés mielőbbi megoldására, valamint az állattartó telepek trágyakezelési technológiájának a rekonstrukciójára.
- Fel kell számolni, vagy biztonságos védelemmel ellátni az ivóvízbázist veszélyeztető minden tevékenységet.
- Az övezet által érintett településeken szorgalmazni kell a teljes szennyvízcsatorna - hálózat kiépítését, korszerű szennyvíztisztítók létesítését, valamint a térségi kommunális hulladéklerakókhöz való csatlakozás feltételeinek megteremtését.
- Az övezetben lévő használaton kívüli mélyfúrású kutakat felül kell vizsgálni, annak eredményétől függően a bizonytalan műszaki állagúakat a vízminőség megóvása érdekében szakszerűen, a törvényi előírásoknak megfelelően el kell tömedékelni. A vízjogi engedély nélküli kutakra fennmaradási engedélyt kell beszerezni a 18/199ö.(VI.13.) KHVM rendelet tartalmi követelményeinek megfelelő mellékletek benyújtásával a területileg illetékes Tiszántúli, Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségtől. A feladatok elvégzésében az önkormányzatok szerepét előtérbe kell helyezni.
- A települések belterületén lévő használaton kívüli, szikkasztó aknaként használt ásott kutakat a szennyvízcsatorna-hálózatra való rákötésekkel párhuzamosan el kell tömedékelni. Ennek bekövetkeztéig helyi szabályozással és ellenőrzéssel az ásott kutak nem rendeltetésszerű használatát tiltani és büntetni kell.
- Az önkormányzatok kezelésében lévő, még szabadkifolyású közutak felújítását, karbantartását szükséges elvégezni.
- A felszín alatti vízkészletek mennyiségi és minőségi védelme érdekében szükséges az épületek tetővizeinek gyűjtése és hasznosítása, a települések burkolt felületeire hulló csapadékvizek késleltetéssel való elvezetése, használt vizek kezelése, tisztítást követő hasznosításának elősegítése.

- A vízrendezés, művelési ág változás, bányászati tevékenység, valamint a bányászati tevékenység által megváltozott területhasználatoknál (pl. bányatavak) biztosítani szükséges a felszín alatti víz utánpótlásának mennyiségi és minőségi fenntartását, védelmét.

Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezetére vonatkozó irányelvek:

- Az övezet területén új beépítésre szánt terület kijelölése csak a keletkező szennyvizek megnyugtató kezelése – területről elvezetése, vagy területen belüli megfelelő tisztítása – esetén javasolható.
- A szennyeződésre érzékeny befogadónál az állóvizek, valamint vízfolyások terhelhetőségét egyedileg kell meghatározni.
- A felszíni vízkészletek vízminőségének hatékony védelmét elsősorban a holtágak, tavak, víztározók esetében szükséges biztosítani..
- Az övezetben csak környezetkímélő gazdasági tevékenység, korlátozott vegyszer- és műtrágya-felhasználású mező- és erdőgazdálkodás ajánlott.
- A természetes vízfolyások mentén biztosítani kell a védőterületek természetközeli kialakításának, a vízfolyások revitalizációjának lehetőségét.
- Fontos szem előtt tartani a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvénynek azt az alapelvét, hogy az ország összes felszíni vize számára legalább „általános” védettséget kell biztosítani, így a megye folyói, patakjai, egyéb vízfolyásai – öntöző csatornái - , tavai és víztározói esetében is.

2.14. Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete. (3/9. sz. rajzi melléklet)

Az ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezet az OTrT-ben megállapított és a megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelyben az állam kizárólagos tulajdonát képező, kutatással lehatárolt, de bányatelekkel le nem fedett, nyilvántartott ásványi nyersanyag vagyon (szénhidrogének, fémek, lignit és barnaköszén, ásványbányászati és építőipari nyersanyagok) területek találhatók.

Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezetére vonatkozó szabály:

- Az ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezetét a településrendezés eszközeiben tényleges kiterjedésének megfelelően kell lehatárolni, és az építési övezetre, vagy övezetre szabályokat megállapítani.

Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezetére vonatkozó irányelvek:

- A település szerkezeti tervében az övezet területén csak olyan területfelhasználási kategória jelölhető ki, amely távlatban a bányászati tevékenységet nem lehetetleníti el.
- Az övezetbe tartozó területeken bányatelek csak abban az esetben állapítható meg, ha azt más övezeti szabályozás nem tiltja.
- A művelési ág időleges változásával lefektetett bányatelket a településrendezési tervben csak akkor javasolt (egyszerűsített terv módosítással) jelölni, ha az előzetesen, a Bányakapitányság által nyilvántartott, megkutatott területre esik. Amennyiben a bányauzem létesítése a bányatelek területének művelésből való kivonását és a művelési ág végleges megváltozását eredményezi (pl. bányató, beépítésre szánt terület, vagy a szabályozási tervben már kijelölt új övezet), a bányatelket a rendezési tervben ki kell jelölni.

Összefoglaló indoklás:

Az övezet lehatárolását a megyei területrendezési terv az OTrT vonatkozó övezeti tervlapjának és az érintett államigazgatási szervnek adatszolgáltatása alapján az érintett települések közigazgatási területének megjelölésével tartalmazza. A fentiekben ismertetett szabálynak megfelelően a településrendezési tervek készítésekor történik meg a területek pontos lehatárolása.

2.15. Együtt tervezhető térség övezete. (3/10. sz. rajzi melléklet)

Az együtt tervezhető térség az OTrT-ben megállapított és a megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelybe a Budapesti Agglomeráció kivételével az agglomerációk, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet kivételével az agglomerálódó térségek, valamint a nagyvárosi település-együttesek tartoznak.

Debrecen nagyvárosi településegyüttese, együtt tervezendő térsége:

- Debrecen megyei jogú város,
- Hajdúsámson város
- Vámospércs város
- Bocskai kert, község
- Ebes község
- Hajdúbagos község
- Sáránd Község
- Mikepércs község
- Újléta község
- Hosszúpályi nagyközség
- Monostorpályi Község

Együtt tervezhető térség övezetére vonatkozó szabályok:

- Az együtt tervezhető térség övezetében tartozó települési önkormányzatok településfejlesztési és település rendezési feladataik összehangolt ellátásához – törvényben meghatározott – közös, egyszerűsített településszerkezeti tervet készíthetnek.
- A közös, egyszerűsített településszerkezeti tervnek, az egyes településekre vonatkozó részeit az érintett települési önkormányzatok határozattal fogadják el.

Együtt tervezhető térségek övezetére vonatkozó irányelvek:

- Az övezetbe tartozó települések körének megváltoztatásához külön jogszabály szerinti területrendezési engedélyezési eljárást kell lefolytatni.
- Az övezetbe tartozó településekre készítendő egyszerűsített településszerkezeti tervben elsősorban a következő, térségi jelentőségű tartalmi elemeket javasolt összehangolni:
  - a közlekedési hálózat elemeit (országos közúthálózatot érintő új nyomvonalak, új településközi összekötő utak, fontos helyi, külterületeket feltáró közutak, üzemanyag-töltő állomások, kerékpárutak, esetleg turisztikai szempontból lényeges gyalogos útvonalak),

- a több település ellátását szolgáló közműhálózati elemek helyét, nyomvonalát (ivóvíz, gáz, elektromos hálózat, hírközlés, szennyvíztisztító telep, csapadékvíz elvezetés és esetleg -tározás, hulladéklerakó-hasznosító telep -ha ezt a településcsoporton belül szükséges kijelölni),
- „zöldmezős” gazdasági területek, ipari parkok (különös figyelemmel a zavaró hatású ipari létesítményekre), vagy innovációs, logisztikai területek helyét, az érintett térségben rendelkezésre álló munkaerőhelyzet igényeit, valamint a kialakult hagyományos településszerkezeteket, a táj terhelhetőségét is figyelembe vevő nagyságrendben,
- belterületek jelentősebb bővítésével járó lakóterületi, valamint üdülőterületi fejlesztési területek helyét, -egyes, különleges területi kategóriába tartozó létesítmények helyét (pl. nagy bevásárlóközpont, kórház, gyógyszálló, gyógyüdülő, gyógyfürdő, nagyterjedésű sportterület- pl. golf, bányászati területek, jelentősebb területet igénybevevő megújítható energiaforrás építmények – pl. szélerőműpark – helyszínét),
- jelentősebb mezőgazdasági feldolgozó és tároló létesítmények, valamint nagy állattartó telepek helyét,
- a térségi ökológiai hálózat elemeit, közigazgatási határokon átnyúló védett, vagy védelemre javasolt területeket.
- felsőbb szintű tervekben az erdősítésre tervezett területek kijelölését.

Összefoglaló indoklás:

Az övezetbe az agglomerációk és a nagyvárosi településegységek tartoznak. Hajdú – Bihar megyében összefüggő övezetként Debrecen körül alakítható ki együtt tervezendő térség.

Debrecennek északi, keleti, és déli határai mentén alakul ki ez a térség. Az itt elhelyezkedő települések szorosan kötődnek Debrecenhez és a Debrecen körül kialakítandó sugaras -környűrés közlekedési szerkezet összehangolt kialakítása is indokolja együttes tervezésüket. Az együtt tervezendő térség övezetben lehatárolt, területileg összefüggő település együttesre közös egyszerűsített településszerkezeti tervet készíthetnek.

A közös településszerkezeti tervnek az egyes településekre vonatkozó részeit az érintett települési önkormányzatoknak kell elfogadni.

A megyei TrT, ismerve Debrecen és vonzáskörzetének összefüggéseit, javasolja Hosszúpályi, és Monostorpályi települések együtt tervezendő térségbe való bevonását is.

2.16. Rendszeresen belvízjárta terület övezete (3/11. sz. rajzi melléklet)

A rendszeresen belvízjárta terület a megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe a síkvidéki, sík, vagy enyhe lejtésviszonyokkal rendelkező területek azon mélyebb, lefolyástalan részei tartoznak, ahol a csapadék egy része átmeneti vízfelesleg formájában, nagyobb mennyiségben és gyakorisággal összegyűlik.

Rendszeresen belvízjárta terület övezetére vonatkozó szabály:

- A rendszeresen belvíz járta terület övezet által érintett települések településrendezési eszközeinek készítése során, a vízügyi hatóság adatszolgáltatása alapján belvízrendezési munkarészt is készíteni kell. Az övezet területén beépítésre szánt terület csak kivételesen, a belvízrendezési munkarészben meghatározott feltételek teljesülése esetén jelölhető ki.

Rendszeresen belvízjárta terület övezetére vonatkozó irányelvek:

- Belterületeken a rendszeresen belvízjárta területek területhasználatát belvízkárok elkerülése érdekében szabályozni kell. Meg kell határozni a beépítési feltételeket – előzetes vízrendezés, szennyvízcsatornázás – valamint a még gazdaságosan beépíthető, vagy gazdaságtalan feltételekkel beépíthető építési területeket,
- A mély fekvésű, belvíz által gyakran veszélyeztetett területeket fokozatosan javasolt kivonni a szántóföldi művelésből és más célokra hasznosítani (pl. erdősítés). A művelési ág váltást komplex kategóriaként indokolt kezelni, ahol figyelembe kell venni a domborzati, talajtani, vízgazdálkodási, illetve mezőgazdasági, természetvédelmi és környezetvédelmi szempontokat.
- A belvízzel veszélyeztetett és mély fekvésű, rossz termőképességű területek vízrendszerét és használatát célszerű az adottságokhoz igazodva állandó vagy időszakos vízfelületként, vízvisszatartási területként, halastóként, nedves élőhelyként, gyep, nád, erdő művelési ágban hasznosítani, illetve az újszerű ártéri tájgazdálkodás célterületként tervezni.
- A megyében az új területhasznosítási elképzelések, a földhasználat és birtokkoncentráció kialakítása során figyelembe kell venni a terület melioráltságát, annak állapotát.
- A bel- és külterületi vízrendezést komplexen javasolt kezelni.
- Az övezetben a természetvédelmi törvény alapján javasolt kijelölni a természetközeli területeket és vizes élőhelyeket (ökológiai vízellátás megoldása céljából).
- A többcélú hasznosítás összehangolása javasolt a természet- és környezetvédelmi érdekekkel (vizes területek ill. élőhelyek növelése). Elő kell segíteni, hogy a gazdák csatlakozzanak az agrár-környezetgazdálkodási célrendszerekhez.
- A természetvédelmi értékeket jelentő vizes élőhelyeket és nedves réteket érintő csatornák üzemeltetését az alapvető funkció biztosításának figyelembevételével, a természetvédelmi szempontokat figyelembe véve szabályozni javasolt.

Összefoglaló indoklás:

Az érintett államigazgatási szerv a megye területeinek belvíz- veszélyeztetettségét négy kategóriában lehatárolva adta meg.

- *Belvízzel erősen veszélyeztetett terület*
- *Belvízzel közepesen veszélyeztetett terület*
- *Belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület*
- *Belvízzel alig veszélyeztetett terület*

A rendszeresen belvízjárta terület övezetét a belvízzel erősen, és közepesen veszélyeztetett területek alkotják.

2.17. Nagyvízi meder terület övezete. (3/12. sz. rajzi melléklet)

Nagyvízi meder terület övezetére vonatkozó szabály:

- Nagyvízi meder övezete területén beépítésre szánt terület nem jelölhető ki.

Nagyvízi meder övezetére vonatkozó irányelvek:

- védett területek értékének csökkenésével kapcsolatos eljárásról szóló 21/2006. (I. 31.) Korm. rendeletnek megfelelően a hullámtéri területeken csak a meder és a hullámtér használatával, a vízfolyás fenntartásával közvetlenül összefüggő építmény helyezhető el.
- A hullámtéren – amely a folyó nagyvízi medrének része – elsődlegességet biztosítva az árvíz biztonságos levezetésének, minden használatot az árvízvédelmi szempontoknak kell alárendelni.
- A turizmust és a vízi sportokat kiszolgáló létesítményeket a mentett oldalon javasolt kialakítani.

2.18. Honvédelmi terület övezete. (3/13. sz. rajzi melléklet)

A honvédelmi terület a megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amely a Magyar Honvédség alapfeladatai rendeltetésszerű, szakszerű és jogszerű ellátásához szükséges objektumok elhelyezésére, illetve tevékenységek végzésére szolgál.

Honvédelmi terület övezetére vonatkozó szabály:

- A honvédelmi terület övezetét a településszerkezeti tervben beépítésre szánt, vagy beépítésre nem szánt különleges honvédelmi terület területfelhasználási egységbe kell sorolni.
- Honvédelmi terület övezetére vonatkozó irányelvek:
- Honvédségi létesítmények elhelyezésére, működtetésére, védelmére vonatkozó szabályokat a Honvédelmi Minisztérium állapítja meg. Ezeket a településrendezési tervekben kell érvényesíteni.
- Felhagyott katonai objektumok környezetkímélő rehabilitációját ajánlott minél előbb elvégezni, illetőleg ezt a településrendezési tervben fel kell tüntetni.

2.19. Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület övezete.

(3/14. sz. rajzi melléklet)

A kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület az OTrT-ben megállapított és a megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelyben a Magyar Köztársaság védelmi képességeit alapvetően meghatározó, vagy a NATO tagságból eredő, valamint nemzetközi szerződésekben vállalt kötelességei teljesítésére hivatott objektumok elhelyezésére szolgáló területek találhatók.

Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület övezetére vonatkozó szabályok:

- A kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület övezetét a megyei területrendezési tervben a tényleges kiterjedésének megfelelően kell lehatárolni.
- Az egyes bekezdésben kijelölt területeket a településszerkezeti tervben beépítésre szánt, vagy beépítésre nem szánt különleges honvédelmi terület területfelhasználási egységbe kell sorolni.

Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület övezetére vonatkozó irányelvek:

- A kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi területeket a tényleges kiterjedésüknek megfelelően a településrendezési eszközökben le kell határolni.
- Felhagyott katonai objektumok környezetkímélő rehabilitációját ajánlott minél előbb elvégezni.
- A honvédségi területek környezetében a vonatkozó ágazati előírásoknak megfelelően a települések szabályozási tervében védőövezetet és ezen belül területhasználati korlátozásokat szükséges meghatározni egyrészt a honvédelmi érdekekre tekintettel, másrészt a környező nem katonai területeken folytatott tevékenységek és területhasználatok biztonsága érdekében.

3. TERÜLETRENDEZÉSI INTÉZKEDÉSI JAVASLAT

A megyei területrendezési tervben meghatározott szerkezeti terv megvalósításához, az övezeti terv érvényre jutásához az alábbi intézkedések szükségesek:

1. A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. Törvény 11.§. (1) bekezdés h.) pontjának előírása szerint, a településrendezési tervek megyei területrendezési tervvel való összhangjának biztosítása érdekében:
  - fel kell mérni, és nyilván kell tartani a települések rendezési tervellátottságát,
  - felhívást kell kiadni az érvényben levő településrendezési tervek felülvizsgálatára, és az esetleg szükséges tervmódosítások végrehajtására, a megyei területrendezési tervvel való összhang érdekében, illetve amely településnek nincs rendezési terve, ott az önkormányzat tegyen intézkedést a településrendezési terv elkészítésére,
  - biztosítani kell az adatszolgáltatást a települési önkormányzatok és a településrendezési tervek készítői számára, illetve a megyei területrendezési terv dokumentációt a megyei önkormányzat honlapján közzé kell tenni.
2. A megyei önkormányzat mellett olyan tervező, elemző, megfigyelő szervezetet kell kijelölni, amely alkalmas a terv megvalósulásának, társadalmi, gazdasági és környezeti hatásainak értékelésére, a terv érvényesülésének megfigyelésére, a területrendezést érintő dokumentumok változásainak követésére, a módosító tényezők regisztrálására. A szervezet évente készítsen jelentést a terv végrehajtásának, megvalósításának helyzetéről.
3. Biztosítani kell a megyei területrendezési terv és a megyei területfejlesztési koncepció összhangját, a megyei területfejlesztési koncepció kidolgozásánál, felülvizsgálatánál, a megyei területrendezési terv térszerkezeti és övezeti terveit, a kapcsolódó szabályokat és irányelveket figyelembe kell venni.
4. Biztosítani kell a megyehatáron és országhatáron átívelő területrendezési és területfejlesztési feladatok koordinációját, összehangolását.
5. A megyei területrendezési terv legalább 5 évente történő, illetve az OTrT esetleges felülvizsgálatához kapcsolódó teljeskörű felülvizsgálatot folyamatosan elő kell készíteni.
6. Területrendezési hatósági eljárást kell előkészíteni a következő megyei tervi javaslatok megalapozására, amelyek jelenleg az OTrT-vel való ütközés miatt nem kerülhetnek a tervbe:
  - a 47 számú út főút kategóriába sorolására, Derecske települést elkerülő szakasza főútként való tervezésére,
  - a Hajdúszoboszlót, Hajdúnánást, Bárándot, Derecskét, Vámospércset és Nyíradonyt elkerülő útvonalat főútként való tervezésére (általában az OTrT-től eltérő főútfejlesztések távlati figyelembe vételére),
  - a Tiszacsege és Ároktő között, a szerkezeti terv szerint szükséges Tisza-híd tervezésére.

Az intézkedési javaslatok a jóváhagyási fázisban az önkormányzati döntések mellékletét fogják képezni, felelősök és határidők megjelölésével.

AZ ELFOGADÁSRA KERÜLŐ MUNKARÉSZEK MELLÉKLETEI

Szöveges mellékletek:

- 1/1. Hajdú-Bihar megyéhez tartozó települések jegyzéke
- 1/2. A közúthálózat Hajdú-Bihar megyét érintő elemei
- 1/3. A vasúthálózat Hajdú-Bihar megyét érintő elemei
- 1/4. Nagy hidak a gyorsforgalmi úton és főúton, valamint a vasúti törzshálózaton
- 1/5. Kompátkelő helyek Hajdú-Bihar megyében
- 1/6. Nemzetközi és országos jelentőségű vízi utak Hajdú-Bihar megyét érintő szakaszai
- 1/7. Kikötők Hajdú-Bihar megyében
- 1/8. Repülőterek Hajdú-Bihar megyében
- 1/9. Országos és térségi jelentőségű kerékpárutak Hajdú-Bihar megyét érintő elemei
- 1/10. Térségi jelentőségű logisztikai központok Hajdú-Bihar megyében
- 1/11. Térségi jelentőségű Hulladéklerakó helyek Hajdú-Bihar megyében
- 1/12. Erőmű Hajdú-Bihar megyében
- 1/13. A villamosenergia-átviteli és elosztó hálózat távvezetékek Hajdú-Bihar megyét érintő elemei
- 1/14. Nemzetközi és hazai szénhidrogén szállítóvezetékek Hajdú-Bihar megyét érintő elemei
- 1/15. Tározási lehetőségek Hajdú-Bihar megyében

Rajzi mellékletek:

2	/1a. Térségi szerkezeti terv	A/3 szövegközi	M=1:350 000
	/1b. Térségi szerkezeti terv	A0 – nagyobb részletességgel	M=1:125 000
	/2. A Térségi szerkezeti változásai	A/3 szövegközi	M=1:125 000
- 3/1. Ökológiai hálózat térségi övezetei
  - 3/2. Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete
  - 3/3. Erdőtelepítésre, fásításra alkalmas terület övezete
  - 3/4. Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete
  - 3/5. Térségi tájrehabilitációt igénylő terület övezete
  - 3/6. Tájképvédelmi területek övezetei (Országos és térségi)
  - 3/7. Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő területek övezetei
  - 3/8. Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőségvédelmi terület övezete
  - 3/9. Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete
  - 3/10. Együtt tervezendő térségek övezete
  - 3/11. Rendszeresen belvízjárta területe övezete
  - 3/12. Nagyvízi meder övezete
  - 3/13. Honvédelmi terület övezete
  - 3/14. Kiemelt fontosságú, meglévő honvédelmi terület övezete

Hajdú-Bihar megye településeinek jegyzéke

1. ÁLMOSD község
2. ÁRTÁND község
3. BAGAMÉR nagyközség
4. BAKONSZEG község
5. BALMAZÚJVÁROS város
6. BÁRÁND község
7. BEDŐ község
8. BEREKBÖSZÖRMÉNY község
9. BERETTYÓÚJFALU város
10. BIHARDANCSHÁZA község
11. BIHARKERESZTES város
12. BIHARNAGYBAJOM község
13. BIHARTORDA község
14. BOCSKAIKERT község
15. BOJT község
16. CSÖKMŐ nagyközség
17. DARVAS község
18. DEBRECEN megyei jogú város
19. DERECSKE város
20. EBES község
21. EGYEK nagyközség
22. ESZTÁR község
23. FOLYÁS község
24. FÖLDES nagyközség
25. FURTA község
26. FÜLÖP község
27. GÁBORJÁN község
28. GÖRBEHÁZA község
29. HAJDÚBAGOS község
30. HAJDÚBÖSZÖRMÉNY város
31. HAJDÚDOROG város
32. HAJDÚHADHÁZ város
33. HAJDÚNÁNÁS város
34. HAJDÚSÁMSON város
35. HAJDÚSZOBOSZLÓ város
36. HAJDÚSZOVÁT község
37. HENCIDA község
38. HORTOBÁGY község
39. HOSSZÚPÁLYI nagyközség
40. KABA város
41. KISMARJA község
42. KOKAD község
43. KOMÁDI város
44. KONYÁR község
45. KÖRÖSSZAKÁL község

1/1. sz. melléklet (2. oldal)

46. KÖRÖSSZEGAPÁTI község
47. LÉTAVÉRTES város
48. MAGYARHOMOROG község
49. MEZŐPETERD község
50. MEZŐSAS község
51. MIKEPÉRCES község
52. MONOSTORPÁLYI község
53. NÁDUDVAR város
54. NAGYHEGYES község
55. NAGYKEREKI község
56. NAGYRÁBÉ község
57. NYÍRÁBRÁNY nagyközség
58. NYÍRACSÁD község
59. NYÍRADONY város
60. NYÍRMÁRTONFALVA község
61. POCSAJ nagyközség
62. POLGÁR város
63. PÜSPÖKLADÁNY város
64. SÁP község
65. SÁRÁND község
66. SÁRRÉTUDVARI nagyközség
67. SZENTPÉTERSZEG község
68. SZEREP község
69. TÉGLÁS város
70. TÉPE község
71. TETÉTLÉN község
72. TISZACSEGE város
73. TISZAGYULAHÁZA község
74. TOLD község
75. ÚJIRÁZ község
76. ÚJLÉTA község
77. ÚJSZENTMARGITA község
78. ÚJTIKOS község
79. VÁMOSPÉRCES község
80. VÁNCSOD község
81. VEKERD község
82. ZSÁKA nagyközség

1/2. sz. melléklet (1. oldal)

A közúthálózat Hajdú-Bihar megyét érintő elemei

Gyorsforgalmi úthálózat

- M3: Budapest - Polgár – Görbeháza - Hajdúnánás – Nyíregyháza –(Ukrajna)
- M35: Görbeháza – Hajdúböszörmény – Debrecen – Berettyóújfalú
- M4: Budapest – Püspökladány - Berettyóújfalú - (Románia)
- M47: Bakonszeg – Füzesgyarmat - Szeged

Főutak:

- 4. sz. főút: Budapest - Püspökladány – Hajdúszoboszló – Debrecen – Nyíregyháza
- 33. sz. főút: Tiszafüred – Hortobágy – Debrecen
- 35. sz. főút: Polgár – Hajdúböszörmény – Debrecen
- 354. sz. főút: Debrecen északi elkerülő
- 36. sz. főút: Polgár – Tiszavasvári
- 42. sz. főút: Püspökladány – Berettyóújfalú – Biharkeresztes - Ártánd
- 47. sz. főút: Debrecen – Berettyóújfalú – Szeghalom
- 471. sz. főút: Debrecen – Nyíradony - Nyírmihálydi
- 48. sz. főút: Debrecen – Nyírábrány

Új főúti elemek:

- 3502. sz. főút: Hajdúböszörmény – Hajdúdorog – Hajdúnánás – Tiszavasvári
- 3315. sz. főút: Tiszafüred – Egyek – Tiszacsege – Újszentmargita – Folyás - Polgár
- M35 – 47. sz. főút közötti összekötés Debrecen déli igazgatási határán
- 4. sz főút: 354. sz főúttól Hajdúhadházig

Főutak tervezett települést elkerülő szakaszai:

- 35. sz. főút – 3502. sz főút összekötése Hajdúböszörmény É-K-i részén
- 3315. sz. főút: Újszentmargita és Egyek elkerülése
- 471. sz. főút: Hajdúsámson északi elkerülő
- 471. sz. főút: Tamásipuszta és Aradványpuszta közötti ívkorrekció új nyomvonalon

Mellékút-hálózat

Térségi jelentőségű meglévő mellékutak:

- 3307. j. út Tiszacsege –Ároktő – Mezőcsát országos mellékút
- 3316. j. út 3315. sz. főút 24+952 km sz. és a 33.sz. főút 98+985 km szelvénye között országos mellékút
- 3317. j. út Hajdúnánás –Kálmánháza országos mellékút
- 3318. j. út Hajdúböszörmény – Balmazújváros országos mellékút

1/2. sz. melléklet (2. oldal)

- 3323. j. út Balmazújváros – Hajdúnánás országos mellékút
- 3405. j. út Püspökladány - 33. sz. főút 80+045 km szelvénye országos mellékút
- 3406. j. út Nádudvar – Hajdúszoboszló országos mellékút
- 3407. j. út Nádudvar – Kaba – Földes országos mellékút
- 3501. j. út Polgár – Hajdúnánás országos mellékút
- 3503. j. út Nagycserkesz 36. sz. főút 34+751 km szelvénye – Hajdúdorog országos mellékút
- 3504. j. út Hajdúdorog – Újfehértó országos mellékút
- 3507. j. út Hajdúböszörmény – Hajdúhadház országos mellékút
- 3508. j. út Hajdúnánás – Görbeháza országos mellékút
- 3509. j. út Hajdúböszörmény – Újfehértó országos mellékút
- 4211. j. út Püspökladány – Sárrétudvari országos mellékút
- 42113. j. út Nagyrábé – Pinyépuszta – Darvas országos mellékút
- 4212. j. út 42 sz főút 7+250 km szelvénye – Füzesgyarmat országos mellékút
- 4213. j. út Biharnagybajom – Berettyóújfalu országos mellékút
- 4215. j. út Biharkeresztes – Komádi országos mellékút
- 4216. j. út Körösszakál – 42156. j. út országos mellékút
- 4217. j. út Berettyóújfalu 4214 j. út 0+539 km szelvény – Körösszegapáti országos mellékút
- 4219. j. út Furta – Komádi - 4216 j. út 23+396 km szelvény országos mellékút
- 4221. j. út Komádi – Újiráz országos mellékút
- 4223. j. út Csökmő – Újiráz országos mellékút
- 4224. j. út Bakonszeg – Zsáka országos mellékút
- 4253. j. út 47. sz főút 47+089 km szelvénye – Furta országos mellékút
- 4803. j. út Földes – Derecske országos mellékút
- 4804. j. út Hajdúszoboszló – Hajdúszovát országos mellékút
- 4805. j. út 4.sz.főút 219+707 km szelvénye – Hajdúszovát – Bihartorda országos mellékút
- 4806. j. út Vámospércs – Bagamér – 4814 j. út 28+866 km. szelvénye országos mellékút
- 4807. j. út Vámospércs - Létavértes – Pocsaj országos mellékút
- 4808. j. út 47 sz főút 5+138 km szelvénye – Biharkeresztes – Hosszúpályi – Pocsaj – Nagykereki országos mellékút
- 4809. j. út Sáránd – Létavértes országos mellékút
- 4811. j. út Derecske – 4887 j. út 22+033 km. szelvénye országos mellékút
- 4812. j. út Berettyóújfalu – Pocsaj országos mellékút
- 4814. j. út Debrecen – Létavértes – országhatár országos mellékút
- 4815. j. út Gáborján – Mezőpeterd országos mellékút
- 4901. j. út Téglás – Bököny országos mellékút
- 4902. j. út Hajdúhadház – Hajdúsámson országos mellékút
- 4903. j. út Nyíradony – Nyírlugos országos mellékút
- 4904. j. út Nyíradony – Nyírábrány- 48 sz főút 29+211 km szelvénye országos mellékút

1/2. sz. melléklet (3. oldal)

- 4905. j. út Vámospércs – Nyíracsad – Nyírlugos országos mellékút
- 4906. j. út Nyírábrány – Penészlek országos mellékút

Térségi jelentőségű tervezett mellékutak:

- Hajdúsámson – Nyírmártonfalva országos mellékút
- Martinka - Nyírmártonfalva országos mellékút
- Bakamér – 48321 bekötő út (Nyírábrány) országos mellékút
- Álmosd – országhatár (Románia) országos mellékút
- Sáránd 3 M35-47 összekötő főútig országos mellékút
- Kismarja – Nagyszántó országos mellékút
- Pernyéspusztá – 4225. sz. ök út között országos mellékút
- Mezőpeterd – Mezősas országos mellékút

Térségi jelentőségű tervezett mellékút kategóriájú elkerülők:

- Debrecen keleti – északi elkerülő
- Csökmő keleti elkerülő
- Biharkeresztes nyugati elkerülő
- Püspökladány déli elkerülő
- Derecske nyugati elkerülő
- Hajdúszovát északi elkerülő
- Hajdúszoboszló északi elkerülő
- Vámospércs északi elkerülő
- Nyíradony teljes körű elkerülő
- Hajdúdorog délnyugati elkerülő
- Hajdúnánás keleti – északi elkerülő

Egyéb meglévő mellékutak:

- 3319. j. út Hajdúböszörmény – Hajdúszoboszló országos mellékút
- 33117. j. út 3315 j. út 12+730 km szelvény – Nagymajor országos mellékút
- 33119. j. út Újszentmargita – Tuka országos mellékút
- 33121. j. út Görbeháza – Bagota országos mellékút
- 3321. j. út Balmazújváros – Hajdúszoboszló országos mellékút
- 3322. j. út 33. sz. főút 62+782 km szelvénye – Telekháza országos mellékút
- 34111. j. út Nádudvar (3405 sz út 10+318 km szelv.) – Mihályhalma országos mellékút
- 3506. j. út Hajdúvid – Hajdúhadház országos mellékút
- 35102 j. út 35 sz. főút 70+744 km szelvény – Bodaszőlő országos mellékút
- 36116. j. út Újtikos –Tiszagyulaháza – Tiszadob országos mellékút
- 4102. j. út Nyíradony –Balkány országos mellékút
- 42115. j. út 47. sz főút 52+200 km szelvénye –Vekerd országos mellékút
- 42116. j. út 47. sz főút 65+795 km szelvénye –Kóróssziget országos mellékút

1/2. sz. melléklet (4. oldal)

- 42121. j. út Biharkeresztes –Told – Mezősas – Komádi országos mellékút
- 4222. j. út 4219. j út 18+811 km szelvénye – Vésztő országos mellékút
- 4225. j. út Darvas – Füzesgyarmat országos mellékút
- 4226. j. út Komádi – Újiráz –Nagyrábé – Bihardancsháza – Bihartorda országos mellékút
- 4801. j. út Kaba –Sárrétudvari országos mellékút
- 4802. j. út Kaba – Derecske országos mellékút
- 48101. j. út Ebes –4805 j. út 7+245 km szelvénye országos mellékút
- 48107. j. út Biharkeresztes – Bojt országos mellékút
- 4813. j. út Hencida –Nagykerekéi országos mellékút
- 4907. j. út 48 sz főút 9+343 km szelvénye – Nyírábrány országos mellékút
- 49102. j. út Debrecen – Martinka országos mellékút
- 49103. j. út Nyíracsad – Buzita országos mellékút

Egyéb tervezett mellékutak:

- Vámospércs – Buzita országos mellékút
- Monostorpályi – 4814. sz. mellékút közötti országos mellékút
- Nagykerekéi – Bojt – Váncsod országos mellékút
- Hosszúhát – Bucsa országos mellékút
- Konyár – Hencida országos mellékút
- Hajdúszoboszló – Hajdúböszörmény 3319. sz. ök. út 7+854 – 23+743 közötti szakasz országos mellékút
- Bagota – Újszentmargita országos mellékút
- Mezőpeterd – Mezősas országos mellékút

Egyéb tervezett mellékút kategóriájú elkerülők:

- 48101. sz. ök. út Ebest keletről elkerülő szakasza
- Balmazújváros északi elkerülő
- Hajdúhadház keleti elkerülő

A vasúthálózat Hajdú-Bihar megyét érintő elemei

Tervezett nagysebességű vasútvonalak

- (Horvátország) – Gyékényes térsége – Budapest /Ferihegy/ - Záhony térsége – (Ukrajna) (V. sz. transzeurópai közlekedési folyosó hazai szakasza)

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő, meglévő országos törzshálózati vasútvonalak

- 100. sz. Budapest – Záhony
- 101. sz. Püspökladány – Biharkeresztes
- 105. sz. Debrecen - Nyírábrány

Egyéb, meglévő országos törzshálózati vasútvonalak

- 110. sz. Debrecen – Mátészalka

Az országos vasúti törzshálózat tervezett eleme

- Püspökladány térségében a 100. sz. és a 101. sz. fővonalak közvetlen összekötése

Vasúti mellékvonalak meglévő elemei

- 106. sz. Debrecen – Nagykereki
- 107. sz. Debrecen - Létavértes
- 108. sz. Debrecen - Füzesabony
- 109. sz. Debrecen – Tiszalök
- 112. sz. Nyíregyháza – Nyíradony
- 117. sz. Ohat – Pusztakócs – Nyíregyháza
- 127. sz. Körösnagyharsány – Vésztő (Gyoma)
- 128. sz. Püspökladány – Szeghalom (Békéscsaba)

Vasúti mellékvonalak tervezett eleme

- Nagykereki – Biharkeresztes között a 101. sz. és a 106. sz. vasútvonalak összekötése

Erdei vasútvonalak meglévő eleme

- Debrecen – Hármashegy („Zsuzsi” vonat)

Erdei vasútvonalak tervezett eleme

- Hármashegy - Nyíracsád („Zsuzsi” vonat)

1/4. sz. melléklet

Nagy hidak a gyorsforgalmi úthálózaton és főúthálózaton, valamint a vasúti törzshálózaton Hajdú-Bihar megyében

Gyorsforgalmi úthálózat

- M3 168+500 Tisza híd
- M3 173+720 Mocsárréti híd
- M3 188+040 Hortobágy főcsatorna híd
- M35 1+420 M3 – M35 elválási híd
- M35 3+862 Hortobágy főcsatorna híd
- M35 12+140 Keleti főcsatorna híd
- M35 M35 – 354. sz. főút elválási híd

Főúthálózat

- 4. sz. főút 176+035 Püspökladányi felüljáró
- 33. sz. főút 71+877 Hortobágyi kilenc lyukú híd
- 42. sz. főút 41+548 Berettyó híd
- 47. sz. főút 1+158 Homokkerti felüljáró
- 48. sz. főút 0+480 Faraktár utcai felüljáró

1/5. sz. melléklet

Kompátkelőhelyek a Tiszán Hajdú-Bihar megyében

Hajdú-Bihar megyei átkelők

- Tiszacsege – Ároktő 454.0 fkm, 30 t teherbírás

Borsod-Abaúj-Zemplén megyei átkelők (Hajdú-Bihar megye határán)

- Tiszakeszi 464.2 fkm, 25 t teherbírás
- Tiszadorogma 445.0 fkm, személyátkelés

1/8. sz. melléklet

Repülőterek Hajdú-Bihar megyében

Nemzetközi repülőterek

- Debreceni repülőtér (Debrecen-Airport Kft.)

Egyéb repülőterek

- Hajdúszoboszló (mezőgazdasági és turista)
- Berettyóújfalú (mezőgazdasági)

Országos és térségi jelentőségű kerékpárutak Hajdú-Bihar megyét érintő elemei

EUROVELO kerékpárút hálózat

- Tiszaújváros – Polgár – Tiszacsege - Telekháza

Országos kerékpárút hálózat

- Nógrád - Heves - Hajdú kerékpárút a 33. sz. főúttal párhuzamosan haladva éri el Hortobágyon át Náduvart, Hajdúszoboszlót, Debrecent
- Debrecen – Monostorpályi – Létavértes – Pocsaj – Nagykereki – Biharkeresztes – Ártánd – országhatár (Románia), ill. Biharkeresztes – Berekböszörmény – Körösszakál (Békés megye)
- Debrecen – Vámospércs – Nyírábrány – Bánháza (Szabolcs-Szatmár Bereg megye)
- Debrecen – Hajdúböszörmény – Hajdúnánás – Nyíregyháza (Szabolcs-Szatmár Bereg megye)

Megyei elsőrendű kerékpárút hálózat elemei:

- Polgár – Újtikos – Tiszavasvári (Szabolcs-Szatmár Bereg megye)
- (Szabolcs-Szatmár Bereg megye) Tiszavasvári – Hajdúnánás – Balmazújváros – Hajdúszoboszló – Bakonszeg – Füzesgyarmat (Békés megye)
- Hortobágy – Balmazújváros - Debrecen
- Náduvart – Püspökladány
- (Szolnok megye) Karcag – Püspökladány – Biharnagybajom – Bakonszeg – Berettyóújfalu – Hencida – Pocsaj
- Debrecen – Hajdúsámson – Nyírmihálydi (Szabolcs-Szatmár Bereg megye)
- Egyek – Tiszacsege – Újszentmargita – Folyás – Polgár – Tiszaújváros (B.A.Z. megye)

Megyei másodrendű kerékpárút hálózat elemei:

- (Eurovelo-) Tiszagyulaháza – Újtikos
- Polgár – Hajdúnánás
- (Eurovelo-) Tiszakeszi – Újszentmargita
- (Eurovelo-) Tiszadorogma – Egyek
- Egyek déli térsége – Ohati tavak
- Balmazújváros – Hajdúböszörmény – Hajdúhadház – Hajdúsámson
- Hajdúböszörmény – Ebes
- Hajdúszovát – Földes – Bihartorda
- Debrecen – Martinka – Fancsikai tavak – Panoráma út – Hosszúpályi útig
- Nyíradony – Nyíraczád – Vámospércs – Álmosd – Létavértes – országhatár (Románia)

1/10. sz. melléklet

Térségi jelentőségű logisztikai központok Hajdú-Bihar megyében

- Debrecen
- Berettyóújfalu
- Püspökladány
- Biharkeresztes
- Polgár

1/11. sz. melléklet

Térségi jelentőségű Hulladéklerakó helyek Hajdú-Bihar megyében

- Debrecen
- Berettyóújfalu
- Hajdúböszörmény

1/12. sz. melléklet

Erőmű Hajdú-Bihar megyében

- Debrecen

1/13. sz. melléklet

Hajdú-Bihar megye területét érintő villamos energia alaphálózati vezetékek:

- Albertirsa-Zapad közötti 750 kV-os MAVIR távvezeték
- Sajószöged-Munkács közötti 400 kV-os MAVIR távvezeték
- Sajószöged-Debrecen közötti 220 kV-os MAVIR távvezeték

Szénhidrogén-hálózatok és építmények Hajdú-Bihar megyét érintő elemei

Országos jelentőségű nagynyomású gázvezeték hálózat:

- (Mezőtúr)- Püspökladány- Hajdúszoboszló- Hajdúböszörmény- (Vásárosnamény)
- leágazás Kaba- Földes irányába
- (Törökszentmiklós)- Nádudvar- Hajdúszoboszló
- Hajdúszoboszló- Balmazújváros- Újszentmargita- Polgár- (Tiszaújváros)
- Hajdúszoboszló- Derecske-Berettyóújfalu- Mezősas
- (Tiszafüred- Egyek- Tiszacsege- Polgár
- Hajdúszoboszló- Ebes- Debrecen
- Balmazújváros- Hajdúböszörmény- Debrecen

Nemzetközi jelentőségű kőolajvezeték:

- (Mezőkövesd- Tiszaújváros)- Polgár- (Tiszavasvári- Záhony- Ukrajna)

A megye ellátásában szerepet vállaló Térségi jelentőségű gázátadó állomások:

- (Balkány SZSZB megye)
- Balmazújváros
- Berettyóújfalu
- Bödönhát
- Debrecen I-1,2
- Debrecen II.
- Ebes
- Egyek
- Hajdúböszörmény
- Hajdúsámson
- Kaba
- Mezősas
- Nádudvar
- Nagyhegyes
- (Nyíregyháza II. SZSZB megye)
- Püspökladány
- Sáránd
- Téglás
- Tiszacsege
- (Tiszavasvári SZSZB megye)

Tározási lehetőségek Hajdú-Bihar megye területén

10 millió köbméter tározási lehetőséget meghaladó térfogú tározók

- Kutasi tervezett tározási térfogat 36,5 Mm³ részben meglévő
- Ér-menti tervezett tározási térfogat 14,0 Mm³ részben meglévő
- Tiszacsegei tervezett tározási térfogat 156,0 Mm³

1 millió köbméter tározási lehetőséget meghaladó térfogú tározók

- Látóképi 1,70 Mm³
- Körmösdpusztai 2,80 Mm²
- Fancsika I. 1,45 Mm³
- Bagamér I 1,12 Mm³
- Kaba – Tetétlen 6,30 Mm³
- Fehértói 3,80 Mm³

Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Térségi szerkezeti terv

JELMAGYARÁZAT

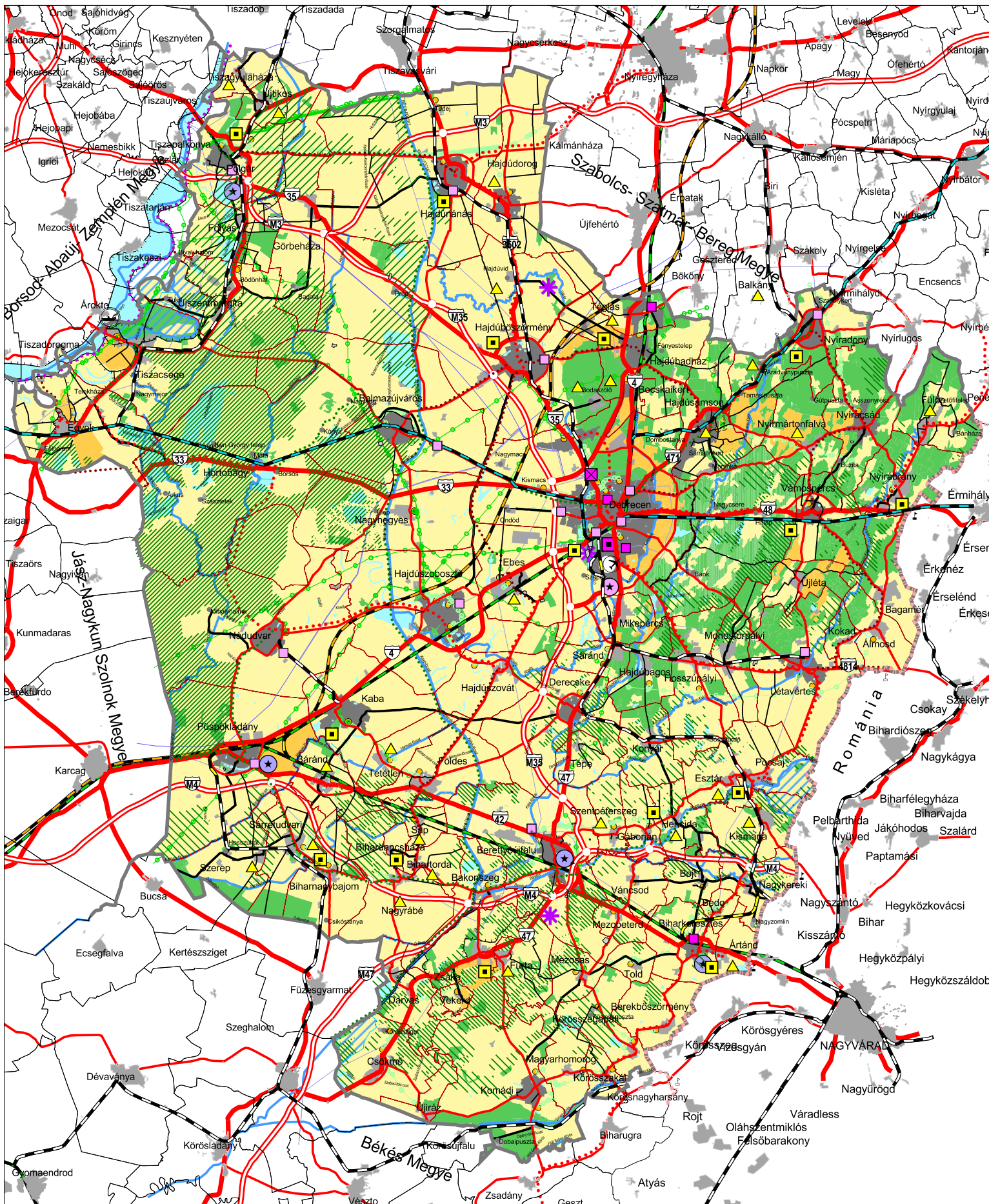
- ALAPTÉRKÉPI ELEMEEK**
- Országhatár
  - Megyehatár
  - Települési terület - 10 ha alatti
  - Települések közigazgatási határa
  - Szatelit települések
  - Egyéb kiépített út
  - Hortobágyi Nemzeti Park
  - Hortobágyi Nemzeti park - tervezett bővítés
  - Tájvédelmi körzet
  - Tájvédelmi körzet - tervezett bővítés
  - HULLADÉK KEZELÉS
  - Térségi jelentőségű hulladéklerakó hely
- MŰSZAKI INFRASTRUKTÚRA HÁLÓZATOK ÉS LÉTESÍTMÉNYEK
KÖZLEKEDÉSI HÁLÓZATOK ÉS LÉTESÍTMÉNYEK**
- Országos jelentőségű logisztikai központ
  - Térségi jelentőségű logisztikai központ
  - Országos jelentőségű pogári repülőtér
  - Térségi jelentőségű komp
  - Térségi jelentőségű híd - tervezett
  - Határátkelő országos jelentőségű
  - Határátkelő térségi jelentőségű
  - Kerékpárút hálózat - Eurovelo
  - Kerékpárút hálózat - országos
  - Kerékpárút hálózat - megyeyei elsőrendű
  - Kerékpárút hálózat - megyei másodrendű
  - Gyorsforgalmi út csomópontja
  - Gyorsforgalmi út
  - Főút
  - Térségi jelentőségű mellékút
  - Egyéb mellékút
  - Nagysebességű vasútvonal
  - Transzeurópai hálózat részét képező országos törzshálózati vasútvonal
  - Egyéb országos törzshálózati vasútvonal
  - Egyéb vasúti mellékvonal
- ENERGIAKÖZMŰ- HÁLÓZATOK ÉS ÉPÍTMÉNYEK**
- Elektromos alapvezeték
  - Elektromos főelosztó vezeték
  - Erőmű
  - Transzformátor állomás 220/132 kV-os
  - Transzformátor állomás 132/22, vagy 132/11 kV -os
  - Tervezett transzformátor állomás 132/22 kV-os
  - Olajvezeték
  - Gázvezeték - nagynyomású
  - Gázvezeték - nagyközép nyomású
  - Gázátadó
  - Gázfogadó
- VÍZGAZDÁLKODÁS ÉPÍTMÉNYEI**
- Térségi szennyvízelvezető rendszer központja
  - Térségi szennyvízelvezető rendszerről ellátott település
  - Elsőrendű árvízvédelmi fővédvonal
  - Másodrendű árvízvédelmi védvonal
  - Jelentősebb vízfolyások (folyók, fűcsatornák)
  - Árvízi szükségeltároló
- TERÜLETFELHASZNÁLÁS RENDSZERE**
- Erdőgazdálkodási térség
  - Mezőgazdasági térség
  - Vegyes területfelhasználású térség
  - Városias települési térség
  - Hagyományosan vidéki települési térség
  - vízgazdálkodási térség
  - Építmények által igénybe vett térség

Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

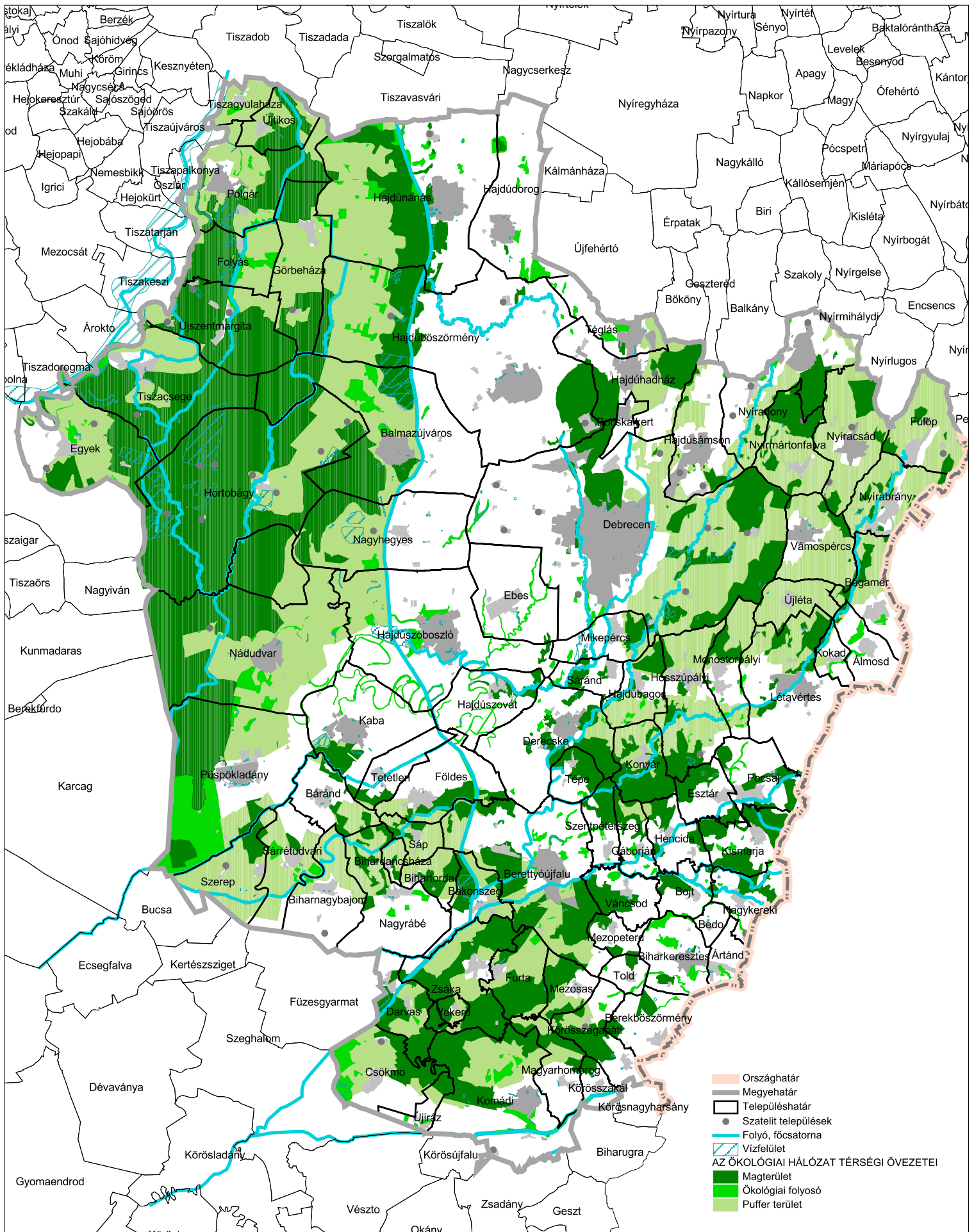
Térségi szerkezeti terv

M=1:350 000

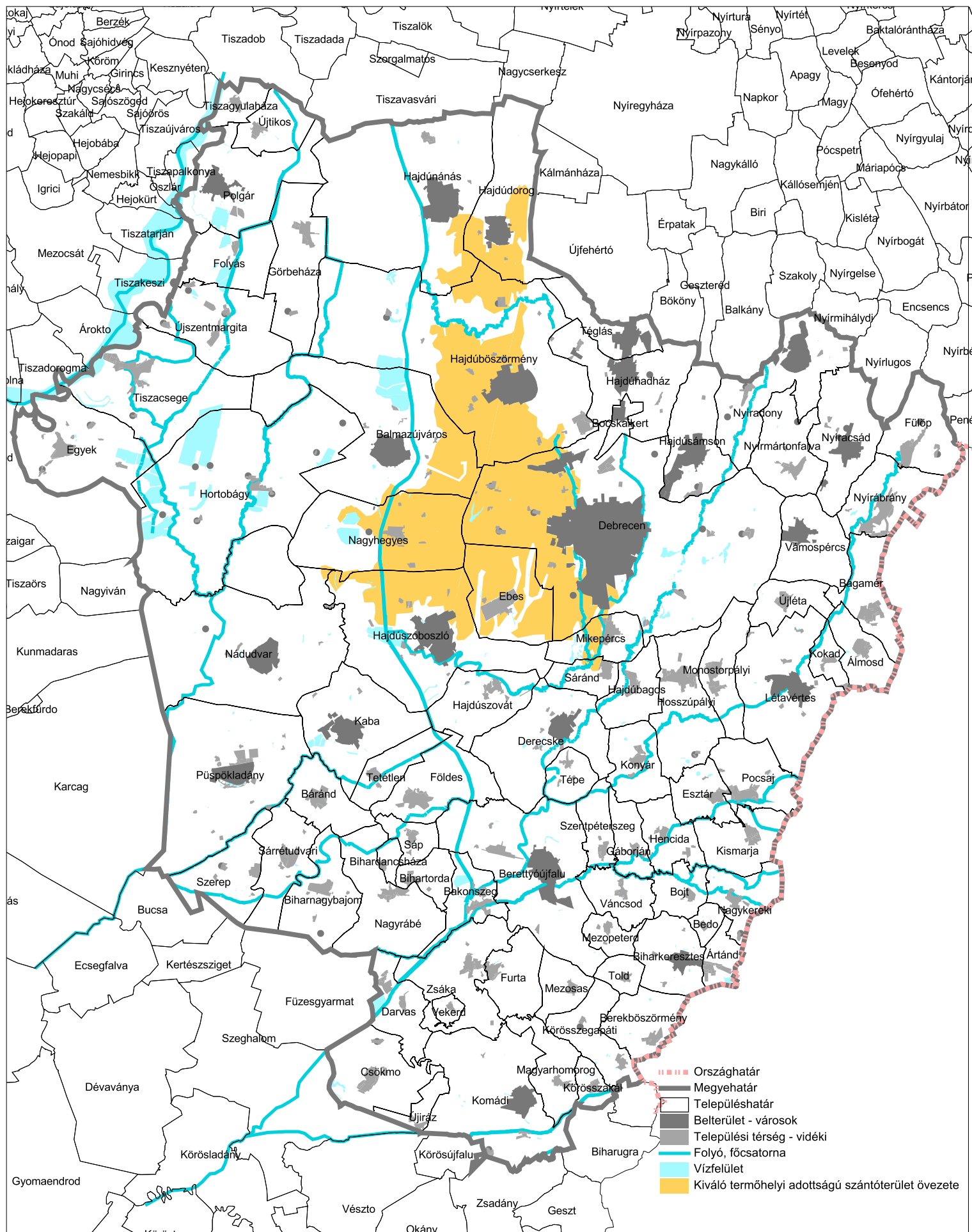
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Ökológiai hálózat térségi övezetei - M=1:500 000

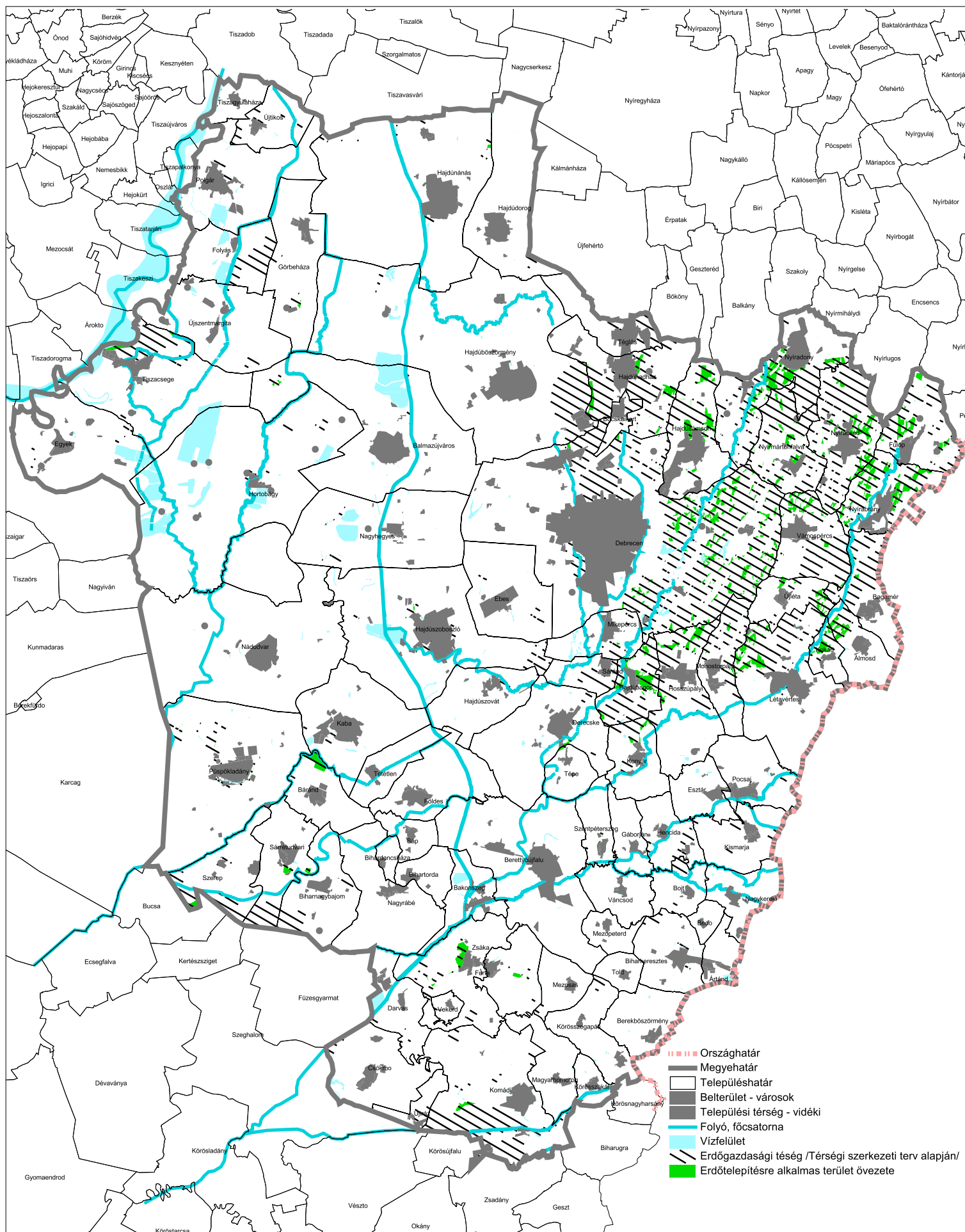
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete - M=1:500 000

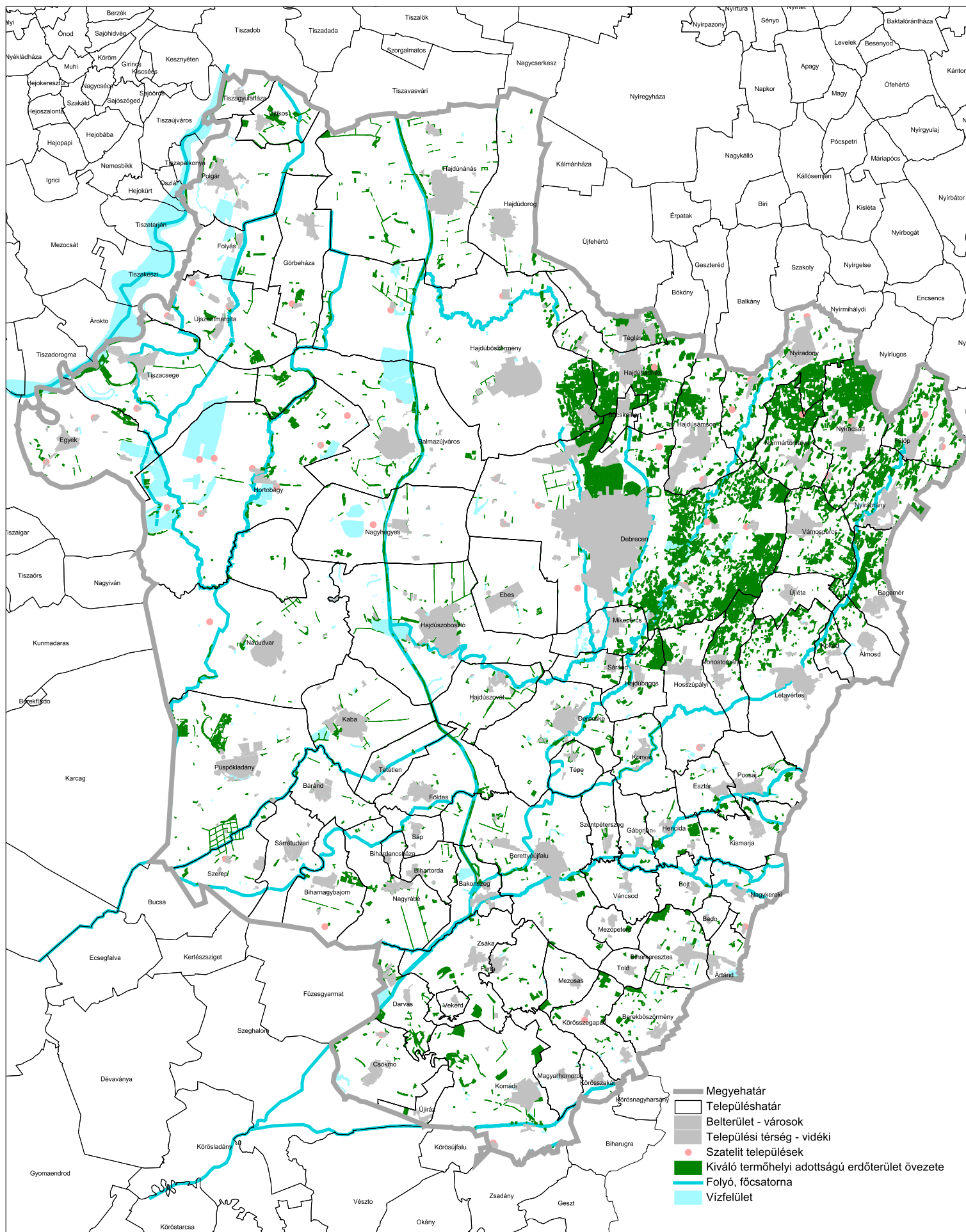
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Erdőtelepítésre, fásításra alkalmas területek övezete - M=1:500 000

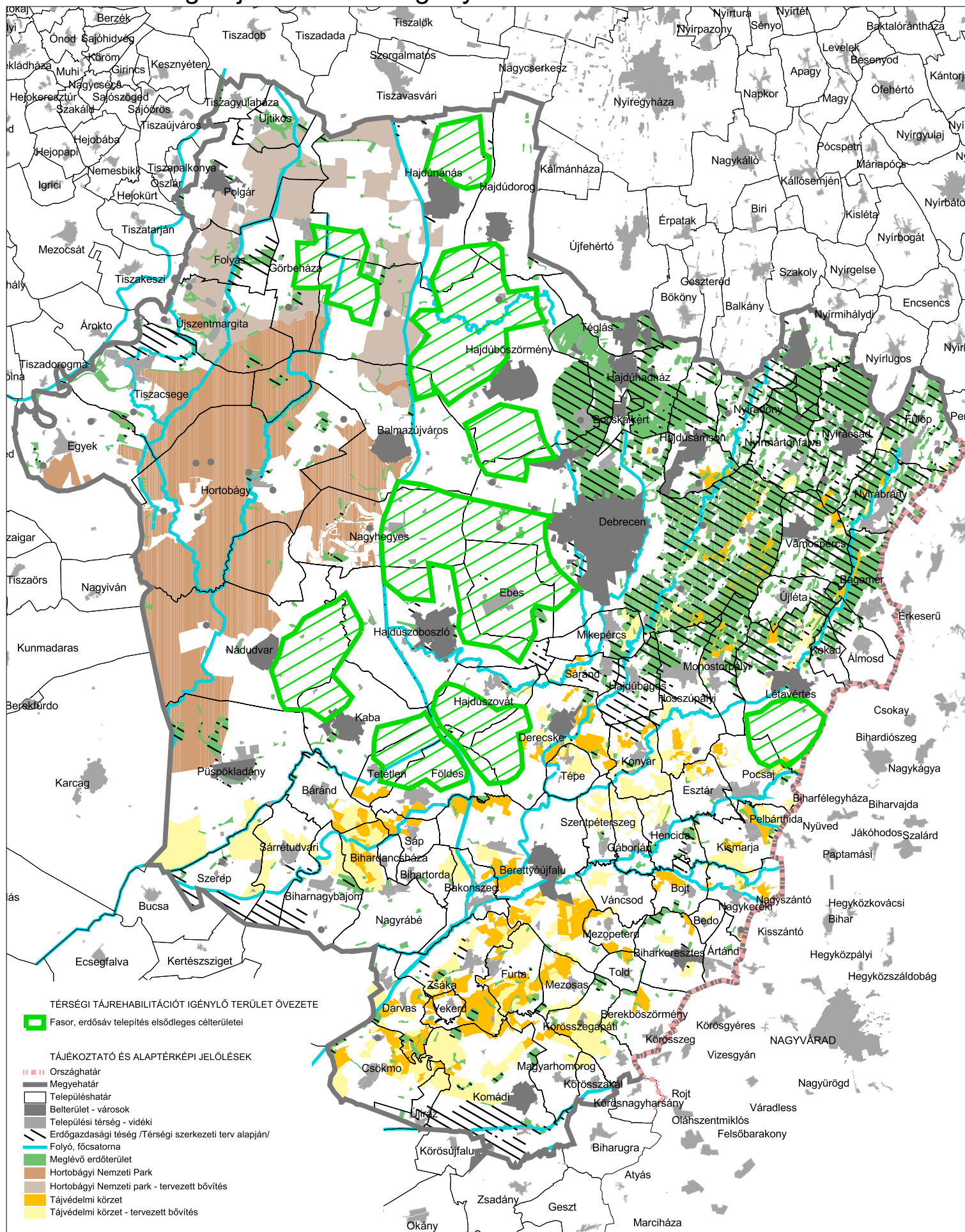
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete - M=1:500 000

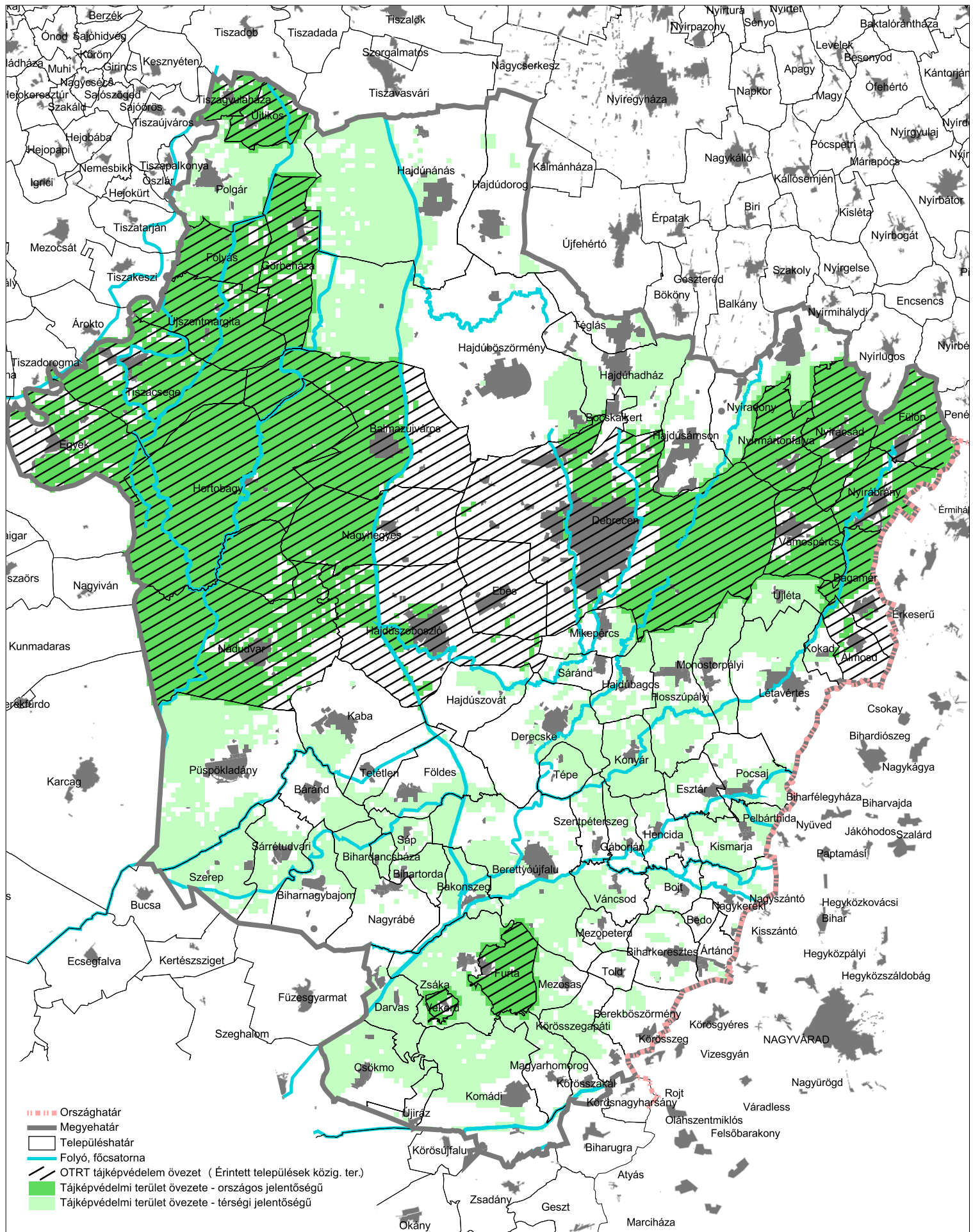
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Térségi tájrehabilitációt igénylő terület övezete - M=1:500 000

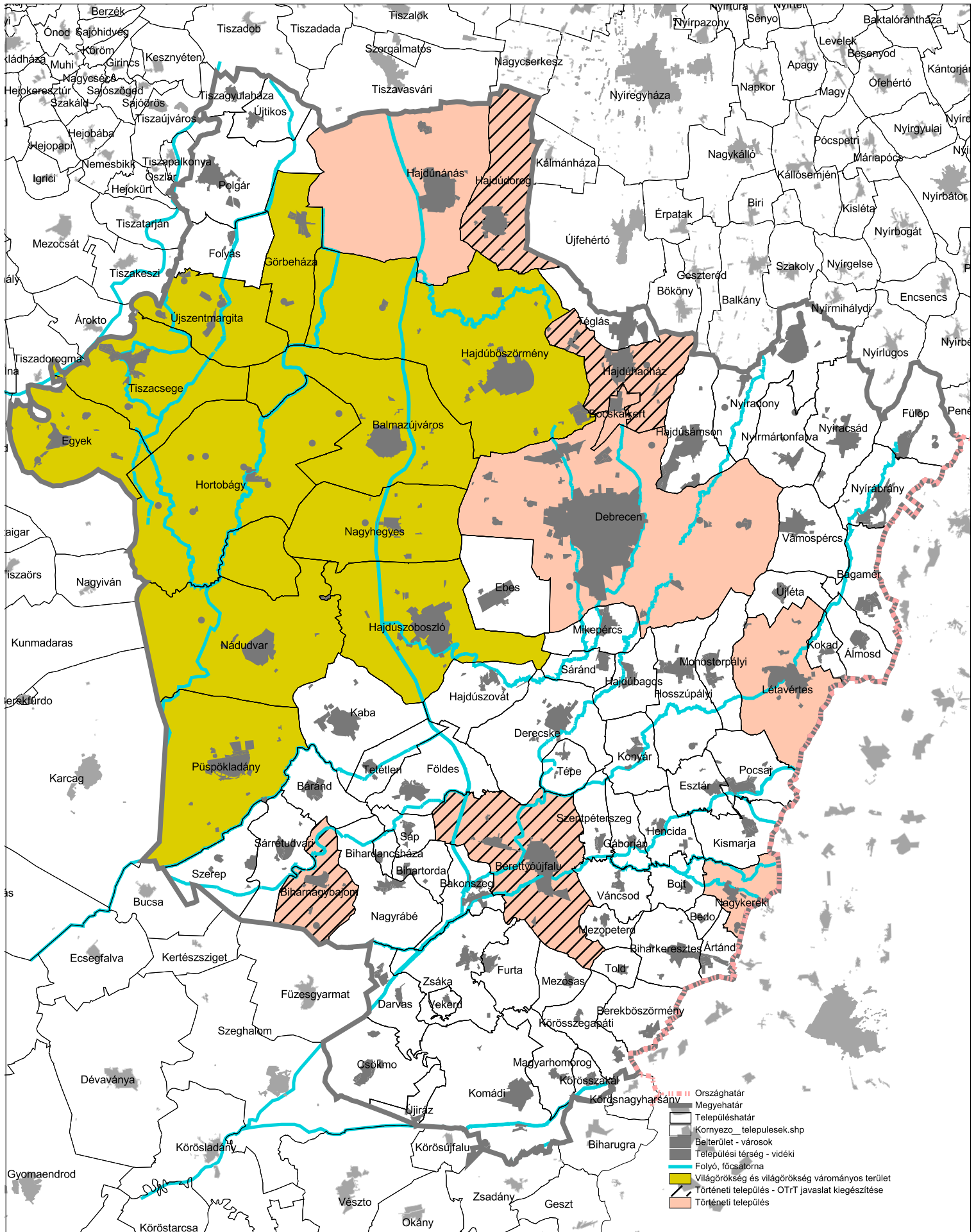
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Tájképvédelmi területek övezete - M=1:500 000

Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Kulturális örökség kiemelten kezelendő területeinek övezete - M=1:500 000

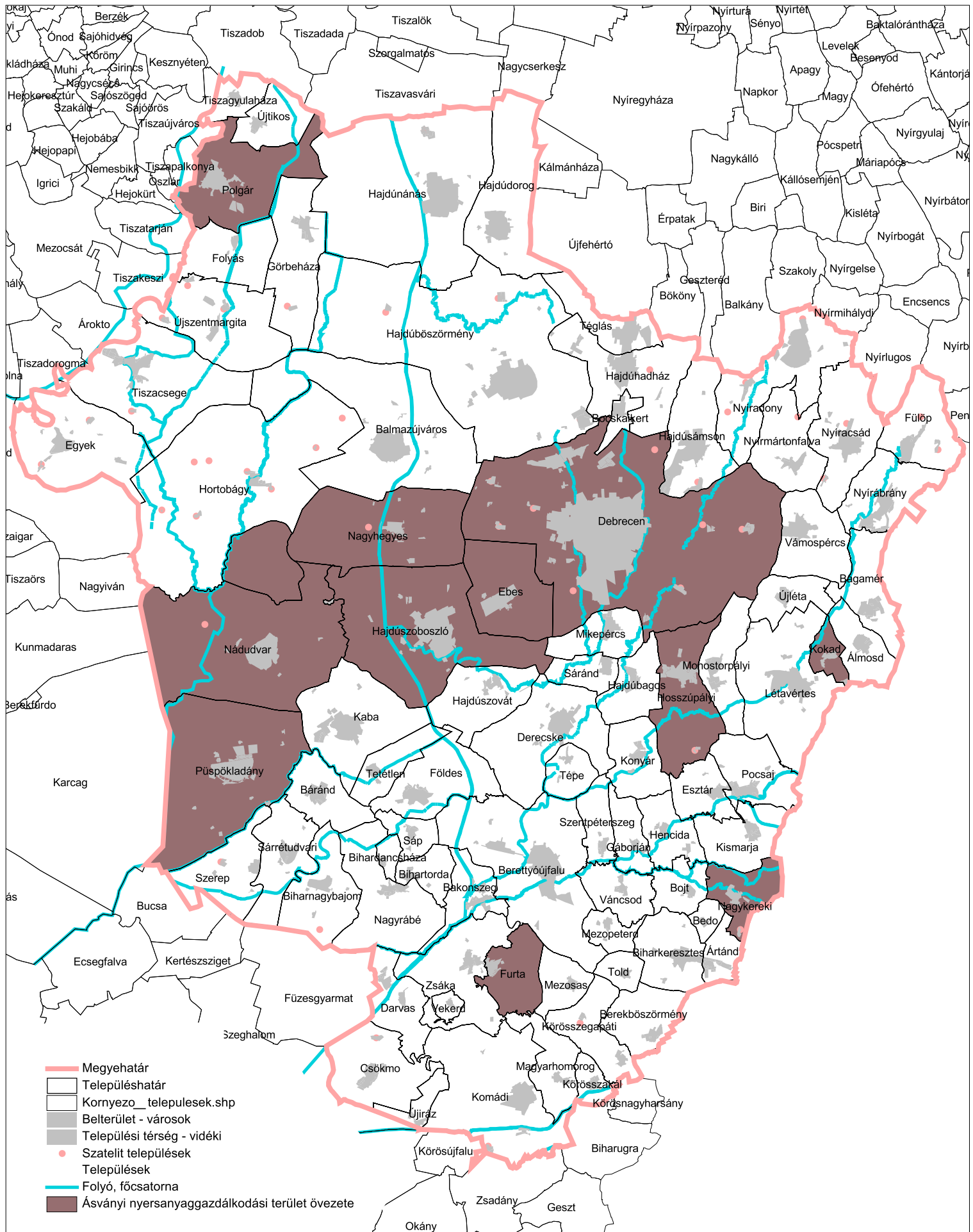

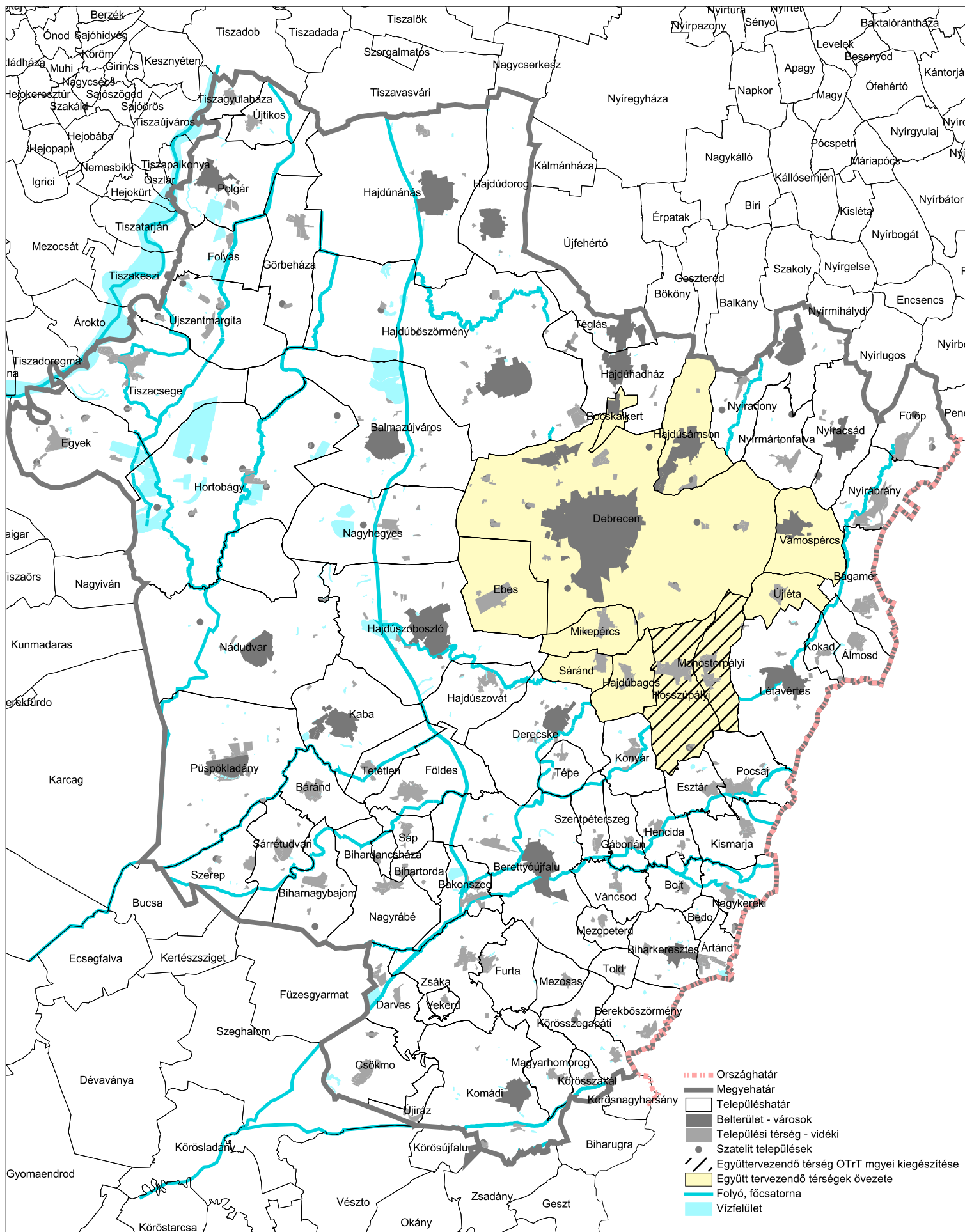
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete - M=1:500 000

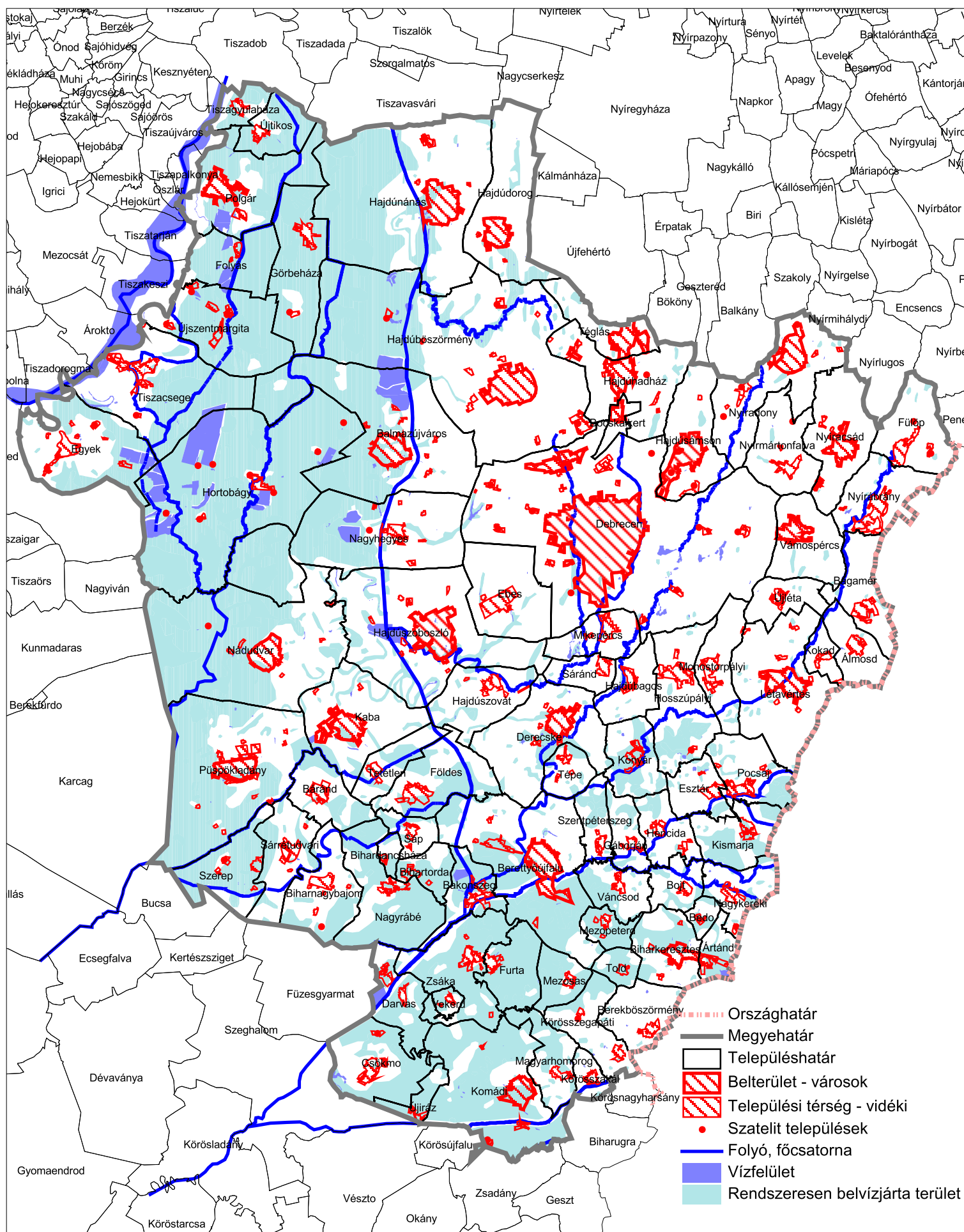
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Együtt tervezhető térségek övezete - M=1:500 000

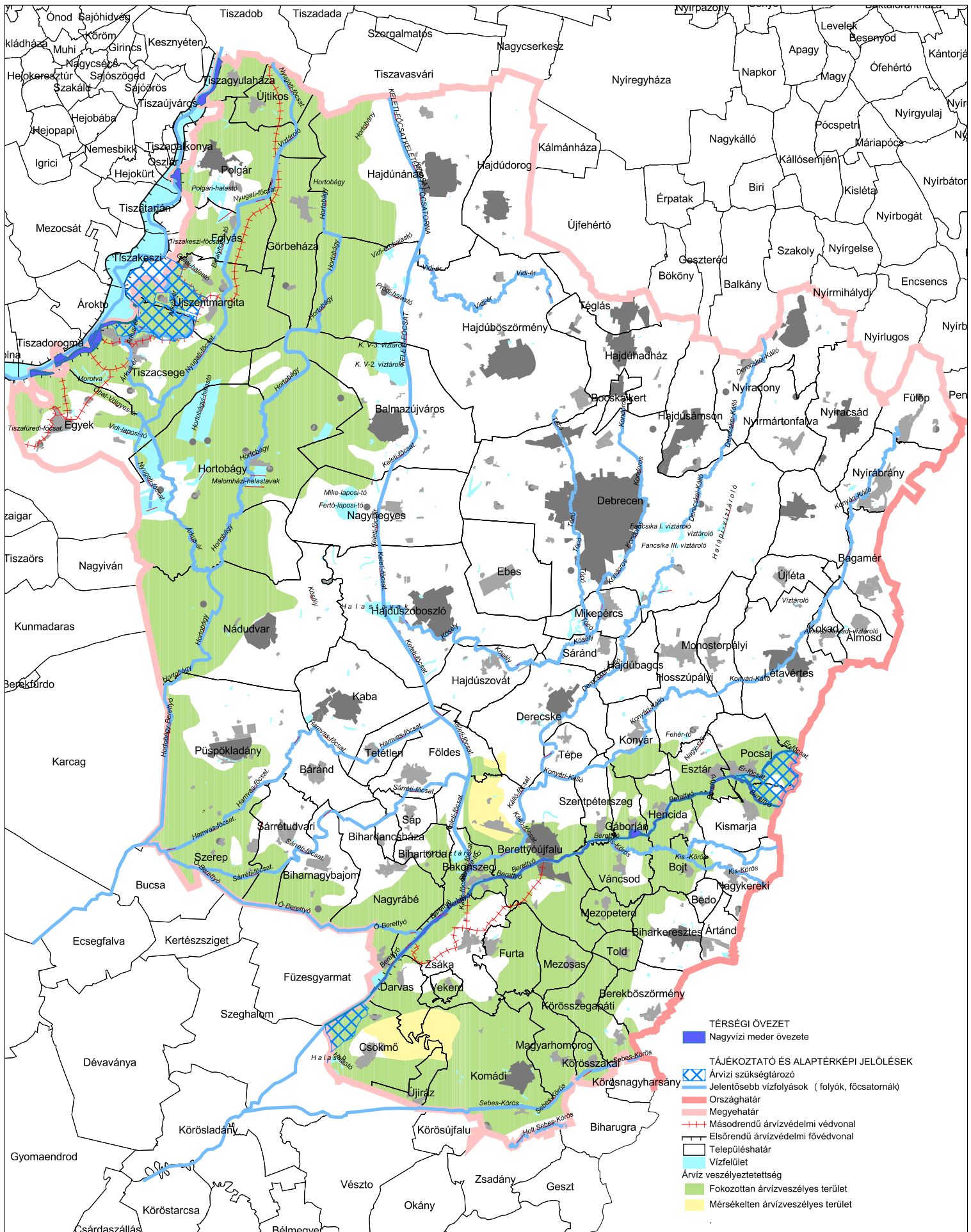
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Rendszeresen belvízjárta terület övezete - M=1:500 000

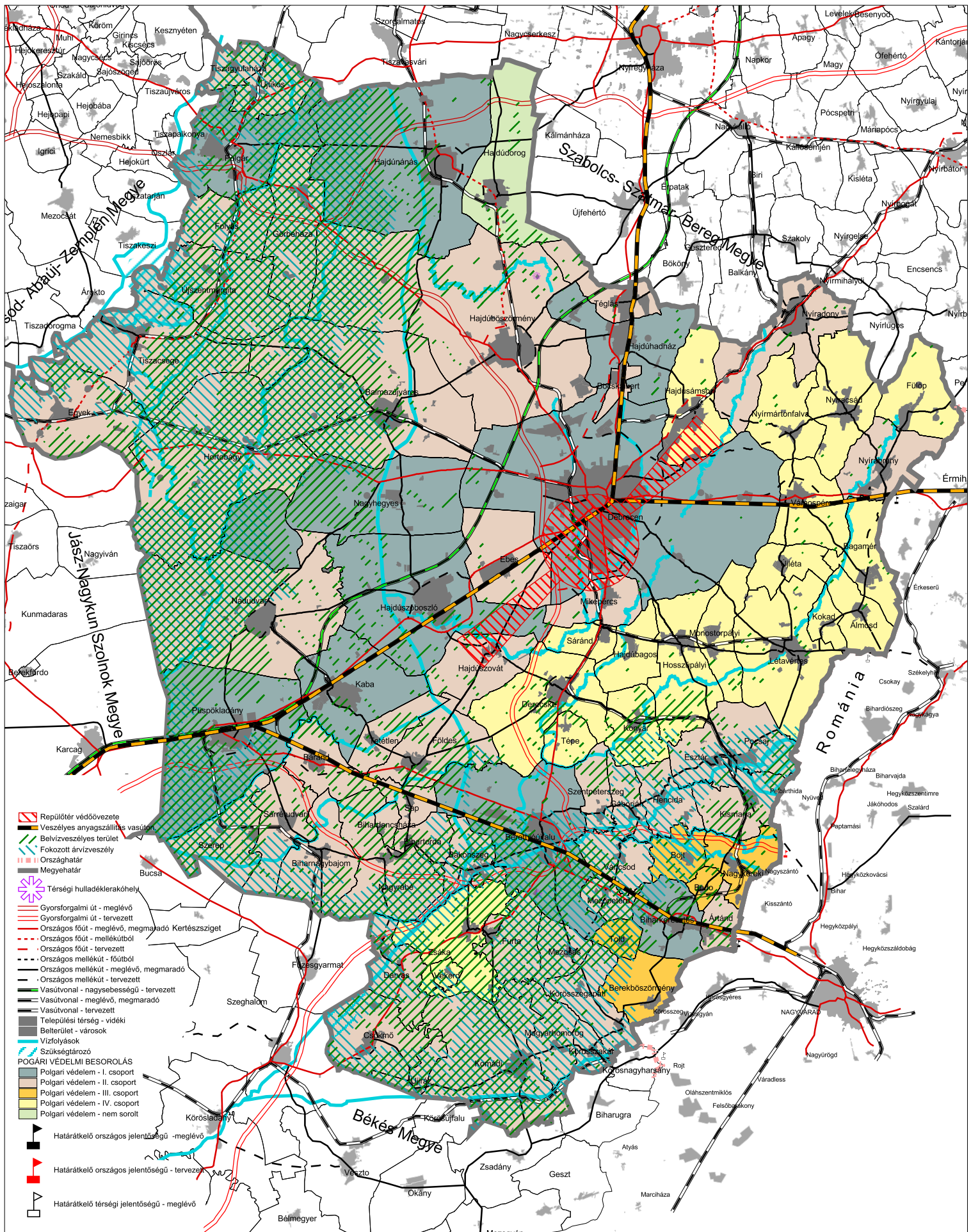
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Nagyvízi meder övezete - M=1:500 000

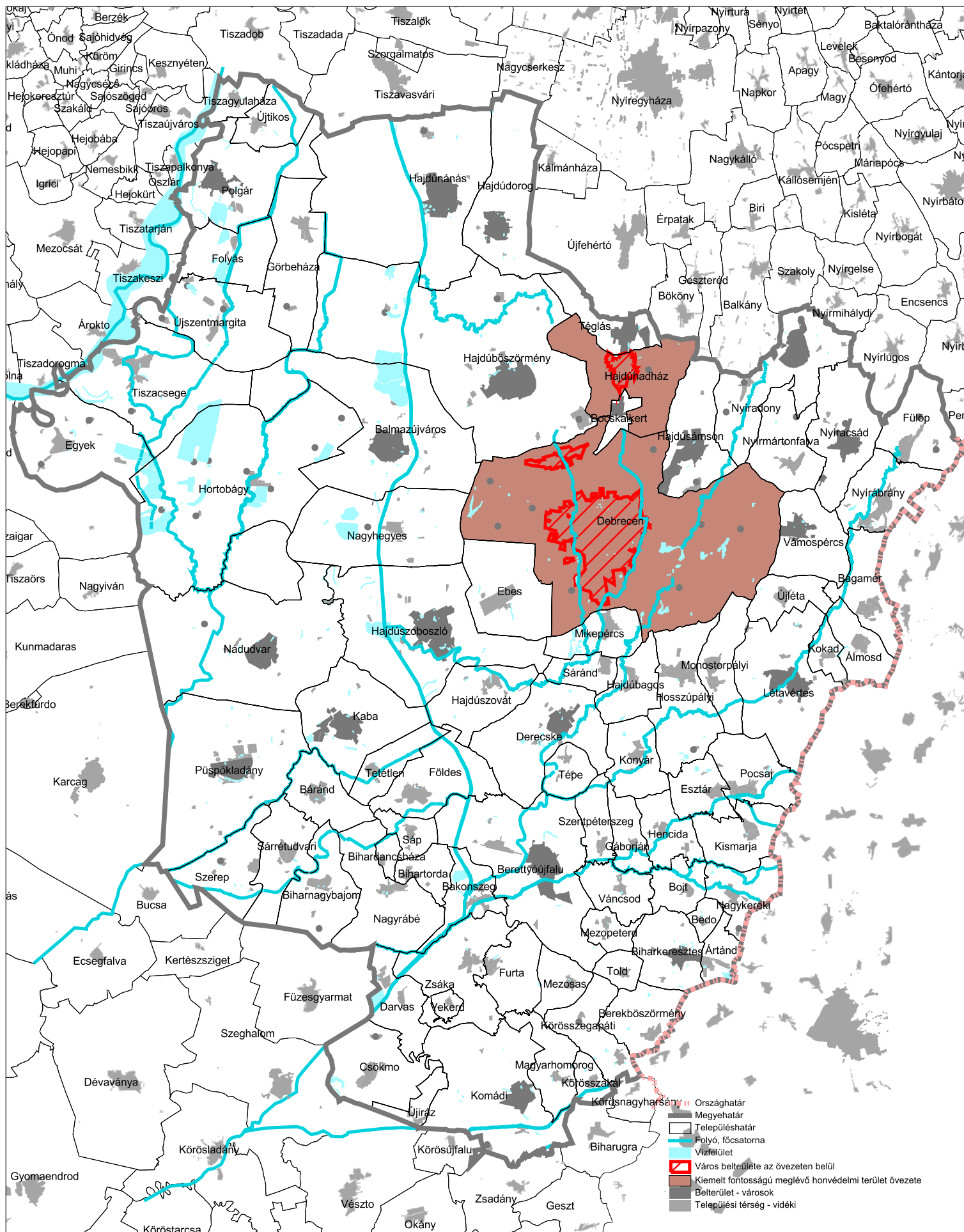
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Honvédelmi terület övezete - M=1:500 000

Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Kiemelt fontosságú, meglévő honvédelmi terület övezete - M=1:500 000

IV. MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK

Az elfogadásra kerülő munkarészekhez, (térségi területfelhasználási kategóriákhoz és infrastruktúra hálózathoz, vagy valamely országos illetve térségi övezethez) közvetlenül kapcsolható megalapozó munkarészek (szakági leírások) a III. fejezet (elfogadásra kerülő munkarészek) vonatkozó részeihez csatolva találhatóak. A leírások összegző indoklásokkal is kiegészülnek.

1/A. Elfogadásra kerülő munkarészekhez közvetlenül kapcsolható szakági javaslatok (A III. fejezet megfelelő bekezdései után.)

Erdőgazdaság.....	16
Mezőgazdaság.....	19
Vízgazdálkodás.....	27
Árvízvédelem, belvízvédelem.....	33
Térségi jelentőségű vízellátó rendszerek.....	37
Szennyvízcsatornázás, szennyvíztisztítás.....	39
Villamosenergia hálózatok.....	40
Szénhidrogén hálózatok.....	42
Közlekedési hálózatok.....	43
Hulladékgazdálkodás.....	46
Természetvédelem.....	52

Fenti, jobb értelmezhetőséget szolgáló szerkesztési mód miatt a IV. megalapozó munkarészek c. fejezetben csak az „Elfogadásra nem kerülő” szakági javaslatok találhatóak. A fejezet végén található függelékek között az ott felsorolt valamennyi tervrajz megtalálható.

1/B. Elfogadásra kerülő munkarészekhez közvetlenül nem kapcsolódó szakági tervjavaslatok és azok műleírásai

1.1. Nagytérségi és megyei térszerkezeti összefüggések, településrendszer.....	75
1.2. Környezetvédelem.....	89
1.3. Energiaellátás (Energia gazdálkodás, megújuló energiák).....	93
1.4. Gyógy- és termálvíz hasznosítás.....	99
1.5. Üdülés, idegenforgalom.....	101
1.6. Természet- és tájvédelem.....	109
1.7. Elővárosi közlekedés.....	118
1.8. Elektronikus hírközlés.....	120

1. ELFOGADÁSRA NEM KERÜLŐ SZAKÁGI JAVASLATOK

1.1. NAGYTÉRSÉGI ÉS MEGYEI TÉRSZERKEZETI ÖSSZEFÜGGÉSEK, TELEPÜLÉSRENDSZER

A.) A programalakító munkafolyamat sajátos jellemzői, programcélok

A területi tervezés magában foglalja a változások előrelátását, alkalmazását és beillesztését a meglévő állapotba. A társadalmi, gazdasági és technológiai, technikai változások folyamatosan módosítják a környezetet és az emberek mindennapi életét. A tervezés segíti a közösségeket, településeket, hogy megfelelő döntéseket hozzanak jövőjük alakítása érdekében. A tervezési programcélok Hajdú-Bihar megye vonatkozásában kijelölik azokat a területi kérdéseket, problémákat, amelyeket a területrendezési terv kidolgozása során, a jövőbeni egyeztetés, véleményezés eredményeit is figyelembe véve meg kell oldani.

A programcélok megfogalmazása támaszkodik az előkészítő munkafázis szakági vizsgálatainak és fejlesztési elképzeléseinek területrendezési vonatkozásaira. A szakági elképzeléseket összefoglalva, szintetizálva olyan programcélok kerültek megfogalmazásra, amelyek a megye –mint térszerkezeti egység – számára térszerkezeti, területfelhasználási és övezeti javaslatokat határoznak meg.

A programcélok előadása az OTRT, illetve a területrendezési terv tartalmát előíró rendelet felosztásának megfelelő csoportosításban, a térszerkezetnek, a térségi területfelhasználásoknak megfelelő beosztásban történik.

A megyei területrendezési terv megalapozó munkarésze kidolgozásának szempontrendszerét a területrendezési jogszabályok meghatározták. A kötelező munkarészekeken túl sor került a megyei és regionális fejlesztéspolitikai dokumentumok értelmezésére, a térszerkezeti, gazdaság- és társadalomfejlesztési célok prioritásainak körvonalazására, az érvényes Országos Területrendezési Tervben foglaltaktól eltérő, települési szinten igényelt fejlesztési megoldások érvényesítési lehetőségeinek kifejtésére különösen a közlekedési infrastruktúra vonatkozásában, de a településrendezési tervekben szereplő területfelhasználást esetenként módosító OTrT meghatározások vonatkozásában is. A közlekedési hálózat fejlesztése és a területfelhasználás tekintetében a 2006-ban elfogadott Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió és a más prioritásokat tükröző Észak-Alföldi Területfejlesztési Konceptió kevés támpontot adott, a 2007-ben újrafogalmazott megyei gazdaságfejlesztési stratégiai elképzeléseket pedig hamarosan felülírta a pénzügyi-gazdasági világválság.

Számolni kellett a globális felmelegedésből eredő új követelményekkel, új energiapolitikai erővonalak megjelenésével, ezeknek a mező- és erdőgazdasági illetve vízgazdálkodási területekre kihatásával. A piacaitól megfosztott volt keleti blokk drámai gazdasági visszaesése, az uniós pályázati források zömének gazdaságfejlesztési pályán kívülre, pl. közterek dekorálására irányítása, az interregionális együttműködési elképzelések illuzórikussá válása, a demográfiai és etnikai problémák élesebb megvilágítása új kitörési irányok megfogalmazását igényelte. *Egyetlen példával: mivel sem az OTrT, sem a regionális fejlesztési elgondolások nem tekintették prioritásnak a keleti országrész Lengyelország és Szerbia felé továbbvezető É-D irányú, valamint a Nagyvárad felé nyitható közlekedési kapcsolatot, ezzel e régiók belső kommunikációjának mielőbbi javítását, így a nagyfokú fővároshoz kötöttséget tartósították, az OTrT által biztosítható eszköztár hiányában*

gyengébb, térségi jelentőségű közlekedésfejlesztési elemekkel kellett pótolni ezt az igen súlyos hiányosságot.

Tovább bonyolította az elemző-programalakító munkát, hogy tucatnyi megyei szintű illetve megyei városi keretben kidolgozott, de ezen túlmutató turisztikai, gazdaságfejlesztési, közlekedésfejlesztési, oktatásfejlesztési koncepció, program készült az elmúlt évtizedben, és ezeket sem nem tartották napirenden, sem nem érvénytelenítették. Nem születtek önkormányzati vagy régiós szintű állásfoglalások, hogy miként fogják az azokban foglaltakat figyelembe venni.

Elvileg előnyös volt ugyanakkor, hogy számos megyében elkészült és elfogadásra került a megyei területrendezési terv, gyakorlatilag azonban arra világítottak rá e munkák, hogy a megyei terveket megalapozni hivatott fejlesztési dokumentumok nélkülözik az alapvetőnek tartott európai térségi léptékű kitekintéssel kidolgozott, prioritásokat és költségvonatkozásokat is tárgyaló, nagytávú megyei stratégiákat.

A vizsgálatot készítő szakmai kompetenciája, a megyén túli térségekre is rálátása mellett fontos volt, hogy a kistérségi szintű egyeztetések számos lényeges infrastruktúra-elem fontosságát megerősítették. Ugyanakkor halaszthatatlanul szükséges a területfelhasználásra vonatkozó gazdaságfejlesztési szempontú és térszerkezeti fejlesztési elvárások, elhatározások világosabb megfogalmazása a megyei önkormányzati és regionális politika szintjén, hogy ne a területrendezési terv elfogadása küszöbén jelentkezzenek már nehezen érvényesíthető változtatási igények.

B.) Nagytérségi összefüggések

A megye nagytérségi gazdasági, kulturális erőterekhez kapcsolódása a Szlovákia és Románia felé megnyíló lehetőségek, a régió belüli nagyvárosok felé szorító régiószervezési erőfeszítések ellenére a következő évtizedben erősen egyoldalúan Budapest felé irányul. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megye felé kapcsolódás élénkítésére kísérletek történnek, de amíg ezek nem ágyazódnak bele egy átfogó, a kulturális erőterekre is kiterjedő összehangolási folyamatba, formálisak maradnak.

A megyén belüli és megyei peremzónákban lévő, egyébként fejlesztési potenciállal rendelkező települések csak erőteljes egybeszerveződéssel esélyesek tartós gazdaságfejlesztési eredmények elérésére. Fejlesztési fűrtök szervezése szükséges.

Szükség van olyan intézményes keretek meghatározására, amelyek garantálják, hogy a nagyobb térségi fejlesztések program-kidolgozásában kistélepülések együttese egyenrangú partnerként vehessenek részt.

A domináns szereplő nélküli együttesek számára – hasonlóan az ipari parkok menedzselése témaköréhez – pályázati úton biztosítani kell tartósan a térségben tartózkodó profi programmenedzser csapatot. A határ menti értelmiséghiányos régió különösen rászorul ilyen támogatásra. Felvetődik tehát, hogy legalább azokat a „fűrtöket” fogalmazzuk meg, amelyek felvállalják, hogy közösen fogadjanak külső segítőt.

A megye gazdasági szereplői építhetnek a környező országok természeti adottságaira, alacsony feldolgozottságú termékeik magasabb feldolgozottságát is megcélozva. A nemzetközi piaci kapcsolatok jelenlegi helyzetét figyelembe véve az ilyen jellegű, gazdasági területigénnyel kevésbé, egyéb szolgáltatási, kutatás-fejlesztési igénnyel inkább jelentkező vállalkozások számára a lehető elgrövidebb időn belül piacépítési képzésre épülő támogatást szükséges adni, ellenkező esetben Hajdú-Bihar lesz az alacsony feldolgozottságú nyersanyagokat szolgáltató zóna a környező térség számára. Ahhoz, hogy elegendő motiváció legyen a piacépítés támogatására, világossá kell tenni, milyen megyén túli térségekre, pontszerű fejlesztési helyekre kell irányulnia e „kihelyezett” fejlesztéseknek.

A megcélózható szomszédos térségek nem közvetlenül a határ mellett helyezkednek el, hanem – éppen a működtetési- szervezési költségek nagyságrendje miatt – kisebb részben a közép vállalkozások, inkább a nagy gazdaságok számára adódik a belsőbb, a megyehatártól 50-100 km-re fekvő térségek zónája, a városias térségek körül sűrűsödően.

A térségek humán erőforrás tartalékai, a mobilitási jellemzők számbavétele lényegesen módosíthatja az összképet. Ha valamelyik ponton jelentős fejlesztés történik, az a 30-60 perces ráközlekedési körzeteket figyelembe véve még a megye ellenkező végére is kihat, és az addig stabilan működők humán erőforrásait is megcsapolhatja. Mivel a kisebb településeken három-négy a gazdasági, képzési arculatban meghatározó jelentőségű értelmiségi szereplővel számolhatunk, a kisebb települések jelenleg kedvező adottságainak gyors romlása várható a nagyobb településekre koncentrálódó fejlesztések nyomán. Másként fogalmazva: a regionális politikának kiemelt figyelmet kell fordítania arra, hogy a nagyobb településeken történő fejlesztésekkel párhuzamosan a dinamizálható gazdasággal rendelkező kisebb települések kiemelten kapjanak fejlesztési, elsősorban humán erőforrásfejlesztési lehetőséget.

Jelentős munkaerő tartalékot vehetünk figyelembe a jelenlegi képzési problémák enyhülése után. Azonban ez az enyhülés a munkaerőpiacon legfeljebb 8-10 év múlva lesz érzékelhető. A kis születésszám és az elvándorlások valamint a nagyobb települések elszívó hatása figyelembevételével, a kisebb települések körében kisebb volumenű fejlesztéseknél – a piacszerzés, piackutatás gyengeségét is figyelembe véve - a következő évtizedben a források szétforgácsolására, az innovációképtelen vállalkozások túlélésére sem elegendő ideiglenes támogatásokra, felesleges infrastruktúra-létesítésre kerülhet sor.

Az elemzés elsősorban a versenyképes gazdaság, hálózatszervező értelmiség, elfogadható úthálózat és a roma népesség – tágabban általában a munkanélküliség – jellemzőinek egymásra hatását próbálta áttekinteni a megyén túli hazai és a határon túli kapcsolódások realitását, tartalmát, jelentőségét mérlegelve.

Megállapítható, hogy a számos információs bizonytalanság és a rendelkezésre álló elemzések, vizsgálódások körében sokszor rejtve maradó arányok, trendek ellenére körvonalazhatók a területfejlesztési tervben jelölhető, gazdaságfejlesztésre lehetőséget biztosító területek, a településrendezési tervekkel részben összhangban.

A tudástársadalom-építés kinyilvánítását azonban olyan mértékben nem kíséri a humán erőforrás innovációs képességének, kutatás-fejlesztési teljesítményének őszinte számbavétele, olyan mértékben eltér a valós tudományos, különösen a műszaki fejlesztési teljesítmény a papíron igazolt adatoktól, ami igen súlyos gazdasági visszaesésre vezet akkor is, ha néhány szigetzerű kutatócentrum talpon marad.

Az állami támogatást kívánó logisztikai központok számára vonatkozó túlzások sajnálatosan szorosan összefüggenek a klaszterek, ipari parkok névleges és tényleges létezésének ellentmondásaival, de a fejlesztési pólusok formális, erősen politikailag kondicionált, mindenkinek-valamit adjunk felfogással történt kijelölésével, de ugyanígy jellemző a fejlesztési források felelőtlen szétszórása a régiók szintje alatt is. A hálózatba szerveződés folyamata szinte meg sem indult. *A változtatás sürgető, mivel a versenyképességet egyre inkább a kollektív hatékonyság, a hálózati hatékonyság határozza meg.*

Nyilvánvaló, hogy a megyei és regionális fejlesztéspolitika a közlekedési infrastruktúra fejlesztését nem helyezheti a hálózatfejlesztő humán értelmiség megtartása elé.

A területrendezési tervben rendszerszerűen meg kell jelennie azoknak a gazdasági területeknek, területfelhasználási jellemzőknek, amelyek a kiemelkedő gazdasági szereplők számára a hálózati hatékonyság infrastruktúra-feltételeiként nélkülözhetetlenek. Ezért számolni kell a hagyományos termék-versenyképesség melletti szolgáltatások, „komplementer termékek” elérhetőségi, változatossági, hálózati kiterjedésbeli jellemzőivel, amelyek térben finomabb és minőségérzékenyebb hálóba foglalhatók, mint a (globális) vállalat vevőfoglaló és szimpla beszállítói hálói.

A területrendezési terv műfajában keretet kell biztosítani

-azoknak a termékelőállítóknak, akik kapcsolódó termékek és szolgáltatások körét is megszervezik, erősen horizontális rendszerben

-a klasztereknek, mint földrajzi alapú hálózati szerveződéseknek, kiemelten a tudománytermelés tekintetében.

A harmadik területre, a stratégiai szövetségekre vonatkozóan *az elérhetőséget és kommunikációt javító hálózati fejlesztésekre vonatkozóan szükségesek területrendezési meghatározások.*

C.) A megyei térszerkezet főbb vonásai a településhálózati adottságok és táji jellegek tükrében

A megye térbeli és működési jellemzőinek sokoldalú elemzése alapján egy a rendezési tervi területfelhasználás keretében még kezelhető területfelbontást szükséges megfogalmazni. A térszerkezet-értelmezések sokszínűségére is tekintettel úgy, hogy **a vonalas infrastruktúrának nagyobb hangsúlyt adó sávos felbontás, a települések közötti kapcsolatokat kiemelő „csomópontos” modell, valamint a földrajzi-természeti, ökológiai jellegek, közigazgatási, határhelyzetbeli és más okból hátrányos helyzetű népesség sűrűsödései tekintetében is értelmezhető legyen az ábrázolás**, szabályozási mozzanatokig lebonthatók legyenek az eltérések.

A természeti-ökológiai jellegek közvetve érvényesülnek a területfelhasználási formákban. De a területfelhasználás színvonala, minőségének változása is jól körülírható. Ugyanakkor tág tere lehet a szubjektív megközelítésnek. Az elemzések szempontrendszer mellé helyezett statisztikai adatok alapot adnak jelentős pozitív-negatív jövőbeli változások megfogalmazására, települések helyzetének átsúlyozására, gazdálkodási formák, humán erőforrás átrendeződések feltételezésére.

A térszerkezeti modellezésnek számolnia kell a korábban elképzelhetetlen mértékű időjárás-változással, amely már néhány évtized múlva azzal jár, hogy a nyári csapadék mennyisége 20-25 százalékkal csökken, a téli – egyébként gyakran fagymentes – ugyanennyivel nő.

Már a következő évtizedben megjelenhetnek váratlan, igen erőteljes szélviharok a Kárpát medencei csapadékhiány és kismértékű felmelegedés együttes jelenléte mellett a környező térségek felől beáramló hűvösebb áramlatokkal, a talajfelszín, az élővilág viselkedését és az épített környezet klímaviszonyait jelentősen átalakítva.

A megváltozó éghajlatot tűrő mezőgazdálkodás és erdőtelepítések tekintetében már számolni kellene a változásokkal. A vízgazdálkodás, öntözéses gazdálkodás tekintetében is radikális változások válnak szükségessé. A „klímaállóvá tétel” (climate proofing) feladatai újrendezhetik a mai térszerkezeti jellegeket.

Hajdú-Bihar megye 1950-ben lehatárolt területének településhálózata Debrecen központi szerepének hatása alatt alakult. Ez részben átalakította az egykori Bihar megye Hajdú-Biharhoz csatolt részeit is. A történelmileg örökölt sűrűbb településhálózat, mozaikosabb területhasználat és a városok számának kisebb aránya azonban itt máig fennmaradt. A határmenti területek – eltekintve a 47 sz. főút, mint tranzitfolyosó melletti településektől – elmaradtak a fejlődésben.

A települések – városok és községek – belterületei és kapcsolódó külterületi beépítésre szánt területei, valamint a műszakilag igénybevett egyéb területek jelenleg a megye területének közel egytizedét fedik le. A települések beépítésre szánt területeinek jelentős bővüléseivel nem kell számolni, a műszakilag igénybevett területek azonban az új M4 autópályát és az M35 autópálya területigénye miatt növekedni fognak.

A megye területéből kb. 900 km² védett természeti terület, ami 15 % -ot jelent.

Az európai közösségi jelentőségű védett természeti területek (Natura 2000) aránya még magasabb: 33,8 %. A megye legnagyobb természeti kincse az egyedülálló természeti környezet és a termőtalaj.

A területrendezési célok kialakításának egyik alapvető meghatározója a természeti környezet kell, hogy legyen.

A megye területének használat szerinti megoszlása az MTA Földrajzi Intézetének Kistáj katasztere alapján vizsgálható. A kiadvány adatai a tényleges természeti adottságokat tükrözik, és levonhatók belőle a nagyüzemi mezőgazdaság hatásai is.

A kistájak beosztása nem követi a közigazgatási határokat, ezért is csak jó közelítésű tájékoztatásnak tekintjük a területhasználati irányokat, de már most rámutatunk arra, hogy majd a terv során a települések számára is hasonló területfelhasználási arányokat kell meghatározni.

A megye területét az alábbi kistájak határozzák meg (8 db):

Dél Nyírség (1200 km²), Hajdúhát (850 km²), Hajdúság (750 km²), Hortobágy (1700 km²), Nagy Sárrét (650 km²), Bihari Sík (750 km²), Berettyó- Kálló köze (400 km²), Érmellék (150 km²).

Egy-két település esetében érintik a megyét a további kistájak:

Közép Nyírség (Téglás), Kis Sárrét (Komádi, Újiráz), Borsodi Ártér (Tiszacsege), Tiszafüred Kunhegyesi Sík (Egyek).

A nyolc meghatározó kistáj területi mérlege alapján a megyében legnagyobb a szántó művelési ág aránya, 66,5 %, melyből a Hajdúság 85 %-kal kiemelkedő. Jelentős a rét, legelő aránya kb. 17 %-kal, valamint az erdő a maga 8-9 %-val.

Figyelemre méltó még a vízfelszínének aránya 2,68 %, ami a halastavaknak köszönhető. A kert és szőlőművelés területe minimális, mindkettő 0,5 % körüli.

Természetföldrajzi adottságok

A megye természetföldrajzi jellemzői: észak-keleti részét a homokbuckás Nyírség dél-nyírségi részét alkotja. Közepén észak-déli irányban húzódik a Hajdúság két kistája: a Hajdúhát és a tulajdonképpeni Hajdúság. Nyugati részét a Közép-Tisza vidék egyik tájegysége, a Hortobágy foglalja el. Déli pereme, a Berettyó-Körös vidék átnyúlik a megye közigazgatási határain. Természeti környezet (és történetiség) által alakított jellemzők szerint több jellegzetes térség formálódott: Bihar (Sárrét); Ligetalja és Érmellék; hajdúvárosok; Tiszamente, Hortobágy; Debrecen.

A megye középső részén fekvő Hajdúság területén a szomszédos tájak éghajlati jellegzetességei találkoznak. A megye területén a napsütéses órák száma 2020-2150, az évi

középhőmérséklet 10,5-11,0 °C között mozog. Csapadék szempontjából Hajdú-Bihar megye az Alföld egyik legszárazabb vidéke, számottevő bővízü folyója nincs. A megyének csak az északnyugati határát érinti a Tisza 53 km hosszan, déli területén a Berettyó és rövid szakaszon a Sebes-Körös folyik rajta keresztül. A megye egésze a Tisza vízgyűjtő területéhez tartozik.

Demográfiai viszonyok

2006. januári statisztikai adatok alapján Hajdú-Bihar megyében 82 település volt, 79,8% a városokban lakók aránya, alacsony az apró- és törpefalvak száma, a városok esetében az átlagos településnagyság 20.789 fő/település, ez országosan a 4. legmagasabb érték. Az alacsonyabb lakosságszámú (2.000 főnél kisebb) települések elsősorban a megye délkeleti, kisebb részben északnyugati részébe koncentrálnak.

A megyében 2001 és 2006 között csökkent a lakosságszám, a kisebb települések nagy mértékű csökkenést szenvedtek el, míg a 5.000 és 9.999 fő közötti településeken nőtt a lakosságszám. Legjelentősebb a csökkenés a megye déli és nyugati részén.

A KSH 2003-ban végzett országos reprezentatív vizsgálata során, amikor a kérdezők azokat tekintették cigánynak, akiket a környezetük annak tart, és nem az etnikai önbesorolást vették figyelembe, úgy találták, hogy Magyarországon mintegy 400 ezer főre tehető a cigányság száma, és ebből Hajdú-Bihar megyében 44 200 fő él. Ezen adatok alapján Hajdú-Bihar megyében a lakosság 8,2 százaléka volt cigány 2003-ban, s a megyék sorrendjében az 5. helyet foglalja el. Az adatokból látható, hogy az országosnál magasabb gyermekvállalási hajlandóság nem a népesség egészére jellemző. A cigányság körében a foglalkoztatottak aránya a férfiakat és nőket együtt véve hatszor kisebb, mint a megye egész népességében. A munkanélküliek aránya kétszer nagyobb, mint a megye egész népességében. A megye egészében a lakások 13,6 százaléka komfortnélküli, a cigányok által lakott lakások 49,2 százaléka nélkülözi a komfortot.

A megye népességének 38%-a Debrecen népessége. Debrecennek nincs olyan társtelepülése, amellyel központi funkcióinak egy részét megoszthatná. A város közel kétszázévezres lakosságszáma a születésszám-csökkenéseket is figyelembe véve 2030-ra 160 000 fő körül stabilizálódhat, de továbbra sem várható 50000 lakosságot elérő középváros kifejlődése.

A megye lakosszáma: ~ 570 000 fő. Munkaképes korú népessége: ~ 370 000 fő.

Ebből: eltartott (htb, felsőfokú oktatásban résztvevő, rokkant, stb.): ~ 50 000 fő

önfoglalkoztató (őstermelő, kisvállalkozó, szabadúszó, stb.): ~ 70 000 fő

közalkalmazott: ~ 50 000 fő

További munkaerőkínálat ~ 200 000 fő

A települések jogállás szerinti besorolása: megyei jogú város: 1 db; város: 19 db; nagyközség: 13 db; község: 49 db.

D.) A megyei térszerkezet modellezése

A megye térbeli és működési jellemzőinek sokoldalú elemzése alapján egy a rendezési tervi területfelhasználás keretében még kezelhető területfelbontást szükséges megfogalmazni a térszerkezet-értelmezések sokszínűségére is tekintettel. Úgy, hogy a vonalas infrastruktúrának nagyobb hangsúlyt adó sávos felbontás, a települések közötti kapcsolatokat kiemelő „csomópontos” modell, valamint a földrajzi-természeti, ökológiai jellegek, közigazgatási, határhelyzetbeli és más okból hátrányos helyzetű népesség sűrűsödései tekintetében is értelmezhető legyen az ábrázolás, szabályozási mozzanatokig lebonthatók legyenek az eltérések

A természeti-ökológiai jellegek közvetve érvényesülnek a területfelhasználási formákban. De a területfelhasználás színvonala, minőségének változása is jól körülírható. Ugyanakkor tág tere lehet a szubjektív megközelítésnek. Az elemzések szempontrendszer mellé helyezett statisztikai adatok alapot adnak jelentős pozitív-negatív jövőbeli változások megfogalmazására, települések helyzetének átsúlyozására, gazdálkodási formák, humán erőforrás átrendeződések feltételezésére.

A térszerkezeti modellezésnek számolnia kell a korábban elképzelhetetlen mértékű időjárás-változással, amely már néhány évtized múlva azzal jár, hogy a nyári csapadék mennyisége 20-25 százalékkal csökken, a téli – egyébként gyakran fagymentes – ugyanennyivel nő. A megváltozó éghajlatot tűrő mezőgazdálkodás és erdőtelepítések tekintetében már számolni kellene a változásokkal. A vízgazdálkodás, öntözéses gazdálkodás tekintetében is radikális változások válnak szükségessé. A „klímaállóvá tétel” (climate proofing) feladatai újrendezhetik a mai térszerkezeti jellegeket.

A tervekészítés vizsgálati folyamatában előtérbe kerültek a gazdaságfejlesztésre alkalmas települések, településcsoportok. Kiemelt szerepet kaptak a főközlekedési tengelyek, azzal, hogy **egy lehetséges és kívánatos É-D-i tengely kedvező helyzetbe hozhat ma belső perifériaként megjelenő térségeket.** A védett térségek jövőbeli formálódása nagymértékben függ az e térségekben lehetséges jövedelembiztosító gazdálkodásra vonatkozó szabályozás, támogatási rendszer és a népesedési jellemzők alakulásától, de e speciális gazdálkodással működő térségek tekintetében is elsőrendű és viszonylag a legkisebb támogatási forrásigénnyel jár a térségi szakembergárda megerősítése, kreatív kísérleti kutatóbázisok kiépítése.

A térszerkezet vonalas, sávos elemeit a közlekedési infrastruktúra, a megye- és országhatár valamint a meghatározó centrum hatókörének határvonala képezi. A csomópontokra rendezett szerkezet éles határu foltjait a jelentős gazdaságfejlesztő képességű települések és a sajátos funkciókkal viszonylag határozott körvonallal elkülönülő, erőteljesen védett területek nagyobb foltjai illetve a természeti adottságokból eredően kiváló és igen gyenge termőképességű, egyenetlen lehatárolású területek foltjai együttesében jelenhet meg. Célszerű a foltok összemosását, átfedéseit elkerülni.

A rendezési terv használata során készülő szabályozási előírások egy bizonyos tervezett állapot felé vezető beavatkozások lehetőségeit és korlátait adják meg, a változtatások, fejlesztések realitását szem előtt tartva, vagyis a terv távlatában becsülhető fejlesztési forrásigény és humán erőforrás kapacitás nagyságrendjének ötszörösére-hatszorosára javasolt a területfelhasználási jellemzőket megváltoztató tervi javaslatokat adni.

Ellenkező esetben – ahogyan az a közlekedési infrastruktúrafejlesztési elképzelések körében látható – vitathatóvá és alig tisztázhatóvá válik a szűkös források felhasználásának sorrendje, illetve más fejlesztési területek létfontosságú fejlesztési forrásai kerülnek tévútra.

A terület nagy részén az általános érvényű, nem is feltétlenül a megyére korlátozódó szabályozási meghatározásoknak kell érvényesülnie. A térszerkezet felület-képének csak egy részét tölthetik ki a beavatkozást igénylő területek.

A védett természeti területek közül a NATURA 2000 védettségűek mezőgazdasági és környezetvédelmi szempontból is még tisztázatlan gazdálkodásakadályozó, turizmusfejlesztést korlátozó szempontokat sejtetnek. E területek eszmei értékének megértése mellett idegenforgalmi gazdasági jelentőségüket hangsúlyozni kell, annak érdekében, hogy a védett területek és települések önfenntartó képessége erősödjön.

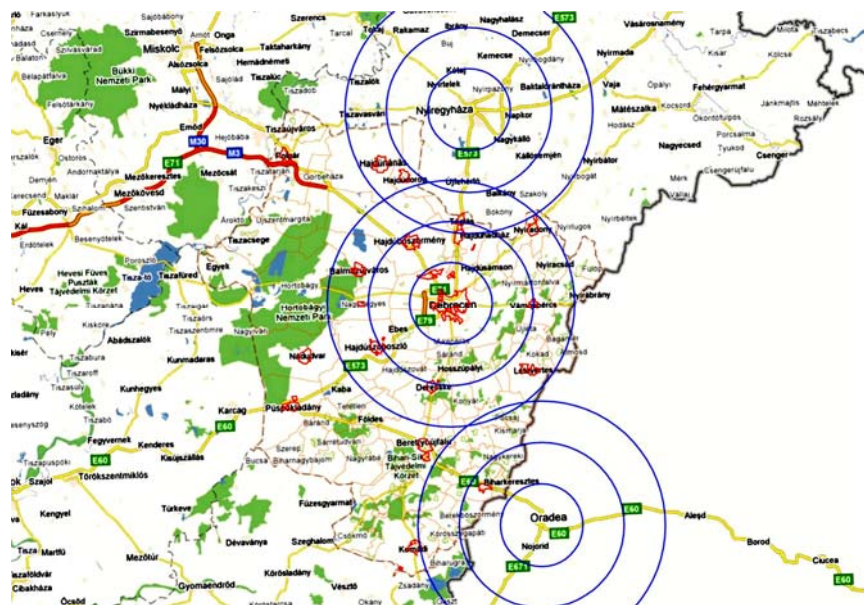
A szikes területek pozíciója elég világos: jelentős hányaduk rét-legelőként kezelhető, kisebb hányaduk elsivatagosodása alig elkerülhető. Az idegenforgalmi vonzerő gyengesége is jellemző. Ezért ebben a térségben a települések gyors elnéptelenedése folytatódik. Szigetszerű helyi fejlesztések csak egy kritikus nagyságrend felett és tartósan működő településekhez szervesülve történhetnek.

A megye térszerkezetének vonalás elemei csak Debrecenben, Berettyóújfaluban, Hajdúszoboszlón és Hajdúböszörményben képeznek jelentős fejlesztő tényezőt. Így összefüggő térség ezekkel nem fogható át. Ugyanakkor jelentős térszerkezeti elemként jelenik meg a Debrecen körüli települések gyűrűje, de nem a nyolcvanas években megformált viszonylag szűk térséggel, hanem megközelíthetőségtől is függően a várostól 30-35 km-ig nyúlóan, nem hagyományos értelemben vett agglomerálódó térséget alkotva, hanem szolgáltatásokban bővülő, meghatározóan Debrecen felé kötődő csápokat képezve. E csápok erősen eltérő mértékű és tartalmú kapcsolatban állnak Debrecennel, és a jövőbeli változásokat sem Debrecen, hanem inkább a kis települések önkormányzatok generálják. A távolabbi kimenetele ennek a sajátos szimbiózisnak a nagyváros lakosságszámának gyorsuló csökkenése lehet. A város lakosság száma a születésszám-csökkenéseket is figyelembe véve 2030-ra 160 000 fő körül stabilizálódhat.

A Debrecen körüli gyűrű és Debrecen közötti viszony tervezett alakítása alapvető a megye egészének jövője szempontjából. A kitágult gyűrű megerősödése ugyanis olyan következményekkel jár, hogy e gyűrűn túl ma még fejlesztési reményekkel létező települések sora kerül vákuum helyzetbe, ráadásul úgy, hogy a megye legmeghatározóbb térszerkezeti jellemzője, az egyközpontúság tovább erősödik.

Valószínű, hogy a megye térszerkezetének ezt az egypólusú jellegét nem oldja sem Nyíregyháza, sem Nagyvárad közelsége, hiszen ezek saját környezetük hasonló kitérítésénél fogva a belső perifériának a hátrányos helyzetét erősítik, mint Debrecen.

8.a. Debrecen, Nagyvárad, Nyíregyháza egymásba érő vonzáskörei (10, 20, 30 km-es sugarú körökkel jelezve) és az erőteljes városi zónákat nélkülöző megye-területek

A megye térszerkezetének fejlesztése tehát egy alapvető döntés köré szerveződik: mely vákuum-térségek elnéptelenedése okoz a térség mező- és erdőgazdálkodásában jelentős gazdálkodási problémákat, és hol kell gyorsan csökkenő lakosságra berendezkedni a természetközeli állapot fenntartásának támogatása mellett. Jelenlegi ismereteink alapján a védett természeti területek intenzívebb – elsősorban idegenforgalmi – működtetése kismértékű lakosságszám növekedést elvisel. Az elnéptelenedés fokozódását csupán a megye területének 15-20 százalékán kell elfogadni, a gazdálkodási formákat ehhez a helyzethez illesztve.

A tervekészítés vizsgálati folyamatában előtérbe kerültek a gazdaságfejlesztésre alkalmas települések, településcsoportok. Kiemelt szerepet kaptak a főközlekedési tengelyek, azzal, hogy **egy lehetséges és kívánatos É-D-i tengely kedvező helyzetbe hozhat ma belső perifériaként megjelenő térségeket.** A védett térségek jövőbeli formálódása nagymértékben függ az e térségekben lehetséges jövedelembiztosító gazdálkodásra vonatkozó szabályozás, támogatási rendszer és a népesedési jellemzők alakulásától, de e speciális gazdálkodással működő térségek tekintetében is elsőrendű és viszonylag a legkisebb támogatási forrásigénnyel jár a térségi szakembergárda megerősítése, kreatív kísérleti kutatóbázisok kiépítése.

A főként a közlekedésre rendezett térszerkezeti modell helyett a gazdaságfejlesztésre alkalmas települések csomópontjait – a humán erőforrás meglétére és bővíthetőségére tekintettel – indokolt kiemelni a tudásigényes technológiák korában. Azonban nyilvánvaló, hogy a megye térségében nincs kapacitás arra, hogy hazai vállalkozások a legfejlettebb technológiák birtokában és kellő piacra vezető marketing forrásokkal jelenjenek meg. Ennek figyelembevételével a megye legképzettebb szakemberei is csupán bizonyos kihelyezett gyártó-fejlesztő perifériák kiszolgálói lehetnek.

Ennek legsúlyosabb következménye, hogy az ilyen kihelyezett multi-bázisok bármikor tovább vándorolhatnak. Következésképp létfontosságú a régió, a megye számára, hogy legalább a hazai helyi szolgáltatási szférát túlnyomórészt hazai vállalkozók birtokolják. A helyi nyersanyagokra alapozott hazai tulajdonú építőipari termékgyártók és forgalmazók megerősítése is halaszthatatlan feladat. A területrendezési tervnek területfelhasználási vonatkozásban meg kell jelenítenie e fejlesztések kívánatos csomópontjait.

A térszerkezet fontos eleme az országhatár, amely szerves kapcsolatokat szakított meg, hagyományos kulturális és gazdasági közösségeket bontott szét, és e kapcsolatok regenerálása a rendezési tervi meghatározások eszköztárával is támogatást kíván. A megyehatárok melletti települések számára a központtól távoli elhelyezkedés nem törvényszerűen jelent periféria-helyzetet. E települések hálózatos együttműködése, saját szellemi bázis kiépítése viszonylag szerény fejlesztési források árán képes a periféria-helyzet feloldására. A terv gazdaságfejlesztési fejezete elsősorban e térségek vonatkozásában tartja lényegesnek a támogató központokhoz kapcsolódás rendszerének kifejlesztését.

A megye sajátosságait figyelembevevő árnyalt területhasználati rendszert alakít ki már első megközelítésben is a térszerkezeti terv (vegyes terület-felhasználású tájgazdálkodás területe, települési léptékű zártkerti térségek, településhálózati csomópont térsége stb.), amivel a differenciált továbbtervezés biztosítható. A szerkezeti tervi vázlaton jelölt közlekedési és települési tengelyek nagyobb távon is meghatározók a megye térbeli rendszerében. A térszerkezeti terv szerint e közlekedési tengelyek mentén koncentrálódik az összetett használatú mezőgazdasági területek, de a védett területek jelentős része is.

Az országos és nemzetközi háttérű folyamatok integrációjára, az innovációképesség erősítése révén e folyamatokba kapcsolódására kell törekedni. A megye egyközpontú szerkezetének erőltetett átalakítása helyett a regionális szinten létező többpólusú rendszert javasolt előtérbe helyezni, a térszerkezeti modellben is megjelenítve.

A gazdasági és különösen a logisztikai központ területek kínálata kialakításának léptékét, peremfeltételeit, ökológiai jellemzőit keményen meg kell határozni. a negatív környezeti hatások ellensúlyozására. A beépített területek bővítésének legtakarékosabb megoldásait kell előnyben részesíteni.

E.) A térszerkezet a gazdaságfejlesztési alkalmasság nézőszögéből

A gazdaságfejlesztésre alkalmasság megítélésére irányuló elemzések során igen változatos területi sajátosságok rajzolódtak ki. E sokarcúság következtében a lehatárolásra kerülő térszerkezeti egységek legszerencsésebben egy sajátos mátrix-szerkezetben jellemezhetők. E térbeli mátrix három dimenzióban ragadja meg az egyes térségek jellemzőit, összességében kedvező-kedvezőtlen pozícióját, kiemelkedően fejleszhető, még fejleszhető, vagy tartósan leszakadó karakterét illetve ilyen szerepkörben hatékony jelenlétét (vonalas elemeknél).

Az országos és regionális térszerkezeti vonalak szerepe nem az, hogy eltérő jellegű kiterjedt térségek választóvonalát képezzék. Inkább sajátos zsinórokat jelenthetnek, amelyekre hasonló térségek felfűzhetők. Látható, hogy amennyiben a települések, térségek gyengék, hiába halad el mellettük bármilyen korszerű közlekedési infrastruktúra vonal. Sokkal ésszerűbb olyan térségeket lehatárolni, amelyek fejlesztőképessége, humán erőforrásai együttesen képesek megjelenni országos léptékben.

Regionális keretben történő kidekorálásuk csak akkor értelmes, ha hangsúlyosan helyi-térségi szolgáltatások hálózatáról van szó e település-„csomagokban”. Az országos és regionális térszerkezeti vonalak tehát inkább jelzik bizonyos sajnálatosan elszalasztott fejlődési lehetőségek zónáit, és ilyen értelemben legalább annyira fontos kirajzolásuk, mint valóságos fejlesztésgeneráló szerepük megvilágítására.

Az elemző munka során visszatérő téma volt, hogy hiányzik egy É-D irányú főközlekedési tengely, amely sajátos módon éppen hogy súlya szerint felfedezni engedné Berettyóújfalu fejlesztési potenciálját. A Nyíregyháza-Debrecen és Debrecen-Nagyvárad tört „tengely” a keleti országrész legsúlyosabb drámáját szinte vizuálisan leképezi. E három város együttese Budapest egyenrangú partnerévé nőhetné ki magát, ha a regionális fejlesztésben rejlő lehetőségeket legalább valamelyik város önkormányzata valós jelentősége szerint kezelné.

Tisztán piaci mozgásokra alapozottan ez az együttműködés nem valósulhat meg.

Mindenesetre a megyei tervben ez alapszerkezetként jelenik meg, a városok vonzereje alá vont terület-gyűrűvel. Bár önmagában is jelentős idegenforgalmi potenciállal rendelkezik Hajdúszoboszló, mégis ebbe a gyűrű-rendszerbe simul bele.

A gazdaságfejlesztés terén kitörésre esélyes hajdú városok és átmenetileg Berettyóújfalu is e gyűrűk csápjaiként jelennek meg.

Minden elméleti erőfeszítés ellenére kétségtelen, hogy Polgár térségében Miskolc és Nyíregyháza vonzereje erősebben érvényesül, mint Debrecené. Ahogyan a határ menti településekre Nagyvárad fog egyre erőteljesebb vonzerővel hatni. A megye déli részének perifériaként létező települései pedig Békéscsaba felé figyelnének, ha legalább a régió keretek kialakításánál kiszabadulhattak volna megyei kötelékükből.

Ez azt is jelenti, hogy e kifelé kötődő térségek igazgatási-ellátási jellemzőit, gazdasági mozgásterük megyei korlátozóit - a hagyományos megyei lehatárolás mellett sem lehet változatlanul hagyni.

Szerencsés vonása a megyei térszerkezetnek, hogy a Hortobágyi Nemzeti Park térségét, a kiváló termőképességű térséget és a déli erősen szikes térséget egységében lehet kezelni. Fontos, hogy e jellegekkel rendelkező szomszédos megyei térségekkel a területfelhasználás és szabályozás összehangolt legyen.

A keleti határ mentén Nagyvárad körüli gyűrű övezetében a Debrecen körül övhöz hasonló lakó- és szolgáltató zóna fejlődhet fel, de a többi határ menti területen – beleértve a Szabolcs-szatmár-Bereg megyei határzónát is – elsősorban a helyi vállalkozásfejlesztésre koncentrááló településközi együttműködés jelent kitörési lehetőséget. Nincs kizárva olyan átmeneti megoldás, ami Nyírbátor esetében látható, hogy a szerény számú helyi szakképzett munkaerőt egy-egy nagyobb mult cég elszívja, ezzel a térségi helyi szolgáltatások felfejlődésének esélyét lerontva.

A fenti megközelítésben a roma népesség jelentős településeken belüli aránya fejlesztési esélyeket rontó szerepet csak néhány kisebb település esetében jelent. Az iskoláztatás, szakképzés alkalmas rendszere, formája mellett a cigány etnikum felzárkóztatása megtörténik, de ahogyan a nem cigány fiatalok esetében is a foglalkoztatási lehetőségek hiányozni fognak. Az ún. fizikai munka sajátos szolgáltatási szektorba átvitele szükséges, foglalkoztatási adókedvezményekkel. Ellenkező esetben a domináns gazdasági szereplők kikényszerítik külföldi vendégmunkás tömegek behozatalát, ami a roma és kevésbé képzett nem roma népesség helyzetét tragikussá teszi. Változás azonban csak országos politikai döntési szinten történhet.

A térszerkezeti karakter meghatározásánál azonban ennek az igénynek is meg kell fogalmazódnia, mint amely egyszerre biztosítja a foglalkoztatást és a környezeti értékek pusztításának lelassulását.

A belső perifériaként, vákuum-térségként megfogalmazható, speciális fejlesztő eszközök fogadására nem felkészült, de bizonyos általános fejlesztési folyamatokban részesülő térségek területfelhasználási jellemzői nem vonhatók egyetlen mezőbe. A szomszédos jellegzetes térségek, csomópontok bizonyos mértékig ezek működésére is kihatnak. Különösen ott jellemző ez, ahol kiterjedt védett és kiváló mezőgazdasági térségek köztes területeiről van szó. A tartósan hanyatló térségek egyszerű tudomásulvétele sem fogadható el, hanem vizsgálni kell, hogy milyen megyén kívüli kapcsolódási lehetőségekkel, különleges igazgatási, gazdaságtámogatási eljárással lehet célzott szigetszerű fejlesztésekkel e térségek működését biztosítani. A gyér népsűrűség, a tetemes elvándorlási arány, a magas munkanélküliség, az alacsony személygépkocsi-ellátottság, az egy főre jutó alacsony nettó jövedelem értéke, illetve a lakásállomány alacsony komfortossága alapján történő területlehatárolás nem támogatható, mivel az érintett települések erősen eltérő térségi erőterekbe kerültek az elmúlt évtizedekben, és az ebben rejlő lehetőségek beszámításával együtt kell e térségeket értékelni.

Közlekedésközpontú megközelítéssel a térszerkezetet a közúthálózat hierarchikusan felépített rendszere –a mellékúttól a forgalmi úton keresztül az autópályáig – és a településhálózat ugyancsak hierarchikusan tagolt rendszere – megyei város, város, nagyközség, község – együtteseként értelmezzük.

Alapvető és átfogó programcél, hogy ez a rendszer hatékony és gazdaságos legyen, javuló térszerkezeti potenciált biztosítva a határmenti térségeknek is.

A vasúthálózat egyes közúti főirányokat erősít, azokkal nagyjából párhuzamosan halad. Ezekben a fontosabb irányokon a települési kapcsolatok minősége is fejlettebb. Ugyanezek a szerkezeti jelentőségű főutak kapcsolódnak ma legtöbb esetben az egyéb vonalas infrastruktúrával is, pl. üvegszál kábeles hírközlési kapcsolattal, vízvezeték-gerincvonalakkal, szennyvízcsatorna rendszerekkel.

A nagyfeszültségű villamos hálózatok, valamint a vízgazdálkodási hálózatok az úthálózati rendszerektől legtöbbször függetlenek.

Gazdaságfejlődési jellemzők, foglalkozási szerkezet

A megye és régiója stratégiai távú fejlesztésével, régió szintű jövőscenáriókra alapozott távlati prognózisok készítésével, azok kisebb távú lépésekre lebontásával foglalkozó nemzetközi kutatóhálózatban működő kutatóbázis sem a megyében, sem a régióban nincs. A keletmagyarországi fejlesztési célokat tudományos megalapozottsággal menedzselő intézmények hiányoznak.

A területrendezési terv egy bizonyos tervezett állapot felé vezető beavatkozások lehetőségeit és korlátait adja meg, a változtatások, fejlesztések realitását szem előtt tartva, vagyis a terv távlatában becsülhető fejlesztési forrásigény és humán erőforrás kapacitás nagyságrendjének ötszörösére-hatszorosára javasolt a területfelhasználási jellemzőket megváltoztató tervi javaslatokat adni. Ellenkező esetben – ahogyan az a közlekedési infrastruktúrafejlesztési elképzelések körében látható – vitathatóvá és alig tisztázhatóvá válik a szűkös források felhasználásának sorrendje, illetve más fejlesztési területek létfontosságú fejlesztési forrásai kerülnek tévútra.

A megyei térszerkezet vonalas, sávós elemeit a közlekedési infrastruktúra, a megye- és országhatár valamint a meghatározó centrum hatókörének határvonala képezi. Az infrastruktúra-csomópontokra rendezett szerkezet éles határú foltjait a jelentős gazdaságfejlesztő képességű települések és a sajátos funkciókkal elkülönülő védett területek nagyobb foltjai illetve a természeti adottságokból eredően kiváló és igen gyenge termőképességű, egyenetlen lehatárolású területek foltjai együttese jeleníti meg. A védett természeti területek közül a NATURA 2000 védettségű mezőgazdasági és környezetvédelmi szempontból is még tisztázatlan gazdálkodásakadályozó, turizmusfejlesztést korlátozó szempontokat sejtetnek. E területek eszmei értékének megértése mellett idegenforgalmi gazdasági jelentőségüket hangsúlyozni kell, annak érdekében, hogy a védett területek és települések önfenntartó képessége erősödjön.

Az ipar helyzete

A 2000 után készített gazdaságfejlődésre vonatkozó megyei és régió szintű prognózisok gazdasági világválság lehetőségével nem számoltak, rendkívüli helyzetekben érvényesíthető alternatív gazdaságalkotási megoldásokkal nem foglalkoztak. A 2007-ben még viszonylag stabil ipari termelés és pozitív építőipari eredmények után 2008-tól fokozódó gazdasági visszaesés keretében az építőiparban következett be a legsúlyosabb hanyatlás. A válság nyilvánvalóvá válása után egy évvel még válságstratégiák sem jelentek meg. Mivel 2009 végén újabb, még súlyosabb krízis várható, az exportorientált – lényegében Debrecen körzetébe települt – vállalkozások körében a visszaesés folytatódik.

A 2007-ben vizsgált, a gazdasági szerkezetre vonatkozó jellemzők azonban csak kismértékben változnak. Az egyes településeken működő ipari vállalkozások nagyságát tekintve (2. melléklet) igen nagyfokú koncentrációt lehet megállapítani: a megye 82 települése közül csak 35-ben működik legalább 20 főt foglalkoztató ipari vállalkozás. A legfejlettebb Debrecen (az összes cég közel fele a megyeszékhelyen működik, és egyes kategóriákban még magasabb ez az arány) és a három északi hajdú város térsége (Hajdúböszörmény, Hajdúdorog és Hajdúnánás) tekinthető, míg a megye egyéb részein szigetszerűen emelkedik ki egy-egy település (például Berettyóújfalu, Püspökladány, Vámospércs).

A jövőt illetően elsősorban prognosztizálható.

A kereskedelmi-szolgáltató gazdasági szegmensek jellemzi a diszkont üzletláncok további terjedése, a nagykereskedelemben a területi koncentráció: a nagykereskedelmi raktárak több mint 70%-a (363 raktár) Debrecenben található.

Az uniós gazdaságfejlesztési lehetőségek Hajdú-Bihar megyére vonatkozó szegmensei:

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv Gazdaságfejlesztési Operatív Program - GOP

vonatkozó intézkedése szerint cél a mikro-, kis- és közepes vállalkozók számára a gazdaság hálózatosodását elősegítő magas hozzáadott értékű szolgáltatásra alkalmas fejlesztések megvalósítása, illetve technológiai inkubátor- és szolgáltató központok, korszerű ipari területek, telephelyek kialakítása.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv - ÉAOP keretében kistérségi és helyi jelentőségű ipari területek fejlesztése pályázható rendezési tervek ipari területein.

Hajdú-Bihar megye Stratégiai Programja keretében kis- és középvállalkozások támogató háttérének fejlesztése, logisztikai központok kialakítása, üzleti infrastruktúra (ipari parkok, ipari területek, üzleti szolgáltató központok, inkubátorházak és inkubátor csarnokok) fejlesztése, a megye határain átnyúló fejlesztései tengelyek komplex fejlesztése, barnamezős ipari területeken telephely rehabilitáció indítása pályázható.

Gazdaságfejlesztésre kedvező települések kiemelése

A vizsgálat során a lakosság végzettségi és foglalkoztatási viszonyai (amelyek a fejlesztések humán erőforrásait biztosíthatják), valamint a településen működő gazdasági szervezetek adatai alapján történt annak a körvonalazása, hogy az elkövetkező időszakban mely települések lehetnek nagyobb ipari fejlesztések színterei.

A vizsgálatok szerint az elkövetkező időszakban a nagyobb területigénnyel járó, gazdaságfejlesztésre alkalmas települések közé az alábbiak sorolhatók: **Balmazújváros, Berettyóújfalú, Biharkeresztes, Debrecen, Derecske, Ebes, Görbeháza, Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Hajdúsámson, Hajdúszoboszló, Kaba, Komádi, Létavértes, Nádudvar, Nyíradony, Polgár, Püspökladány, Téglás, Vámospércs.**

A településeken működő ipari parkok: Hajdú-Bihar megyében 2007-ben négy településen hét darab Ipari Park címmel rendelkező objektum működik, amelyek kihasználtsága (a beépítettség nettó területre mutató) igen eltérő.

Az elkövetkező években szerint Hajdú-Bihar megye több településén (például Püspökladány, Hajdúböszörmény) is létrejöhet Ipari Park címmel rendelkező objektum

Jelentőségük és jövőjük innovációképes gazdasági szegmenseik és jövőbeli fejlődési lehetőségeik körvonalazás alapján ítélni lehet meg, és e jellemzőik a megyei területrendezési terv gazdasági területfelhasználásra, e területek térszerkezeti helyzetére vonatkozó meghatározásai tekintetében lényegesek.

A Hajdú-Bihar megyében jelenleg működő hét Ipari Park közül a GKM adatai alapján négy teljesíti az ipari park címmel együtt járó kötelezettségeket: Bihari Regionális Ipari Park, Debreceni Nyugati Ipari Park, Debreceni Regionális Innovációs és Ipari Park, Logisztikai Szolgáltató Központ és Ipari Park.

A mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya elsősorban a megye déli részén elhelyezkedő településeken magas, emellett ez figyelhető meg néhány olyan településen (például Hortobágy, Nádudvar) is, amelyek a rendszerváltás előtt fejlett mezőgazdasággal rendelkeztek, és az érintett gazdasági szervezetek jelentős része túlélte a rendszerváltást.

A szolgáltatások aránya a megyei átlagnál mindössze 10 településen magasabb: a megyeszékhely mellett ebbe a csoportba tartoznak a leginkább térségi szerepkört betöltő nagyobb települések (Berettyóújfalú, Püspökladány), idegenforgalmának köszönhetően Hajdúszoboszló, valamint több, a Debrecenről történő kiköltözés célpontjául szolgáló település.

1.2. KÖRNYEZETVÉDELEM

A megye környezetstruktúráját és annak stratégiai távú, jövőbeli alakulását a megyei rendezési tervezési folyamatba integrált stratégiai környezeti célok tükrében szükséges értelmezni. Általánosan érvényes környezeti cél a fenntarthatósági szempontok figyelembevétele és a döntéshozatalban történő érvényesítése a természeti, társadalmi és gazdasági környezetet érő következmények feltárása és értékelése alapján.

A megye és a régió-térség értékeit, közös értékrendjét és jövőképét megfogalmazó hosszú távú fejlesztési koncepciók összehangolása a világgazdasági válságra is tekintettel elsősorban a társadalmi és környezeti szempontok komplex rendszerben történő érvényesítésére vonatkozó általános elvárásokig konkretizálódik.

A tervezés és a megvalósítás során arra kellene törekedni, hogy Hajdú-Bihar megye kiemelkedő kulturális, társadalmi, természeti, táji értékei mellett - a térség vonzereje és versenyképessége erősítőjeként - természeti erőforrásait is megőrizze.

A megye környezetstruktúrája a fenntartható fejlődés környezeti kereteit biztosítani képes a használat mértéke, a környezeti értékek fenntartása és a terhelhetőség monitoringja tekintetében. Környezeti szempontból előnyös, hogy az új ipari és mezőgazdasági fejlesztéseknél szigorodó környezetvédelmi szempontokat érvényesítenek. Kedvezőtlenek a kis-, és középvállalkozások gyors tulajdonos és tevékenységváltásai, ez a hatósági és jogi követelmények hatékony érvényesülésének korlátozója.

A környezethasználat, környezettudatosság alakulása:

- A nagyobb léptékű beruházások, létesítmények területén érvényesül a tervezett és alkalmazott környezetpolitika.
- A környezeti követelményeknek való megfelelésre törekvés felfedezhető az önkormányzatoknál, az állattartók körében, a gazdasági/termelő/szolgáltató tevékenységek egy részénél és a lakosság szélesedő körében.
- A környezetvédelmi követelményeknek való megfelelés erősítéséhez szükséges motiváló eszköztár bővítésével a környezettudatosság erősödik.

Légszennyezés

A megye levegőkörnyezete közepesen terheltnek minősül, megfelelő tartalékai vannak, ezek megfontolt beruházási és környezetpolitikával részben megtarthatók, illetve kiaknázhatók.

Különösen fontos e szemlélet érvényesítése a nagy fedettségű ipari parkok, gazdasági övezetek, hulladékgazdálkodási övezetek kijelölése, üzemeltetése esetében.

A megyei összesített adatok alapján az elmúlt időszakban kén-dioxid (SO₂) esetében kiváló, nitrogén-dioxid (NO₂) és üledő por esetében jó minőségű volt a régió. Debrecen város levegőminőségére jellemző: NO₂ = jó, NO_x, SO₂, CO = kiváló, ózon = jó, PM₁₀ = megfelelő. Csökkent a CFC (klórozott-fluorozott szén-hidrogének) felhasználás.

A levegőkörnyezeti minőséget az alap-, és háttér-légszennyezettség, valamint a járulékos légszennyezettségek határozzák meg. Globális értelemben mértékadó a háttérszennyezettség alakulása, különösen a várható klímaváltozások tükrében.

A háttérszennyezettség csökkentése terén érzékelhető eredmény nagytávon érhető el regionális léptékű, összehangolt programok alapján, középpontjában a biológiai aktivitást, nagyobb növény- és vízfelületi fedettséget biztosító agrogazdálkodással.

Lokálisan az antropogén hatások a levegőminőség befolyásolói, melyek a járulékos légszennyezettség domináns alakítói.

Legmeghatározóbb légszennyezővé a közlekedés vált, amely jellemzően vonalforrás jellegű, azonban a nagyobb forgalmú beépített környezetben diffúz módon is jelen van. Az összesített közlekedési emisszió aránya növekvő, 82 % körül van, tendenciája növekvő. Mérséklésének eszközeként a robbanómotoros gépjármű-állomány korlátozása, csökkentése, a település- és környezetkímélő közlekedési struktúra, a terhelt környezet biológiai aktivitásának a növelése lehet hatékony. Kiemelten kell szorgalmazni a településeken áthaladó forgalom csökkentését, valamint a tömegközlekedés korszerűsítését.

A gazdasági, ipari légszennyezettség csökkenő tendenciát mutat, mely részben a nagy kibocsátású gazdasági tevékenységek jelentős csökkenésének, a kisebb emissziójú gázenergia-felhasználásnak, valamint a kibocsátókkal szemben alkalmazott egyre hatékonyabb szabályozásnak az eredménye. Ebben nagy jelentősége van a BAT alkalmazásának, amely alapján a kibocsátók egyre megalapozottabb adatszolgáltatókká válnak. Az ipari légszennyezés mértéke az össz-légszennyezők között 3.0 %. A csökkenő tendencián belül növekedett a VOC (illékony szerves szénhidrogének) kibocsátása.

Megyei szinten a normával rendelkező légszennyező telephelyek száma 714 db, ebből 241 db a megyeszékhelyen található. A kibocsátások 60 %-át 8 db telephely okozza.

A legjelentősebb kibocsátók (mint EPER források, telephelyek): Debrecenben: TEVA Rt., Debreceni Hús Rt., Deko-Food Rt., DKCE Debreceni Kombinált Ciklusú Erőmű Kft., a megye területén: Agroferm Rt., Eastern Sugar Cukoripari Részvénytársaság Kabai Cukorgyára – időközben felszámolódott (Kaba), Nagév Ipari-, Kereskedelmi- És Szolgáltató Kft. (Tiszacsege).

Kedvező, hogy a növekvő tendenciát mutató, koncentráltabb gazdasági funkciójú területfelhasználások (mint ipari parkok, nagy bevásárló központok, diszkontok) légszennyező hatása jól kezelhető és ellenőrizhető.

A lakossági (háztartási) légszennyezés az energia-, és településgazdálkodási technológiák (a fosszilis alapú energiahordozók csökkenése, a gázfogyasztás növekedése, a nagyobb városokban a távhőszolgáltatás térnyerése, településrendezési eszközök) jelentős fejlődése által csökkenő tendenciát mutatnak.

Zajterhelés

A megye területén a zajállapotot jellemzően a közlekedés, a nagyobb ipari-gazdasági zajkibocsátók és az urbánus környezet összetett zajemissziói alakítják.

A természeti és művi környezet élőlényei növekvő zajterhelésű közegben élnek. A jövőt illetően alapvető fontosságú a gazdasági és környezetvédelmi, zajvédelmi törekvések közelítése.

A zajkibocsátók között első helyen a közlekedés (közúti, vasúti, repülési zajok) áll.

A környezeti konfliktust a kialakult, hagyományos alföldi településszerkezet, ennek következtében a kényszerű közlekedési rendszer, valamint a közlekedési rendszert használó magas zajszintű technikák (járművek, munkagépek) szinergikus hatása eredményezi.

A települések döntő többségénél a belterületek (többnyire védendő környezetében) a közlekedés zajterhelő hatása a megengedett értékek felett van. A legjelentősebb forgalmú és zajterhelésű utak a 4-es, 33-as, 35-ös, 47-es, 48-as, 471-es főutak, ahol az ÁNF több, mint 20 ezer, a nappali zajszint 75-80 dB közötti.

Ugyanakkor a kialakult településszerkezeti kereteken belül a védekezés lehetőségei korlátozottak.

15 településnek a belterületén vagy határán halad át, de további 35 települést is érint a vasúti közlekedés.

Zajterhelést az adott belterületi környezetben az érzézés-indulás, az áthaladás, illetve a rendezői tevékenységek okoznak. A védekezés lehetőségei, eszközei korlátozottak a beépítési viszonyok, a beszűkült keresztmetszetek miatt. Az utólagos védelmi eszközök megvalósítása finansziális és műszaki feltételrendszerének kidolgozása képezi a védelmi intézkedések prioritási sorrendjének, ütemezésének alapját.

Legjelentősebb terheléssel távlatban is a 100-as vasútvonal mentén kell számítani, amely Debrecent, Hajdúhadházat és Püspökladányt érinti. A megyeszékhely esetében mind a nappali, mind az éjszakai időszakban jelentős a vasúti zajterhelés a déli és keleti városrészekben.

A gazdasági-ipari tevékenységekhez (ipar, mezőgazdaság, kereskedelem-szolgáltatás, építés) kapcsolódó üzemi jellegű zajterhelő tevékenységek általában kiszorultak a belterületekről, a megmaradók a zajvédelmi követelmények betartása mellett nem, vagy kevéssé környezetzavarók.

A nagyobb bevásárló központok, kereskedelmi egységek új, diffúz zajforrásként jelennek meg a települési környezetben. Környezetterhelő hatásukat magas szintű tervezési, telepítési, műszaki é technológiai eszközökkel elviselhetővé kell mérsékelni. Az ipari parkok, nagy bevásárló központok telepítését zajvédelmi megfontolásokból elsősorban a belterületeken kívül indokolt megoldani. A belterületektől távolabbra tervezett zöldmezős ipari parkok, kereskedelmi övezetek befogadói lehetnek a zavaró, nagyobb zajkibocsátású tevékenységeknek.

A zajvédelmi követelmények teljesülését a megalapozott tervezés, majd a rendszeres kontroll biztosíthatja.

Az ún. használati (háztartási, szórakoztatóipari, reklámtevékenység) eredetű zajok hatása nehezen kezelhető és szabályozható. Valamennyi településen, makro-, és mikrokörnyezetben jelen van. A megelőzés és védekezés terén nagy a jelentősége hatékony fegyverező eszköztár törvényi szintű kidolgozásának és az erre alapozható helyi szabályozásnak.

Új építési környezetben (mind településrendezési, műszaki tervezési, kivitelezési és működési fázisban) maximálisan érvényesíteni kell a zaj-, és rezgésvédelmi szemléletet és követelményeket. Az átmeneti, ideiglenes emberi tartózkodásra igénybe vett külső környezetben (mint nagy forgalmú közlekedési területek, parkolók) a 65 dBA alatti zajterhelési szintet kell a rendelkezésre álló eszközökkel elérni.

A települések eltérő övezeteinek védelme érdekében el kell készíteni a településre vonatkozó zajtérképet, amely része lehet a szabályozási tervnek, és figyelembe veszi a kialakult és tervezett állapotot. Előtérbe kell helyezni az állandó emberi tartózkodási környezet (mint lakó-, és munkatér, oktatási, egészségügyi, rekreációs létesítmények) fokozottabb védelmének a biztosítását.

Felszíni és felszín alatti vizek helyzete

A megye felszíni vízfolyásokban szegény. Felszín alatti vizekben viszont bővelkedik. A megye felszíni vizei túlnyomórészt öntözési és halgazdálkodási, kisebb mértékben ipari célra használatosak.

Az 1950-es években létesített Keleti-főcsatorna a hozzá kapcsolódó csatornahálózattal, a megye vízben legszegényebb földterületeinek öntözését teszi lehetővé.

A Nyugati Főcsatorna vize fontos ökológia célú vízpótlást biztosít a Hortobágyi Nemzeti Park területén. Természetes állóvizek maradtak vissza a régi folyómedrekben és a laposokban.

A terület felszíni vizeinek minőségében kismértékű javulás tapasztalható.

A felszín alatti vízadó rétegek állapota az elmúlt évtizedben nem változott. A megye vízműves kútjai a prognosztizált védőidomok kijelölésével megkapják a megfelelő védeltséget.

A biológiai környezet vízigényének biztosítása és az időjárási szélsőségek miatt fokozódó belvív- és árvíz elleni védelem prioritásainak és a megvalósítás forrásainak meghatározása szükséges. A csapadékvíz és a felszíni vízfolyásokból származó víz hasznosításának jelentősége a klímaváltozással megnő, ezzel együtt a költségigénye is. Két döntés szükséges: mely területeken milyen mértékben kell változtatni a területek vízpótlásáról, illetve mely területek vízpótlásáról kell lemondani, hasznosítását szárazságtűrő növényzettel megoldani. A védett területek jelentős hányada – megfelelő jövedelmezőséget jelentő gazdálkodási profil hiányában – éppen azokat az értékeket veszítheti el, amelyek miatt védett.

A felszíni vízkészletet a lehető legnagyobb mértékben meg kell tartani a vízutánpótlás céljára. Ehhez a felszíni vízmedrek és tározók kapacitását, rendszerét kell megvalósítani, bővíteni.

Elválaszthatatlan e problémakörtől az, hogy ugyanezen területeken élőmunkaigényes gazdálkodási formák fenntartására vagy arányának növelésére a mezőgazdasági és háziipari termékek torz piaci árszintje mellett nincs esély. Gazdaságpolitikai intézkedések hiányában jelentős területeken a félsivatagi jelleg kialakulását tudomásul kell venni, illetve a tervezett területfelhasználásnak ezt tükröznie kell. A szerkezeti tervi dokumentumok érvényes eszköztára nem képes jelezni a várható drámai területfelhasználási változásokat.

Hulladékgazdálkodás és energetika

Az újrahasonosítás és ártalmatlanítás megyei perspektívája

Az Európai Unió és hazánk hulladékgazdálkodási politikájában a települési szilárd hulladékokkal kapcsolatos ártalmatlanítási eljárások közül a hulladékégetés (termikus ártalmatlanítás) megelőzi prioritási sorrendben a hulladék lerakását.

A hazai környezetpolitika a fokozatosság elve alapján 2010-ig elsősorban a regionális hulladéklerakók építését preferálja, és ezt követően – az égetéssel kapcsolatos hulladékgazdálkodási szemlélet változására is tekintettel – fog áttérni égetésorientált ártalmatlanításra. Várhatóan az égetéssel ártalmatlanított hulladékok aránya 2015-re fogja meghaladni a lerakóban elhelyezettekét. Ebben a döntésben a szerepet nem annyira a hulladékégetők építésének nagyobb költsége játssza, mint az, hogy a szelektív hulladékgyűjtés kiépítésének hiányosságai miatt jelenleg még túlságosan magas arányú az el nem égethető frakció (inert hulladék található a kommunális hulladékban).

Az ártalmatlanítás valamennyi formáját regionális alapon kialakított komplex hulladékgazdálkodási rendszerek keretében kell működtetni. Debrecenben jelenleg is működik kórházi hulladékégető mű, de energetikai jelentősége csekély.

A leendő hulladékégető az égetési költségeknek 30-40 %-át fedezheti a hőhasznosítás árbevételéből. Ilyen alapon regionális égetőmű Debrecenbe történő telepítése látszik indokoltnak. Ezen túl, további kommunális hulladék égetőművek megyei telepítése nem indokolt (legfeljebb az Észak-Alföldi régió másik két megyeszékhelye jöhet szóba). Az égetőművekből kibocsátott, jelenleg ismeretlen összetételű szennyezők esetleges veszélyességére tekintettel alternatív megoldásokkal is kell számolni.

A nagy mennyiségben keletkező mezőgazdasági hulladékok/melléktermékek energetikai hasznosítását decentralizáltan (fő keletkezési helyük 30 km-es sugarú körön belül) megoldó 1-2 MW-os kis kapacitású, kistérségi jelleggel működő erőművek (biogáz, biomassza tüzelés) telepítési formáira regionális program keretében szükséges komplex, a megtérülési jellemzőket is hitelesen elemző programot kidolgozni. A mezőgazdasági hulladékok más megközelítéssel mint természetes építőanyagok alapanyagai kaphatnak szerepet mint energiaigényt megtakarítók. Ilyen megközelítéssel az erőművi hasznosítással szemben prioritást nyerhetnek, erre vonatkozóan szintén az elemző program adhat választ.

1.3. ENERGIA ELLÁTÁS

(A megye villamosenergia és szénhidrogén hálózatának témái a jóváhagyásra kerülő munkarészeket tartalmazó III. fejezet megfelelő bekezdései után találhatóak.)

1. TÜZELŐ- ÉS FŰTŐOLAJOK

A megyében is, mint Magyarországon mindenütt, a szénhidrogének a szilárd tüzelést kiszorítva elterjedtek, de a többszöri árrobbanás sok területről kiszorította a tüzelőolajokat, míg a fűtőolajok főleg környezetvédelmi szempontokból nem felelnek meg az ipari hőtermelés számára sem. Főleg a közlekedés és vegyipar az olaj-felhasználási terület, míg az épületfűtéseknel, távhőellátásnál teljesen megszűnt az olajtüzelés. Csekély ipari olajfelhasználás van a megyében.

2. A MEGYE SZÉNHYDROGÉNIPARA

A megye relatív jelentős szénhidrogén kutatási területekkel rendelkezett még az 1980-as években, ez kb. 8,5%-a volt a medenceterületnek. A párhuzamosan folytatott kőolaj- és földgáz kutatás 1943-tól napjainkig tartó folyamat. A hőértékre átszámított nagyobb eredményt a földgáz kitermelés mutatja. A fontosabb lelőhelyek:

Püspökladány,
 Álmosd,
 Hajdúszoboszló,
 Kaba,
 Biharkeresztes,
 Sáránd,
 Földes,
 Komádi.

A megyére a kis szénhidrogén előfordulások a jellemzőek. Az éghető gázok főleg Biharkeresztes, Kismarja, Földes, Álmosd térségében adottak.

Gáztároló kapacitásával Hajdúszoboszló térsége kiemelkedő a gáztermelés mellett. Főleg a Biharhoz tartozó medencerész perspektivikus gázlelőhely. Hajdúszoboszlón 1958 óta jelentős termelést folytatnak, mert itt 20 milliárd m³ – nél nagyobb becsült földgázkészletet találtak. Jelentős lépés volt a Hajdúszoboszló- Debrecen földgázvezeték megépítése, ami további gázvezeték hálózatok kiépítése követett, és elkészült az országos földgáz távvezeték hálózat.

A megye területén a földgáztermelés folyamatosan nőtt, 1982 körül érte el a maximumát. Mára leszálló ágba került a gáztermelés csökkenő kúthozammal. Ezért a megyei felhasználást már az import orosz földgáz széleskörű felhasználása jellemzi.

3. TÁVHŐSZOLGÁLTATÁS

A centralizált épülethőellátás igen jelentős a megye egyes városaiban, mindenek előtt Debrecenben. A távhőellátás a település mikroklímájában meghatározó jelentőségű, a település fejlődését hosszú időre befolyásolja. A fogyasztói körök főleg lakossági hőfogyasztókból állnak. A távfűtés gazdaságosságának kérdése minden településen másként jelentkezik, mert függ az alapenergiához való beszerzés költségeitől, illetve annak részarányaitól, de függ a városi hőszolgáltató érvényes költségszerkezeti arányaitól is, valamint a teljes rendszer működésétől, fizikai és korszerűségi állapotától.

A távfűtési rendszerek műszaki színvonala általában megfelel az 1970-es, 1980-as évek távhő műszaki színvonalának. Korszerűsítések jellemezték a fűtőműveket (kazáncserék és

földgáztüzelésre való átállás), a fogadó hőközpontokat (automatikus szabályozás és távfelügyelet), és a távvezetékek egy részét (előszigetelt csővezetékek lefektetése).

Az energiaellátás, lakásfűtések biztonsága nem megoldott, ha a földgázellátásban zavarok mutatkoznának, mert Debrecen kivéve nincs alternatív megoldás a tüzelőanyag pótlására. Az iparosított technológiával épített lakások nem rendelkeznek tartalék kéményekkel, kazánház kialakítási lehetőséget legfeljebb a lapostetőkön lehet elképzelni. Az egyoldalúan földgázzal ellátott távhő költségszintje - az állami támogatás központi rendszerének megszüntetése óta – folyamatosan emelkedő tendenciát mutat.

4. MEGÚJULÓ ENERGIÁK

Egy megye tüzelőanyag-szerkezetében – az ország energiahordozó szerkezetéhez igazodva is, - a helyi történelmi fejlődés, a mezőgazdasági adottságok is fontos szerepet töltenek be. A piacgazdaság viszonyai között az energiahordozók arányai is befolyásolják a tüzelőanyag-szerkezet alakulását. A helyileg képződő megújuló vagy hulladék energiák, mint speciális vetület jelentkeznek, és közös jellemzőjük, hogy hasznosításukra csakis helyben adódhat lehetőség, mert a kis potenciálú energiákat nagyobb távolságra nem érdemes szállítani.

Ezen az energia fajták:

- éghető mezőgazdasági hulladékok,
- éghető erdőgazdasági hulladékok,
- geotermális energia,
- kommunális hulladék,
- szennyvíziszap,
- ipari üzemek hulladékhője,
- biogáz fejlesztésre alkalmas szerves hulladékok.

A megújuló energiák helybeni felhasználásának sajátosságai:

- általában igen alacsony költségszinten rendelkezésre állnak, de átalakításuk (hő) költséges energetikai beruházással lehetséges,
- előnyös a környezetvédelmi és foglalkoztatás-politikai hatásuk, (pl. begyűjtés)
- áremelkedésük kisebb ütemű, mint a fosszilis alapenergia-hordozóké (földgáz, kőolaj),
- általában nagyobb, pl. távhő, rendszerekben alkalmazzák, vagy önkormányzati épületek, mezőgazdasági telepek hőellátását adják,
- egységteljesítményük nagyságával nő a hasznosítás gazdaságos-sága.

4.1. Biomassza

Az energiatermelésre használható biomasszák származhatnak közvetlenül a mezőgazdasági termelésből (elsődleges biomassza), lehetnek az állattenyésztésből (másodlagos biomassza), vagy ipari tevékenységből (pl. cukorgyártás), ez a harmadlagos biomassza. Valamennyi fajtája előfordul a megye területén. Biomassza tüzelésA rurális településszerkezetekben kis léptékben előforduló és a mező-gazdasági telepeken, üzemekben egyre növekvő mértékben alkalmazott eljárás, újabban speciális e célra kifejlesztett kazánszerkezetekkel történő hőfejlesztés.

Alapanyagai:

- szalma, bálás begyűjtéssel,
- kukoricaszár és csutka,
- napraforgószár és tányér,gyümölcsültetvényi venyige és nyesedék.

Erőgazdasági alapanyagok:

- tűzifa,
- faapríték,
- brikett,
- pellet.

A tüzelőberendezések a hagyományos, kisteljesítményű kályhák, kemencék illetve a speciálisan e célra gyártott kazánok. Automatizált tüzelést valósítanak meg az apríték tüzelő, pellet tüzelő rendszerek. Valamennyi energiaátalakítás lényege a kis távolságra való szállítás és a raktározhatóság. Sem országos statisztika, sem helyi pontos statisztika nem áll rendelkezésre e terület energia felhasználásáról.

4.2. Biogáz

Sokféle szerves hulladék, mint alapanyag alkalmas biogáz előállítására. Felhasználási területe elsősorban maga a mezőgazdasági üzem lehet, de lakossági hőtermelés céljára is alkalmas, illetve kogenerációs kiserőmű működtetésére, gázmotor meghajtására lehet felhasználni. Fő alkotó gáz a metán (CH₄) kb. 60 %-ban, és a nem éghető (CO₂) széndioxid kb. 40 %-ban.

Fő biogáz gyártási alapanyagok:

- kommunális eredetű szilárd,
- kommunális eredetű és ipari híg,
- mezőgazdasági eredetű folyékony, hígtrágyák,
- mezőgazdasági eredetű hulladékok.

Valamennyi alapanyag a megyében rendelkezésre áll. A szennyvizekből nyerhető biogáz előállítása a városokban gazdaságos méretű.

4.3. Napenergia hasznosítás

A megye területét érő napsugárzást a napsütötte órák száma jól jellemzi: ez az érték 2000-2100 óra/év között változik, míg a sugárzás évi összege 1230-1290 kWh/m²,év értékű. Ez az értéktartomány Európában jó közepesnek mondható, tehát a hasznosítás volumene jelenleg lényegesen elmarad a lehetségestől.

Napenergiát közvetlenül villamos áram termelésre lehet felhasználni, de ez nálunk még kezdeti szakaszánál tart.

Hőtermelésre kisebb egységeket főleg a kiskertekben, nyaralókban, egyes családi házakban – használati melegvíz előállításához alkalmazzák. Jelenleg nincs pontos megyei statisztika a hasznosítás volumenéről, mintahogy nincs országos statisztika sem.

A hőtermelés és hasznosítás két alaptípusa:

- passzív hőfelhasználás csupán építészeti eszközökkel,
- aktív hőhasznosítás épületgépészeti rendszerek működtetésével.

Passzív napenergia-hasznosítás

Egyre több lakó- és középület tervezés során alkalmazzák az üvegezett homlokzati elemeket, biztosítva a zavartalan benapozás lehetőségét. Ezen épületek esetében megfelelő, arányos hőszigetelés, jó hőtárolóképesség a jellemző. Az épületek elhelyezkedésének nagy jelentősége van:

- a lakótelepeken laza beépítéssel,
- megfelelő tájolással, főleg az üvegezett felületekre nézve,
- megfelelő árnyékolási lehetőségekkel,
- megfelelő hőtárolással készüljenek.

Üvegházak

- mezőgazdasági termesztőtelepek növényházai üveg, vagy műanyag burkolattal,
- épülethez illesztett üvegezett terek, pl. illesztett üvegház a lakott térhez szabályozott kapcsolattal, nyereséges időszakban hasznosuló termelt hővel, veszteséges időszakban járulékos hőszigetelésként működik.

Aktív napenergia hasznosítás

- Épületfűtés víz hőhordozóval (kiegészítő fűtés).
- Használati melegvízkészítés
  - ~ síkkollektorokkal
  - ~ vákuumcsöves kollektorokkal
- Medencevíz melegítés napenergiával
  - főleg a kis víztérfogatú úszómedencéknél alkalmazzák, illetve a zuhanyozók nyári melegvízellátására alkalmas.

4.4. Geotermális energia

A helyzetértékelés valamint a fürdők és fürdőtelepülések objektív értékelése és összehasonlítása alapján a következő, összegző megállapítások tehetők:

- A megye gyógy- és termálfürdőikkel való ellátottsága megfelelő, a fürdőhelyek között
- a helyi igényeket és lakosságot kiszolgáló létesítménytől kezdődően a nemzetközi hírnevű, színvonalas szolgáltatásokat nyújtani képes fürdőcentrumokig, nagyon széles skálán mozog a kínálat.
- A legfejlettebb fürdőikkel rendelkező településeken (Debrecen és Hajdúszoboszló) magas színvonalú a turisztikai szolgáltatások is rendelkezésre állnak, valamint gazdagabbak turisztikai attrakcióban, mint egyéb települések. Mindkét település könnyen elérhető mind a régióból, mind Budapestről, mind pedig külföldről, és megközelíthetőségük a közeljövőben tovább fog javulni.
- A megyei fürdőhelyek látogatatóinak jelentős része a belföldi. Közülük a legtöbben csak egy napos programként, alkalmanként veszik igénybe a fürdőszolgáltatásokat.
- A szállóvendégek legnagyobb része Hajdúszoboszlón vagy Debrecenben száll meg. 2004-ben ezen a két településen töltötték el a megye vendégéjszakáinak 98%-át.
- A fürdőtelepülések szállóvendégei körében tendenciózusan csökken a külföldiek aránya, illetve a külföldi vendégek által a megyében eltöltött összesen vendégéjszakák száma. Ugyanakkor a külföldiek több időt töltenek a fürdőtelepülések kereskedelmi és magán szálláshelyein. Sajnálatos, hogy ez az arány is csökkenőben van, de ennek ellenére 2004-ben a külföldiek még mindig közel 40%-kal hosszabb időt töltenek a településeken.
- A fürdők és a fürdőtelepülések közötti együttműködés alacsony mértékű mind a fejlesztések, mind pedig a turisztikai szolgáltatások pozicionálása és promóciója tekintetében. A fürdők partnerek helyett inkább konkurenciát látnak egymásban.
- A jelenleg működők mellett újabb településeken fogalmazódtak meg a fürdőfejlesztési elképzelések. Néhány település kész fejlesztési projekttervek is rendelkezik. Az újabb termálfürdő fejlesztések azonban a meglévő fürdők piaci pozíciójának romlása nélkül nem valósíthatók meg, illetve ez komoly gazdasági kockázatot okozna.
- A Hajdú-Bihar megyében található gyógy-, termálfürdők lehetséges együttműködésének és jövőbeni feladatmegosztásának elemzése működő fürdők számára.

Ennek megfelelően közösségi forrásból a helyi lakosság és oktatási intézmények igényeinek kielégítését célzó uszodafejlesztések támogatása indokolható.

- Regionális szinten létre jöttek olyan szervezetek, amelyek a termálvíz hasznosítás, illetve az erre épülő turizmus fejlesztésével foglalkoznak.
- A megyei fürdők, illetve fürdőtelepülések közül hatan tagjai a Magyar Fürdőszövetségnek, amely a fürdők országos szakmai érdekképviseletét hivatott ellátni.
- Megyei szinten nem működik olyan szervezet, amely a Hajdú-Bihar megyei gyógy- és termálfürdők közötti érdemi együttműködést, turisztikai termékfejlesztést illetve szolgáltatás-csomagok kialakítását segítené elő, koordinálná az együttműködést, és alkalmas lenne a megyei fürdők, valamint a gyógy- és termálturizmusban érintett szervezetek belföldi és külföldi promóciójának összehangolására.
- A termálvízzel igen, de fürdővel nem rendelkező települések jelentős részén a termálvízkinccs energetikai hasznosításához (fűtés és elektromos áram termelés) szükséges feltételek megteremtésére helyezik a hangsúlyt. A termálvíz hasznosítás további területei lehetnek a mezőgazdasági célú hasznosítás (üvegházak fűtése), valamint a gyógy- és termálvízre épülő egészségügyi szakrendelések, wellness jellegű szolgáltatások fejlesztése.

5. HAJDÚ-BIHAR MEGYÉRE VONATKOZÓ ENERGIAPOLITIKAI CÉLOK:

A célok lényegében megegyeznek az országos célkitűzésekkel. Rövid és középtávon oldani kellene az egyoldalú földgáz függőséget, ami pl. téli csúcsfogyasztási időszakban az ellátás biztonságát is érintő kérdés.

Kiemelten kezelendő az önkormányzati tulajdonú épületek energiaellátása, fűtése. Erre a célra – nemcsak a városokban – centralizált hőellátó rendszereket célszerű létrehozni, amelyek más alap- és csúcenergia-hordozóval működhetnek gazdaságosan. (pl. földgáz vagy geotermális alaphőellátás és biomassza csúcshellátás a téli leghidegebb időszakban).

A megyében is meghatározó a vezetékes földgáz felhasználása (pl. távhőben), de fontos a kogenerációs előrelépés, a távhő gazdaságossá tétele, a csúcsigények kielégítése más energiahordozóval.

A megújuló energiák között a geotermális energiának kitüntetett szerepe van és lesz: a hő- és vízellátás, távhő alapellátás; kiterjedt, nagy összetett geotermális rendszerek működtetésében. Fontos lenne a meddő CH-kutak felhasználása hévízkitermelésre, a kísérőgáz (CH₄) hőenergetikai felhasználása (gázmotorban is).

A mezőgazdasági területek egy részének energia-ültetvényekre történő átállításával, bioetanol készítésével, biomasszával helyi energiaigényeket lehet kielégíteni.

A napenergia hasznosítása, főleg lakossági használati melegvízigények kielégítésére, illetve középületekben fontos. A passzív napenergia hasznosítása az építészeti alkotások elbírálása, rekonstrukciók során kiemelt jelentőségű.

Az épületek hőfogyasztás csökkentését elő kell segíteni, mert az energiafogyasztás legnagyobb területe az épület hőellátás. Az energiahatékonyságban tapasztalható elmaradásunkat csökkenteni kell.

Kiemelten kezelendők az önkormányzati, településpolitikai, foglalkoztatáspolitikai és környezetvédelmi célok, a nyilvánosság szerepének fokozásával.

6. A MEGYEI ENERGIAGAZDÁLKODÁS KÖZÉP, HOSSZÚTÁVÚ FELADATAI

A megye energiagazdálkodási feladatait az országos energiaprogramhoz kell igazítani, ezen belül az alábbi megyei teendőket kell tekintetbe venni:

- a) a vezetékes alapenergia hordozók (villamos- és földgázhálózat) fejlesztése, illetve a gáz tározó kapacitás bővítése szükséges;
- b) alternatív fosszilis energiahordozók szélesebb körű igénybevétele a távhőellátás és az ipari hőtermelés területén (szénféseségek, szénpor tüzelés) széleskörű elterjesztése várható;
- c) nagyobb hőtermelő egységekben, illetve lakossági távhőszolgáltatásnál a földgáz felhasználás visszaszorítása, a megfelelő csúcsergia kialakításával (fosszilis, vagy megújuló tüzelőanyagok felhasználásával);
- d) az ipari technológiák fajlagos energiafelhasználásának csökkentése, korszerű technológiák bevezetésével a helyi energiaforrások kihasználásával;
- e) a megújuló energia fajták felhasználásának szélesítése, elsősorban biomassza és geotermális energia rendszerekkel;
- f) a megújuló energiaforrások felhasználásának szélesítése a mezőgazdasági termelés átalakulásával hosszabb távon képzelhető el;
- g) az ipari folyamatok és rendszerek veszteség-feltárásánál jelentős energia megtakarítások elérése;
- h) az energia fogyasztó rendszerek, elsősorban épületenergetika területén energiahatékonysági tanúsítások készítése, később általánosítása minden épületre, építményre és berendezésre;
- i) a lakossági és kommunális energia felhasználás csökkentése, különösen az új lakások és középületek kisebb fajlagos hőigénye által;
- j) az önkormányzati tulajdonú épületek és létesítmények energia igényének és felhasználásának racionalizálása;
- k) távhőellátások korszerűsítése, kombinált, alternatív tüzelési módok bevezetésével (földgáz, szén, szénpor, biobrikett, vagy más biomassza tüzelés);
- l) hulladékhő hasznosítás elterjesztése (városi szennyvíz, biogáz, hulladék tüzelés);
- m) a geotermikus energia térben- és időben összetett hasznosítása (lakás-kommunális, mezőgazdasági, fürdő, gyógyfürdő felhasználás);
- n) a geotermikus energia kísérő gázainak (metán) felhasználása;
- o) egyéb megújuló energiák kisléptékű hasznosításának szélesítése (napenergia és biomassza tüzelés);
- p) villamos energetikai rendszerek energia hatékonysági javítása (villamos hajtások korszerűsítése, szabályozások, felharmonikusok vizsgálata, stb.).

1.4. GYÓGY- ÉS TERMÁLVÍZ HASZNOSÍTÁS

1. A gyógy- és termálvíz szabályozás

Magyarország a termálvíz-készletek szempontjából kedvező helyzetben van, mivel az ország területének több mint 70 %-án feltárható 30° C-nál melegebb víz, a termálvíz előfordulások hőmérséklet és vízminőség, valamint gyógyhatás szempontjából gazdag kínálatot jelentenek.¹³ A termálkutak jelentős részét balneológiai célokra hasznosítják.

A hazai termálvízbázist alkotó felszín alatti víztestek a hazai szabályozás alapján hideg és termálvíztestekre osztható. A termálvíztesteken belül karszt – és porózus medencebeli víztesteket különíthetők el. Hajdú-Bihar megye termálvízeinek bázisát a porózus víztestek alkotják. A megyét a HU_pt2.2 Észak-Alföld, HU_pt.2.3 Délkelet-Alföld és a HU_pt.2.4 Északkelet-Alföld porózus medencebeli termálvízadók érintik.

A porózus termálvíztestek esetében kizárólagosan energetikai célú hasznosításra szolgáló újabb vízkivétel a jelenlegi szabályozás szerint nem engedélyezhető, ha nincs visszatáplálás. Ez utóbbinak sok technológiai és gazdasági problémája van, ezért a szabályozások megengedik a már meglévő ilyen hasznosítások ideiglenes fennmaradását, de a befogadóba történő bevezetésnél a szennyvíz bírság – bár ezt a folyamatban lévő módosítások átmenetileg enyhíteni fogják – gazdaságossági problémákat vet fel és ösztönöz a komplex hasznosításra, balneológiai célra is. Problémát jelent, hogy ezek a létesítmények nem mindig olyan helyen találhatóak, amely a gyógyturisztikai, balneológiai hasznosításnak megfelelő lenne.

2. Fürdőfejlesztések

A 2000-ben meghirdetett Széchenyi Tervben hangsúlyos szerepet kapott egy 10 éves fejlesztési program azzal a céllal, hogy Magyarország – az egyedülálló termálvíz kincsre alapozva – az évtized végére vezető helyet foglaljon el Európa egészségturisztikai piacán. A 10 éves program keretében mintegy 160 gyógy- és termálvízre épülő egészségturisztikai központ kialakítását irányozták elő az évtized végére (40 nagy, nemzetközi; 70 kisebb, országos és 50 helyi jelentőségű, regionális vonzáskörű). A programtól 2010-re a látogatók számának, valamint az egy vendégre jutó költség megduplázódását, s így a hazai turizmus bevételeinek megnégyszereződését várták.

A Széchenyi terv keretében az alábbi megyei fürdőknél történtek fejlesztések:

Berettyóújfalu	Termálfürdő
Debrecen	Nagyerdei Gyógyfürdő (Debreceni Gyógyfürdő Kft.)
Hajdúszoboszló	Hajdúszoboszlói Gyógyfürdő Rt.
Püspökladány	Püspökladányi Gyógyfürdő Egészségügyi Szolgáltató Kft.

A Floreno Gazdasági Tanácsadó Kft. által készített „Az egészségturisztikai vonzerők és a kapcsolódó szálláshely-fejlesztési pályázatok pénzügyi és szakmai szempontú hatásvizsgálata” című tanulmányában – amelyben 2003. december 31-ig országosan vizsgálja a gyógyfürdők fejlesztéseit – megállapítják, hogy a medencék vízfelszíne mintegy 47 %-al nőtt, ezen belül a nyári medencéké 50, míg a télieké 41 %-al. Az igen jelentős fejlesztések ellenére, amelyek révén mind a vízfelszín, mind a víztérfogat 40-50 %-al emelkedett, összességében az éves vízfelhasználás több mint 5 %-al csökkent.

3. Fürdőhelyek Hajdú-Bihar megyében

Hajdú-Bihar megyében 15 településen azaz a megye településeinek 17%-án található valamilyen fürdőhely. A megye kedvező adottságainak megfelelően a fürdők túlnyomó része termál vagy gyógyfürdő. Gyógyfürdő található Debrecenben, Hajdúszoboszlón, Hajdúböszörményben, Püspökladányban, Hajdúnánáson, Balmazújvárosban, gyógyvizes fürdő pedig, Nádudvaron, Polgáron, Berettyóújfaluban, Kabán, Tiszacsegén és Földesen. Hajdúszoboszlón és Debrecenben élményfürdő is, Komádiban pedig strandfürdő várja a látogatókat. A nagyrabéi strandfürdő már nem üzemel.

A fürdők termálvizei elsősorban mozgásszervi és nőgyógyászati jellegű kezelésekre alkalmasak, de kedvező hatással vannak bőr- és ideggyógyászati jelleg problémákra is. Az egyes településeken található fürdők jellemzőit és a gyógyvizekre vonatkozó információkat a következő táblázat tartalmazza.

4. A termálvíz energetikai hasznosítása

A balneológiai hasznosításon túl Hajdú-Bihar megye néhány településén a termálvíz egyéb hasznosítása is történik. A Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség 2005-2006. évi kérdőíves felmérése alapján Álmosdon mezőgazdasági és energetikai, Földesen energetikai célokra hasznosítják a termálvizet, míg Tiszacsegén haltenyésztéshez használják. A hasznosított termálvízzel rendelkező települések számát meghaladja azon településeké, amelyek ismert, de nem hasznosított termálvízbázissal – az esetek többségében lefojtott termálkúttal – rendelkeznek. Ezek a települések a következők: Báránd, Bedő, Biharkeresztes, Bojt, Ebes, Egyek, Furta, Hortobágy, Körösszegapáti, Létavértes, Nagyhegyes, Nagyrábé, Nyíradony, Téglás, Újszentmargita, Váncsod, Vekerd és Zsáka.

A 4/3 sz. (függelékben található) térkép szemléletesen ábrázolja a különböző célokra hasznosított termálvizek, valamint a jelenleg kihasználatlan termálvízbázis lelőhelyeit.

1.5. ÜDÜLÉS- ÉS IDEGENFORGALOM

1. A MEGYE IDEGENFORGALMI POZÍCIÓJA:

A turizmus napjaink egyik legdinamikusabban fejlődő „iparága”, amely gazdasági multiplikátor hatása mellett a helyi lakosság életminőségének javításával is hozzájárulhat az adott turisztikai desztináció társadalmi-gazdasági helyzetének stabilizálódásához.

Hajdú-Bihar megye természeti adottságai, valamint kulturális, tudományos és gazdasági-gazdálkodási öröksége idegenforgalmi szempontból jelentős vonzerőt képvisel. A megye kiemelkedő idegenforgalmi eredményeihez azonban az egyes települések korántsem egyenletesen járulnak hozzá, hiszen 2005-ben az összes vendégéjszakák 67%-át Hajdúszoboszlón, 24%-át pedig Debrecenben regisztrálták. A többi település szerepe jóval kisebb, közülük Hajdúböszörmény és a vendégek számában azt megelőző Hortobágy vendégéjszakáinak a száma emelhető ki. A megyét, Egyek és Tiszacsege statisztikailag regisztrált településekkel a Tisza-tó kiemelt üdülőkörzet, valamint a turisztikai szempontból jegyzett Polgár révén a Felső-Tisza-szakasz üdülőkörzet érinti.

A statisztikai elemzés összegzéseként megállapítható, hogy Hajdú-Bihar megye az ország legfrekvenciáltabb desztinációit leszámítva jelentős idegenforgalommal bír, s a kiemelkedő jelentőségű gyógyturizmus révén az átlagos tartózkodási idő az országos átlagnál kedvezőbben alakul. A megye szálláshely kapacitása, illetve a vendégforgalom az országos átlaghoz mérten összességében kielégítő, azonban bizonyos szálláshely típusok férőhelyszámában hiányosságok mutatkoznak. Ezen felül, a megye turizmusának hátrányos jellemzőjeként jelenik meg a vendégforgalom és a szálláshely kapacitás rendkívüli térbeli koncentrálttsága.

2. HAJDÚ-BIHAR MEGYE TURISZTIKAI VONZERŐI:

Hajdú-Bihar megye számos és sokszínű idegenforgalmi vonzerővel bír, azonban nemzetközi és országos hatósugarú attraktivitással csupán Hajdúszoboszló, Debrecen és a Hortobágyi Nemzeti Park büszkélkedhet. A megye legjelentősebb természetes és ember alkotta vonzerői a következők:

Természetes vonzerők

Gyógy- és termálvizek

A vendégforgalom szempontjából Hajdú-Bihar megye legjelentősebb vonzerejét a termál- és gyógyvízkincs adja. Hajdúszoboszló és Debrecen gyógyfürdői nemzetközi és országos viszonylatban is meghatározóak. A Sárrét térségében Püspökladányban megyei, Nádudvaron, Kabán és Földesen pedig térségi jelentőségű fürdő található, amelyek vizei közül a püspökladányi és a nádudvari gyógyvíz. Termálvíz táplálja a Tisza-tó kiemelt üdülőkörzetben a tiszacsegei, illetve a Felső-Tisza-szakasz üdülőkörzetben a polgári strandfürdőt. A hajdúvárosok közül Hajdúnánás, Hajdúböszörmény és Hajdúdorog ugyancsak rendelkezik gyógyvízzel, és erre épülő fürdővel, Balmazújvárossal és Berettyóújfaluvval egyetemben. Több településen van ugyanakkor lefajtott, de használható kút (Komádi, Hortobágy stb.).

Természeti ritkaságok, nemzeti parkok, védett területek

A természeti adottságok közül a második legjelentősebb vonzerővel Közép-Európa legnagyobb füves pusztája, a Hortobágy bír, amelynek fogalma szorosan hozzátartozik a Magyarországról alkotott képhez. A hazánk első nemzeti parkjaként megalakult Hortobágyi Nemzeti Park, amely kulturális táj kategóriában az UNESCO Világörökségének is része a megye jelentős területét (Püspökladány, Nádudvar, Nagyhegyes, Hajdúszoboszló, Balmazújváros, Hajdúböszörmény, Görbeháza, Újszentmargita, Polgár, Tiszacsege és Egyek külterületén) érinti, növény- és állatvilága egyedülálló természeti érték. A park alapításkori területe ma bioszférarezervátum, egynegyede pedig a vízimadarak védelméről szóló Ramsari Egyezmény alapján kiemelten védett terület. A hatalmas szikes pusztán egykor ősi magyar háziállatfajták (szürke marha, racka juh) csordáit is megtalálja a látogató.

A Hortobágyon kívül a táj gazdag és egyedi természeti értékei kimagaslóan magas hányadban élveznek védeltséget. Az ország első természetvédelmi területét, a Debreceni Nagyerdő egy részét 1939-ben helyezték oltalom alá. A megyében a természet védett értékeinek sorából kiemelkednek a Hajdúsági és a Bihari-sík tájvédelmi körzetek. A dél-nyírséget is érintő Hajdúsági Tájvédelmi Körzet 22 védett területe Debrecentől keletre, a Hajdúsámson, Nyírábrány, Létavértes és Mikepércs által határolt négyszögben található. A védeltséget élvező terület szél által formált, parabolabuckákkal, valamint a köztük megbúvó, nyírvízlaposokkal tarkított buckás-ligeterdős tájakat foglal magában. A Bihari-sík Tájvédelmi Körzet mozaikos területe a Berettyó-Körös vidékén helyezkedik el, 33 Hajdú-Bihar megyei település közigazgatási határát érintve. Természetföldrajzi szempontból a tájvédelmi körzet a Nagy- és a Kis-Sárrét, a Bihari-sík, az Érmellék és Berettyó-Kálló-köze kistájakat érinti. Az időszakos és mesterséges tavakon vízimadarak fészkelnek, amelyek a költöző madarak vonulásának is fontos állomásai.

A megyében kiterjedt Natura 2000 területek („Különleges madárvédelmi terület” és „Különleges természetmegőrzési terület”) található, amelyeknek nagyarányú az átfedése a védett természeti területekkel, de ugyanakkor jelentősen bővítik a védett területek nagyságát.

Folyók, tavak, és egyéb vizek

A megye sokrétű „vízi” vonzerővel bír, amelynek bázisai elsősorban a Tisza és mellékfolyói, a Körös, a Berettyó, valamint a Keleti- és a Nyugati-főcsatorna. A Tisza felső szakasza, az országhatártól Szolnokig jelentős vízitúra folyosó (egyúttal a Nemzetközi Tisza Túra színhelye), amely több napos vagy akár hetes tartózkodásra is lehetőséget biztosíthat.

A horgászat alapját szintén a Tisza, valamint annak mellékfolyói adják. Jelentős horgászvizek még a holtágak, valamint a Keleti- és a Nyugati-főcsatorna, a természetes és mesterséges tavak (pl. Debrecen, Püspökladány, Hajdúszoboszló környéke, a Hortobágy halastavai).

Vadállomány

Hajdú-Bihar megyében a ligetaljai, a sárréti, a bihari, valamint a tiszamenti térség erdői bővelkednek a vadászturizmus alapját képező vadállományban. Elsősorban az apróvadak meghatározó jelentőségűek, de a nyírség erdeiben előfordul a dámvad, a vaddisznó, az erdőperemeken az őz, valamint a szántóföldeken – az újratelepítés hatására – a fácán.

Ember alkotta vonzerők

- Építészeti emlékek, műemlékek

A megye építészeti emlékekben viszonylag gazdag. Idegenforgalmi kínálatát olyan építészeti különlegességek színesítik.

- **Múzeumok, kiállítóhelyek**

Hajdú-Bihar megye számos múzeumnak, tájháznak, illetve helytörténeti kiállításnak ad otthont, amelyek kiépítettsége, gyűjteményeik nagysága és minősége elsősorban regionális esetleg országos vonzerővel bírhat, nemzetközi vonzerejük nem érvényesül.

- **Népművészet, hagyományok és népszokások**

A népművészet, a hagyományok és a pásztorkultúra Hajdú-Bihar megye turizmusán túl, az ország idegenforgalmi kínálatában is fontos elem kulturális vonzerőként és gasztronómiai vonzerőként egyaránt. Debrecenben és a Hajdúvárosokban a pusztára jellemző mesterségeken kívül egy polgáriasult, ún. civis iparművészet is kialakult. A megye néphagyományai számos helyen még ma is élnek. A hortobágyi pásztorművészet remekei, a csont- és fafaragások, a szúrhímzések, a bőrdíszműves munkák, a nádudvari fekete kerámia, a bihari hímzés, a különleges lószerszámok egyedi értékeket testesítenek meg.

- **Egyházi központok, templomok, szent helyek**

A kálvinista Rómának is nevezett Debrecen egyrészt utazási célpont, másrészt vallási rendezvények helyszíne. A városban található a Debrecen-Nyíregyházi római katolikus püspökség, Hajdúdorogon pedig a görög katolikus püspökség székhelye. Szinte valamennyi településen van – műemlékileg védett – templom.

- **Konferenciák, kiállítások**

A hivatás turizmus adottságai elsősorban a megyeszékhelyre koncentrálnak, bázisát az újjáépített Kölcsey Központ, a Debreceni Egyetem és intézményei, valamint a nagyobb szállodák képezik. Egyes kiállítások (pl. a debreceni FARMER-EXPO), országos jelentőségre tettek szert az elmúlt 10 évben, míg mások a kistérségi gazdasági élet kiemelkedő eseményeivé nőttek ki magukat (pl. Hajdúnánási Regionális Vállalkozói Napok és Kiállítás). Egyre nagyobb a nemzetközi vonzereje a különféle szaktársároknak is.

A megyében a multinacionális cégek jelenléte, az Európai Unió határainak kitolódása fontos potenciált teremthet a hivatás turizmus számára.

- **Rendezvények, fesztiválok**

A megyében jelentős számú rendezvény, fesztivál kerül megrendezésre. A legtöbb vendéget a nagy hagyományokra visszatekintő országos, sőt nemzetközi rendezvények vonzzák: a debreceni Virágkarnevál, a Debreceni Nyári Egyetem, a Nemzetközi Bartók Béla Kórusverseny, a Nemzetközi Katonazenekeri Fesztivál, a Hortobágyi Lovasnapok, a Hortobágyi Hídi Vásár stb. A kínálatot színezik a további lovas, zenei, illetve a gasztronómiai rendezvények, a szüreti mulatságok, valamint a tárlatok. Bár a megye programjai rendkívül sokszínűek, a nemzetközi és országos rendezvényeken kívül nem vonzanak sok látogatót.

- **Sportok**

A terepadottságok, az elhanyagolható szintkülönbség, a kis forgalmú utak és a gátak, töltések jó lehetőséget biztosítanak a kerékpáros turizmus számára, ugyanakkor a kiépített kerékpárutak hossza elenyésző, és az egyéb kerékpáros infrastruktúra (kerékpárkölcsonzó, szervízhálózat, kitáblázás, stb.) kiépítettsége sem megfelelő. A megyében található kerékpárutak hossza 61 km. A rövid szakaszok miatt valódi hálózat még nem alakult ki. A megye sikeresen pályázott a kerékpárút-hálózat fejlesztésére. A pályázati főként a turisztikai célállomásokat összekötő kerékpárutak megépítését tűzte ki célul, de hosszútávon a teljes megyei hálózat kiépítése a cél.

- **Természeti értékek elérését lehetővé tevő infrastruktúra**

A természeti értékek bemutatásában, illetve a rekreációs terek elérésében különleges turisztikai vonzerőt képeznek a kisvasutak. A Zsuzsi vonat a debreceni lakosság számára kézenfekvő lehetőséget jelent a természetbe való kijutásra, nyomvonalának helyreállításával pedig Nyírmártonfalva és Nyíracsad is a kirándulások célpontjává válhatna. Hortobágyon a halastói kisvasút felújításával, illetve tervezett bővítésével a vendégek a Magyarországon valaha előfordult és lejegyzett madarak jelentős részével megismerkedhetnek.

- **Természeti értékek bemutatóhelyei**

Az ökoturizmus fejlesztése szempontjából kiemelkedő jelentősége van a természeti értékeket bemutató helyeknek, tanösvényeknek, erdei iskoláknak. A legtöbb ilyen létesítménnyel a Hortobágyi Nemzeti Park illetékességi területén találkozhatunk (pl. látogatóközpont Hortobágyon, Pusztai Állatpark, Mátai-bemutatóterület pusztai kocsikázással és lovasbemutatóval, szálkahalmi őrház és tanösvény, hortobágyi halastó tanösvény, Egyek-Pusztakócsi bemutatóterület). A megyében működő erdei iskolák (pl. a Hortobágyon és Hajdúböszörményben), illetve erdei táborok kitűnő alkalmak a természeti értékek, a helyi hagyományok és kultúra megismertetésére a gyerekekkel.

A közelmúlt turisztikai vonzerőfejlesztései közé tartozik a Polgáron létesített Tájérténeti és Régészeti Pihenőpark. A többfunkciós pihenőparkban korhű történelmi környezetben nyílik lehetőség az M3-as autópálya építése közben feltárt régészeti leletek megtekintésére, a szabadidő hasznos eltöltését pedig csónakázótó, szabadtéri színpad és szalonnasütő-helyek szolgálják majd. Ezekkel, 50-80 férőhelyes panziójával, valamint kempingjével és éttermével a létesítmény számos kulturális eseménynek, konferenciának is otthont adhat a jövőben, s meghatározó vonzerőt jelenthet a Hortobágy tájegység öko- és örökségturizmusa számára.

3. TURISZTIKAI TERMÉKEK ÉS A RÁJUK VONATKOZÓ FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

Egészségturizmus

A megye elsődleges, legnagyobb vendégforgalmat generáló terméktípusa az egészségturizmus, amely a Hajdúságban jelenleg Hajdúszoboszlón, Debrecenben, Hajdúböszörményben, Hajdúnánáson és Balmazújvárosban, a Sárrét települései közül Püspökladányban, Nádudvaron, Földesen és Kabán, a Tiszamenti térségben Tiszacsegén és Polgáron, a Biharban pedig Berettyóújfaluban és Komádiban járul hozzá a vendégéjszakák növeléséhez.

Ezeket túlmenően egy, a természeti és épített környezethez szigorúan alkalmazkodó fürdő létrehozása és a kapcsolódó infrastruktúra megteremtése jelentősen hozzájárulhatna a Hortobágy jelenleg nagyszámú kiránduló vendégeinek a marasztalásához, illetve a település turisztikai termékeinek differenciálásához. Az egészségturizmus wellness ágát, a hivatás turizmus megyei jelenlétét, valamint Ligetalja minőségi turizmusának fejlesztését erősítheti a jövőben a Vámspércsre tervezett négycsillagos, konferencia teremmel is felszerelt hotel és golfpálya. Hajdúdorog jelenleg nem regisztrált vendégforgalmának helyben tartásához ugyancsak fontos lenne a gyógyfürdő fejlesztése. Minthogy a Hajdúszoboszló és Debrecen árnyékában működő strandfürdők helyzete annál biztosabb lehet az egészségturisztikai piacon minél változatosabb kínálatot képesek felmutatni, szálláshelyek létesítésével együtt alapja van a településen a tervezett pihenő falu kialakításának, illetve a görög katolikus templomhoz kapcsolódó vallási turizmus fellendítésének is.

Ökoturizmus, természetjáró turizmus

Hajdú-Bihar megyében az ökoturizmus változó mértékben kialakított attrakciói nagyrészt a nemzeti park területéhez tartozó Hortobágyon, Nádudvaron, Püspökladányban és Egyeken vannak jelen. Ezek mellett a Debrecentől K-re és É-ra elhelyezkedő védett területeket, valamint a jóval csekélyebb szerepű bihari Kismarját lehet kiemelni ebből a szempontból. Az egészségturizmushoz hasonlóan az ökoturizmus fejlesztése országos és megyei szinten egyaránt kiemelten kezelt terület, azonban Hajdú-Bihar jelenlegi kínálata nem annyira vonzó, hogy hosszabb távú itt tartózkodásra ösztönözze a látogatókat. A fejlesztések rövid távú célját a jelentősebb desztinációkba látogató turisták számára kijánlott, 1-2 napos alternatív programlehetőségek megteremtése, programcsomagok kialakítása jelenti. Hosszútávon viszont a turisztikai vonzerők tematikus fejlesztése hatására, a természeti és táji értékek megőrzésének szigorú biztosítása mellett, a napjainkban a megye leglátogatottabb ökoturisztikai vonzerejét képező Hortobágy kedvelt üdülőterületté válhat. A nemzeti parki települések közül az öko- és örökségturizmus fejlesztéséhez közvetlenül hozzájáruló tervek Nagyhegyes, Hajdúböszörmény, valamint Hortobágy településeken fogalmazódtak meg. Ezeket kiegészítve, illetve partnerként közreműködve a Hortobágyi Nemzeti Park igazgatósága is több, a tájegységet közvetlenül érintőfejlesztés megvalósítását tűzte ki, amelyek az értékek bemutatására koncentrálnak. A tervezett projektek között található a Hortobágyi Nagycsárda felújítása, a Kadarcsi Csárdában Múzeum kialakítása, sétahajó útvonal kialakítása a Hortobágy folyón, gyaloghíd építése, a falu főterének rekonstrukciója; Ménesudvar kialakítása múzeumokkal, korszerű lovaglasi lehetőségekkel, Ökoturisztika Központ kialakítása az Öregtavak területén, kerékpárút építés. A termékfejlesztés keretében olyan tematikus szolgáltatáskínálat kialakítása indokolt, amely a helyi hagyományokat ötvözi a jelenkor igényeinek megfelelő szolgáltatásokkal.

A nemzeti park és az érintett települések együttműködésével további fontos feladat a kerékpáros útvonalak kialakítása, rendszeres folklór esemény, valamint erdei iskolák, illetve táborok szervezése. Ha már megépült, akkor érdemes lenne turizmust szervezni a Polgáron található Ökoturisztikai és Tájértörténeti Parkba. Az ökoturizmus további fejlesztésének helyszínei az Erdőspuszták, azon belül kiemelten, a földikutya rezervátumra épülve, valamint a kulturális örökségi vonzerővel kiegészülve Hajdúbagosa lehetne. Tanösvény kialakítására nyílna lehetőség Létavérttestől É-ra, a Mosontakert védett területén, ahol a szőlőművelés hagyományaival, valamint tájtörténeti és néprajzi értékekkel ismerkedhetnének meg a látogatók. Ugyanakkor a Hajdúszovátra tervezett öko- és aktív turisztikai központ jelentősen fellendítené a település szintén fejlesztésre szoruló falusi turizmusát. Derecske környékén is lehetőség volna a szikes növénytakarsulások bemutatására tanösvény felújítására.

Kulturális-, vallási és örökségturizmus

Ez a terméktípus talán a Hortobágyon és Debrecenen kívül sehol a megyében nem jelent nagy volumenű vendégforgalmat generáló szegmenst, bár kiegészítő jelleggel számos helyen jelen van. A turizmus területi koncentrációjának csökkentése (pl. a Biharban Nagykeréki, Kismarja és Derecske esetében), illetve bizonyos, már működő turisztikai terméktípusok körének a bővítése (pl. Balmazújvárosban) miatt célszerű lenne a megyében feltárni a turisztikai célból is hasznosítható műemlék értékű tárgyi örökségeket. A térség kulturális értékeit és hagyományait leginkább tematikus utak vagy parkok, valamint fakultatív programok formájában lehetne kiaknázni. Szükséges a sajátosan helyi termékekre és hagyományokra épülő rendezvények kialakítása, valamint hangsúlyozása is (pl. Hajdúszoboszló és a Hortobágy esetében). Debrecen környékén a Vekeri-tónál megrendezésre kerülő, fiatalok körében népszerű fesztivált volna érdemes fejleszteni.

Hivatásturizmus

A konferencia-, az incentive-, és az üzleti turizmus kialakítása főszezonon kívül is fizetőképes keresletet biztosíthat, fejlesztése tehát alapvető fontosságú. A hivatásturizmus jelenleg is megyei központjának számító Debrecen igen jó adottságokkal rendelkezik (pl. földrajzi fekvése, szálláshely és konferencia-, illetve kiállítóterem kapacitás, repülőtér, kiegészítő turisztikai termékek), amelyek továbbfejlesztése mindenképp indokolt. Óriási hasznot hozhatna a hivatásturizmusban egy kisebb EU-s intézmény megyeszékhelybe invitálása is. A terméktípus felfuttatása ugyanakkor a többi, kisebb jelentőségű helyszínen is cél. Ezek mellett, a főként megyei és térségi hivatásturisztikai programok lebonyolítása érdekében néhány kisebb településen (pl. Vámospércs és Hajdúbagosa) szintén létjogosultsága lehet konferenciatermek kialakításának.

Falusi turizmus

A falusi turizmus egyre népszerűbb, komplex kínálaton alapuló terméktípus, amelynek fejlesztésére és kialakítására Hajdú-Bihar megye gazdag népi hagyományaival és aktív turisztikai programokkal rendelkező, elsősorban tiszamenti (pl. Egyek) és bihari térségei (pl. Sárrétudvari, Gáborján, Hencida, Esztár), valamint jelentős ráfordításokkal az Erdőspuszták falvai lennének a legalkalmasabbak. A Kertek Erdők Ligetek Bihari Települések Falusi Turizmusának Egyesülete szintén az Erdőspuszták településeit, valamint Gáborjánt, Hencidát, Szentpéterszeget, Zsákát és Furtát, illetve Hajdú-Bihar megye önkormányzat tömöríti a falusi turizmus fellendítése érdekében. Az említett területek mellett Hajdúszováton is remek lehetőségek vannak a már létező turisztikai termék fejlesztésére.

Aktív turisztikai terméktípusok

Az aktív turisztikai terméktípusok közül Tiszacsege, Egyek és Újszentmargita esetében jelent némiképp kihasznált vonzerőt a Tisza, mint víziturisztikai út, azonban erőteljesebb hasznosítása érdekében nélkülözhetetlen a szükséges infrastruktúra kiépítése. Egyeken például tervben van véve az ártéri partszakaszon csónakkikötő és kemping létesítése. Hortobágy településen szintén lehetőség van kisebb vízitúrákat tenni, azonban a terméktípust még itt is tovább lehetne fejleszteni. A víziturizmus potenciális vonzerejét jelenti a Keleti-főcsatorna és a Berettyó, amely utóbbin egy kalandtúra kialakítására is mód lenne. A kerékpáros turizmus jelenlegi szinterei a megyében elsősorban a Tiszamentén és a Hajdúságban találhatóak, a ligetaljai, valamint a bihari területeken viszont csak egy-egy település esetében jelennek meg. Hajdú-Bihar fejlesztésre váró kerékpárút-hálózata már korábban bemutatásra került. A tervezett helyi fejlesztések legnagyobb arányban szintén a Hajdúságban, illetve csekélyebb mértékben a Bihar északi részében (Derecskén), valamint a Ligetalján jellemzőek. A kerékpáros turizmus potenciális helyei lehetnének az erdőpusztai települések is.

A többi aktív turisztikai terméktípus közül a horgászturizmust a Tiszamentén (pl. Tiszacsege, Tiszagyulaháza), a Hajdúságban (pl. Hajdúböszörményben, Nagyhegyesen, Ebesen), valamint a Biharban és az Erdőpuszták területén (pl. Hajdúbagos) lehetne továbbfejleszteni vagy kialakítani.

A lovasturizmus esetében fontos a már meglévő célterületek népszerűsítése, valamint lovas útvonalak kijelölése (pl. Mikepércs, Hajdúbagos, Derecske, Tépe, Szentpéterszeg, Gáborján, Váncsod, Bojt, Nagykereki, Kismarja, Pocsaj, Álmosd, Vámospércs, Újléta, Monostorpályi környékén, illetve alternatív útvonalként Gáborján, Hencida, Esztár, Kismarja bevonásával). A jövőben a Hortobágy lovasturizmusát fokozhatja, illetve a lovas sportot népszerűsítheti a mátai ménesudvar tervezett kialakítása, valamint egy fedett nézőterű lovas stadion építése.

Ifjúsági turizmus

A több terméktípust is magában foglaló, és emiatt horizontális turisztikai terméként értelmezhető ifjúsági turizmus legfontosabb helyszínei a megye legtöbb vonzerővel rendelkező települései mellett a jelentősebb szálláshely és egyéb kínálattal rendelkező Hajdúböszörmény és Berettyóújfalu. A tervezett fejlesztéseknek köszönhetően potenciális célterületként jön szóba még az Erdőpusztákon Újléta és Derecske.

Tematikus utak és parkok

A tematikus utak és parkok különleges, figyelemfelkeltő vonzerejét, illetve kínálati elemét jelenthetik egy vagy több településnek, miközben az utóbbi esetben együttműködésre sarkallja azokat. Potenciális attrakcióra épülve vagy zöldmezős beruházásként egyaránt megjelenhetnek.

A megye első turisztikai tematikus útját Újléta székhellyel 2002-ben alakította ki hat település (Újléta, Bagamér, Kokad, Álmosd, Létavértes és Vámospércs) önkormányzata, a Derecske-Létavértesi kistérség torma termelői, forgalmazói, valamint turisztikai szakemberei. A torma termelő kistérség településeit a tájra jellemző termékre alapozó tematikus utak hazánkban jelentkező szaporodása inspirálta a tormaút létrehozására. A tormaúton lévő települések egy ideális körút mentén találhatóak, hiszen a szomszéd települések egymástól nem távolabb mint 10 km-re fekszenek. A megyeszékhely felől két helyen is lehet csatlakozni a torma körúthoz, két kisvárosnál: Vámospércsnél (20 km Debrecentől), illetve Létavértesnél (27 km Debrecentől). A teljes kör, Debrecentől indulva mintegy 70 km.

A tormaival kapcsolatos látnivalókon túl az út során a települések történelmével, kultúrájával és gasztronómiájával is megismerkedhet a vendégek, horgászhatnak és lovagolhatnak, valamint Vámospercsen falusi szálláshelyet vehetnek igénybe. A tematikus útra a több érintett helyszínen is megrendezésre kerülő Tormanap épült. Minőségi szolgáltatások megteremtésével, megszervezésével és kiajánlásával ez a tematikusút érdeklődésre tarthat számot a megye turisztái körében.

A megye „hajdú-biharicumait” több napos programként, csillagtúra-szerűen Debrecenből indulva lehetne bemutatni. Nyugat felé Balmazújváros (Mihalkó kalap), Nádudvar (feketekerámia), a Hortobágy (Hídi Vásár vagy a nemzeti park bemutató területei) és Tiszacsege (Zsellérház) rejt olyan értékeket, amelyek méltán képviselnék a megyét. Ugyanakkor Hosszúpályi (Tájház), Létavértes (vízi vágóhídhöz kötődően disznótor), Álmosd (Kölcsey Múzeum, Joseph Kádár Múzeum, Kovácsműhely), Bagamér (Kék-Kálló völgye, pajtasor, falumúzeum) települések érintésével egy más irányú útvonal is kialakítható lenne.

A Hortobágyi Nemzeti Parkkal együttműködve, a külföldiek körében is nagy érdeklődésre számot tartó, megyehatáron átnyúló attrakciót lehetne fejleszteni a Szent Ágota-híd és a Zádor-híd érintésével, a Nádudvar és Karcag között még meglévő, országos jelentőségű, valamikori marhahajtó útra alapozva.

A megyeszékhely környékét lehetne végigjárni a régészeti emlékek nyomában Debrecen környékén elnevezésű tematikusút során, amelynek potenciális állomásai a következők: zeleméri templomrom, középkori templomrom Józsán, Debrecen-Dombostanya: torzóként helyreállított Árpád-kori templom, Debrecen-Nagycsere: Örödögárok, Árpád-kori templom a Szentjános-hegyen, Fancsikai templomrom, ebesi Árpád-kori-templomdomb. A Debrecen környéki Erdőpusztákon nyílna lehetőség az ebéd elfogyasztására és egy kis sétára is.

Leginkább a belföldi turisták körében lehetne népszerű egy Bocskaihoz kötődő történelmi tematikus útvonal kialakítása pl. Nagykereki, Kismarja és Álmosd bevonásával vagy egy a megye irodalmi emlékhelyein (pl. Balmazújváros: Veres Péter Emlékmúzeum, Bakonszeg: Bessenyei György Emlékház, Álmosd: Kölcsey Múzeum) végigkalauzoló és közben más attrakciókat is feltáró út.

A megyében témapark fejlesztését, illetve kialakítását Debrecenben (Ludas Matyi park: állat- és növénykert, témapark fejlesztés) és Nyírábrányban (Kalandpark építés) tervezik. Az előbbi helyen színező elemként, míg Nyírábrányban, az átmenő turistaforgalom megállítására jelenne meg a termék.

1.6. TERMÉSZET- ÉS TÁJVÉDELEM

1. A MEGYE VÉDETT TERMÉSZETI ÉRTÉKEI ÉS TERÜLETEI

A Kárpát medence sajátossága, hogy a Kelet-Európára jellemző táji övezetesség mozaikos felépítésű, változatos talajú, vízrajzú, domborzatú kistájakká alakul. Az atlanti, mediterrán és kontinentális éghajlati hatásokat a medence jelleg ötvözi sajátos hatáskompozícióvá, ami nagy biológiai változatosságú életközösségek kialakulását biztosította. Ezt a sajátosságot ismerte el az Európai Unió, amikor Pannon régió néven önálló biogeográfiai egységgé nyilvánította a Kárpát medencét.

Megyénkben a Magyar Alföld erősen eltérő adottságú négy középtája /Közép Tiszavidék, Nyírség, Hajdúság, Berettyó-Körös vidék/ és azok számos kistája található, s ezek egyedi sajátosságai, adottságai változatos természeti gazdagságot őriznek mind a mai napig. Ennek a tájnak sajátosságait – ökológiai és gazdasági értelemben is egyedülálló módon – reprezentálja az ősi debreceni birtok, amely a nyírségi homoki tölgyesektől, a löszhátai gabona termő területeken és a hortobágyi legelőtájon keresztül a Tiszáig húzódik. Hajdú-Bihar ezen értékeit közel 90 000 ha védett természeti terület őrzi. A jelentősebb - a mellékelt térképen a tervezett bővítésekkel látható - területek: a Hortobágyi Nemzeti Park, a Hajdúsági és a Bihari-sík Tájvédelmi körzet mellett 4 természetvédelmi terület, 127 ex-lege védett terület, számos helyi védett terület, illetve az „ökológiai hálózat” elemei (NATURA 2000, Érzékeny Természeti Területek, stb.).

A térség helyi védettségű (valamikor megyei védettségű) értékei őrzésének, természetvédelmi kezelésének színvonala elmarad a kívánatostól. Az önkormányzatok szemléleti hiányosságok miatt nem dolgoznak együtt az állami természetvédelmi szervezetekkel a védelem és kezelés területén. A táj gazdasági használatával alapvető összefüggést mutat a megye természeti értékeinek sorsa: a helyi védettségű „élőhely szigeteknek” a „partjait” megfelelő földhasználati formákkal (biogazdálkodás) kialakított puffer-zónákkal is védeni kell.

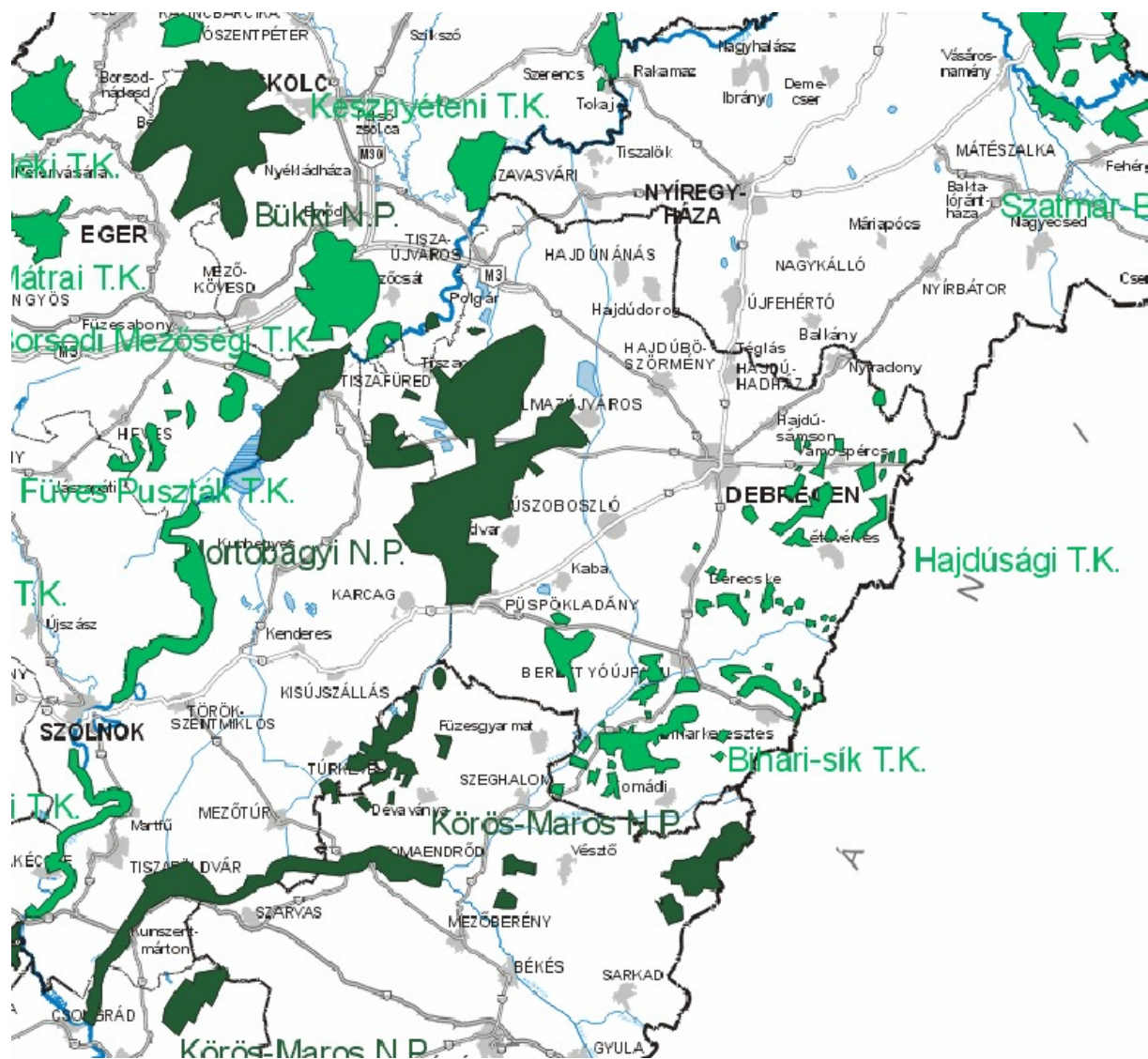
A hivatásos természetvédelem (HNP Ig.) a megyét a kistáji besoroláshoz illeszkedve három természetvédelmi tájegységbe sorolja, melyek a Természeti Védelmi Őrszolgálat örkerület-beosztásának is alapját képezik:

- Hortobágy-Nagykunság Természeti Védelmi Tájegység
- Hajdúság-Dél-Nyírség Természeti Védelmi Tájegység

Bihari sík Természeti Védelmi Tájegység

Az 1996. évi LIII. tv. erejénél fogva ex-lege védett területek – térségünkben: lápok, szikes tavak, kunhalmok, földvárak –felmérése megtörtént. Ezek jegyzékét a KTM miniszter jegyzékben tette közzé /8005 és 8006/2001. MK.156. KöM tájékoztató, (megjelent Környezetvédelmi Értesítő XIII. évfolyam 1. számában.) Elkészült a természeti területek /azon erdő, gyepek, nádas, valamint kivett művelési ágú földterületek, melyeket természetközeli állapotok jellemeznek/ felmérése. Végleges listájukat a KvVM-FvM közös rendeletben fogja közzéadni.

A különböző védelmi kategóriák elrendeződését a térképmelléklet mutatja be.

A védett területek tájegységeként:

Hortobágy-Nagykunság Természetvédelmi Tájegység

Országos védettségű területek:

- A Hortobágyi Nemzeti Park területének (82.534 ha) kb. 75 %-a Hajdú-Bihar megyébe esik (Püspökladány, Nádudvar, Nagyhegyes, Hajdúszoboszló, Hortobágy, Balmazújváros, Hajdúböszörmény, Görbeháza, Újszentmargita, Polgár, Tiszacsege és Egyek külterületén).
- Országos jelentőségű természetvédelmi területekből a tiszadorogmai Göbe-erdő TT (173 ha) 31 ha Hajdú-Bihar megyében van (Egyek külterületén).

Helyi védett területek: Polgár, Kálvária-domb

Hajdúság-Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájegység

Hajdúság:

Országos védettségű terület: nincs

Ennek oka, hogy a kiváló termőhelyi adottságú tájegységet a mezőgazdaság – alapvetően a szántóföldi művelés – átalakította, természetes vegetációja eltűnt, maradványai csak árokpartokon, mezsgyéken lelhetők fel.

Helyi védett területek:

- Balmazújváros, Nagyháti-park. 2 ha.
- Hajdúböszörmény, II. Rákóczi ferenc és Újvárosi utca platán fasorai
- Hajdúböszörmény, Dorogi úti hársfasor
- Hajdúböszörmény, Simoni nyárfasor
- Hajdúböszörmény, Zeleméri templomrom és környéke
- Hajdúböszörmény: Tóció-völgy
- Hajdúdorog, Óvoda utcai kocsányos tölgy.
- Hajdúnánás, városközponti páfrányfenyő
- Hajdúszoboszló, Kösely Rt. (volt Hajdúszoboszlói Állami Gazdaság) központjában levő emlékkert 2.0 ha
- Hajdúszováti református templomkert 0.3 ha

Dél-Nyírség:

Országos védettségű területek:

- Debreceni Nagyerdő Természetvédelmi Terület: 1092 ha,
  - Hajdúbagosi Földikútya Rezervátum Természetvédelmi Terület: 266 ha,
  - Hajdúsági Tájvédelmi Körzet kiterjedése: 7000 ha,
- (A tájvédelmi körzethez tartozó 28 védett részterületet az alábbi települések határaitban találjuk: Álmosd, Bagamér, Debrecen, Fülöp, Hajdúbagos, Hajdúsámson, Hosszúpályi, Létavértes, Monostorpályi, Nyírábrány, Nyíracsa, Újléta, Vámospércs.

Helyi védettségű természeti területek:

- Álmosd, Miskolci-féle park és Kölcsey-emlékház. 2.0 ha
- Bagaméri numidiai jegenyefenyők a község belterületén
- Bocskai kert, Homoki kocsányos tölgyes TT. 2 ha,
- Debrecenben található a legtöbb ilyen terület, melyek a következők:
  - Erdőpuszta TT. 1401,3 ha,
  - Halápi rét TT. 1 ha,
  - Hármas hegyi akácos TT. 43 ha,
  - Halápi ligeterdő TT. 6 ha,
  - Nagycsere-martinkai rezgő nyáras TT. 12 ha,
  - Halápszéli tölgyerdők TT. 8 ha,
  - Nyírségi ősláp TT. 3 ha,
  - Monostori és Szentgyörgyi erdő TT. 591,3 ha,
  - Tóció völgy TT. 133,7 ha,
  - Nagy Sándor halom 0,5 ha,
- Monostorpályi feketefenyves 6 ha,
- Téglás, Angolkert TT. 131 ha,

Védett fák, belterületi parkok:

Bagamér: Takó hegyi nyáras, Hajdúhadház: Emléktölgy, Mikepércs: Ezer éves tölgy, Nyíradony: kocsányos tölgy, ostorfa, Nyírmartonfalva: Hubertus tölgyfa
Álmosd: Miskolci kastély parkja, Bagamér: Numidiai fenyők, Hajdúbagos: Templom u. 2. alatti védett fák, Hajdúhadház: Nagy nyár, Hajdúsámson: Olimpiai emléktölgy, Téglás: Gyermekotthon parkja, Debrecen: Hollós utcai botanikus kert, Honvédtemető, Kálvin téri emlékkert, KLTE Botanikus kertje, a Nagyerdő belterülete, Tócióskerti kocsányos tölgy és páfrányfenyő, Bartók Béla utcai tölgyfasor, Bem tér 18. alatti kőrisek, Bem téri páfrányfenyő, Böszörményi úti platán, Déri téri kocsányos tölgy, Déri téri piramistölgyek, Fővész kert utcai tiszafák, Hajnal u. 15. alatti páfrányfenyő, Kálvin téri lícium, KLTE előtti kocsányos tölgyek,

Mester utcai kocsányos tölgy, Nádor u. 4. alatti páfrányfenyő, Nádor u. 17. alatti császárfű, Nagyerdei krt. 68. alatti páfrányfenyő, Péterfia úti tiszafák, Széchenyi u. 80. alatti húsos somok, Vámospércsi úti védett fák

Bihari sík Természetvédelmi Tájegység

Országos védettségű területek:

- A 17.095 ha területtel kihirdetett Bihari-sík Tájvédelmi Körzet teljes egészében e kistájon belül esik.
- A Hencidai Csere-erdő természetvédelmi Terület (111 ha)
- A Bihari-legelő természetvédelmi Terület (711 ha).

Helyi védettségű területek:

- Bakonszegi Bessenyei-emlékház kertje
- Berekböszörményi belterületi hársfasor
- Berettyóújfaluban Dr. Barcsay László kertje
- Berettyóújfalui olimpiai emléktölgy
- Berettyóújfalui Korhány-ér (Dög-Berettyó)
- Berettyóújfalu, Herpályi templomrom környéke
- Kismarjai, templomkerti hársak
- Kismarjai őszi kikerics termőhely
- Nagyrábé, Füsti-tanyai kocsányostölgy (bővítve az egész Echerolles Gilbert kastély parkja).
- Püspökladány, Hosszúhátú mezővédő erdősávok. 25.3 ha
- Püspökladányi kocsányos tölgyek (a Hamvas-csatorna mentén).

Tájvédelem, egyedi tájértékek

Az 1996. évi LIII. tv. előírja hogy a tájhasznosítás során meg kell őrizni a tájak természetes és természetközeli állapotát. Az ezzel kapcsolatos előírások érvényesítésére jelent meg a tájvédelemről szóló 166/1999. (XI.19.) Kormányrendelet.

A törvény előírja az egyedi tájértékek /az adott tájra jellemző természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem/ felmérését is, ezek jegyzékét a rendezési terveknek szerepeltetni kell (a MI.1325. sz. Műszaki Irányelv szerint).

A modern tájvédelem meghatározó szerepet játszik a tájleptéki ökológiai folyamatok megőrzésében, az ökológiai hálózatok rendszerének kiépítésében, a tervezői munka környezetmegőrzési alapozásában. A hatékony tájvédelmi munka csak az önkormányzatok bevonásával lehet eredményes.

Az ökológiai hálózat elemei

Natura 2000. rendszer

Az EU Habitat és Bird direktívái alapján kialakított egységes hálózat megyénkben is kialakításra került. (Birds Directive (79/09/EEC), Habitats Directive (92/43/EEC)) által védetté nyilvánított területekből épül fel (Special Protected Areas: SPA, Special Areas of Conservation: SAC). A NATURA 2000 az Európai Unió közösségi jelentőségű élőhelyeinek védelmét szolgáló hálózat. Az európai közösségi jelentőségű védett természeti területek (NATURA 2000 területek) létrehozását a 275/2004. Korm. rendelet tartalmazza.

A hálózat részeként 164 000 ha „Különleges madárvédelmi terület” (2 db) és 146 000 ha „Különleges természetmegőrzési terület” került kihirdetésre (45 db) (lásd térképmelléklet).

Jelentős az átfedés a védett természeti területekkel, de ugyanakkor ezzel jelentősen bővült a védett területek nagysága.

A hálózat működtetése viszont már nem csak a nemzeti park igazgatóság feladata: a területekhez kapcsolódó hatósági szakhatósági jogköröket a területileg illetékes Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek gyakorolják; a területek ökológiai állapotának nyomon követése, a természetvédelmi kezelés, felügyelet a nemzeti park igazgatóság feladata.

Érzékeny természeti területek

Az EU. több direktívája /pl.: 2078/92/ is tartalmazza a külterjes mezőgazdasági gyakorlat támogatását azon területeken, ahol az a természeti értékek megóvása, a környezeti elemek védelme /pl. vízbázis/, a tájképi és kultúrtörténeti értékek megóvása szempontjából indokolt, illetve ahol az adottságok az intenzív módszerek alkalmazását kizárják. Térségünk természeti értékekben gazdag részei (Hortobágy, Bihar, Nyírség) egyértelműen érdemesek - a fenti szempontok alapján - az Érzékeny Terület státusz elnyerésére.

Az ilyen jellegű mezőgazdasági gyakorlat speciális támogatása nemcsak a természeti és tájképi értékekre kedvező, de növeli a térség népességmegtartó erejét, és vonzerőt jelent a zöld turizmus számára. Az érzékeny természeti területekre a 2/2002 (I.23.) KöM-FvM rendelet vonatkozik, mely részletesen közli az ebbe a kategóriába tartozó települések listáját, és a vonatkozó szabályozást. A rendszer tényleges alkalmazását kiemelt feladatnak kell kezelni.

Ökológiai hálózat

A helyi és országos jelentőségű védett területek és azok pufferzónái, a természeti területek, és az Érzékeny Területek rendszere, valamint az ezeket összekötő zöld folyosók, és a természetközeli mozaikok /ligetek, kisebb természetes területek/ láncolata alkotja az ökológiai hálózatot. Természetvédelmi funkciója: a biodiverzitás és a táji szintű sokféleség, a tájjelleg és a tájhasználat harmóniájának megóvása. Ezt a rendszert az Európai Unióban már működő ökológiai hálózat /ECONET/ elemének kell tekinteni. A Nemzeti Környezetvédelmi Program részét képező Természetvédelmi Alapterv tartalmazza az érzékeny területek, a zöld folyosók és az ökológiai hálózat kialakításának szempontjait.

Az ökológiai hálózat elveinek alkalmazása segítséget nyújt, hogy a fejlesztések során térségünk kedvező adottságait ne veszítse el, és a védett területek mozaikjain kívül is fennmaradjon az emberi tevékenység, a táj és a természeti adottságok harmóniája.

2. A MEGYE TERMÉSZETI ÉRTÉKEINEK ÁLLAPOTA ÉS A TERMÉSZETVÉDELLEM CÉLKITŰZÉSEI

Hortobágy-Nagykunság Természetvédelmi Tájegység

Természeti értékek állapota

A Hortobágyi Nemzeti Park területén az élőhelyek állapota jó, illetve javuló. A tájrehabilitációs programok (felhagyott csatornák, rizsföldek felszámolása) eredményeképpen mintegy 25 ezer hektáryi szikes puszták nyerték vissza eredeti képét, ami együtt járt a vizes élőhelyek természetes működésének helyreállításával.

Az invazív növényfajokhoz köthető élőhely-degradáció csak a Tisza árterületein jellemző. A HNP külső védőzónájába eső nem védett területeken a gazdálkodók közreműködésével a megmaradt természetes, vagy természetközeli állapotú élőhelyek megőrzése szükséges.

Természetvédelmi célkitűzések:

- a tájrehabilitációs program folytatása, a csatornarendszerek rehabilitációja
  - a hagyományos legeltető állattartás fenntartásával a tájra jellemző gazdálkodási forma és az ezzel együttjáró területkezelés biztosítása
  - Pentezugban a tájidegen fasorok felszámolása
  - A Nemzeti Parkon átvezető légkábelek földkábelre cserélése
- A legfontosabb feladat a Nemzeti Park északi, középső (Hort, Kónya), valamint a Karcag (JNSZ-megye) melletti területeket érintő bővítése.

Fajvédelmi programok

- a HNPI partnerként részt vesz az országos szintű, a tűzok védelmét célzó Life programban, mely 2004 októberében kezdődött meg. A program keretében zajló földvásárlások és élőhelykezelések remélhetően jelentős emelkedést fognak eredményezni a Nemzeti Park fészkelőállományában
- A kék vércsék védelme érdekében több száz mesterséges fészkelőhely (fészekodú) került kihelyezésre a HNP területén
- Megindult a halastavak (Öreg tavak) élőhely fejlesztési programja, ami a mesterséges vizes élőhelyek tájrehabilitációs kezelését egybeköti a kis kárókatona, kanalasgém, batla és gémfajok fajvédelmi programjával
- Folyamatosan végzett élőhelyfenntartó és fajvédelmi tevékenységek
- mocsarak árasztása
- kaszálási korlátozások a tűzok és csíkosfejű nádiposzáta érdekében
- nádvágsi korlátozások gémtelpek körzetében

Hajdúság-Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájegység

A természeti értékek állapota

A védett természeti területeken a természeti értékek állapota kielégítő. Sajnos a legtöbb jellemző élőhelyen mutatkoznak degradációs folyamatok, melyek főleg a hazánkban nem őshonos, agresszíven terjedő növényfajokhoz köthetők. A védett területeket övező gondozatlan kultúrtáj a gyorsan terjedő invazív fajok (selyemkóró, betyárkóró, parlagfű) forrása.

Természetvédelmi célkitűzések

A vidék talán legjelentősebb természetvédelmi fejlesztési terve a jelenleg mintegy 7000 ha területű Hajdúsági Tájvédelmi Körzet bővítése több mint 6000 ha-nyi újabb terület védetté nyilvánításával. A Tócsóvölgy Természetvédelmi Területet országos jelentőségű védett területté történő átminősítését folytatni kell.

Meghatározó cél, hogy a tájegységben a mezőgazdaság és a természetvédelem harmonizációját elősegítő Érzékeny Természeti Terület finanszírozása elinduljon.

Védett természeti területeken:

- a terület természetes és természetközeli erdeinek fenntartása, állapotának helyreállítása, felújítása, az erdők szukcessziós, regenerációs folyamatainak fenntartása és elősegítése, természetes élőviláguk megőrzése, helyreállítása.
- a tájidegen és nem őshonos fafajú erdők természetközeli alakítása, a monokultúrák felszámolása

- a természetes és természetközeli állapotú vizes élőhelyek és élőviláguk sokféleségének megőrzése, a területek vízháztartásának javítása, a lápok, szikes tavak vízviszonyainak rekonstruálása, mesterséges kiszáritásuk megakadályozása.
- a gyepek megőrzése, biológiai sokféleségének fenntartása, növelése, átalakításának megakadályozása, a degradált gyepek helyreállítása.
- a jellegzetes mozaikos erdőspusztai tájkép megőrzése. A hagyományos földhasználati formák fenntartása.
- a védett természeti értékek állományainak megőrzése, növelése.
- invazív növényfajok állományának visszaszorítása.

Bihari-sík Természetvédelmi Tájegység

A terület állattani értékei nemzetközi viszonylatban is kiemelkedőek, főleg az itt élő túzok és kék vércse állomány miatt. A Tájvédelmi Körzet összefüggő pusztái a Hortobágyra hasonlítanak, fontos ennek a sajátos tájképi értéknek a védelme is.

A természeti értékek állapota

A védett természeti területeken az élőhelyek állapota megfelelő, de javulási és romlási jelenségek egyaránt tetten érhetők. Egyes helyeken (Andaháza, Palocs, Ásványpuszta) kiemelkedő előrelépések történtek az elmúlt években (pl.: vizes élőhely-rehabilitáció, extenzív legeltetés visszaállítása). Az invazív növényfajokhoz köthető élőhely-degradáció jelenleg nem számottevő. Ezek is elsősorban olyan helyeken figyelhetők meg, ahol régebben felhagytak a legeltetéssel és csak az elmúlt években jelentek meg ismét legelő jóságok a területen. Ahhoz, hogy folyamatosan biztosítsuk a területek természetvédelmi kezelését, azt az agrártámogatási rendszerekbe is be kell építeni.

Természetvédelmi célkitűzések

- A legfontosabb feladat a Tájvédelmi Körzet bővítése.
- Érzékeny Természeti Terület kihirdetése

Fajvédelem:

- Túzokvédelem: kíméleti területek kialakítása,
- Kék vércse-telepek védelme és kialakítása
-

Élőhelyrekonstrukciók, tájképvédelem, élőhelykezelés feladatai:

- Vizes élőhelyek rekonstrukciója és fenntartása (Körmösdpusztai-víztározó; Zsáka, Sós-tó; Berettyóújfalu, Palocsa, Andaháza, Sziget)
- A gyenge minőségű szántók visszagyepesítése
- Hagyományos legeltető állattartás elterjesztése, minta területek segítségével
- Invazív növényfajok állományának visszaszorítása.
- A védettségi szint helyreállítása, a védett természeti területek kisajátítása, megvásárlása.

3. TÁRSADALMI RÉSZVÉTEL A TERMÉSZETI ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSÉBEN (OKTATÁS, NEVELÉS), ÖKOTURIZMUS

A természetvédelemben rendkívül fontos a lakosság, elsősorban a felnövekvő nemzedék szemléletformálása, hiszen a természeti értékeink megóvása csak a felismert közös érdekek alapján, összefogással érhető el. E mellett a természetvédelem egyik felvállalt küldetése ma már a védett területek és értékek minél szélesebb körű bemutatása és megismertetése, a oktatás, nevelés mellett a pihenés, rekreáció feltételeinek biztosítása.

Oktatás, nevelés

A környezeti nevelésben tevékenykedő társadalmi szervezetek, iskolák, intézmények, a hivatásos természetvédelem (HNP Ig.) együttműködése hagyományosan jó.

Erdei iskola program

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 5 napos erdei iskola programmal rendelkezik. A program célja a felnövekvő nemzedék számára megismertetni a Hortobágy pusztát, amely kiemelkedő példája az ember és természet harmonikus együttélésének, a több évezrede folyó tradicionális földhasználat

2007-től modern erdei iskola szállás- és oktatóhely működik Hortobágy-Mátán, együttműködve a Hortobágyi Látogató- és Oktatóközponttal, egyéb kiállítóhelyekkel, tanösvényekkel.

Oktatási feladatok: Ökoturizmus speciálkollégium szervezése, előadások tartása (Debreceni Egyetem Alkalmazott Ökológiai Tanszékével közös szervezésben), szakdolgozók, nyári szakmai gyakorlatra hallgatók fogadása, a HNP-t bemutató vándorkiállítási anyag rendelkezése bocsátása iskolák, oktatóközpontok és művelődési házak részére, együttműködés a regionális tanártovábbképzések szervezésében, valamint különböző szakmai terepgyakorlatok lebonyolításában

Nyári táborok:

A HNPI 5 éve folyamatos nyári táborozási lehetőséget biztosít, s ezzel a parknak nemcsak a természethez kötődő élmények nyújtására irányuló, de közösségépítő szándéka is jelentkezik: a HNPI saját szervezésű és finanszírozású nyári tábora, ahová a különböző vetélkedők nyertes csapatait hívjuk meg (Helye: Góré-s tanya, Egyek-Pusztakócsi bemutatóterület.)

Kiadványok:

A megyei idegenforgalmi kiadványok még mindig kevés figyelmet fordítanak a természeti értékek reklámozására. Megfelelő oktató és ismeretterjesztő anyagokat a HNP biztosít (a HNPI saját kiadványsorozata a „Daru füzetek”) a különböző civil szervezetek/oktatóközpontok/iskolák munkájához, valamint turisztikai programajánló szóróanyagokat is kibocsát.

Ökoturizmus

Az idegenforgalom szótárában egyre gyakrabban találkozhatunk az ökoturizmus kifejezéssel, de színvonalas programból igen kevés akad.

Leginkább a HNP új fejlesztései, melyek a Világörökségi cím birtokában a kulturált bemutatás feltételeinek megteremtésére irányulnak, felelnek meg a szakmai kívánalmaknak. (Ezek a fejlesztések a Széchenyi Turizmusfejlesztési Program, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, valamint a Nemzeti Fejlesztési Terv részét képező Regionális Operatív Program támogatásával valósulnak meg.)

A fejlesztések fő iránya jelenleg a Hortobágy (a Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközponttal), de a jövőben az ökoturisztikai feltételrendszert a többi tájegységben (Bihar, Nyírség) is ki kell építeni.

A Hortobágyi Pásztor múzeum sokak által már ismert, a pusztai élet sajátosságait és kulturális elemeit bemutató kiállítása 2006-ban megújult, 2007-ben modern információs részleggel is bővül.

A Látogatóközponthoz tematikailag szorosan kötődik a Körszín létesítmény, annak közelében található bemutatóterem, időszakos tematikus kiállításoknak ad otthont.

További ökoturisztikai fejlesztési területek:

Hortobágy-halastavi bemutatóterület kisvasútja

A Hortobágy-halastavi bemutató terület Közép-Európa legnagyobb madár- pihenő helye, ahol a helyreállított kisvasút egyedülálló módon biztosít lehetőséget arra, hogy ezt a természeti csodát tavasztól késő őszig megfigyelhessék a látogatók. A tavaszi és őszi madárvonulás – különösen a daru vonulás – már ma is sok vendéget vonz.

Malomházi bemutatóterület

A Hortobágyi Idegenforgalmi Központ legközelebb eső bemutatóterület, amely a nemzeti park összes jellemző tájképi együttesét tartalmazva (nyíltfüves puszták, folyó parti galériaerdő, sziki erdőssztyepp maradvány, tó) a Pusztára egykor jellemző nagy testű patás állatokat, valamint a vadonélő madárfaunát igyekszik közelebb hozni a látogatókhoz, a terepi bemutatás modern eszközeinek felhasználásával, csatlakozva az elmúlt években megvalósult fejlesztésekhez (Pusztai Állatpark).

A Szálkahalmi és Egyek-Pusztaköcsi bemutatóterület fejlesztése

A Szálkahalmi bemutató-terület a 33-as főút 79. km-nél található. Innen indul a bemutatóösvény, melynek hossza 3 km. Bemutatóterem segíti a vendégeket a pusztai növényzetének megismerésében.

Rendezvények, konferenciák

A HNP Igazgatóság rendezvényeket, konferenciákat szervez éves program szerint, terepi napokkal.

A Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző KHT. Országos gulyásversenyt és pásztortalálkozót szervez minden évben a Hortobágy - Pusztai Állatparkban, „Pásztorok ünnepe” – Hortobágyi Lovasnapokat a HNP Máta Ménes területén.

A Falugondnokság Hortobágy KHT. Hortobágy-Vásártéren szervezi minden évben augusztus 19-21 között Hortobágyi Hidivásárt.

1.7. ELŐVÁROSI KÖZLEKEDÉS **(A kötőpályás elővárosi közlekedés fejlesztése)**

A személyszállítást végző vasút egyik hangsúlyos feladata a növekvő mértékű elővárosi forgalom lebonyolítása nemcsak a főváros, hanem a vidéki nagyvárosok esetében is. A társadalmilag és környezetileg fenntartható energiatakarékos, alacsony zaj – és károsanyag kibocsátó, biztonságos, helytakarékos, tömeges helyváltoztatási igényeket kielégítő feltételeknek a közforgalmú közlekedési rendszerek, ezen belül is a nagy szállító kapacitású kötőpályás rendszerek felelnek meg.

Debrecen régióközpont szerepére alapozottan, a körülötte szinte gyűrűszerűen elhelyezkedő településeket érintő vasútvonalak elhelyezkedése miatt is kínálja magát a a kötőpályás elővárosi közlekedés kialakítására, megszervezésére.

Az elővárosi hálózati szintű szolgáltatás megvalósításának azonban feltétele a meglévő infrastruktúra fejlesztése (vasúti pályák rekonstrukciója, új megállóhelyek kialakítása, magas peronok építése, állomások, utaskiszolgáló létesítmények korszerűsítése, biztosítóberendezések, utastájékoztató berendezések telepítése, parkolási lehetőségek, kerékpártárolók kialakítása, stb.) mellett a kulturált utazási feltételeket biztosító járművek beszerzése is.

Az elővárosi vasúti forgalmat a már gyakorlatban is alkalmazott ütemes menetrend teljes körű kiterjesztésével célszerű bevezetni.

A lehetséges végpontok: Püspökladány, Nyíregyháza, Nagykeréki, Létavértes, Tiszafüred, Tiszalök, Mátészalka. A hurkos jellegű, „körüljárható” közlekedési vonalak előnyben részesülhetnek.

Ezekon a vonalakon korszerű dieselüzemű motorvonatokkal valósítható meg a vasúti forgalom. A hálózat további fejlesztésének része lehet a Debrecen-Nagyvárad vasúti kapcsolat helyreállítása, kiépítése.

A Debrecen és Nagyvárad között korábban közvetlen kapcsolatot biztosító vasútvonalat a magyar – román határ Nagykeréki és Nagyszántó között vágta el. A vasúti kapcsolat helyreállítását a térség már hosszabb ideje szorgalmazza. Lehetséges megoldásként az országon belül egy új kb. 12 km-es vonalszakasz kiépítése jöhet szóba Nagykeréki – Bedő – Biharkeresztes útiránnyal, s így új határátmenetet sem kell kiépíteni.

Megteremthető a feltétele – a városi és agglomerációs közlekedés minőségének és mennyiségi átrendeződésének javítása céljából – az átszállásmentes közlekedés kiépítésének, illetve bevezetésének is. Ennek kedvező helyszínei lehetnek a Debrecen közeli nagyobb települések (Józsa városrész; Hajdúböszörmény; Hajdúszoboszló; Vámospércs; Hajdúsámson).

Az átszállásmentes közlekedés bevezetésének lehetőségét már több tanulmány is vizsgálta és javasolta a MÁV Zrt. 109. sz. Debrecen-Tiszalök vasútvonalának, valamint a DKV Rt. városi közúti villamosvasúti hálózatának összekötésével, a BIOGAL iparvágány felhasználásával, vagy az épülő 2-es villamos Böszörményi úton történő meghosszabbításával, illetve a Nagyállomásnál a repülőtéri kapcsolat céljából.

A kombinált üzemű közúti gyorsvasúti jármű a városi közúti vasúti vonalain egyenáramú, a nagyvasúti és a települések vezetékkel ki nem épített szakaszain diesel-hibrid üzemmódban közlekedhet a településeken a villamosokra jellemző gyakori megállásokkal, a településeken kívül nagyvasúti járműként.

A Debrecen központú kötőpályás közlekedési hálózat kiépítése nemcsak megyei, hanem regionális szempontból is multifunkciós jelentőségű lehet a Nyíregyháza-Debrecen-Szolnok, illetve a Nyíregyháza-Debrecen-Nagyvárad közlekedési és logisztikai tengelyek mentén lehetővé téve a kistérségek összekapcsolását, inter- vagy multimodális csomópontok létrehozását, határon átnyúlóan is gazdasági, kereskedelmi egészségügyi, kulturális kapcsolatok megteremtését.

Az elővárosi vasúti forgalmat a már gyakorlatban is alkalmazott ütemes menetrend teljes körű kiterjesztésével célszerű bevezetni.

A lehetséges végpontok:

Püspökladány Nyíregyháza	(Kaba, Hajdúszoboszló, Ebes) és (Téglás, Hajdúhadház, Bocskai kert) felfűzésével, a gyorsvasúti forgalmat villamos motorkocsis szerelvényekkel indokolt bonyolítani. A vonalon új megállóhelyek alakíthatók ki a Fényes-udvarnál, illetve a volt GÖCS mellett.
Nyírábrány Nagykeréki Létavértes	(gyakoribb elérési lehetőséggel Vámospércsig) (gyakoribb elérési lehetőséggel Derecskéig) (a végállomásnak a település központja közeli elhelyezésével, új megállóhelyek kialakítása a repülőtérnél, illetve a tervezett ipari parknál)
Tiszafüred	(gyakoribb elérési lehetőséggel Balmazújvárosig, illetve új megállóhelyek kialakítása az áruházaknál, illetve az ipari parknál)
Tiszaölök	(betétjáratok alkalmazásával gyakoribb elérési lehetőséggel Hajdúnánásig, új megállóhely kialakítása a lakópark közelében)
Mátészalka	(az elővárosi forgalom bevezetésére Apafától 3. vágány megépítésével, ez a fővonal 160 km-es pályasebességre történő kiépítése kapcsán tervezve van)

Ezekon a vonalakon korszerű dieselüzemű motorvonatokkal valósítható meg a vasúti forgalom.

A városi és agglomerációs közlekedés minőségének és mennyiségi átrendeződésének javítása céljából az átszállásmentes közlekedés kiépítésének, illetve bevezetésének kedvező helyszínei lehetnek a Debrecen közeli nagyobb települések (Józsa városrész; Hajdúböszörmény; Hajdúszoboszló; Vámospércs; Hajdúsámson).

1.8. ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉS

Helyzetértékelés:

- Hajdú-Bihar Megyében a Távközlési infrastruktúra jó, de vannak hiányok, rosszul ellátott területek.
- Az infokommunikáció fejlesztése enyhíthetné a megyén belüli különbségeket is.
- A szélessávú hálózat kiépítése gyorsítaná a megye fejlődését, de önmagában nem oldja meg az infrastruktúra gazdasági fejlődést is gátló gondjait.
- 1000 lakos alatt nem éri meg elvinni egy településre a szélessávú hálózatot, a kábeltévét sem, gond a távoli településrészek ellátása is.
- Ma még számos településen nincs elegendő ADSL és/vagy ISDN vonal.
- A szélessávú hálózat esetleges hiánya viszont lehet egy másik megye, mint beruházási helyszín kiválasztásának az oka.
- Az Internet megkönnyítheti az álláskeresést.

Fejlesztési javaslatok:

- A Hajdú-Bihar megyei távközlési gerinchálózat megvalósítására optikai kábeles technológia javasolt.
- A műsorszórás területén, a jó minőségű vétel érdekében a szükséges átjátszók elhelyezésének feltételeit biztosítani kell.

1. A hálózat gerinciránya a megye városait kell, hogy érintse. A hálózat olyan elemeket és technológiát tartalmaz, amely alkalmassá teszi, hogy a területen működő távközlési szolgáltatók a szabad kapacitást elérjék.
2. Hajdú-Bihar megyei gerinchálózat megvalósítására az optikai kábel technológiát javasoljuk.
3. A nyomvonal kijelölésénél fontos követelmény, hogy a kábel nyomvonala – lehetőség szerint – a közút nyomvonalát kövesse.
4. A hálózat a nyomvonal teljes hosszában földalatti kábel építését tartalmazza. A kábelek védelmét földbe fektetett 2db LPE40-es cső biztosítja, melyek közül az egyikbe az optikai kábel kerülne, míg a másik cső tartalék.
5. Az optikai gerinc hálózat kiépítéséhez monomódusú optikai kábelt kell felhasználni.
6. A tervezésnél az alábbi névleges adatokat kell figyelembe venni:
  - névleges üzemi hullámhossz: 1310 nm
  - csillapítás: 0,36 dB/km (max. 0,38 dB/km)
  - kábelátmérő: max. 20 mm
  - kábelhajlítási sugár: min. 300mm
  - rövid idejű húzó igénybevétel: max. 3000 N
  - hosszú idejű húzó igénybevétel: max. 600 N
  - telepítési hőmérséklet tartomány: 0 °C - +40 °C
7. A fényvezető kábeleket az erre a célra kialakított épületek zárt helyiségeiben, illetve ahol ennek megoldása nem lehetséges ott távközlési konténerekbe kell bevezetni.
8. *A fejlett EU tagállamok példájából leszűrhető tapasztalat, hogy az infokommunikáció fejlettsége szoros korrelációt mutat a terület népességmegtartó képességével, és jelentősen hozzájárul az életminőséghez.*

9. *A befektetők szempontjából a munkaerő minősége és a terület virtuálistérbeli, infokommunikációs elérhetősége fontos szempont.*
10. Hajdú-Bihar megyére jellemző, hogy a pozitív távközlési externáliák csak nagyon ellentmondásos módon, erős heterogenitást felmutatva érvényesülnek. Debrecen és a nagyobb városok távközlési helyzete kedvezőbb képet mutat, mint a megyei átlag, de a fejlett centrumok nem tudják a megye teljes területén beindítani a gazdasági fejlődés folyamatát.
11. A történelmi örökségként maradt elaprózott településstruktúra, a fizetőképes kereslet alacsony szintje is gátolja a távközlési szolgáltatások kínálatának fejlődését.
12. Ebből a helyzetből az állam és az önkormányzatok, a magyarországi távközlési szolgáltatók és a non-profit szektor PPP (Public Private Partnership) modellben történő összefogásával kiépítendő közösségi infokommunikációs közműrendszer jelentheti hosszabb távon a kiutat.
13. A teljeskörű szolgáltatási struktúra elmaradásainak kompenzálására létre kell hozni egy olyan nagy optikai szálkapacitással rendelkező hálózatot, amely a megye valamennyi települését eléri.
14. A megyei infrastruktúra jelenlegi állapotából adódóan támogatni kell azon szolgáltatókat, akik a lehető legtöbb hozzáadott értékkel megnövelt szolgáltatást szeretnének bevezetni.
15. A kialakítandó infokommunikációs közműrendszerből a számukra engedélyezett kapacitáshoz a szolgáltatók a települési átadó pontokon férhetnek hozzá.
16. Az infokommunikációs közműrendszer a közút kellékeként kezelendő, attól el nem idegeníthető. Az úthálózat átépítése során előre gondoskodni kell az infokommunikációs közműrendszer zavartalan működéséről.

2. KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI HATÁSOK VIZSGÁLATA

A területrendezési terv érvényesítése során várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatások vizsgálata.

Az 1987-ben Közös jövőnk címmel kiadott Bruntland jelentésként ismert ENSZ dokumentum alap gondolata, hogy a Föld minden lakójának joga van emberhez méltó életkörülmények között élni.

A jelenlegi technológiákkal és termelési eljárásokkal, illetve a fejlett országok pazarló fogyasztásával azonban nem lehet megvalósítani az emberhez méltó életkörülmények fenntartását.

A jelentés által hangsúlyossá vált fenntarthatóság és fenntartható fejlődés fogalma azóta is aktuális tervezési célkitűzés.

A megyei területrendezési terv készítésének alapcélja, hogy megvalósításával arányos térszerkezet, az erőforrásokat megőrző területfelhasználás legyen kialakítható, és ezeket olyan szabályok és irányelvek szerint kell működtetni, amelyek biztosítják a természeti és környezeti adottságaink fenntartását, megőrzését.

A hatásvizsgálat feladata, hogy számba vegye, és vizsgálat alá vonja a környezet, a társadalom és a gazdaság, a megyei területrendezési tervhez való viszonyát, az egyes területeken keletkező konfliktushelyzeteket.

A megye társadalma, a települési közösségek és a megyében működő vállalkozások, gazdálkodó szervezetek alapvetően egyet kell, hogy értsenek abban, hogy a természeti környezet, az épített környezet az alapja minden tevékenységünknek, ennek megőrzése, fenntartása és összehangolt, komplex fejlesztése a záloga az általánosan fenntartható fejlődésünknek.

A területrendezési terv a térszerkezet és a területfelhasználás alakításának összehangolt, kompromisszumos megoldásait keresi.

A megoldásokkal elősegíti az emberi élet feltételeit biztosító természeti és környezeti értékek védelmét.

A védelmi célok és előírások a területfelhasználási és övezeti előírásokon, korlátozásokon keresztül jelennek meg. A közcélú fejlesztések tervezése, pl. a közúthálózat bővítése, vagy az árvízvédelem létesítményeinek kijelölése során a közérdek és az egyéni érdek, ellentétbe kerülhet. A konfliktusok, érdekellentétek kezelése a tervezés jelenlegi fázisának, a területrendezési tervnek az elkészülte után is szükség van a hatások folyamatos elemzésére, akár tervi figyelembevételére, azaz módosításra is. E figyelésnek, monitorozásnak az eszköze a megyei önkormányzat tervező, elemző szervezete lehet.

A területrendezési terv a fejlesztési tervek, koncepciókra alapoz. A megyei fejlesztési koncepció és a kistérségi fejlesztési tervek határozzák meg, hogy mit kell fejleszteni. A megyei területrendezési terv pedig a térbeliséget és a műszaki feltételeket határozza meg.

A megyei térség fejlesztése az ország fejlesztési koncepciójától függ. Ugyanaz érvényes a területrendezésre is. A térszerkezeti nagyrendszereket, az alapvető területfelhasználási kategóriákat és övezeteket az Országos Területrendezési Terv határozta meg.

A megyei területrendezési terv közvetítő szerepet tölt be az országos és a települési rendezési tervek között, valamint összehangolja a különböző ágazatok, pl. közlekedés, vízgazdálkodás, környezetvédelem, természetvédelem érdekeit, fejlesztési koncepcióit.

A területrendezési terv nem alkalmas a gazdaságfejlesztésre, de képes arra, hogy egyes depressziós térségek számára olyan térszerkezeti potenciált fedezzen fel és alkalmazzon, amely már tervi megjelenésével is elindítója lehet a gazdasági fejlesztésnek.

Ez történik, pl. Tiszacsege esetében, a kistérségi egyeztetés során, valamint a szomszéd megyei szakemberekkel (főépítészekkel) történő egyeztetés során, amikor Tiszacsege térszerkezeti jelentősége, településhálózati kapcsolatrendszere felértékelésre kerül az új Tisza-híd létesítésére vonatkozó javaslattal.

A területrendezési terv alkalmazásához, a benne vázolt fejlesztések megvalósításához, egyes települések számára korlátozást jelentő övezetek meghatározására fontos feltétel, hogy megyei társadalmi egyetértés alakuljon ki. A jelenlegi terv, a programhoz hasonlóan eljut minden településhez, megyei szervezethez, intézményhez véleményező egyeztetés céljából. A tervet megismerve, kialakulhat közös megyei akarat és egyetértés, amely a megye érdekében kezelhetővé, feloldhatóvá teszi az elkerülhetetlen konfliktusokat is.

A terv átfogó, nagytérségi hatásai

A Hajdú-Bihar megyei területrendezési terv a térszerkezet, műszaki hálózatok, elsősorban a közlekedés és területfelhasználási rendszerének, valamint a településhálózat rendszerének új szemléletű, kreatív megújításán keresztül fejti ki hatását.

Megjegyezzük, hogy a szabályozási tervek hatásának vizsgálata, különösen érdekes, mivel azok kimondott célja a szabályozáson keresztül valamilyen hatás – korlátozás, védelem, ösztönzés – elérése. Figyelni kell e hatások érvényesülését, és ha probléma van, vagyis ha nem fejti ki a kívánt hatást, módosítani kell a szabályozáson.

A szerkezeti terv a megye térszerkezetének kreatív fejlesztésével olyan térhálózatot – sugaras (centrális) – gyűrűs (transzverzális) rendszert javasol a megye számára, amely az ország és megyehatárokon is túlnyúló ható és szervező erő kialakítását és gyakorlását teszi lehetővé Debrecen számára, ugyanakkor a megye többi települése számára is biztosított a térszerkezet fejlesztő hatása.

A terv térszerkezeti lehetőségei által adott keretek kihasználásával Debrecen a megye területénél jóval nagyobb régiójának centruma lehetne.

Jelenleg Debrecen a Budapest – Kolozsvár, és a Kassa, Ungvár – Arad, Temesvár szélső pontok által meghatározott nemzetközi régió, nagytérség egyik – kiemelkedő – de nem egyedüli központja.

A régióon belül, de a határon túl kemény versenytársai Nagyvárad és Szatmárnémeti; határon belüli versenytársai Miskolc, Nyíregyháza és Békéscsaba.

Debrecen hiába érik el a K-Ny-i folyosók autópályáinak leágazásai, csak akkor tud kiemelkedni passzív, periférikus helyzetéből, ha megszervezi, és magához köti az É-D-i – még hivatalosan nem létező - európai folyosót, amely a Baltikumot köti össze az Adria déli bejáratával, keleti partjával.

Ez a Helsinki és Tirana, Skandinávia és Balkán között húzódó hatalmas, létező, a balti országokban és Lengyelországban jól kiépített, Szlovákiában, Észak Magyarországon, Romániában és Szerbiában még nem kellően kiépített közlekedési útvonal kiemelkedő innovációs, gazdasági tengely, folyosó lehetne a térségek között, nem beszélve arról, hogy oldaná az EU már kijelölt közlekedési folyosói erősen K-Ny-i irányultságát és centrális, sugaras jellegét.

Magyarországon belül kedvező feltétel a Miskolc és Debrecen között meglévő autópálya, amely fontos szakasza az Észak -Déli közlekedési folyosónak, és amelynek fejlesztése

érdekében Debrecennek, mint egész Kelet- Magyarország regionális központjának kellene fellépnie.

Kooperálnia kellene Miskolccal és Nagyváraddal, amelyek szintén jelentős pontjai az említett É-D-i folyosónak, közös céljuk és érdekük ennek elismertetése, tervezése és Magyarországon belüli, és határain túli kiépítéséhez támogatások elnyerése.

Ugyanakkor meg kellene nyernie Miskolcot, Nyíregyházát és Békéscsabát, hogy közösen lépjenek fel, mint érdekelték a Kelet Magyarországi régió kialakításában, mert külön-külön saját kis régióik szűk keretei között, óhatatlanul hátrányba kerülnek a városok közti versenyben, a határon túli nagyvárosokkal, Nagyvárad, Arad, Temesvár, szemben.

A jelenlegi Kelet Magyarországi fejlesztési, tervezési régiók: Észak Magyarország, Észak Alföld, Dél Alföld egyenként életképtelenek, akkor is, ha megkapják a politikai régió státuszt, vagyis választott regionális közgyűléssel rendelkeznenek. Jelenlegi nagyságrendjükkel, területi kialakításukkal belső szerkezeti hiányosságaikkal csak vegetálásra képes kreálmányok.

Összefogva azonban Debrecen vezetésével erős regionális versenytársak lehetnének minden irányban, mert olyan régió jöhetne létre, amely alkalmasabb a megfelelő források megszerzésére, érdekérvényesítésre, szerves belső fejlődésre, a hiányzó belső infrastrukturális kapcsolatok megteremtésére, valamint egyenrangú félként, kooperálásra az említett határon túli régióközpontokkal.

Hajdú-Bihar megye javasolt térszerkezeti terve ösztönzi ezt a fejlődést, megadja hozzá a szerkezeti kereteket.

Az általános pozitív hatás, nemcsak Hajdú-Bihar megye, hanem egész Kelet Magyarország fejlődésére hatással lehet.

A térszerkezeti terv azáltal hat, hogy kibontja, kiteljesíti Debrecen ma is meglévő, de nem teljesen szabályos centrális közlekedési központ jellegét. A nemzetközi regionális tervezési szakirodalomban ezt a típust „hub”-nak, kerékagynak, ennek megfelelő alakzattal rendelkező centrumnak nevezik (az angol hub szónak több jelentése van: kerékagy, középpont, súlypont, gócpont, de csapágnak nem lehet fordítani).

A kerékagy befogott küllőihez hasonlóan Debrecen küllőszerűen fogja be a környezetéből, szűkebb, tágabb térségéből befutó utakat. Ezek az utak néhol nyílegyenesek, néhol tekergősek, de a sugaras jelleg mindig jellemző rájuk.

A tervezés feladata, hogy a küllők vonalát meghatározza, és a hálózatosság elérése érdekében, időnként körgyűrűkkel összekösse. Két körgyűrűt terveztünk, az egyik a közvetlenül Debrecen közúti-belső körgyűrű, a másik a – többek között – Hajdúböszörménnyel, Vámspércessel, Létavértessel, Derecskével, Hajdúszoboszlóval meghatározható külső körgyűrű.

A vázolt térszerkezet várhatóan hatással lesz a településhálózat alakulására is; új városok, községek is keletkezhetnek a hálózat metszéspontjain. A sugárirányú utak országhatárral való metszéspontján új határátkelőhely is létrejöhét, pl. Kismarja és Biharia között, ami egyébként a Debrecen és Nagyvárad közötti geometriailag legrövidebb, valamikori hadi út vonalának megfelelő út újra élesztését biztosítja.

Szintén sugárirányú út hatásaként a Tiszával való metszéspontján új Tisza-híd jöhet létre Tiszacsegénél, bővítve a Tisza két oldalán lévő eddig közlekedésileg rosszul ellátott területek kapcsolatait.

Várható, hogy a kialakuló térszerkezet nagy hatással lesz a megye és a megye határon átnyúló térségek társadalmára és gazdaságára, újra szervezheti a trianoni határral elvágott, történelmileg megalapozott kapcsolatokat is a határ két oldalán.

A jórészt történelmileg kialakult, szervesen fejlődött sugaras, gyűrűs rendszer nem lesz káros hatással a környezeti és természeti értékekre, mivel „kisebb korrekcióktól eltekintve” meglévő elemeket – földutakat, mellékutakat – használ fel.

A térszerkezeti terv várható megyei hatásai.

A regionális térszerkezetben a térség átjárást biztosító, tranzit terület. Ez nem kedvező; az autópályák, autóutak jelentős környezeti ártalmat okoznak, amelyek részben kezelhetők. Társadalmi, települési konfliktusokat az autópálya nyomvonalának kijelölése gerjeszt az érdekeltségek és ellen érdekeltségek révén.

Jelentős területeket igényel az autóút hálózat építése; nemcsak termőterületeket szüntet meg, hanem természetvédelmi területeket is veszélyeztet. A káros hatásokat kiegészítő létesítményekkel – természetet átvezető hidak, alagutak, zöldfalak, zajvédő falak.

A vasúthálózat, vasúti szállítás fejlesztésével az átmenő kamion forgalom jelentősen csökkenthető. A gazdasági, üzleti szféra jelentős fejlődése várható a gyorsforgalmi úthálózat kiépülésével. Az M4 autópálya kiépülése Debrecen regionális jelentőségét viszonylagossá teheti, Nagyvárad szerepét pedig erősíti.

Az elkerülő hatást a térszerkezeti tervben tervezett M35 autópálya ellensúlyozza.

A gyorsforgalmi úthálózathoz kapcsolódó forgalmi utak hálózatának bővítése egyrészt forgalmilag ellátatlan területeket von be a vérkeringésbe, másrészt a forgalom szétosztásával az egyes vonalak terhelése csökkenti, így a környezetterhelés is relatíve csökken.

Az elmaradott megyerészek (rossz demográfiai jellemzői, beszűkült gazdasági lehetőségeik) helyzetét a tervezett hálózati közlekedési infrastruktúra javíthatja.

Fontosak egyes zsákszerű települések közlekedési korlátjainak feloldásai.

A közúthálózat – ezen belül a főút és mellékúthálózat – elemeinek sugaras, gyűrűs fejlesztési sémája elméletileg és gyakorlatilag is biztosíthatja a települések megfelelő elérhetőségét, a gazdasági fejlődés igényeinek kielégítését.

A területfelhasználási besorolások, és övezeti előírások megítélése az érintett településektől függően ellentmondásos lehet.

A környezeti állapot javítása, a táji természeti értékek védelme, a természetvédelmi területek kiterjesztése, a települési karakter védelme, a műemlékvédelem, a régészeti területek védelme megjelenik az övezeti tervekben, képviselve a közérdeket, egyes esetekben azonban gazdasági és magánérdekeket sérthet.

A termőtalaj pótolhatatlan természeti kincsünk, védjük a beépítéstől. A gazdálkodói, építési igényeket a pusztuló majorok, elnéptelenedő tanyák helyén lehetne megvalósítani. Meglévő természeti erőforrásainkat védeni kell, de meg kell akadályozni egyes vidékek teljes elnéptelenedését is.

A tájhasználati korlátozásokat, az erdősítésre vonatkozó előírásokat a pályázati támogatások és a turisztikai érdeklődés növekedése ellensúlyozhatják.

A különböző döntési kompetenciákhoz tartozó, országos, regionális, megyei és települési fejlesztési feladatok összehangolását a terv intézkedési munkarészában kell biztosítani.

Az övezeti előírásokat tartalmazó térségi szabályozási tervben lehatárolt területeken a szabályozási előírások célja:

- a terület értékes adottságainak, természetes és épített környezetének megőrzése,
- a környezeti károk, veszélyeztettség kockázatának csökkentése,
- a természeti károk, katasztrófák megelőzése,
- a szennyezett, roncsolt területek, tájsebek rehabilitációja.

A szabályozások és korlátozások a különböző érdekek ütközéséből származó konfliktus helyzetek megoldását szolgálják.

Összefoglalva, a megyei területrendezési terv megvalósítása, végrehajtása, illetve szabályozása következtében az alábbi hatások várhatók:

Környezeti hatások:

- a táji értékek megőrzése; a természeti területek és a környezet minőségének megőrzése, az érzékeny területek védelmét, a roncsolt területek rehabilitációját szolgáló szabályozással, intézkedésekkel,
- az élőhelyek fennmaradása, ökológiai rendszerek erősödése az ökológiai hálózat, a hozzá tartozó területek kijelölésével, az ott folytatható tevékenységek szabályozásával,
- a környezeti minőség megőrzése, a felszíni és felszín alatti vizek védelmével, a talajerózióval, deflációval veszélyeztetett területek szabályozásával, a térségi hulladék lerakók megfelelő helykijelölésével.

Gazdasági hatások:

- variábilis, sokrétű közlekedés lehetősége, könnyebb elérési lehetőségek, a megyeszékhely és a kistérségi központok vonatkozásában; bővülő külső kapcsolatok, új Tisza-híd, új határátkelő és útkapcsolatok révén,
- mezőgazdasági termőterületek védelme,
- iparfejlesztés legmegfelelőbb területeinek kijelölése,
- idegenforgalmi vonzerők fenntartása, illetve fejlesztése, új vonzerők létrehozása,
- az ingatlanforgalom fellendülése.

Társadalmi hatások:

- a biztonságos, élhető környezet kialakítása, az életkörülmények megfelelő alakulása erősíti a terület, a települések népesség megtartó képességét,
- a munkahelyteremtés, foglalkoztatás növekedése várható a területi, helyzeti potenciál növelése következtében,
- az életminőség javulása a veszélyeztető tényezők kiküszöbölése által,
- a helyi identitás erősödése a kulturális örökség védelme által.

A terv hatásainak valós alakulását indokolt éves jelentésben összegezni, a mutakozó hatások mértékének, jellegének vizsgálata alapján. Így kezdeményezhetők intézkedések, módosítások, amelyek, a nem várt, nem kívánatos, vagy éppen nem elégséges hatásokat korrigálnák, javítanák.

SWOT analízis

A megyei területrendezési terv az alkalmazás, végrehajtás, megvalósulás során várható hatások minősége szempontjából a SWOT analízis módszerével is vizsgálható. Vizsgáljuk azt, hogy a terv térszerkezeti, területhasználati, településhálózat fejlesztési, műszaki infrastruktúra fejlesztési javaslatai pozitív, vagy negatív hatással vannak-e a társadalom és a gazdaság fenntartható fejlődésére, a természeti, táji környezet fennmaradására, illetve védelmére, erőforrásaink megőrzésére, gazdaságos felhasználására.

A tervi javaslatokat, megoldásokat, az OTTrT alkalmazását, és a megyei javaslatokat az alábbi kategóriákba soroljuk: erősségek (Strengths), gyengeségek (Weaknesses), lehetőségek (Opportunities) és veszélyek (Threats).

Erősségek:

- Az értékes természeti területek megőrzése.
- Korszerű sugaras-gyűrűs térszerkezet, műszaki infrastruktúra hálózat kialakítása.
- Debrecen központi szerepének „hub” jellegének erősítése a közlekedési hálózat által.
- Értékes mezőgazdasági területek megőrzése.
- Erdőgazdasági területek fejlesztése.
- Vízgazdálkodási területek fejlesztése, a vízkincs kíméletes kihasználása.

Gyengeségek:

- Egyes, megyehatáron és országhatáron átnyúló kapcsolatok gyengesége, megfelelő vasúti kapcsolatok hiánya (Nagyvárad, Békéscsaba, Szeged relációban).
- Debrecen együtt tervezhető térsége alultervezett, agglomerációs fejlődése ezáltal korlátozott.

Lehetőségek:

- Debrecen magasabb településhálózati szerepkörre kap lehetőséget a térszerkezet, és a nagytérségi kapcsolatok (Észak- Déli transzeurópai folyosó) által, mint csupán Észak-Alföldi regionális központ.
- A sugaras- gyűrűs térszerkezet metszéspontjai közelében lévő települések fejlődése élénkebb lehet, itt új városok alakulhatnak ki.
- A Hortobágyot átszelő, túlterhelt 33. számú főút más úttal kiváltható, forgalmának egy része elterelhető; a Hortobágy többközpontúvá válhat.

Veszélyek:

- A megvalósulás során a térszerkezet egyenetlen fejlődése miatt egyes települések átmenetileg hátrányba kerülhetnek.
- A közúthálózat fejlesztése, különösen a gyorsforgalmi utak túl sok mezőgazdasági területet igényelnek, az utak forgalma a környezetet veszélyezteti.
- A vasúthálózat nem kellő kiépítése a közút hálózat forgalmát növeli.

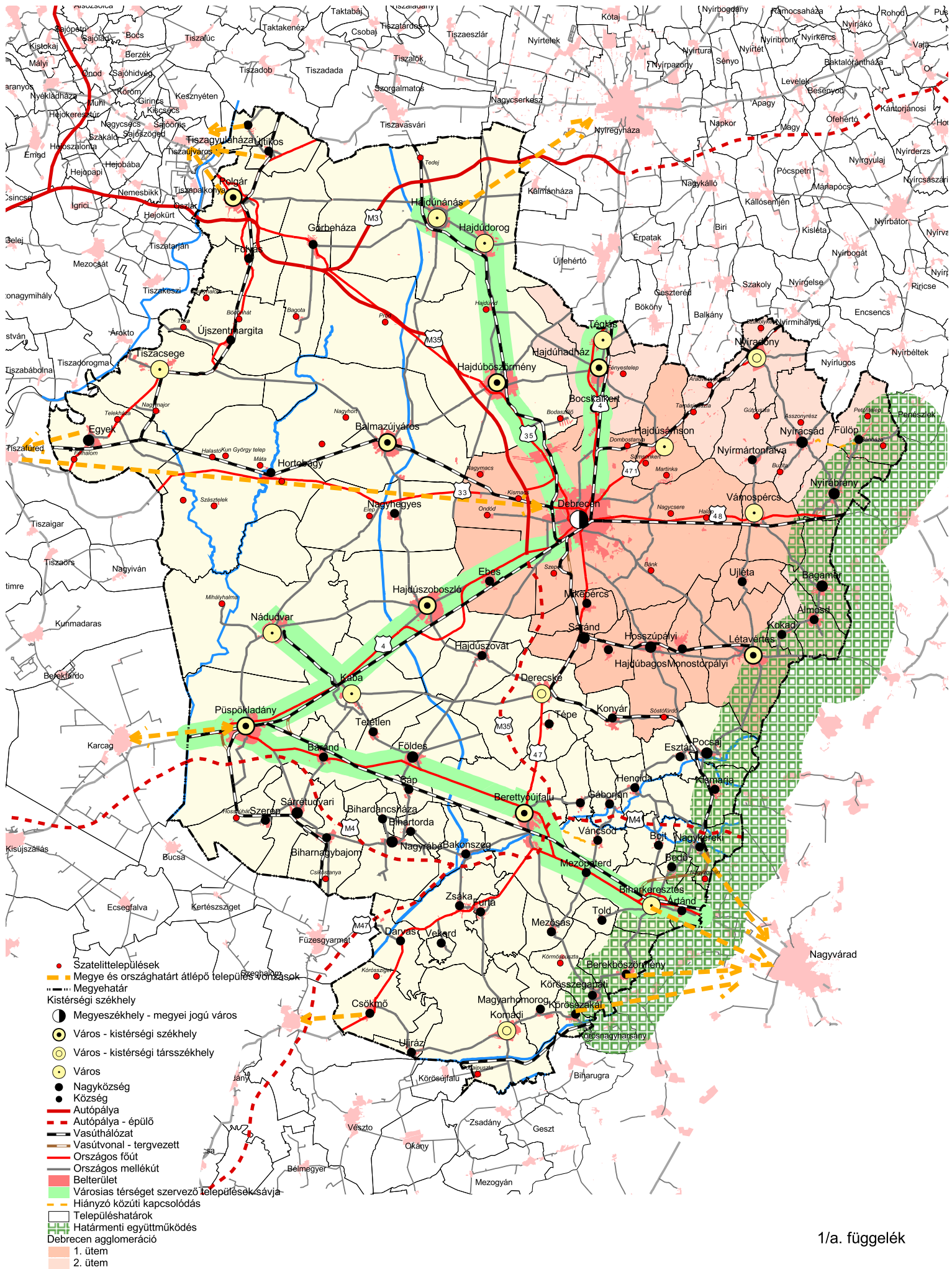
Összefoglalva: a tervjavaslatok SWOT analízise azt mutatja, hogy az egyes javaslatok esetenként nemcsak pozitív, hanem negatív hatást is kiválthatnak.

A terv megvalósulása során, a településrendezési terven keresztül a szakhatóságok segítségével törekedni kell a negatív hatások mérséklésére.

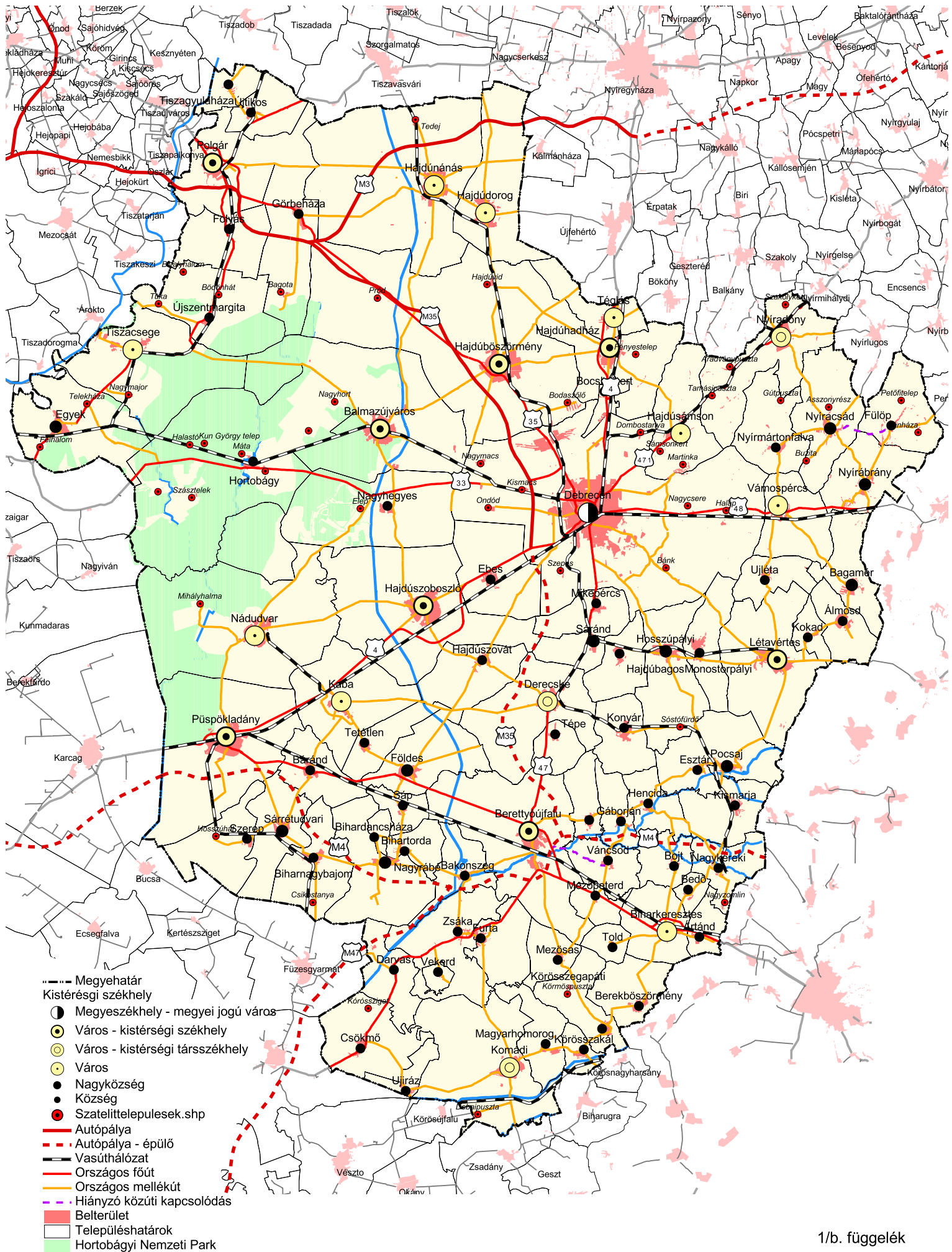
A MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK FÜGGELÉKEI

1. Hajdú-Bihar megye településrendszere
2. Gazdaságfejlesztés, Tájérlhelhetőség

- 3/1. Vízgazdálkodás
- 3/2. A megye belváz veszélyeztetettsége
- 3/3. Vízfolyás-víztestek vízgyűjtői Hajdú-Bihar megye közigazgatási területén

- 4/1. Villamosenergia hálózatok és építmények térségi rendszere
- 4/2. Gázenergia hálózat térségi rendszere
- 4/3. Hévízkutak strandfürdők
- 4/4. Hajdú-Bihar megye Infokommunikációs hálózatának terve

- 5/1. Közlekedésfejlesztés
- 5/2. Kerékpárút hálózat fejlesztése
- 5/3. Javaslat idegenforgalmi körutak és kapcsolódó turisztikai együttesek kialakítására
- 5/4. Javaslat Debrecen elővárosi vasúti közlekedési rendszerének kialakítására

- 6/1. Natura 2000 védettségű területek Hajdú-Bihar megyében
- 6/2. A Természetvédelem Hajdú-Bihar megyei területei

- 7/1. Erdőterületek Hajdú-Bihar megyében (Erdőkataszter)

- 8/1. Régészeti lelőhelyek, kunhalmok Hajdú-Bihar megyében

HAJDÚ-BIHAR MEGYE TELEPÜLÉSRENDSZERE

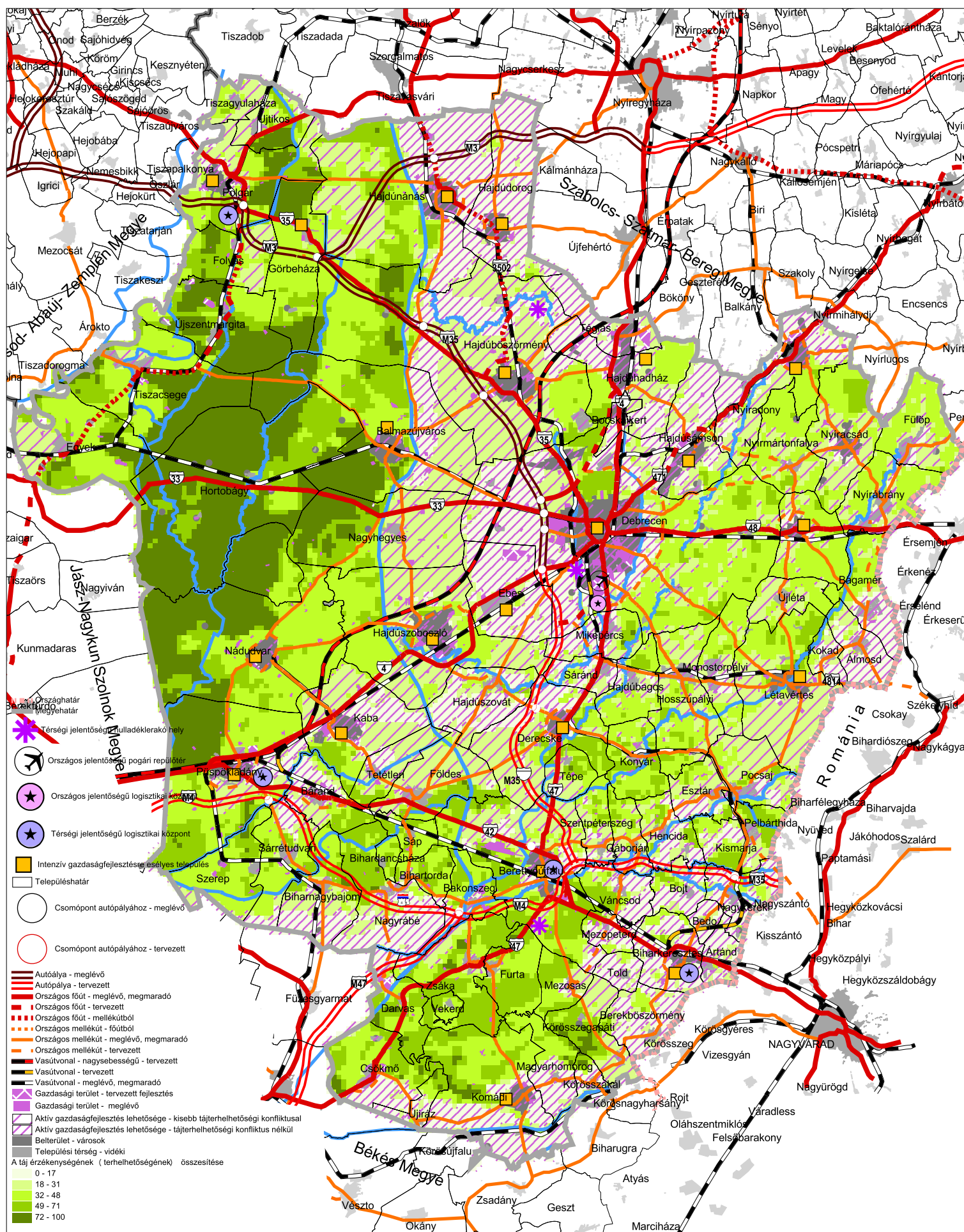
HAJDÚ-BIHAR MEGYE TELEPÜLÉSHÁLÓZATA

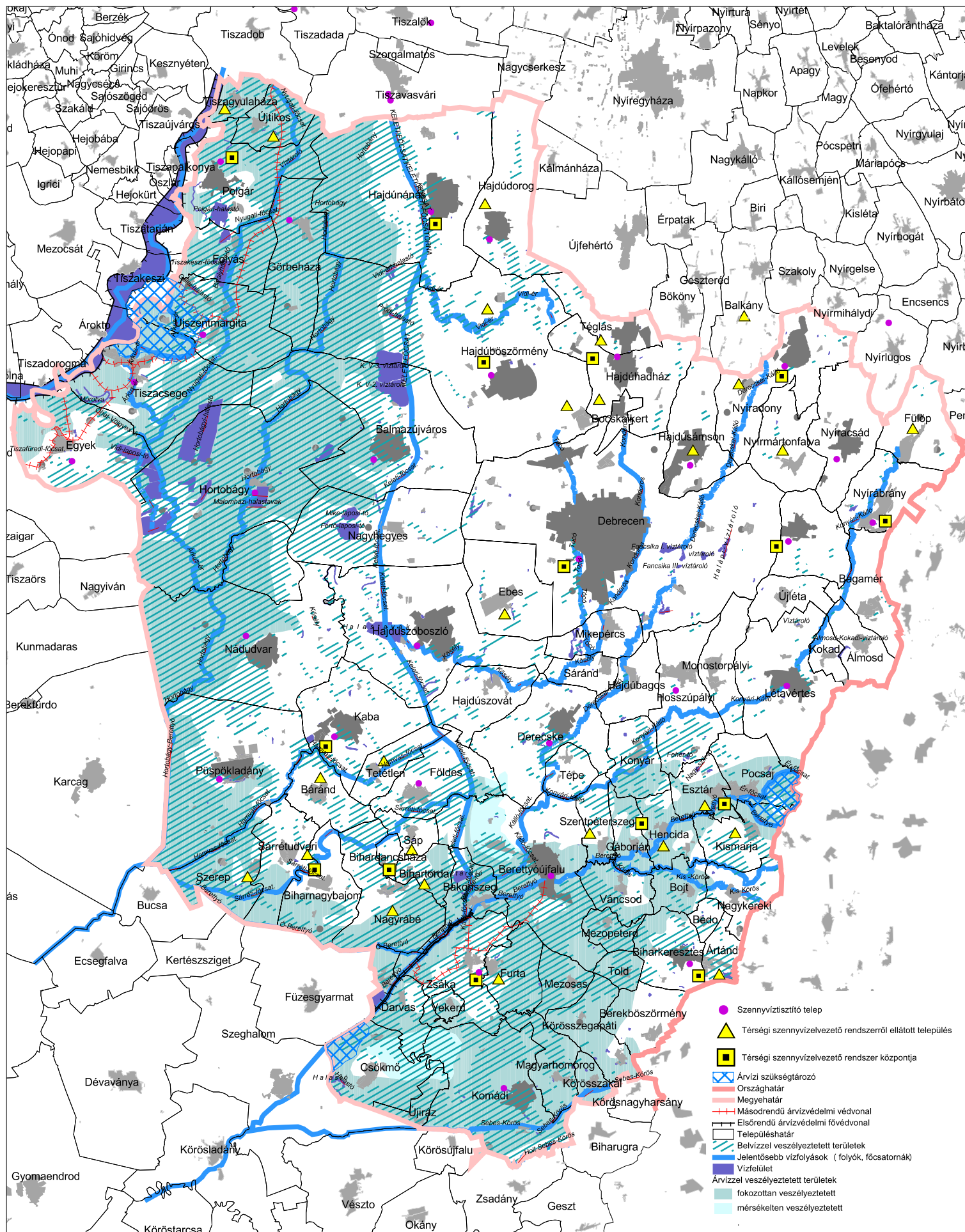
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Gazdaságfejlesztés - Tájterhelhetőség - M=1:500 000

Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

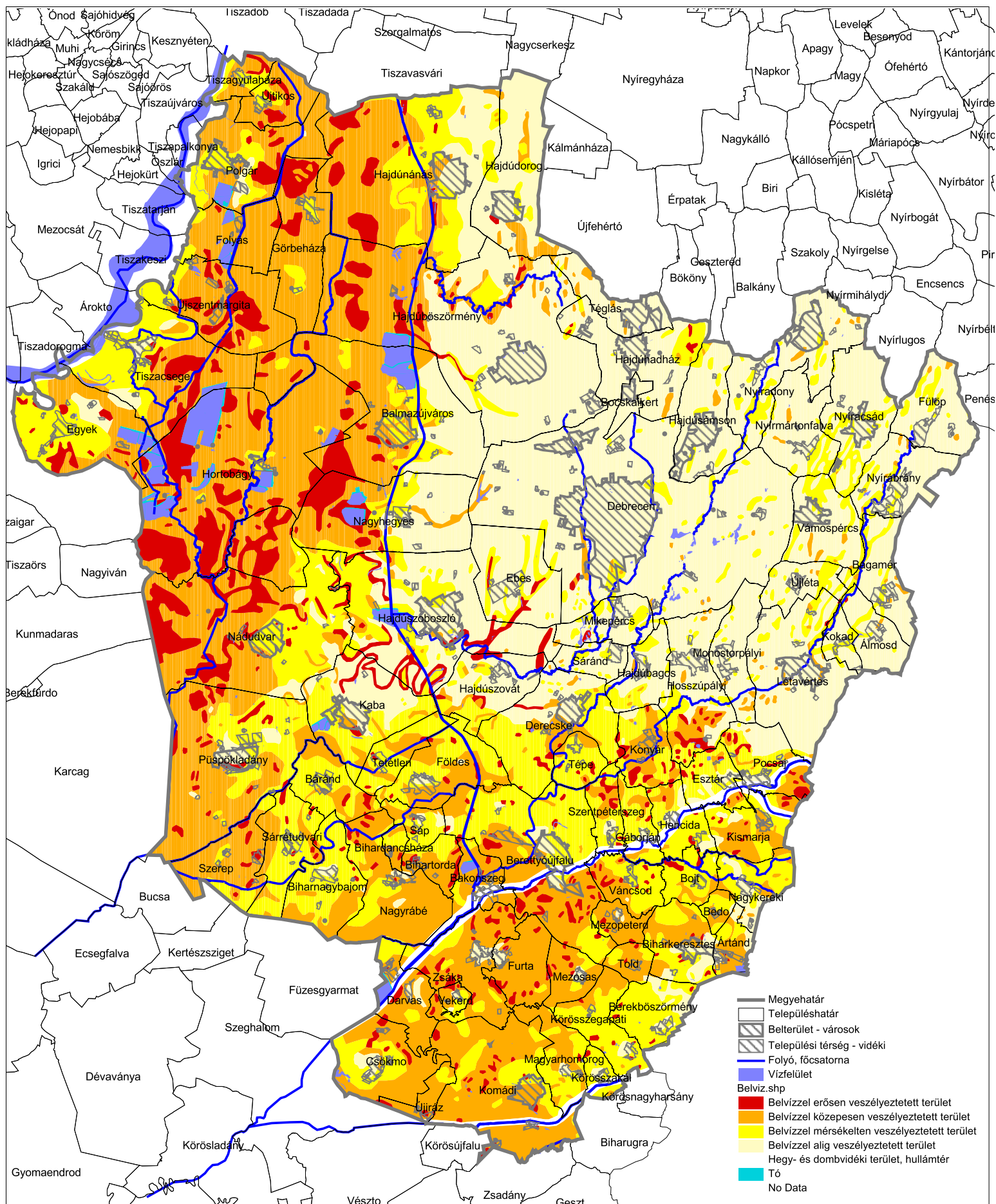
Vízgazdálkodás - M=1:500 000

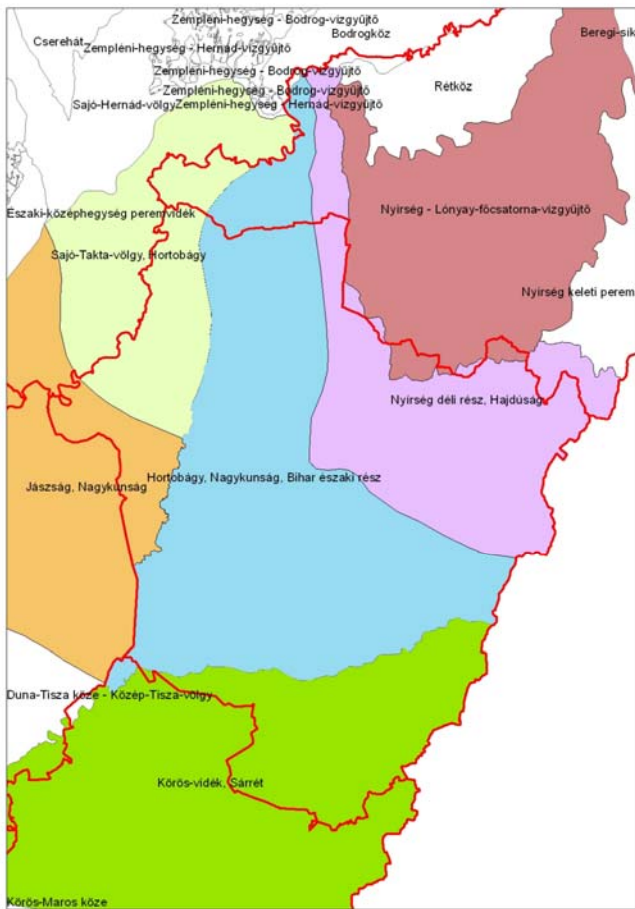
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Belvíz veszélyeztettség

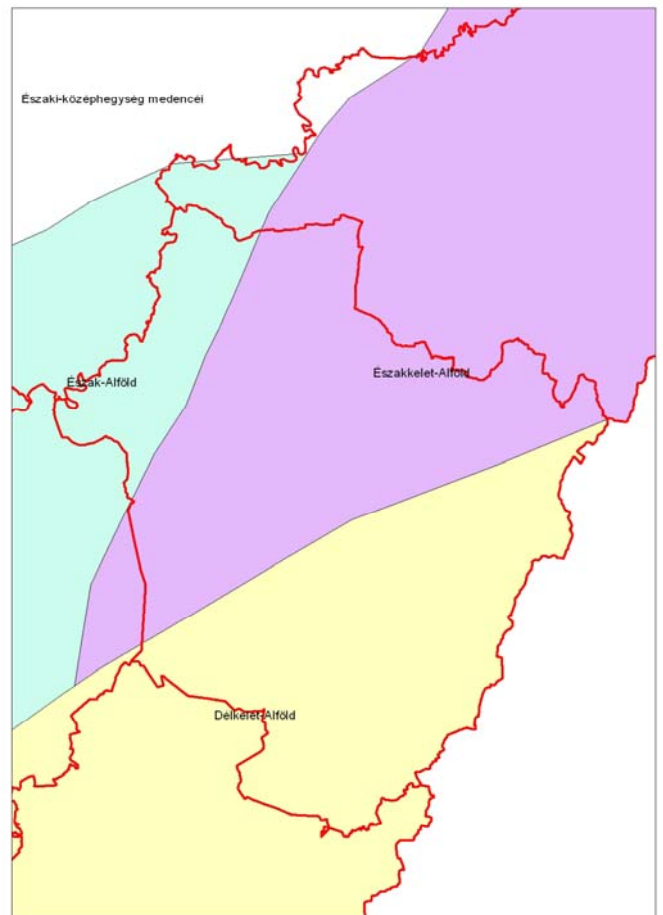
M=1:350 000

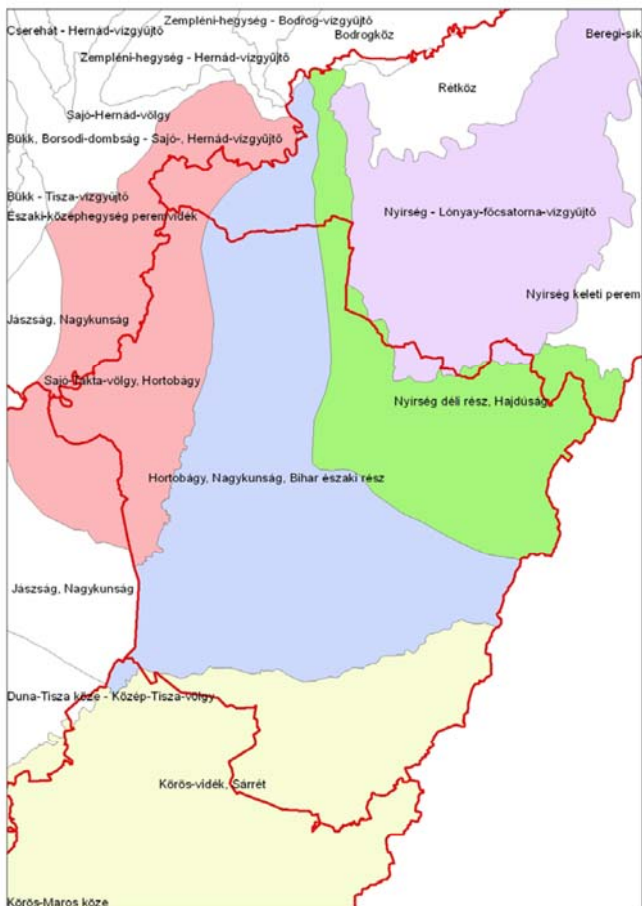
Vízfolyás-víztestek vízgyűjtői Hajdú-Bihar megye közigazgatási területén

Talajvíz víztestek

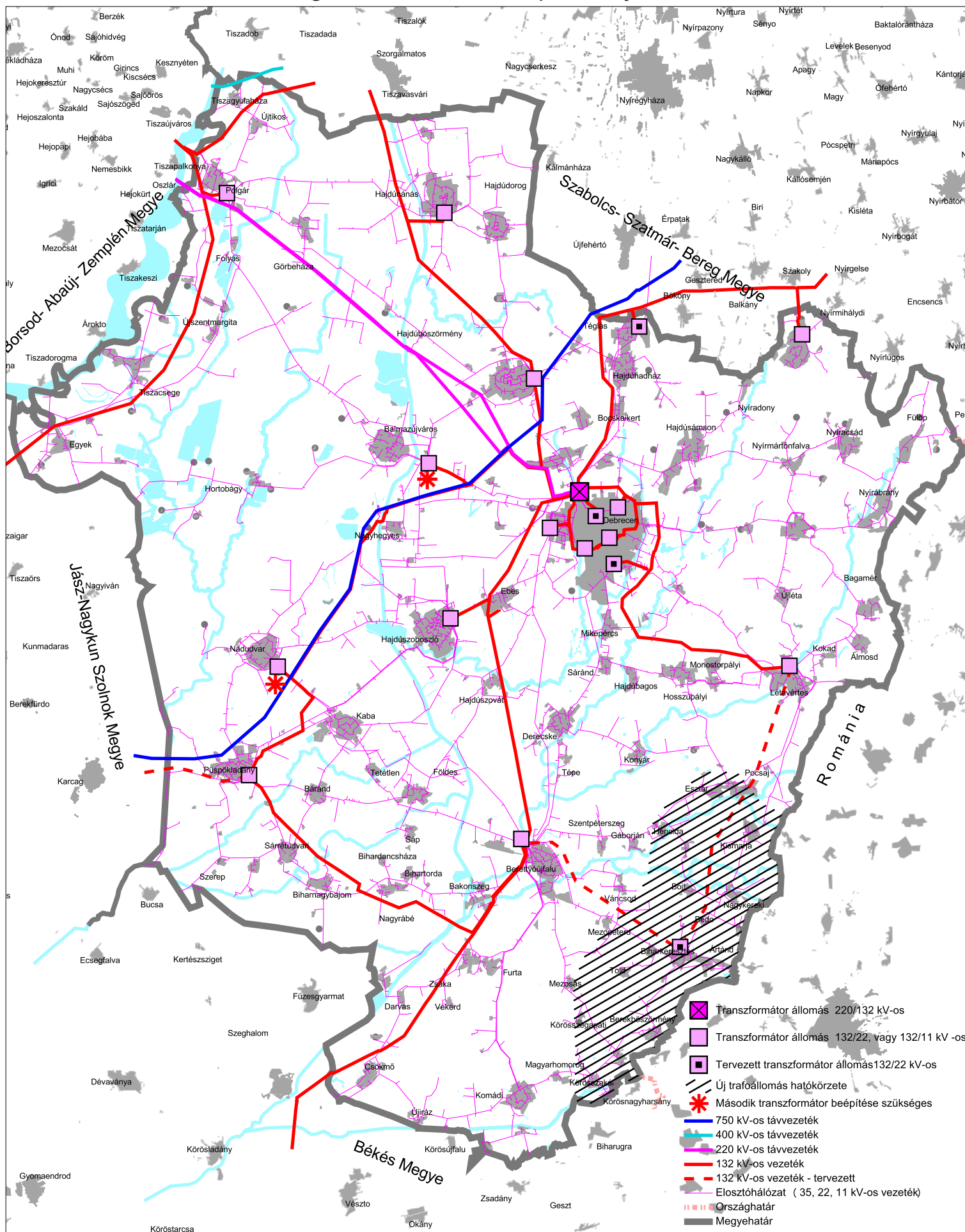
Termásvíz víztestek

Rétegvíz víztestek

Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Villamosenergia Hálózatok és építmények M=1:500 000

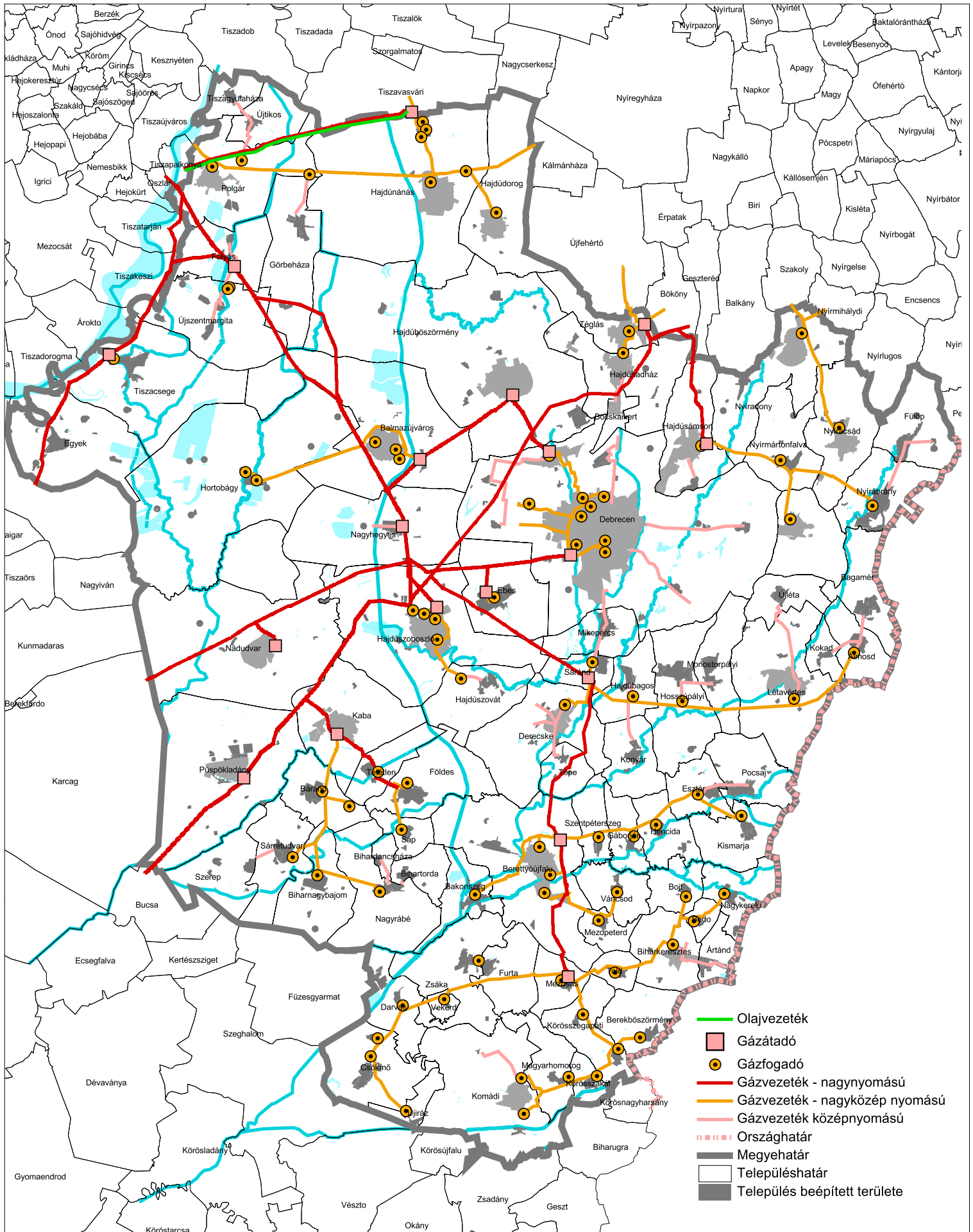

- Transzformátor állomás 220/132 kV-os
- Transzformátor állomás 132/22, vagy 132/11 kV-os
- Tervezett transzformátor állomás 132/22 kV-os
- Új trafoállomás hatókörzete
- Második transzformátor beépítése szükséges
- 750 kV-os távvezeték
- 400 kV-os távvezeték
- 220 kV-os távvezeték
- 132 kV-os vezeték
- 132 kV-os vezeték - tervezett
- Elosztóhálózat (35, 22, 11 kV-os vezeték)
- Országhatár
- Megyehatár

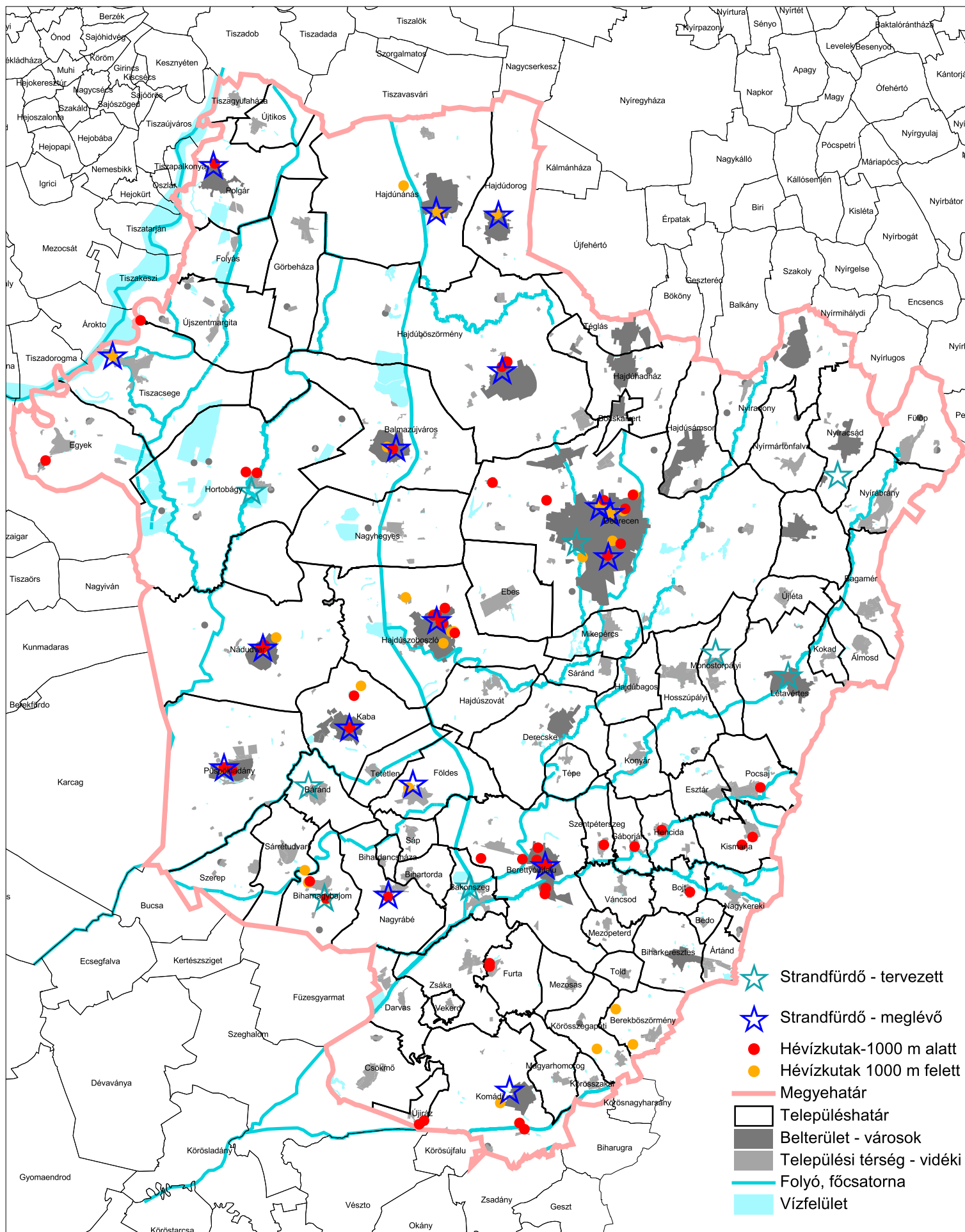
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Gázenergia hálózata térségi rendszere M=1:500 000

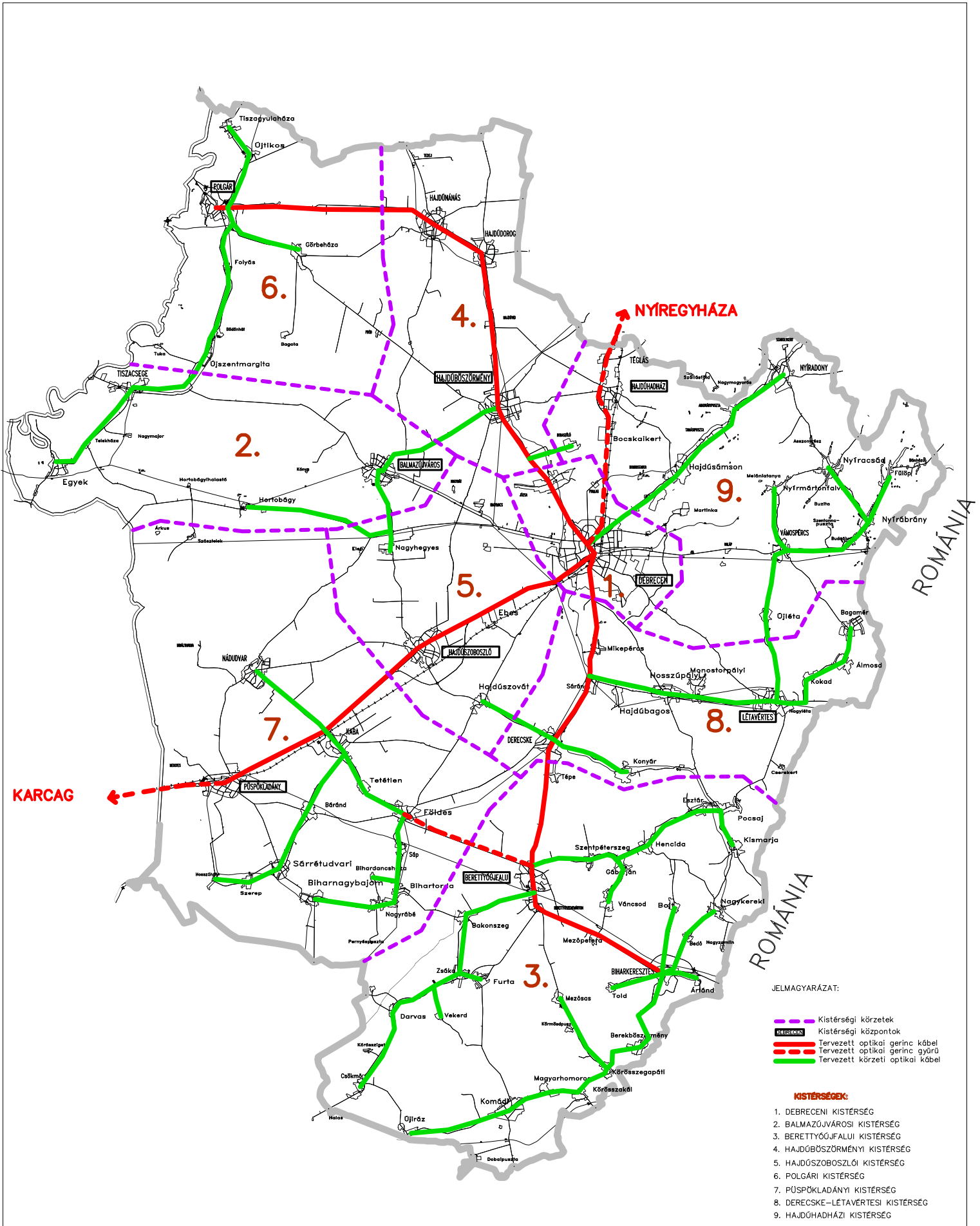
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Hévízkutak, strandfürdők - M=1:500 000

Hajdú- Bihar Megye Területrendezési Terv

Optikai Infokommunikációs hálózat terve

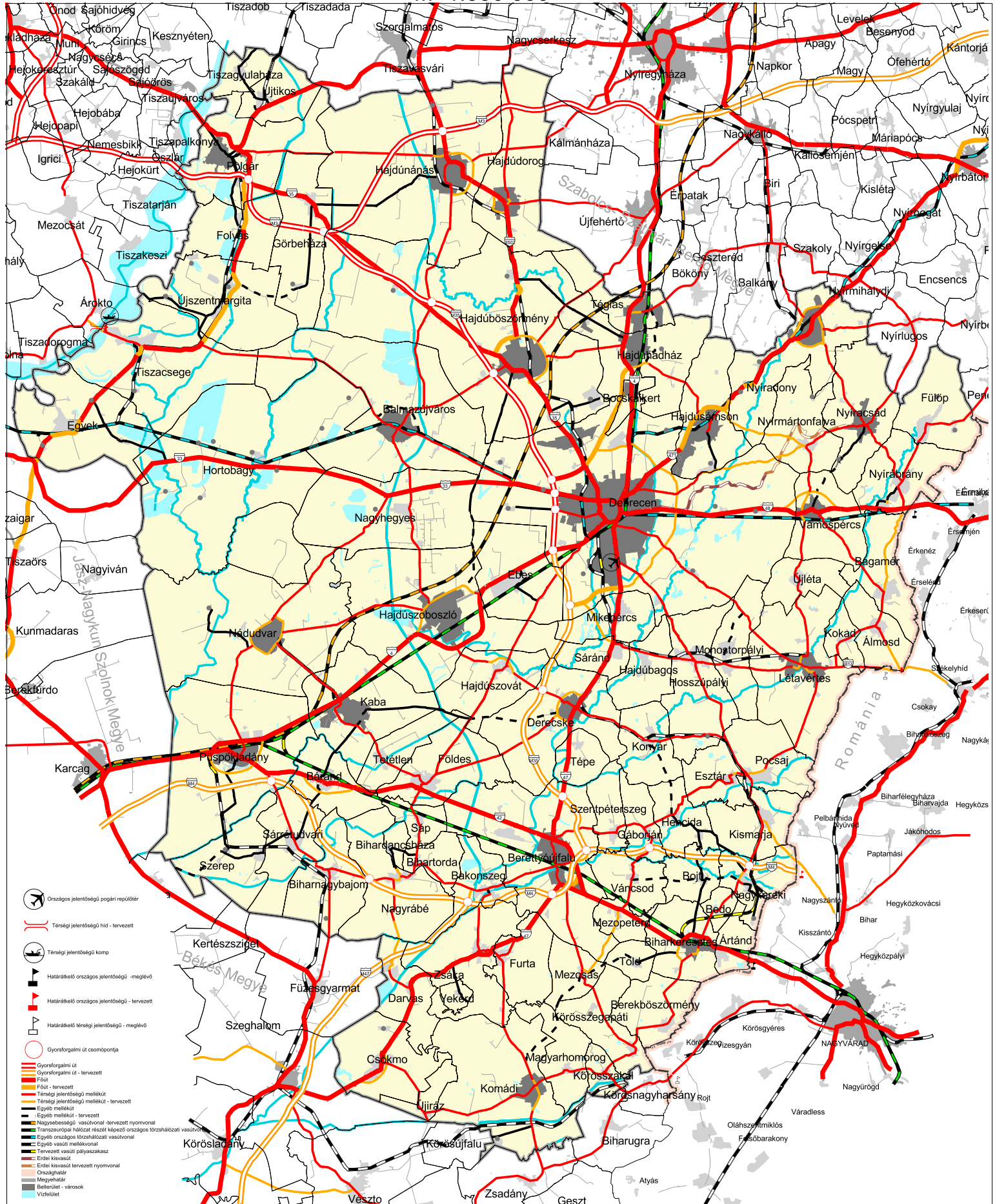

Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Közlekedési hálózatok és építményeik

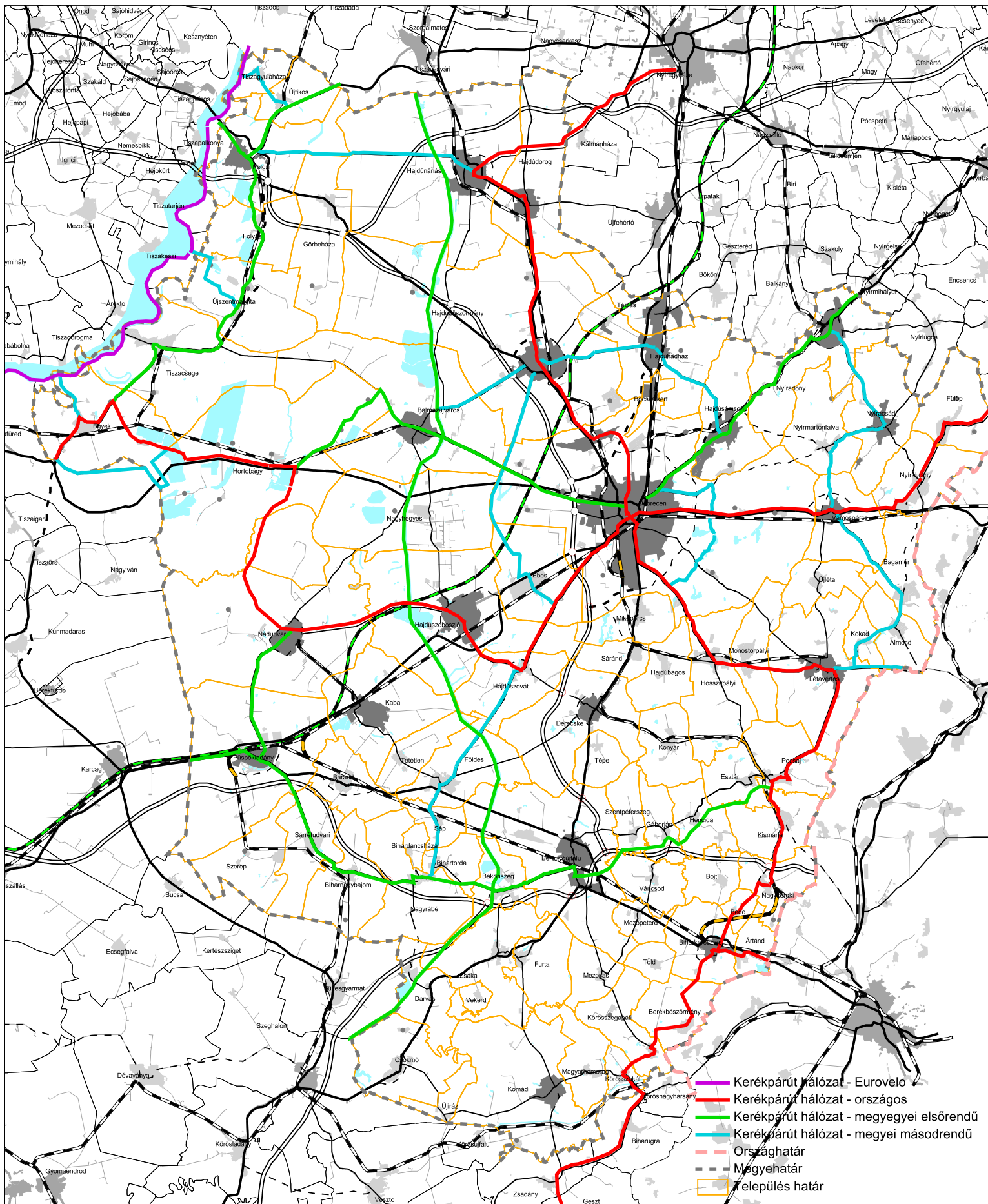
M=1:350 000

Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Kerékpárúthálózat fejlesztés

M=1:350 000

Hajdú- Bihar Megye területrendezési Terv

Javaslat idegenforgalmi körutak és kapcsolódó turisztikai együttesek kialakítására

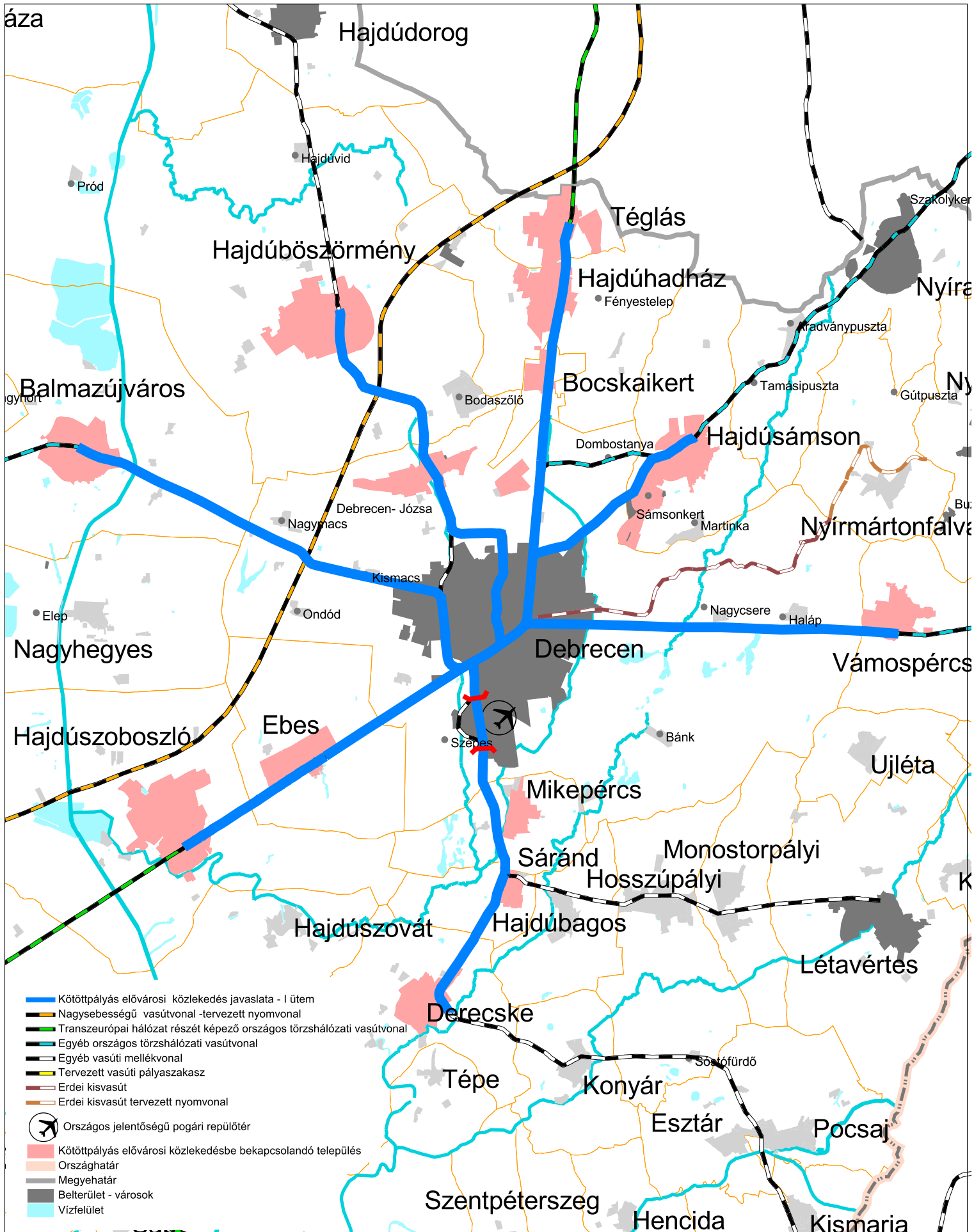
3. sz. ábra - Hortobágy térség finom forgalomszerkezete (szaggatott rózsaszín: a meglévő földutak megerősítésével kiegészített szakaszokkal kialakuló külső körút, pontozással jelölve a lovaskocsi - kerékpárutak, dupla körrel jelölve a látogató központok).

4. sz. ábra
A keleti határvidék „körút” és lovaskocsi-kerékpár úthálózat (pontozott) lehetőségeit jelző vázlata

Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

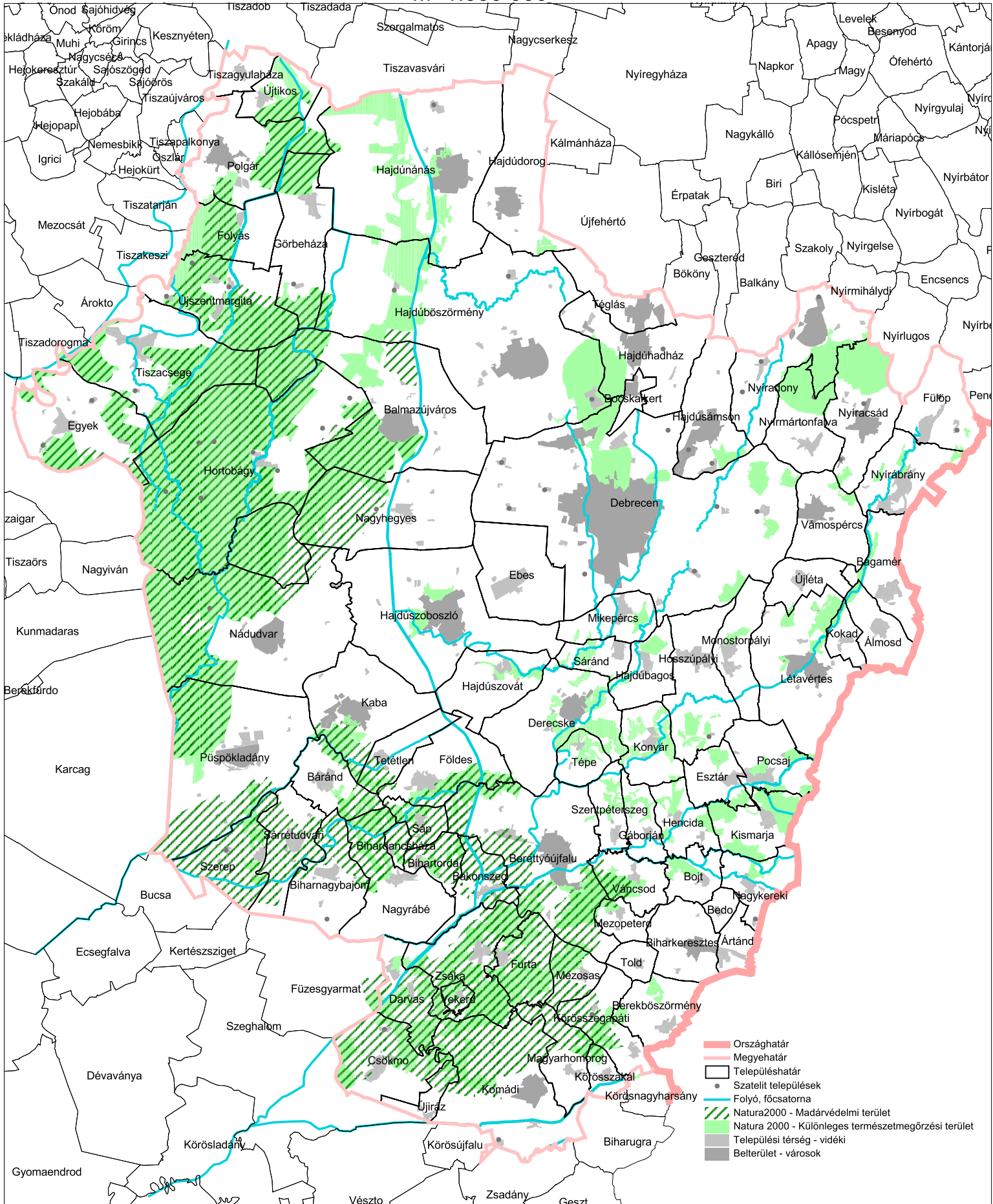
Kötőtpályás elővárosi közlekedés fejlesztése - M=1:250 000

Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Natura 2000 védettségű területek

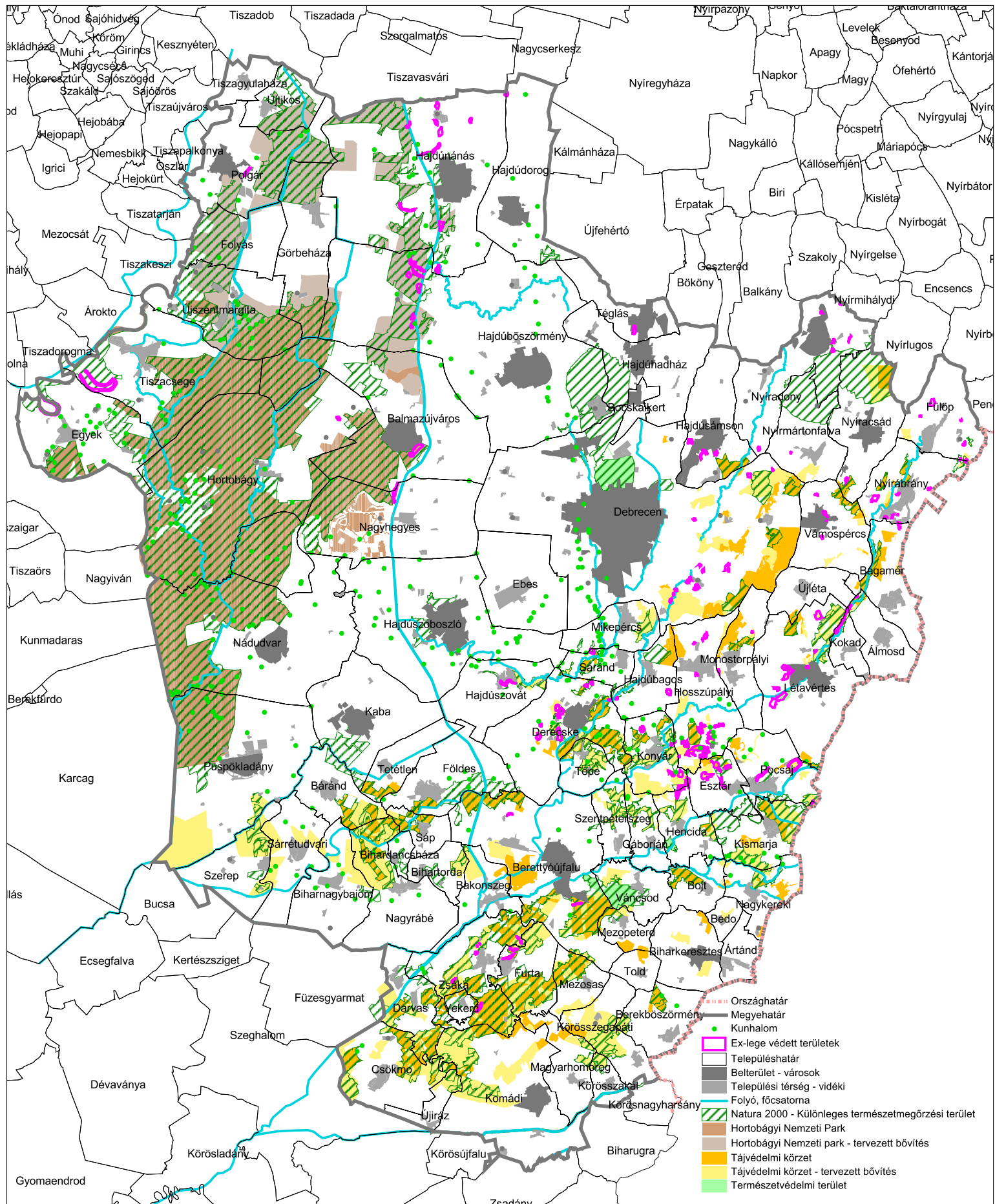
M=1:350 000

Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

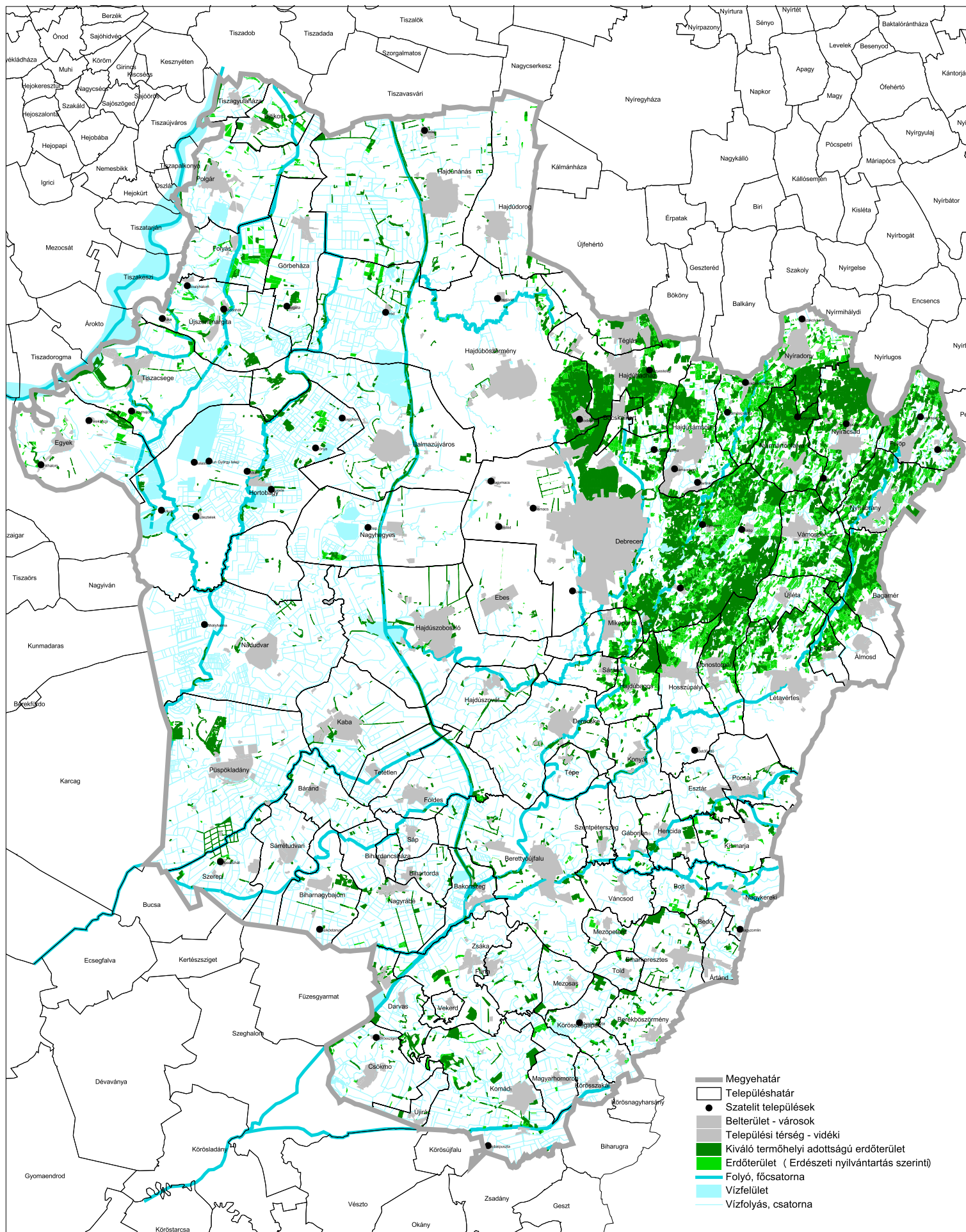
A Természetvédelem nyilvántartott területei

M=1:350 000

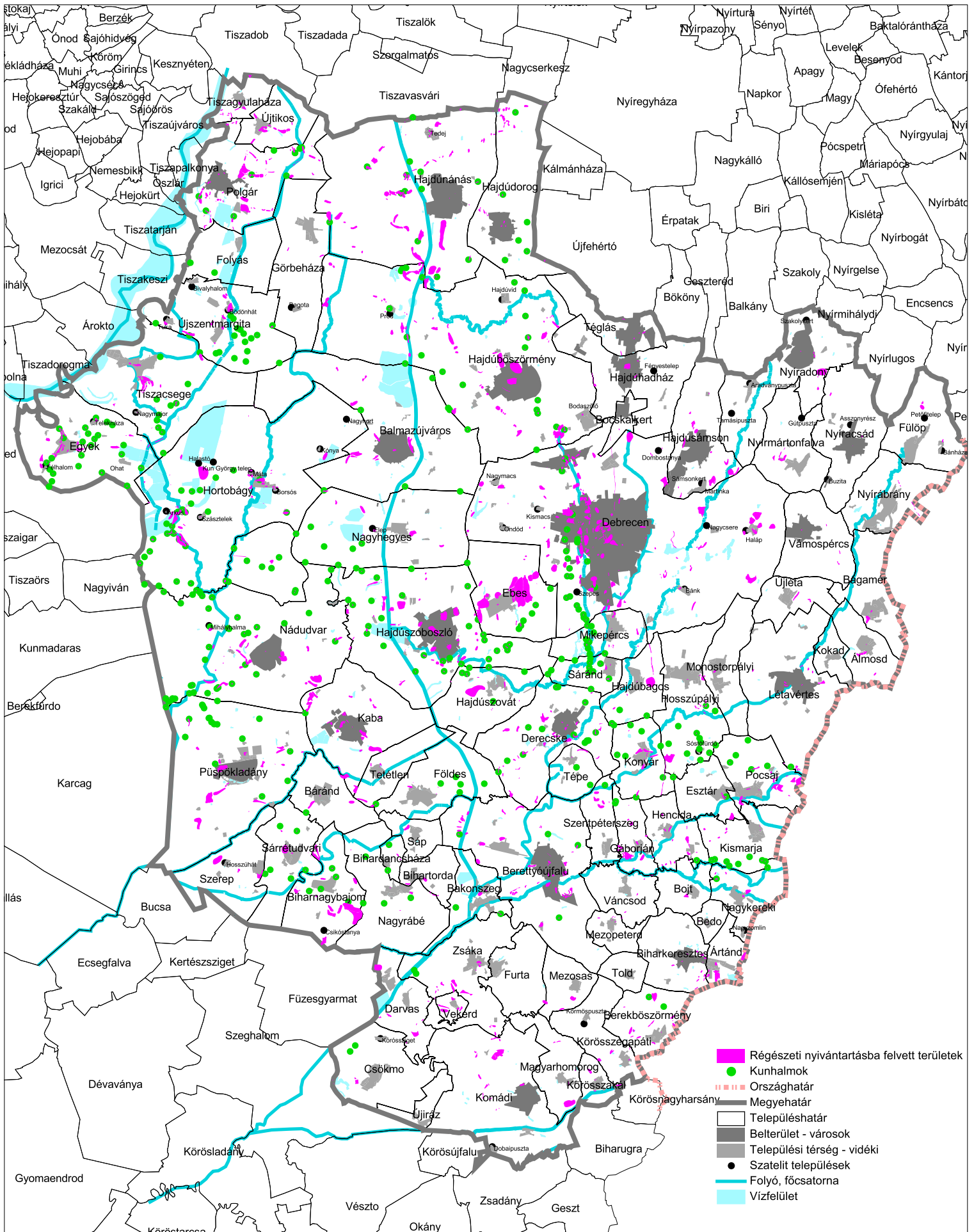
Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

A megye erdőterületei (Erdőkataszter) - M=1:500 000

Hajdú - Bihar Megye Területrendezési terv

Régészeti lelőhelyek, kunhalmok - M=1:500 000

FORRÁSMUNKÁK

Országos Területrendezési Terv (2003. évi XXVI.Tv.), (2008. évi L.) – VÁTI Kht.

Országos Területfejlesztési koncepció (97/2005.XII.25. OGY. határozat)

Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció (96/2005.25.) OGY. Határozat

Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (2004)

Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv (2006. augusztus 14.)

Észak-alföldi Operatív Program 2007-2013 (2006. december 6.)

Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Koncepciója, (2006. augusztus 31.)

(MTA RKK. Debrecen. Megrendelő:HBm. Területfejlesztési Tanács, Debrecen)

A Hortobágyi Nemzeti Park és Térsége területrendezési terve (Váti - 2002. év)

A Tisza-térség Területrendezési Tanulmányterve (Váti – 2005. év.)

Tanulmányok a „Hajdú-Bihar Megyei projektek előkészítése” céljából. A Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség Kht. Megbízásából a Megakom készítette 2006. évben.

- Hortobágy tájegység öko- és örökségturizmus fejlesztési lehetőségeinek vizsgálata.
- Hajdú-Bihar megyében található gyógy- termálfürdők lehetséges együttműködésének és jövőbeli feladatmegosztásának elemzése.
- Hajdú-Bihar megye logisztikai fejlesztési lehetőségeinek elemzése.
- Románia közelgő EU csatlakozásának hatásai és új kihívásai Hajdú-Bihar és Bihar Megye interregionális együttműködésében.

Állapotfelmérés Hajdú-Bihar Megye Környezetvédelmi Programjához. (Tikász Székely Ildikó 2002: Megbízott cég:Öko-Mentor Bt. Megrendelő: Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, Debrecen)

Észak-Alföldi Regionális Termálvízhasznosítási innovációs és Technológiatranszfer központ kht. – Fókusz 2002 Bt. 2006: ....

Magyar Turisztikai Hivatal 200...: Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2005-13

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium: Környezeti Operatív program 2007-13

Szita Gábor 2003: Geotermikus hő- és villamosenergia termelés....

Magyar Urbanisztikai Társaság (szerk.) 2006: Urbanisztikai feladatok a Kárpát-medencében. XII. Országos Urbanisztikai Konferencia 2005. Április 7-8.

Czene Károly- Jávor Károly – Majorné Vén Mariann 2006: A hagyomány kapcsolódása a megújuláshoz. A homokhátsági tanyák tájszerkezeti jelentősége és a fejlesztés lehetőségei. Falu-Város-Régió 2006/3 54-63 o.

Gara Zsigmond – Grasseli Gábor – Nagy Attila (szerk.) 1998: Debreceni agglomeráció fejlesztési programja. Egyeztetési anyag. HB. Megyei Önkormányzat, Debrecen

Láng István – Kiss Csaba – Bagi András 2006: A nemzeti éghajlatváltozási stratégia koncepciójának alapjai. Országgyűlési határozat tervezet.

Debrecen megyei jogú város idegenforgalmi koncepciója és fejlesztési programja 2002. Debrecen MJ. Város Önkormányzata, Debrecen

Bényei Sándor 2000: A települési intézkedési tervek elkészítésének tapasztalatai Hajdú-Bihar megyében és a megyei jogú városokban. OKI

Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség Kht. 2005 Kerékpárút fejlesztési koncepció elkészítése Hajdú-Bihar. megyében.

HU-RO-SCG 1/198 INTERREG IIIA Magyarország - Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program

Hajdú-Bihar megyei Területfejlesztési Ügynökség megbízásából készítette a COWI – Magyarország Kft.: Hajdú-Bihar megye kerékpárút – fejlesztési koncepció 2006. – 351. oldal

TEIR- adatbázis

KSH-adatbázis

Települési kérdőívek, hatályos településrendezési tervek

TERVEZŐI NYILATKOZAT

Az Országos Területrendezési Terv és Hajdú-Bihar megye területrendezési tervének összhangjáról

Alulírott, Hajdú-Bihar megye területrendezési tervének vezető területrendező tervezője nyilatkozom, hogy a 2009. szeptember 03.-án dokumentált megyei területrendezési terv, megfelel a 2008. évi L. törvény által módosított, az Országos Területrendezési Tervről (OTrT) szóló 2003. évi XXVI. törvényben foglaltaknak.

A megye területére eső országos területfelhasználási kategóriákon belüli megyei területfelhasználási kategóriák ellenőrzése megtörtént.

Ugyancsak megtörtént az országos jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatok és egyedi építmények ellenőrzése is.

Ennek eredményeként megállapítható, hogy ezek Hajdú-Bihar megyét érintő elemei a megyei területrendezési tervben az OTrT-ben meghatározott térbeli rend figyelembe vételével lettek feltüntetve.

Debrecen, 2009. szeptember 03.

Szinyei Béla

Szinyei Béla
vezető területrendező tervező
tervezői nyilvántartási szám: TR-1 16-0183/2007.